

SAMOTNOŚĆ I STYLE RADZENIA SOBIE ZE STRESEM W KONTEKŚCIE WOJENNEJ MIGRACJI

BADANIA PORÓWNAWCZE WŚRÓD MIGRANTÓW UKRAIŃSKICH
PRZEBYWAJĄCYCH W POLSCE ORAZ WEWNĘTRZNYCH
PRZESIEDLEŃCÓW W UKRAINIE

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA

RAPORT

Z REALIZACJI PROJEKTU

WYDAWNICTWO

COLLEGIUM WITELONA Uczelnia Państwowa

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

**NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA**

RAPORT

**Samotność i style radzenia sobie ze stresem
w kontekście wojennej migracji – badania porównawcze
wśród migrantów ukraińskich przebywających w Polsce oraz
wewnętrznych przesiedleńców w Ukrainie**

ЗВІТ

**Самотність та стилі подолання стресу в контексті
міграції під час війни – порівняльне дослідження серед
українських мігрантів, які проживають у Польщі,
та внутрішньо переміщених осіб в Україні**

RAPORT

**Loneliness and stress coping styles in the context
of war migration – comparative research among
ukrainian migrants in Poland and internally displaced persons
in Ukraine**

COLLEGIUM
WITELONA
Uczelnia Państwowa

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Krakowska Akademia
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Legnica 2024

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

**NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA**

Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa II” nr projektu NdS-II/SP/0458/2023/01 kwota dofinansowania 311 708,40 zł całkowita wartość projektu 311 708,40

Видання профінансовано з державного бюджету в рамках програми Міністра освіти і науки під назвою "Наука для суспільства II" номер проекту NdS-II/SP/0458/2023/01 сума фінансування 311 708,40 злотих загальна вартість проекту 311 708,40

The publication is co-financed from the state budget under the program of the Minister of Education and Science called "Science for Society II" project number NdS-II/SP/0458/2023/01 Grant amount: 311 708,40 PLN Total project value: 311 708,40 PLN

Zespół autorski / Авторський колектив / Authors

**Collegium Witelona Uczelnia Państwowa
Колегіум Вітелона Державний Заклад освіти
Witelon Collegium State University**

dr Beata Skwarek, prof. CW, dr Dorota Domińska-Werbel
д-р Беата Скварек, професор CW, д-р Дорота Домінська-Вербель

**Krakowska Akademia im. Andrzeja F. Modrzewskiego
Краківська академія імені Анджея Ф. Моджевського
Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University**

dr n. med. Maria Borczykowska-Rzepka, mgr Justyna Rurka
д-р н. мед. Марія Борчиковська-Ржепка, магістр Юстина Рурка

**Drohobycki Państwowy Pedagogiczny Uniwersytet im. Iwana Franki
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Drohobych State Pedagogical University**

docent, dr Nataliya Podolyak, docent, dr Valentyna Stets, docent, dr Iryna Lozynska
канд. психологічних наук, доцент, Наталія Подоляк, канд. філософських наук, доцент
Валентина Стець, канд. історичних наук, доцент Ірина Лозинська,

**Rówieński Państwowy Uniwersytet Humanistyczny
Рівненський державний гуманітарний університет
Rivne State University of the Humanities**

prof. dr hab. Oksana Petrenko, docent, dr Ludmiła Balika, mgr Kateryna Kowal
професор, доктор педагогічних наук Оксана Петренко, канд. педагогічних наук, доцент
Людмила Баліка, магістр Катерина Коваль

**Konsultant w zakresie prowadzonych badań
Консультант для поточних досліджень
Research consultant**

dr hab. Zofia Dołęga, prof. SWPS
д-р Зофія Доленга, професор SWPS

Recenzje / Рецензії / Reviews

dr hab. prof. Joanna Konarska
prof., dr Nadyia Skotna
д-р габ. професор Йоанна Конарська
професор, доктор філософських наук Надія Скотна

Rada Wydawnicza

dr Bogumiła Wątopek (przewodnicząca), prof. dr hab. inż. Jerzy Jan Pietkiewicz (redaktor naczelny Wydawnictwa, z-ca przew.), dr Monika Wierzbicka (przewodnicząca Komitetu Redakcyjnego Zeszytów Naukowych), dr Izabela Bernatek-Zagula, dr Jerzy Buczek, dr Małgorzata Szudrowicz-Garstka, dr Anna Kowal-Orczykowska, dr Jan Budka, dr Aleksander Klosow, dr hab. inż. Bogumiła Wnukowska, dr Małgorzata Fortuna, dr Renata Myrna-Bekas, mgr Monika Pietrzak, mgr Przemysław Kulon

Projekt okładki

Zbigniew Gol

Korekta, skład i łamanie

Waldemar Gajaszek

Stowarzyszenie „Wspólnota Akademicka”

ul. Sejmowa 5 A, 59-220 Legnica

tel. 76 723 21 20, tel./fax 76 723 29 04

www.wa.legnica.edu.pl

Wydawca

Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

ul. Sejmowa 5 A, 59-220 Legnica

tel. 76 723 22 80 do 83

uczelnia@collegiumwitelona.pl

www.collegiumwitelona.pl

www.wydawnictwo.collegiumwitelona.pl

Copyright © 2024 by Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani rozpowszechniana za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych bez uprzedniego wyrażenia zgody przez wydawcę.

ISBN 978-83-66225-15-2

Spis treści

Wstęp	7
Informacje o badaniach	11
Społeczno-demograficzna charakterystyka badanych migrantów	15
Poczucie samotności i style radzenia sobie ze stresem wśród wojennych uchodźców – ocena porównawcza miast i krajów (Polska – Ukraina)	39
Wnioski i rekomendacje polskiego zespołu badawczego	63
Wnioski i rekomendacje ukraińskiego zespołu badawczego	69
Załączniki. Poczucie samotności i style radzenia sobie ze stresem – wyniki dla poszczególnych miast	75
Legnica	75
Kraków	83
Drohobycz	100
Równe	106

Зміст

Вступ	115
Інформація про дослідження	119
Соціально-демографічні характеристики опитаних мігрантів	123
Почуття самотності та способи подолання стресу серед біженців від війни – порівняльна оцінка міст і країн (Польща – Україна)	147
Висновки та рекомендації польської дослідницької групи	171
Висновки та рекомендації української дослідницької групи	177
Додатки. Почуття самотності та стилі подолання стресу – результати для окремих міст	183
Легніца	183
Краків	191
Дрогобич	208
Рівне	214

Contents

Introduction	223
Research information	227
Social-demographic characteristics of the researched immigrants	231
Loneliness and styles of coping with stress among war refugees – comparative analysis of cities and countries (Poland – Ukraine)	253
Conclusions and recommendations of the Polish research team	277
Conclusions and recommendations of the Ukrainian research team	281
Attachments. Feelings of Loneliness and Stress Coping Styles – Results for Individual Cities	287
Legnica	287
Krakow	294
Drohobych	309
Rivne	315
Bibliografia – Бібліографія – Bibliography	323

Wstęp

Inwazja Rosji przeciwko niepodległej Ukrainie już trzeci rok przynosi daleko idące konsekwencje odczuwalne na całym świecie, w wyniku których powstała złożona sytuacja humanitarna, która dotknęła duże grupy ludzi (głównie kobiety i dzieci, osoby starsze oraz o ograniczonej sprawności ruchowej), powodując ich przymusowe wysiedlenia, w konsekwencji czego ludzie zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów, unikając tym samym realnego zagrożenia życia.

Przymusowa migracja Ukraińców jest nadal powszechna i odbywa się w trudnych, stresujących warunkach, zarówno do stosunkowo bezpiecznych obszarów Ukrainy (migracja wewnętrzna, przesiedlenia wewnętrzne), jak i do innych krajów, głównie w Europie Zachodniej (migracja międzypaństwowa, przesiedlenia zewnętrzne). Jednak współczesna migracja (przemieszczanie się) w warunkach największej wojny prowadzonej na terenie Europy, jaka ma miejsce od czasów II wojny światowej, nie odpowiada dzisiejszym realiom, podobnie jak znaczenie pojęcia „migrant” rozumiane dotychczas jako „osoba, która świadomie i z własnej woli [...] zmienia miejsce zamieszkania” [Netografia, poz. 1]. W codziennej komunikacji określenie to odnosi się do ludzi, którzy przenieśli się w wyniku zagrożeń militarnych, nazywanych również uchodźcami [Netografia, poz. 2, 3] lub osobami przesiedlonymi [Netografia, poz. 4], w tym wewnętrznie.

Wojna sprawiła, że miliony Ukraińców zostało zmuszonych do opuszczenia swoich domów: dane ONZ mówią o niemal 14 milionach, spośród których prawie 8 milionów uciekło z kraju (głównie kobiety, dzieci i starcy) [Netografia, poz. 5]. W ciągu pierwszych tygodni inwazji na Ukrainę do Polski przybyło 1 899 364 osób [Netografia, poz. 6]. W 2024 r. (koniec kwietnia) Polska, według danych Eurostatu, obejmowała ochroną tymczasową 949 365 uchodźców z Ukrainy. Zbliżone liczby – 953 895 – podał Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) (14 maja 2024 r.) [Netografia, poz. 7].

Ukraińcy stanowią w Polsce zdecydowaną większość. Spośród 1,128 mln migrantów zarejestrowanych w ZUS aż 759,4 tys. to Ukraińcy [Netografia, poz. 8], a ponad 90% to kobiety, dzieci i osoby starsze [Netografia, poz. 9]. W Krakowie w kulminacyjnym momencie po 24 lutego 2022 r. przebywało blisko 270 tys. uchodźców ukraińskich, a obecnie jest ich ok. 120 tysięcy [Netografia, poz. 10]. Do Legnicy w pierwszych dniach wojny przybyło ok. 3000 uchodźców [Netografia, poz. 11], natomiast na podstawie szacunkowych danych pochodzących ze Związku Ukraińców w Polsce – Koło w Legnicy zakłada się, że w 2024 r. na 10 tysięcy Ukraińców zamieszkałych w Legnicy uchodźców wojennych jest od 1500 do 2500. Z kolei w Ukrainie według statystyk Ministerstwa Polityki Społecznej Ukrainy i stanu na 20 marca 2024 r. liczba oficjalnie zarejestrowanych osób wewnętrznie przesiedlonych w kraju wynosiła 4,9 mln [Netografia, poz. 12]. W obwodzie rówieńskim na początku wojny w 2022 r. przebywało 90 000 osób wewnętrznie przesiedlonych, a według stanu na 24 lutego 2024 r. w obwodzie przebywało 49 000 osób wewnętrznie przesiedlonych, z których w Równem mieszka w akademikach i miejscach zbiorowego zamieszkania 1800 osób [Netografia, poz. 13]. W obwodzie lwowskim w pierwszych dniach wojny udzielono pomocy ponad 600 000 osobom wewnętrznie przesiedlonym – znaczna ich liczba znajdowała się w tranzycie, decydując się na emigrację za granicę lub powrót do swoich domów, dlatego

na koniec 2023 r. przebywało w tym obwodzie około 250 000 osób (około 10% ludności regionu) [Netografia, poz. 14]. Do obwodu drohobyckiego przybyło 34 500 osób wewnętrznie przesiedlonych [Netografia, poz. 15]. Obecnie w samym Drohobyczu przebywa 8481 osób [Netografia, poz. 16].

W czasach wojny i przymusowych przesiedleń zjawisko samotności stało się szczególnie istotne, ponieważ znaczące różnice społeczne, kulturowe i językowe między miejscem pochodzenia a nowym środowiskiem tylko zwiększają liczbę osób doświadczających samotności.

Przesiedlenie na inne terytorium zawsze oznacza utratę znanego sposobu życia, przejście w nieznane, co wymaga adaptacji do innego środowiska społeczno-kulturowego, identyfikacji z nową grupą, terytorium, pochodzeniem etnicznym, narodem, państwem, a tym samym podnosi kwestię samoidentyfikacji [Гюкхан, 2016]. Ponadto zwykle dochodzi do utraty lub znacznego ograniczenia znanych relacji międzyludzkich, co może prowadzić do poczucia osamotnienia. Uchodźcy wojenni, którzy stracili swoje domy, pracę, kontakty społeczne i kulturowe, wsparcie rodziny i znajome środowisko językowe – często doświadczają tego poczucia.

Samotność jest zjawiskiem ujmowanym w różnych kategoriach i badanym przez naukowców różnych dziedzin (filozofii, socjologii, psychologii itp.) [Dołęga, 2003; Dubas, 2000]. Różnie jest też definiowane: jako „stan psychiczny lub względnie trwałe doświadczenia o złożonym emocjonalno-społecznym i egzystencjalnym charakterze” [Dołęga, 2009; Borczykowska-Rzepka, Skwarek, 2013]; „stan wynikający z zakłóconych relacji interpersonalnych jednostki, bądź z jej społecznej izolacji” [Dołęga, 2003]; „poczucie braku pozytywnych związków emocjonalnych z innymi ludźmi” [Хамітов, 2017]; „tęsknota za bliskością, intymnością i sensem” [Dołęga, 2018].

Pojęcie samotności, jako złożone zjawisko psychologiczne, będące jednym z głównych problemów współczesnego świata [Netografia, poz. 17], jest wieloaspektowe, niejednoznaczne, trudne do zrozumienia, skomplikowane, o wybitnie intra-psychicznym charakterze [Dołęga, 2018]. Samotność z jednej strony jest globalnym, istotnym i społecznie zdeterminowanym zjawiskiem, które ma wciąż niewystarczająco jasne kryteria, z drugiej zaś jest czynnikiem złożonego doświadczenia psychicznego, dotyczącego głębi ludzkiej świadomości, co z kolei utrudnia budowanie jego naukowej teorii. Samotność rozpatrywana może być w kontekście pozytywnym (rozwojowym, twórczym), jak i negatywnym (destrukcyjnym) [Netografia, poz. 18]. Może też być zewnętrzna (jako wynik okoliczności, które przychodzą do życia danej osoby z zewnątrz) i wewnętrzna (jako wynik rozwoju osobistego danej osoby) [Хамітов, 2017].

Samotność to zjawisko trójwymiarowe, pokazujące istotę samotności emocjonalnej, społecznej i egzystencjalnej [Dołęga 2003, 2018; Gajda, 2006; Perlman, Pelau, 1981; Weiss, 1973; Young, 1982]. Samotność emocjonalna (wynikająca z braku bliskich, intymnych relacji) jest obecnie jednym z najistotniejszych rodzajów samotności w doświadczeniach zarówno uchodźców, jak i ich krewnych, którzy pozostali na Ukrainie. Często towarzyszy jej silny dyskomfort psychiczny, a osoby nią dotknięte emanują smutkiem, widocznym przygnębieniem, a także wrogością w stosunku do siebie i świata. Samotność społeczna (wynikająca z braku przyjaciół lub innych osób, z którymi można spędzać czas oraz narastającego poczucia izolacji i życia poza społecznością) jest również dość istotna w doświadczeniach uchodźców wojennych. Wielu z nich przeprowadziło się, niektórzy udali się na linię frontu, inni pozostali w swoich miastach. Ludzie stracili bliskie relacje z tymi, którzy byli w ich kręgu przed wybuchem wojny na pełną skalę. Natomiast samotność egzystencjalna wynika ze świadomości, że ludzie przechodzą od narodzin do śmierci samotnie, nie wiedząc, czy ich doświadczenie

jest rzeczywiście podzielane przez innych. Kontekst wojny sprawia, że egzystencjalne myśli człowieka stają się jeszcze bardziej namacalne. Ludzie codziennie narażeni są na wiadomości o śmierci, mają więc trudne myśli o życiu po śmierci, czasie jej wystąpienia itp. Ważne jest, aby przedyskutować je z kimś, ponieważ kryzys egzystencjalny może stanowić poważne zagrożenie dla stabilności psychicznej. Każdy ma inne rozumienie śmierci, więc doświadczenia egzystencjalne również mogą się różnić. Można czuć się osamotnionym w swoim lęku lub w uświadomieniu sobie nieuchronności (samotnej) śmierci i pustki.

Obecnie wielu Ukraińców znajduje się w sytuacji, w której (zarówno uchodźcy, jak i ci, którzy pozostali w swoim stałym miejscu zamieszkania) czują się samotni na różne sposoby. Badania wykazują, że osoby wewnętrznie przesiedlone napotykać na znaczne trudności w adaptacji społecznej i psychologicznej oraz mają problemy w relacjach międzyludzkich [Іванова, 2023]. Spośród wielu czynników samotności będących konsekwencją przymusowej migracji należy wymienić w szczególności status migracyjny, sytuację społeczno-ekonomiczną, bariery językowe, różnice kulturowe itp.

Badacze uważają, że trudności w adaptacji osób wewnętrznie przesiedlonych związane są w szczególności ze stresem akulturacyjnym, interpretowanym jako stan niepokoju spowodowany brakiem wskazówek i wiedzy na temat działań w nieznanym środowisku doświadczanych przez migranta [Roisircar-Sodowsky, Maestas, 2000; Netografia, poz. 19]. Ponadto różnorodność kulturowa społeczeństwa przyjmującego, odległość geograficzna i polityka akulturacji mają znaczący wpływ na stres doświadczany przez uchodźców wewnętrznych, co prowadzi do stresu akulturacyjnego i tęsknoty za domem [Netografia, poz. 20].

Istotne jest zatem podkreślenie znaczenia samotności w kontekście wielokulturowości, która wbrew oczekiwaniom nie sprzyja zniesieniu poczucia samotności, a wręcz przeciwnie – może ją nasilać. Nie ulega wątpliwości, że kultura odgrywa znaczącą rolę w koegzystencji jednostek i całych grup społecznych, a także budowaniu więzi międzyludzkich. Dlatego różnice kulturowe mogą stanowić wyzwanie dla procesu komunikacji, porozumiewania się zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i mniejszych lub większych grup społecznych [Stack, 1998]. Jednakże czasami, a w sytuacji uchodźców wojennych zdecydowanie częściej, niesie ona ze sobą doświadczanie osamotnienia i izolacji, co może mieć wpływ na radzenie sobie ze stresem w sytuacjach trudnych – poznawczo i emocjonalnie – przez osoby najbardziej poszkodowane przez los, osoby, które zostały w sposób bezprecedensowy pozbawione wszystkiego, co kochają i co ma dla nich największą wartość (mowa o rodzinie, Ojczyźnie, poczuciu bezpieczeństwa itd.).

Wpływ odczuwanej samotności na radzenie sobie ze stresem i wybór stylu radzenia sobie w sytuacjach trudnych, wręcz dramatycznych, generowanych przez niepewność, strach przed nieznanym i tęsknotę za tym, co zostało utracone, jawi się jako cenny, po części nowatorski, a jednocześnie ważny dla praktyki psychologicznej problem badawczy. Techniki, za pomocą których odbywa się proces przezwycięzania trudności, określa się jako strategie. Pojęcie to łączy w sobie strategie poznawcze, emocjonalne i behawioralne, które są wykorzystywane do przezwycięzania trudności życiowych [Brannon, Feist, 2009; Carver, Scheier, Weintraub, 1989; Compas, Connor-Smith, Saltsman, Thom sen A. H., Wadsworth, 2001; Lazarus, Folkman, 1984].

Na podstawie czteroczynnikowego modelu PAEI (autorstwa S. Normana, D. Endlera, D. Jamesa i M. Parkera) [Netografia, poz. 21] zidentyfikowano trzy wymiary strategii radzenia sobie: orientacja na zadanie; orientacja na emocje i orientacja na unikanie, które dzieli się na rozproszenie uwagi, zaangażowanie w działania kompensacyjne i rozproszenie społeczne, poszukiwanie kontaktów społecznych. W oparciu o ten model stworzono Kwestionariusz

CISS [Strelau, Jaworowska, Wrześniewski, Szczepaniak, 2005], którego polską wersję zastosowano w badaniach przeprowadzonych wśród ukraińskich uchodźców wojennych.

Kwestionariusz CISS (Coping Inventory for Stressful Situations) w polskiej wersji (autorstwa Endlera i Parkera) definiuje się następująco:

- Styl skoncentrowany na zadaniu (SSZ) określa radzenie sobie ze stresem polegające na aktywnym podejmowaniu próby rozwiązania problemu. Osoby uzyskujące wysokie wyniki na skali w sytuacjach stresowych dążą do rozwiązania problemu poprzez próbę zmiany swojej sytuacji lub poznawcze przekształcenia.
- Styl skoncentrowany na emocjach (SSE) dotyczy radzenia sobie ze stresem polegającym na koncentracji na własnych, negatywnych przeżyciach emocjonalnych, tj. napięciu, poczuciu winy, przygnębieniu czy złości.
- Styl skoncentrowany na unikaniu (SSU) określa radzenie sobie ze stresem polegające na wystrzeganiu się myślenia, przeżywania emocji, a także doświadczania trudnych, stresujących sytuacji. Może przyjmować dwie formy: poszukiwania kontaktów towarzyskich (podskala PKT): strategia zwracania się do innych (rodziny, przyjaciół, współpracowników) w celu uzyskania porady, wsparcia lub odwrócenia uwagi; lub angażowania się w czynności zastępcze (podskala ACZ): stosowane jako krótkoterminowe zachowanie adaptacyjne do zmieniających się i niepewnych problemów, towarzyszy mu odwracanie uwagi od problemu, np.: kupowanie, oglądanie filmów, sen, objadanie się itp.

Informacje o badaniach

Realizacja przedstawionych w niniejszym raporcie badań przebiegała w okresie od listopada 2023 r. do marca 2024 r. w ramach międzynarodowego projektu „**Oblicza stresu i samotności w kontekście wojennej migracji**” finansowanego ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”.

Badania przeprowadzone zostały przez 10-osobowy zespół badawczy reprezentujący dwa ośrodki akademickie w Polsce: Collegium Witelona Uczelnia Państwowa (Legnica) i Krakowską Akademię im. Andrzeja F. Modrzewskiego (Kraków) oraz dwa ośrodki akademickie w Ukrainie: Drohobycki Państwowy Pedagogiczny Uniwersytet im. Iwana Franki (Drohobycz) i Rówieński Państwowy Uniwersytet Humanistyczny (Równe). Pomysłodawcą i zarządzającą pracami zespołu była dr Beata Skwarek, prof. CW (Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych Collegium Witelona Uczelnia Państwowa).

Badaniem, przeprowadzonym w języku polskim i ukraińskim, objęto dorosłych uchodźców wojennych (od 18. roku życia), którzy przybyli do Polski lub zostali przesiedleni wewnętrznie na terytorium Ukrainy po 24 lutego 2022 r. Dla każdego zespołu akademickiego przyjęto minimalną liczebność grupy – 250 osób, maksymalna wynosiła 500 uchodźców. Łącznie zebrano 1136 ankiet.

Dostępność do respondentów w poszczególnych miastach ułatwiało miejsce ich pobytu, czyli punkty zbiorowego zakwaterowania: w Legnicy – budynek po dawnym Zespole Placówek Specjalnych przy ul. Rycerskiej i Bursa przy ul. Żółkiewskiego; w Krakowie – Hotele: Wolontariat 4, Peron; przy ul. Rynek Główny 7 i Rynek Kleparski 4, Hotel System; w Drohobyczu – akademiki nr 1 i 5 Drohobyckiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki, akademik Drohobyckiego Kolegium Nafty i Gazu oraz Drohobyckiego Kolegium Mechaniczno-Technologicznego; w Równem – akademiki nr 4, 5, 6, 7 Rówieńskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego. W pozostałych przypadkach korzystano z pomocy instytucji, organizacji, fundacji, stowarzyszeń: w Legnicy – Biuro Wsparcia Uchodźców z Ukrainy i Biuro Agencji Pośrednictwa Pracy, w Krakowie – Klub Ukraiński w Krakowie – Fundacja Zuстріч, w Drohobyczu – Centrum Konsultacyjno-Koordynacyjne dla osób wewnętrznie przesiedlonych, rodzin personelu wojskowego i innych osób potrzebujących pomocy w Drohobyckiej Rejonowej Administracji Wojskowej, w Równem – Ukraińskie Chrześcijańskie Stowarzyszenie Misyjne „Obietnica Pokoju”.

Głównym celem projektu było poznanie poczucia odczuwanej samotności globalnej i jej trzech aspektów o charakterze emocjonalnym, egzystencjalnym oraz społecznym, a także stylów radzenia sobie ze stresem wśród badanych osób. Dodatkowo istotne było określenie zależności pomiędzy wspomnianą wyżej odczuwaną samotnością (i jej trzema komponentami) a stylami radzenia sobie ze stresem.

Do przeprowadzenia badań wykorzystano następujące narzędzia pomiaru:

1. Skala do Badania Samotności (SBS-AD) autorstwa Z. Dołęgi, mierząca poczucie samotności u osób dorosłych, uwzględniająca trzy wymiary: społeczny (SBS-AD/sp), emocjonalny (SBS-AD/se) i egzystencjalny (SBS-AD/seg);
2. Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS) N.S. Endlera, J.D.A. Parkera w polskiej adaptacji P. Szczepanika, J. Strelaua, K. Wrześniewskiego,

pozwalający na uzyskanie wyników w trzech skalach: stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ), stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE), stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU), który może przyjmować formy angażowania się w czynności zastępcze (ACZ), oraz poszukiwania kontaktów towarzyskich (PKT);

3. Autorska ankieta zespołu badawczego, składająca się z zestawu 26 pytań, które umożliwiły zebranie informacji dotyczących wybranych czynników – cech społeczno-demograficznych charakteryzujących ankietowanych.

Analizy statystyczne poczucia samotności globalnej i jej trzech aspektów (emocjonalnej, społecznej i egzystencjalnej) oraz strategii radzenia sobie ze stresem przeprowadzono z wykorzystaniem pakietu **IBM SPSS Statistics 29**. Przy jego pomocy wykonano analizy podstawowych statystyk opisowych wraz z testem U Manna-Whitney’a dla prób niezależnych, analizy korelacji rangowej rho Spearmana, analizy korelacji r Pearsona, jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA oraz testy Kruskala-Wallisa dla prób niezależnych. Za poziom istotności uznano klasyczny próg $\alpha = 0,05$.

Z zestawu 26 pytań zawartych w Kwestionariuszu ankiety wybrano 10 zmiennych socjo-demograficzno-ekonomicznych w celu zbadania zależności z poczuciem samotności oraz ze stylami radzenia sobie ze stresem, takich jak: wiek, płeć, wykształcenie, obecne miejsce zamieszkania, stan cywilny, status zatrudnienia, zmiana dochodów, znajomość języka obcego innego niż rosyjski, rok przybycia do obecnego miejsca zamieszkania, utrata życia lub zdrowia członka rodziny. Dla poszczególnych zmiennych wykonano analizy, używając:

- **testy U Manna-Whitney’a dla prób niezależnych** – zmienne: płeć, obecne miejsce zamieszkania, znajomość języka obcego innego niż rosyjski, rok przybycia do obecnego miejsca zamieszkania, utrata życia lub zdrowia członka rodziny;

- **współczynnik korelacji rho Spearmana** – zmienne: wiek, wykształcenie, zmiana dochodów;

- **testy Kruskala-Wallisa dla prób niezależnych** – zmienne: obecne miejsce zamieszkania, stan cywilny, status zatrudnienia.

Do analizy związku pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem zastosowano **współczynnik korelacji r Pearsona**.

W celu sprawdzenia hipotez **przeprowadzono jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA z powtarzanimi pomiarami**, gdyż rozkład zmiennej był nieznacznie odchylony od rozkładu normalnego (skośność w przedziale od -1 do 1). Ze względu na to, że liczba składników mierzących poszczególne aspekty poczucia samotności była zróżnicowana, w analizie ujęto średnie pojedyncze wartości (min. 1 – maks. 4).

Ponieważ test W okazał się istotny ($p < 0,001$), nie można było założyć sferyczności danych, dlatego też przy odczytywaniu wyników testu F **skorzystano z wyniku skorygowanego testem Greenhouse’a-Geissera**. W celu sprawdzenia, które z trzech aspektów różniły się od siebie, **przeprowadzono analizę post hoc z korektą dla porównań wielokrotnych Bonferroniego**.

W ramach projektu powstały odrębne artykuły:

1. B. Skwarek, I. Lozyska, *A Study of the Problem of Loneliness in the Times of War*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona” nr 49(4)/2023, s. 71–80.

2. B. Skwarek, D. Domińska-Werbel, *Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Legnicy* – artykuł ukaże się w monografii przygotowywanej do druku w 2024 r. *W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne*;

3. M. Borczykowska-Rzepka, J. Rurka, *Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Krakowie*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona” nr 50(1)/2024;
4. N. Podoliak, V. Stets, *The problem of loneliness and stress coping styles among war refugees in the context of their life experience (based on a study conducted in Drohobych)*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona” nr 50(1)/2024;
5. O. Petrenko, L. Balika, K. Koval, *The problem of loneliness and coping with stress in the context of life situations experienced by war refugees (based on the research conducted in Rivne, Ukraine)*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona” nr 50(1)/2024.

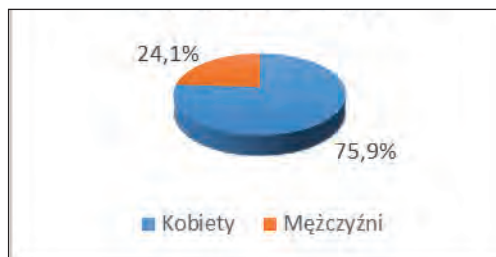
Podjęta w projekcie tematyka nie stanowi zasadniczego *novum* merytorycznego (zarówno zjawisko samotności, jak i radzenia sobie ze stresem, są szeroko omówione w literaturze), jednak przeprowadzone po raz pierwszy badania stanowią uzupełnienie brakujących danych dotyczących psychospołecznego funkcjonowania wojennych uchodźców, ich trudnej sytuacji, zmagania się z wieloma problemami, w tym silnym stresem i samotnością, stanowiącymi znak czasu wojennego uchodźstwa. Uzyskane wyniki z pewnością wymagają dalszego pogłębienia i przeprowadzenia w innych krajach przyjmujących wojennych uchodźców. Przedstawione rekomendacje oraz koncepcja programu pomocy psychologiczno-pedagogicznej i integracji migrantów zostały wdrożone w Ukrainie i będą mogły być wykorzystane przy projektowaniu właściwej polityki wobec potrzeb i funkcjonowania uchodźców wojennych w różnych obszarach życia, zapewniając im wsparcie, adaptację społeczną i reintegrację.

Spoleczno-demograficzna charakterystyka badanych migrantów

Profil charakteryzujący 1136 obywateli Ukrainy dotkniętych zbrojnym konfliktem powstał w oparciu o dane zawarte w Kwestionariuszu osobowym (Ankieta) składającego się z zestawu 26 pytań. Proces zbierania danych prowadzono od listopada 2023 do marca 2024 roku. Badania miały charakter indywidualny, odbywały się w terminie dogodnym dla uchodźców, którzy byli informowani o jego celu, metodzie oraz anonimowym i dobrowolnym udziale. Arkusze rozdawano po wyrażeniu świadomej zgody na uczestnictwo w procedurze. Czas wypełniania kwestionariuszy nie był ograniczony.

1. Płeć badanych

Na pytanie dotyczące płci jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi (Drohobycz). Z pozostałych 1135 badanych 862 osoby to kobiety. Stanowiły one 75,9% próby, podczas gdy udział mężczyzn wyniósł 24,1%.

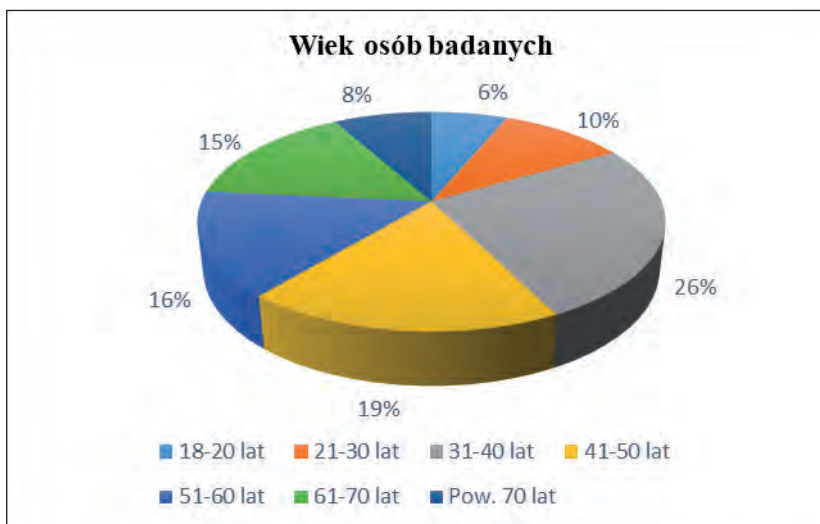
Wykres 1. Płeć osób badanych

Dane z poszczególnych miast:

- Legnica** – 211 kobiet (81,5%), 48 mężczyzn (18,5%);
- Kraków** – 186 kobiet (67,9%), 88 mężczyzn (32,1%);
- Drohobycz** – 227 kobiet (76,2%), 71 mężczyzn (23,8%);
- Równe** – 238 kobiet (78,3%), 66 mężczyzn (21,7%).

2. Wiek badanych

Wiek badanych wynosił od 18 do 78 lat, wśród których najwięcej uchodźców było w przedziale wiekowym od 31 do 40 lat – 294 osoby (25,9%), a najmniej – osób w wieku 18–20 lat – 72 osoby (6,3%). Badani do 50. roku życia stanowili około 60% próby. Zarówno w grupie kobiet (234; 27,1%), jak i mężczyzn (60; 22%), dominowały osoby w wieku od 31. do 40. roku życia.

Wykres 2. Wiek osób badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – przedziały wiekowe: od 31 do 40 lat (86 osób; 33,2%), od 41 do 50 lat (47 osób; 18,1%), od 21 do 30 lat (33 osoby; 12,7%), od 61 do 70 lat (31 osób; 11,9%), od 18 do 20 lat (27 osób; 10,4%), od 51 do 60 lat (26 osób; 10%);

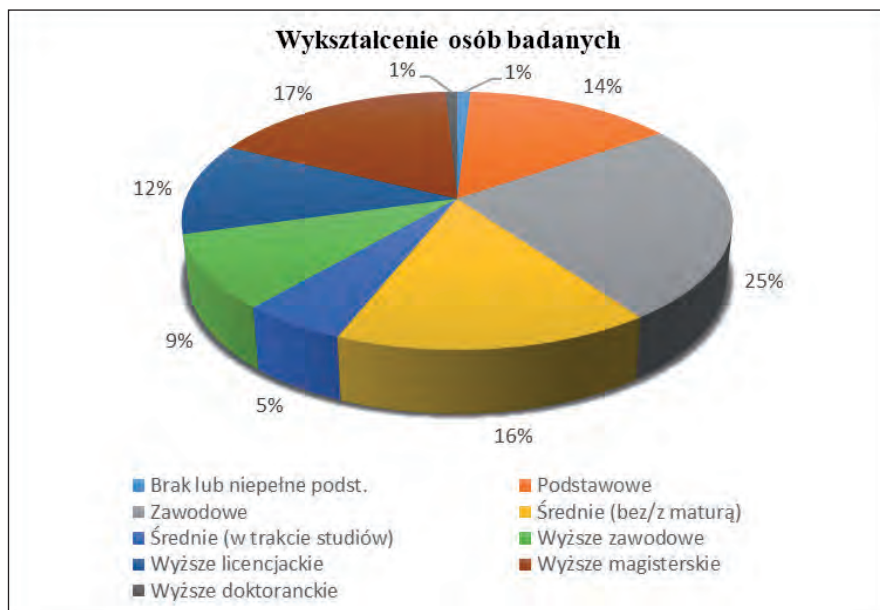
Kraków – przedziały wiekowe: od 31 do 40 lat (88 osób; 32,1%), od 41 do 50 lat (75 osób; 27,4%), od 21 do 30 lat (42 osoby; 15,3%), od 51 do 60 lat (41 osób; 15%), od 18 do 20 lat (21 osób; 7,7%), od 61 do 70 lat (6 osób; 2,2%), powyżej 70 lat (1 osoba; 0,4%);

Drohobycz – przedziały wiekowe: od 61 do 70 lat (63 osoby, 21,1%), powyżej 70 lat (58 osób, 19,4%), od 31 do 40 lat (56 osób; 18,7%), od 41 do 50 lat (50 osób; 16,7%), od 51 do 60 lat (48 osób; 16,1%), od 21 do 30 lat (23 osoby; 7,7%), od 18 do 20 lat (1 osoba; 0,3%);

Równe – przedziały wiekowe: od 61 do 70 lat (75 osób; 24,7%), od 31 do 40 lat (64 osoby; 21,1%), od 51 do 60 lat (60 osób; 19,7%), od 41 do 50 lat (39 osób; 12,8%), powyżej 70 lat (24 osoby; 7,9%), od 18 do 20 lat (23 osoby; 7,6%), od 21 do 30 lat (19 osób; 6,3%).

3. Wykształcenie badanych

Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na pytanie o poziom wykształcenia (Drohobycz). Wśród pozostałych badanych najczęściej było osób z wykształceniem wyższym zawodowym (216 osób; 19%). Osoby bez wykształcenia wyższego stanowią 57% próby.

Wykres 3. Wykształcenie osób badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – wykształcenie zawodowe (82 osoby; 31,7%), wykształcenie wyższe zawodowe (42 osoby; 16,2%), wykształcenie wyższe – magisterskie (37 osób, 14,3%), wykształcenie licencjackie (30 osób; 11,6%), wykształcenie średnie (28 osób; 10,8%), wykształcenie średnie – w trakcie studiów (27 osób; 10,4%), wykształcenie podstawowe (9 osób, 3,5%), brak wykształcenia i wykształcenie wyższe – doktorat (po 2 osoby; po 0,7%);

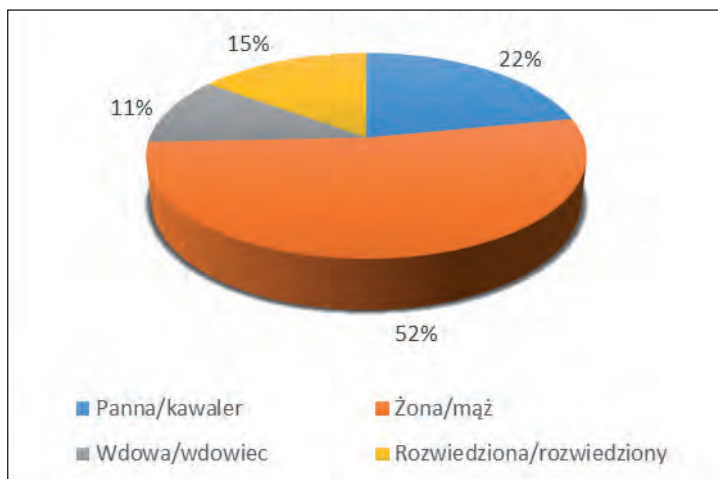
Kraków – wykształcenie wyższe – magisterskie (120 osób, 43,8%), wykształcenie licencjackie (49 osób; 17,9%), wykształcenie średnie – w trakcie studiów (28 osób; 10,2%), wykształcenie zawodowe i wyższe zawodowe (po 21 osób; po 7,7%), wykształcenie średnie (bez matury, z maturą) (14 osób; 5,1%), brak wykształcenia, wykształcenie podstawowe i wykształcenie wyższe – doktoranckie (po 7 osób, po 2,6%);

Drohobycz – wykształcenie podstawowe (147 osób, 49,3%), wykształcenie zawodowe (74 osoby; 89,6%), wykształcenie średnie (46 osób; 15,4%), wykształcenie licencjackie (20 osób; 6,7%), wykształcenie wyższe – magisterskie (11 osób, 3,7%);

Równe – wykształcenie zawodowe (106 osób; 34,8%), wykształcenie średnie (92 osoby; 30%), wykształcenie wyższe zawodowe (42 osoby; 14%), wykształcenie wyższe – licencjackie (33 osoby; 11%), wykształcenie wyższe – magisterskie (25 osób; 8,2%), wykształcenie średnie – w trakcie studiów (5 osób; 1,5%), brak wykształcenia (1 osoba; 0,3%).

4. Stan cywilny badanych

W badanej grupie największa była reprezentacja osób pozostających w związku małżeńskim – 595 respondentów (52,4%), na drugim miejscu uplasowały się osoby stanu wolnego (249; 21,9%). Najmniejszą grupę stanowili wdowy/wdowcy (123 osoby; 10,8%).

Wykres 4. Stan cywilny osób badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – osoby w związku małżeńskim – 133 osoby (51,4%); w stanie wolnym – 69 osób (26,6%); rozwiedzeni – 30 osób (11,6%); wdowy/cy – 27 osób (10,4%);

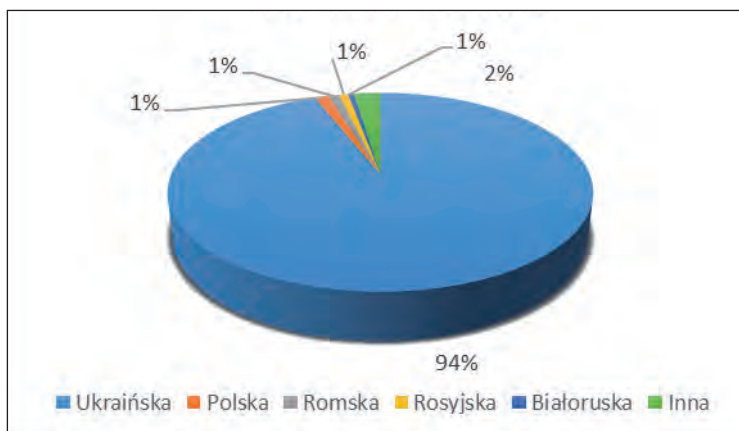
Kraków – osoby w związku małżeńskim – 127 osób (46,4%); w stanie wolnym – 84 osoby (30,7%); rozwiedzeni – 56 osób (20,4%); wdowy/cy – 7 osób (2,6%);

Drohobycz – osoby w związku małżeńskim – 187 osób (62,5%); w stanie wolnym – 29 osób (9,7%); rozwiedzeni – 35 osób (11,7%); wdowy/cy – 48 osób (16,1%);

Równe – osoby w związku małżeńskim – 148 osób (48,7%); w stanie wolnym – 67 osób (22%); rozwiedzeni – 48 osób (15,8%); wdowy/cy – 41 osób (13,5%).

5. Narodowość badanych

W badanej populacji największa reprezentacja osób była narodowości ukraińskiej – 1058 osoby (93,1%). Narodowość polską deklarowało 13 badanych (1,2%); romską – 11 osób (1%); rosyjską – 9 uchodźców (0,8%); białoruską – 6 osób (0,5%). Na inną narodowość, bez jej określenia, wskazało 26 uchodźców (2,4%).

Wykres 5. Narodowość badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – narodowość ukraińska – 252 osoby (97,3%), polska 4 osoby (1,5%), inna (romska) – 3 osoby (1,1%);

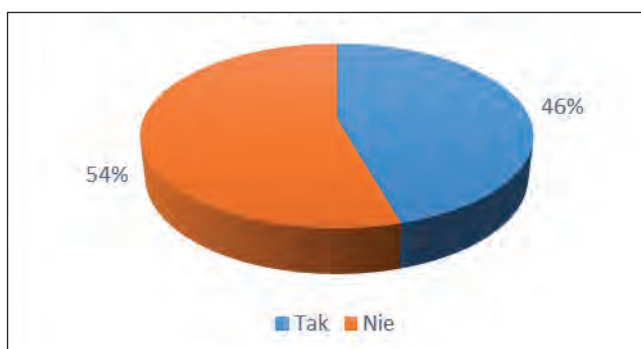
Kraków – narodowość ukraińska – 263 osoby (96%); polska – 8 osoby (2,9%); romska – 3 osoby (1,1%);

Drohobycz – narodowość ukraińska – 281 osób (94%); rosyjska – 9 osoby (3%); białoruska – 6 osoby (2%); romska – 3 osoby (1%);

Równe – narodowość ukraińska – 262 osoby (86%); romska – 2 osoby (0,7%); polska – 1 osoba (0,3%); inna (nie podano jaka) – 26 osób (9%).

6. Znajomość języków

Pięć osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o znajomość języków obcych (Drohobycz – 1; Równe – 4). Wśród respondentów mniej niż połowa badanych zna język obcy inny niż rosyjski (516 osób; 45,6%).

Wykres 6. Znajomość języków obcych innych niż język rosyjski

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – 165 osób (63,7%) potwierdziło swoje umiejętności językowe inne niż język rosyjski;

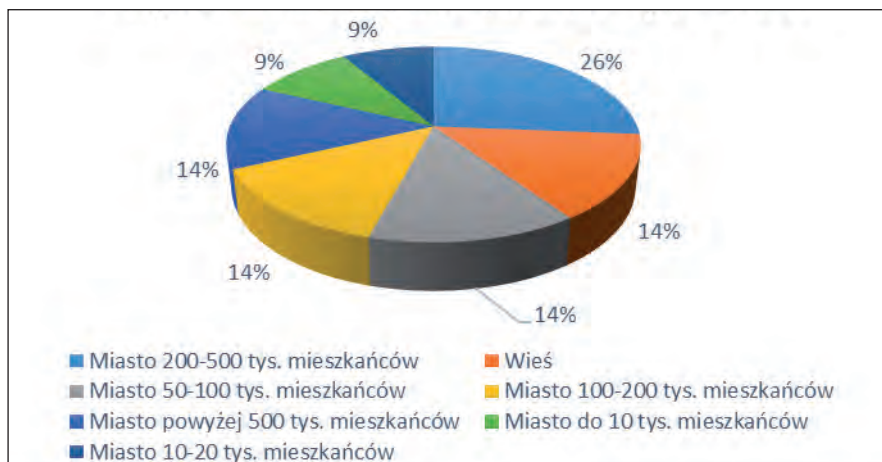
Kraków – 239 badanych (87,2%) zna język obcy inny niż rosyjski;

Drohobycz – z 298 osób udzielających odpowiedzi tylko 45 osób (15,1%) zna język obcy inny niż rosyjski;

Równe – z 300 osób, które odpowiedziały na pytanie, 67 badanych (22,3%) zna język obcy inny niż rosyjski.

7. Miejsce zamieszkania przed wybuchem wojny w 2022 r.

Pięć osób nie odpowiedziało na to pytanie (Równe). Najwięcej badanych w wyniku wojny wyemigrowało z miast od 200 do 500 tysięcy mieszkańców (264 osoby; 23,3%) oraz ze środowiska wiejskiego (142 osoby; 12,5%). Równolegle – po 139 uchodźców (12,3%) mieszkało przed wojną w miastach od 50 do 100, od 100 do 200 i powyżej 500 tysięcy mieszkańców. Mniejsze miasta do 10 tysięcy i od 10 do 20 tysięcy mieszkańców opuściło odpowiednio 95 (8,4%) i 86 (7,6%) badanych.

Wykres 7. Miejsce zamieszkania przed wybuchem wojny w 2022 r.

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – wieś – 36 osób (13,9%); miasto do 10 tys. – 28 (10,8%); miasto do 20 tys. – 22 (8,5%); miasto do 50 tys. – 28 (10,8%); miasto do 100 tys. – 13 (5%); miasto do 200 tys. – 23 (8,9%); miasto do 500 tys. – 69 (26,6%); miasto 500 tys. – 40 (15,4%);

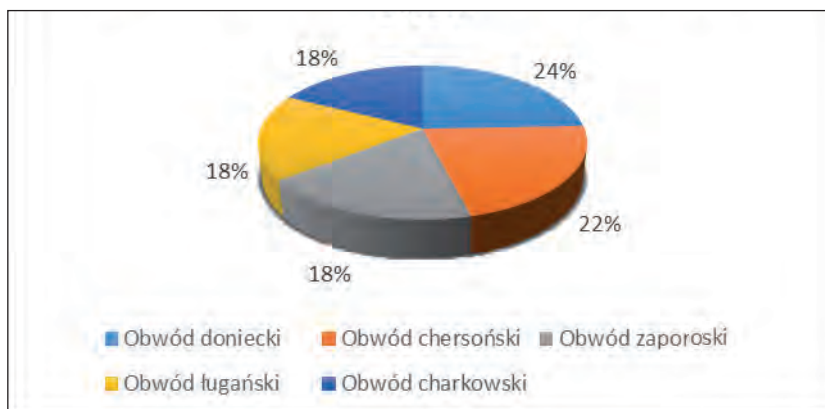
Kraków – wieś – 14 osób (5,1%); miasto do 10 tys. – 7 (2,6%); miasto do 20 tys. – 7 (2,6%); miasto do 50 tys. – 14 (5,1%); miasto do 100 tys. – 14 (5,1%); miasto do 200 tys. – 21 (7,7%); miasto do 500 tys. – 140 (51,1%); miasto powyżej 500 tys. – 57 (20,8%);

Drohobycz – wieś – 47 osób (15%); miasto do 10 tys. – 30 (10%); miasto do 20 tys. – 28 (9,4%); miasto do 50 tys. – 42 (14,5%); miasto do 100 tys. – 57 (19,1%); miasto do 200 tys. – 46 (15,4%); miasto do 500 tys. – 28 (9,4%); miasto powyżej 500 tys. – 21 (7%);

Równe – wieś – 45 osób (15%); miasto do 10 tys. – 30 (10%); miasto do 20 tys. – 29 (9,5%); miasto do 50 tys. – 48 (15,8%); miasto do 100 tys. – 55 (18%); miasto do 200 tys. – 49 (16%); miasto do 500 tys. – 27 (8,9%); miasto powyżej 500 tys. – 21 (6,8%).

8. Obwód zamieszkania przed wybuchem wojny w 2022 r.

Wojenni uchodźcy, zarówno w Polsce, jak i w Ukrainie, byli mieszkańcami różnych obwodów. Do Legnicy wojenni uchodźcy przybyli z 22, a do Krakowa z 14 obwodów. Wewnętrzni przesiedleńcy przyjechali do Drohobycza z 6, a do Równego z 12 obwodów. Na wykresie 8 pokazano 5 obwodów, z których pochodzi największa liczba respondentów.

Wykres 8. Obwód zamieszkania przed wybuchem wojny w 2022 r.

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – charkowski – 32 osoby (12,3%), tarnopolski – 28 osb (10,8%), dniproperetrowski – 27 osób (10,4%), zaporoski – 25 osób (9,6%), kijowski – 22 osoby (8,5%), chersoński – 18 osób (6,9%), doniecki – 14 osób (5,4%), odeski – 13 osób (5%), mikołajowski – 11 osób (4,2%), połtawski – 10 osób (3,8%), czerkaski i sumski – po 9 osób (po 3,5%), czernihowski – 8 osób (3,1%), żytomierski – 7 osób (2,7%), kirowohradzki i winnicki – po 6 osób (po 2,3%), lwowski i ługański – po 4 osób (po 1,5%), iwanofrankowski i rówieński – po 2 osób (po 0,7%), chmielnicki i wołyński – po 1 osobie (0,4%);

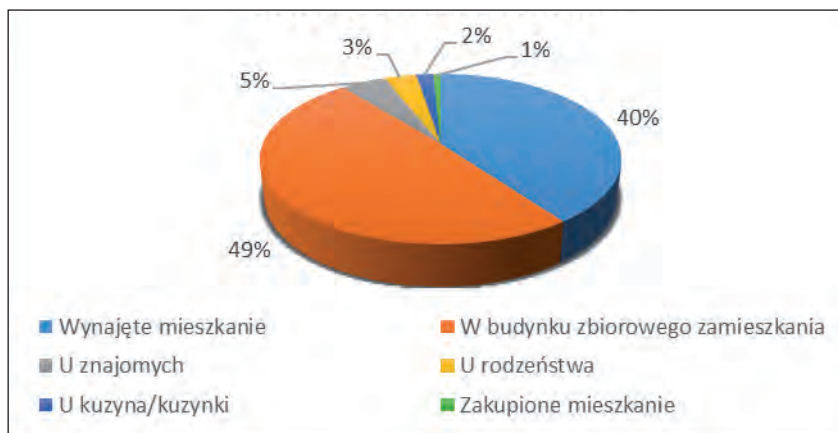
Kraków – kijowski – 56 osób (20,4%), lwowski – 45 osób (16,4%), charkowski – 39 osób (14,2%), chersoński – 35 osób (12,8%), dniproperetrowski – 21 osób (7,7 %). doniecki i winnicki – po 14 osób (po 5,1%), żytomierski – 10 osób (3,6 %), chmielnicki, czernihowski, rówieński i zaporoski – po 7 osób (po 2,6%), odeski i ługański – po 6 osób (po 2,1%);

Drohobycz – zaporoski – 107 osób (35,8%), chersoński – 72 osoby (24,1%), ługański – 42 osoby (14%), doniecki – 39 osób (13%), charkowski – 28 osób (9,4%), sumski – 11 osób (3,7%);

Równe – doniecki – 118 osób (39%), ługański – 85 osób (28%), chersoński – 39 osób (13%), charkowski – 34 os (11%), zaporoski – 8 osób (2,6%), kijowski – 6 osób (2%), mikołajowski – 4 osoby (1,3%), dniproperetrowski i sumski – po 3 osoby (po 0,9 %), połtawski – 2 osoby (0,6%), odeski i żytomierski – po 1 osobie (po 0,3 %).

9. Obecny stan zamieszkania

Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na pytanie o obecne miejsce zamieszkania (Drohobycz). Wśród pozostałych – blisko 50% osób mieszka w budynkach zbiorowego zamieszkania (559 osób), a 40,0% w wynajmowanych mieszkaniach (454 osoby). Tylko 9 osób kupiło mieszkanie na własność, a 10% badanych mieszka u rodziny lub znajomych.

Wykres 9. Stan zamieszkania obecnie

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – mieszkanie wynajmowane – 138 badanych (53,3% osób), budynki zbiorowego zamieszkania – 98 osób (37,8%), zakup mieszkania na własność – 4 osoby (1,5%), mieszkanie u rodziny lub znajomych – 19 osób (7,4%);

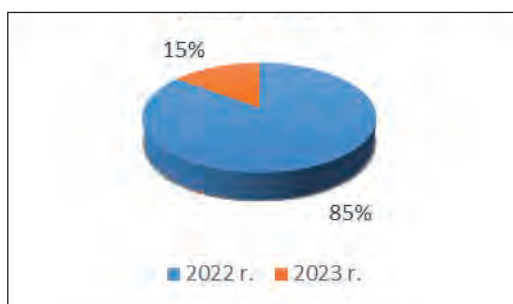
Kraków – mieszkanie wynajmowane – 232 badanych (84,7%), budynki zbiorowego zamieszkania – 14 osób (5,1%), mieszkanie u rodziny lub znajomych – 28 osób (10,3%);

Drohobycz – jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania. Z pozostałych 298 badanych 237 osób (79,5%) mieszka w budynkach zbiorowego zamieszkania, mieszkanie wynajmowane – 37 osób (12,4%), zakup mieszkania na własność – 4 osoby (1,3%);

Równe – budynki zbiorowego zamieszkania – 210 osób (69,1%), mieszkanie wynajmowane – 47 osób (15,5%) wynajmuje mieszkanie, mieszkanie u rodziny lub znajomych – 46 osób (15,1%).

10. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania (po 24 lutym 2022 r.)

Na pytanie o rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania 55 osób nie udzieliło lub udzieliło niekompletnej odpowiedzi (26 osób z Legnicy; 2 z Drohobycza, 27 z Równego). Wśród pozostałych 1081 osób zdecydowana większość – 922 osoby (85,3%) – przybyła do obecnego miejsca zamieszkania w 2022 roku (głównie w pierwszych 6 miesiącach od rozpoczęcia inwazji).

Wykres 10. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – z 233 udzielających odpowiedzi 198 osób (84,9%) przybyło do obecnego miejsca zamieszkania w 2022 r.;

Kraków – w 2022 r. przybyło do obecnego miejsca zamieszkania 221 uchodźców (80,7%);

Drohobycz – z 297 udzielających odpowiedzi 258 przesiedleńców (86,9%) to osoby, które przybyły do obecnego miejsca zamieszkania w 2022 r.;

Równe – z 277 udzielających odpowiedzi 245 przesiedleńców (88,4%) stanowiły osoby, które przybyły do obecnego miejsca zamieszkania w 2022 r.

11. Aktywność zawodowa przed wybuchem wojny w 2022 r.

Przed wybuchem wojny zdecydowana większość respondentów była czynna zawodowo – 794 osoby (71,5%) na 1110 odpowiadających. Dwadzieścia sześć osób (10%) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie (Legnica). Osoby niepracujące (316,; 28,4%) to głównie emeryci oraz osoby z niepełnosprawnościami.

Wykres 11. Aktywność zawodowa przed wybuchem wojny w 2022 r.

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – z 233 badanych aktywni zawodowo przed wojną – 171 ankietowanych (73,4%), osoby niepracujące – 62 osoby (26,6%);

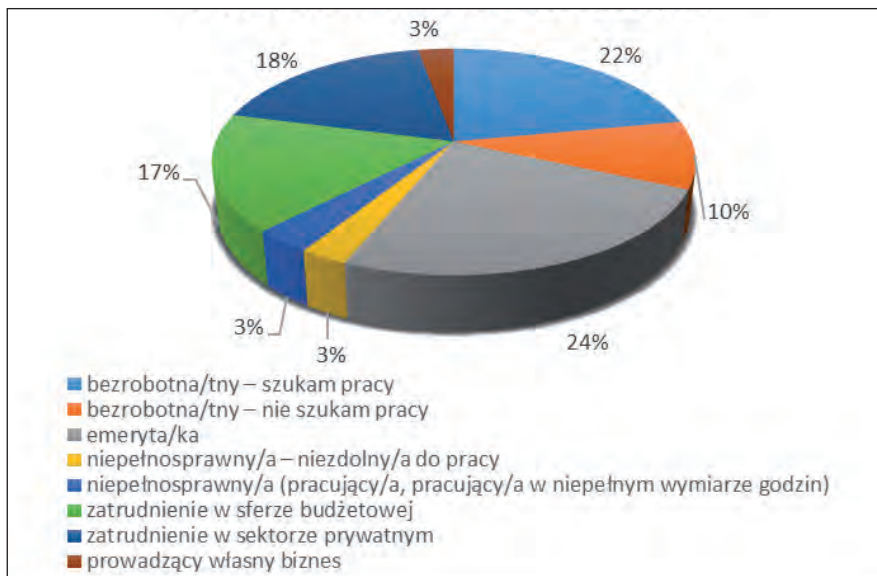
Kraków – aktywni zawodowo przed wojną – 218 osób (79,6%), osoby nie pracujące – 56 osób (20,4%);

Drohobycz – aktywni zawodowo przed wojną – 237 osób (79,2%), osoby nie pracujące – 62 osoby (20,7%);

Równe – aktywni zawodowo przed wojną – 168 osób (55%), osoby nie pracujące – 136 osób (45%);

12. Obecna aktywność zawodowa i stan zatrudnienia

Wśród badanych dominują emeryci – 279 osób (24,6%). Kolejną pod względem liczebności grupę stanowią bezrobotni szukający pracy – 252 osoby (22,3%). Zatrudnieni w sektorze prywatnym stanowią 18,4% badanych (208 osób), a w sferze budżetowej – 16,2% (183 osoby). Osoby pracujące stanowią 40,8% badanych.

Wykres 12. Obecny stan zatrudnienia osób badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – osoby bezrobotne szukające pracy – 74 osoby (28,6%), zatrudnieni w sektorze prywatnym – 50 osób (19,3%), zatrudnieni w sferze budżetowej – 43 osoby (16,6%), emeryci – 32 badanych (12,3%), bezrobotni nie poszukujący pracy – 30 osób (11,6%), niepełnosprawni pracujący w niepełnym wymiarze godzin – 22 osoby (8,5%), prowadzący własny biznes – 5 badanych (1,9%), niepełnosprawni – niezdolni do pracy – 3 osoby (1,1%);

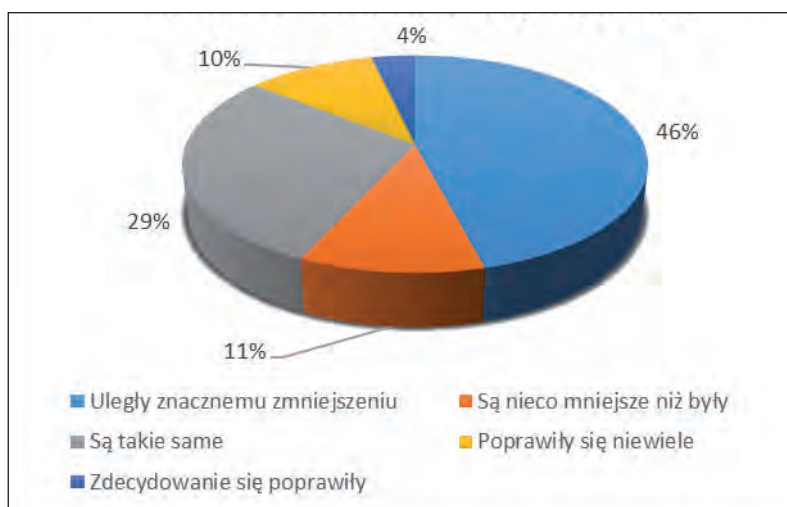
Kraków – zatrudnieni w sektorze prywatnym – 84 osoby (30,7%), zatrudnieni w sferze budżetowej – 63 osoby (23,0%), bezrobotni nie poszukujący pracy – 42 badanych (15,3%), bezrobotni poszukujący pracy – 35 badanych (12,8%), prowadzący własny biznes – 21 osób (7,7%), emeryci – 14 osób (5,1%), niepełnosprawni pracujący w niepełnym wymiarze godzin – 8 osób (2,9%), niepełnosprawni – niezdolni do pracy – 7 osób (2,6%);

Drohobycz – emeryci – 121 osób (40,5%), bezrobotni poszukujący pracy – 74 badanych (24,8%), zatrudnieni w sferze budżetowej – 57 osób (19%), zatrudnieni w sektorze prywatnym – 25 osób (8,4%), niepełnosprawni – niezdolni do pracy – 12 osób (4%), niepełnosprawni pracujący w niepełnym wymiarze godzin – 4 osoby (1,3%), bezrobotni nie poszukujący pracy i prowadzący własny biznes – po 3 osoby (po 1%);

Równe – emeryci – 112 osób (36,8%), bezrobotni poszukujący pracy – 67 osób (22%), zatrudnieni w sektorze prywatnym – 47 osób (15,5%), bezrobotni nie poszukujący pracy – 35 osób (11,5%), pracujący w sferze budżetowej – 27 osób (8,9%), niepełnosprawni – niezdolni do pracy – 9 osób (3%), niepełnosprawni pracujący w niepełnym wymiarze godzin – 4 osoby (1,3%), prowadzący własny biznes – 3 osoby (1%).

13. Zmiana dochodów od czasu wybuchu wojny

Jedenaście osób nie odpowiedziało na pytanie dotyczące zmiany dochodów od czasu wybuchu wojny (4 – Drohobycz, 7 – Równe). Wśród pozostałych badanych (1125 osób) najczęściej było tych, których dochody uległy znacznemu zmniejszeniu (517 osób; 46,0%). Dochody na dotychczasowym poziomie utrzymało 326 osób (28,9%), 119 osób (10,6%) zadeklarowało niewielką, a 40 badanych (3,6%) zdecydowaną poprawę dochodów.

Wykres 13. Zmiana dochodów osób badanych od czasu wybuchu wojny

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – znaczne zmniejszenie dochodów – 135 osób (52,1%), dochody na tym samym poziomie – 46 respondentów (17,8%), niewielka poprawa dochodów – 40 osób (15,4%), znacząca poprawa dochodów – 16 (6,2%), nieznaczne obniżenie dochodów – 22 osoby (8,5%);

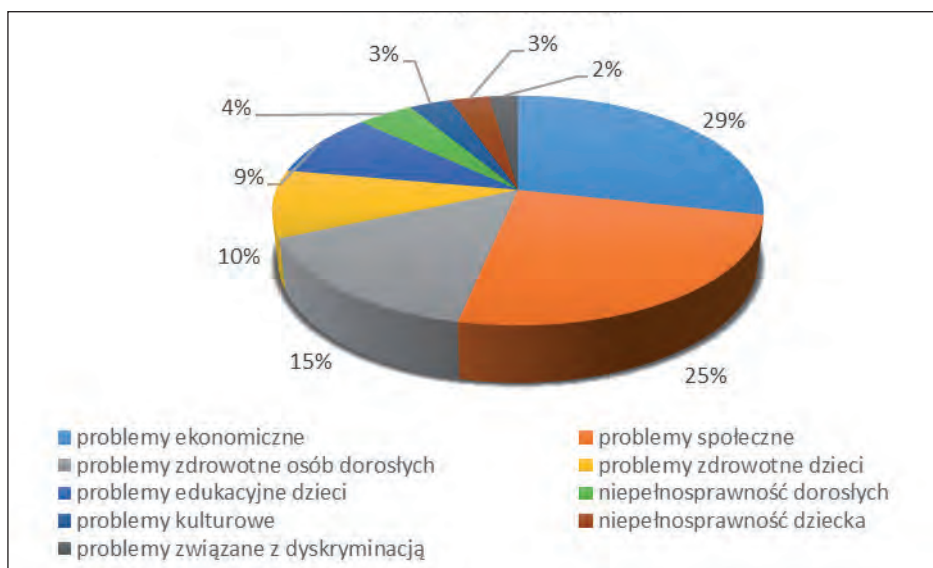
Kraków – znaczne zmniejszenie dochodów – 120 osób (43,8%), dochody na tym samym poziomie – 63 respondentów (23%), niewielka poprawa dochodów – 42 osoby (15,3%), znacząca poprawa dochodów – 21 (7,7%), nieznaczne obniżenie dochodów – 28 osób (10,2%);

Drohobycz – znaczne zmniejszenie dochodów w grupie 295 osób udzielających odpowiedzi – 132 osób (43,8%), dochody na tym samym poziomie – 112 badanych (38%), niewielka poprawa dochodów – 27 osób (9,2%), nieznaczne obniżenie dochodów – 24 osoby (8,1%); **Równe** – znaczne zmniejszenie dochodów w grupie 297 osób udzielających odpowiedzi – 130 osób (43,8%), dochody na tym samym poziomie – 105 badanych (35,4%), niewielka poprawa dochodów – 10 osób (3,4%), znacząca poprawa dochodów – 3 (1%), nieznaczne obniżenie dochodów – 49 osób (16%).

14. Specjalne potrzeby

Respondenci mogli zaznaczać po kilka ze wskazań dotyczących specjalnych potrzeb. Na pierwszych miejscach uplasowały się: problemy ekonomiczne – 389 osób (34,2%), społeczne – 339 badanych (29,8%), problemy zdrowotne osób dorosłych – 206 osób (18,1%), zdrowie dzieci – 130 badanych (11,4%) oraz problemy edukacyjne dzieci – 125 osób (11%).

Nieco mniej osób wskazywało na: niepełnosprawność dorosłych – 60 badanych (5,3%), problemy kulturowe – 44 osoby (3,9%), niepełnosprawność dziecka – 42 badanych (3,7%), problemy związane z dyskryminacją – 31 osób (2,7%).

Wykres 14. Specjalne potrzeby badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – problemy ekonomiczne – 77 osób (29,7%), problemy społeczne – 52 osoby (20%), problemy edukacyjne – 25 osób (9,6%), problemy zdrowotne dziecka – 24 osoby (9,3%) i osoby dorosłej – 23 osoby (8,9%), niepełnosprawność osoby dorosłej – 18 osób (6,9%), problemy związane z dyskryminacją – 11 osób (4,2%), niepełnosprawność dziecka(ci) – 4 osoby (1,5%);

Kraków – problemy edukacyjne – 67 osób (24,4%), problemy zdrowotne osoby dorosłej – 52 osoby (18,9%), problemy społeczne – 50 osób (18,2%), problemy ekonomiczne – 33 osoby

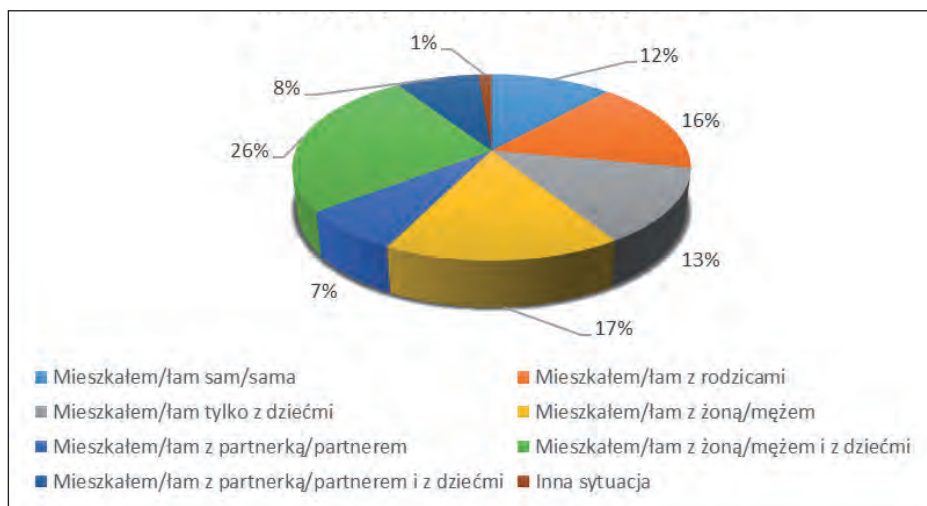
(12%), problemy zdrowotne dziecka – 27 osób (9,8%), problemy kulturowe – 23 osoby (8,4%), problemy związane z dyskryminacją – 17 osób (6,2%), niepełnosprawność dziecka(ci) – 14 osób (5,1%), niepełnosprawność osoby dorosłej – 10 osób (3,6%);

Drohobycz – problemy ekonomiczne – 279 osób (93,3%), problemy społeczne – 237 osób (79,3%), problemy zdrowotne osoby dorosłej – 109 osób (36,4%), problemy zdrowotne dziecka – 43 osoby (14,4%), problemy edukacyjne – 33 osoby (11%), niepełnosprawność dziecka(ci) – 21 osób (7%), niepełnosprawność osoby dorosłej i problemy kulturowe – po 12 osób (po 4%), problemy związane z dyskryminacją – 3 osoby (1%);

Równe – problemy zdrowotne dziecka – 36 osób (12%), problemy zdrowotne osoby dorosłej – 22 osób (7%), niepełnosprawność osoby dorosłej – 20 osób (7%), niepełnosprawność dziecka(ci) – 3 osoby (1%).

15. Rodzaj gospodarstwa domowego przed 2022 r. i obecnie

Osiem osób nie odpowiedziało na to pytanie (Równe). Wśród pozostałych badanych (1128 osób) w środowiskach zamieszkania przed pełnoskalową wojną respondenci tworzyli pełne rodziny (mąż, żona, dziecko/dzieci), mieszkając pod wspólnym dachem – 295 (26,1%), natomiast małżonkowie mieszkający bez dzieci stanowili 16,3% badanych (184 osoby). Z rodzicami prowadziło wspólne gospodarstwo domowe 183 badanych (16,2%), a na zamieszkanie tylko z dziećmi wskazało 148 osób (13,1%). Najmniej osób – 14 (1,2%) zaznaczyło inną sytuację, nie uzasadniając jednak tego wyboru.

Wykres 15. Rodzaj gospodarstwa domowego przed 2022 r.

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – mieszkanie z żoną/mężem i z dziećmi – 94 osób (36,3%), mieszkanie z rodzicami – 49 osób (18,9%), małżonkowie bez dzieci – 39 badanych (15,1%), rodzic z dzieckiem/dziećmi – 35 osób (13,5%), samodzielne zamieszkanie – 25 ankietowanych (9,7%), z partnerką/partnerem i z dziećmi – 8 badanych (3,1%) lub bez dzieci – 4 osoby (1,5%);

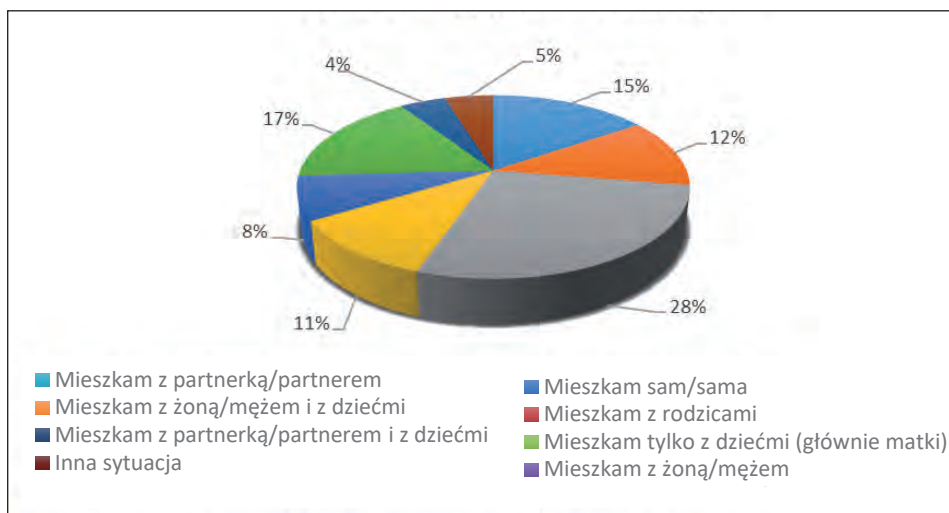
Kraków – mieszkanie z żoną/mężem i z dziećmi – 98 badanych (35,8%), rodzic z dzieckiem/dziećmi – 56 osób (20,4%), mieszkanie z rodzicami – 42 ankietowanych (15,3%), z partnerką/partnerem i z dziećmi – 28 badanych (10,2%), małżonkowie bez dzieci – 22 badanych (8%), samodzielne zamieszkanie – 21 osób (7,7%), inna sytuacja bez uzasadnienia – 7 osób (2,6%);

Drohobycz – mieszkanie z partnerką/partnerem – 72 osoby (24,1%), małżonkowie bez dzieci – 51 badanych (17,05%), z partnerką/partnerem i z dziećmi – 48 badanych (16,05%), mieszkanie z rodzicami – 39 ankietowanych (13%), mieszkanie z żoną/mężem i z dziećmi oraz rodzic z dzieckiem/dziećmi – po 34 osoby (po 11,4%), samodzielne zamieszkanie – 21 ankietowanych (7%);

Równe – mieszkanie z żoną/mężem – 72 osoby (24,3%), mieszkanie z żoną/mężem i z dziećmi – 69 badanych (23,3%), samodzielne zamieszkanie – 65 ankietowanych (22%), mieszkanie z rodzicami – 53 osoby (18%), rodzic z dzieckiem/dziećmi – 23 osoby (7,7%), z partnerką/partnerem i z dziećmi lub tylko z partnerką/partnerem – po 6 badanych (po 2%), inna sytuacja bez uzasadnienia – 2 osoby (0,7%).

16. Obecny status gospodarstwa domowego

Na pytanie o stan domowego gospodarstwa nie odpowiedziała jedna osoba (Równe). Obecny status rodzinny dla 1135 uchodźców kształtuje się następująco: najwięcej osób mieszka tylko z dziećmi i są to głównie matki (babcie) przebywające w Polsce (315 osób 27,7%); pełną rodzinę tworzy 189 uchodźców (16,6%) – w Polsce są to rodziny, których mężowie przebywali tu i pracowali przed wybuchem wojny. Najmniej osób – 54 (4,7%) zaznaczyło inną sytuację (np. mieszkanie z rodzeństwem).

Wykres 16. Obecny status gospodarstwa domowego

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – mieszkanie tylko z dzieckiem/dziećmi – 76 osób (29,3%), z żoną/mężem i z dziećmi – 69 badanych (26,6%), samodzielne zamieszkanie – 33 ankietowanych

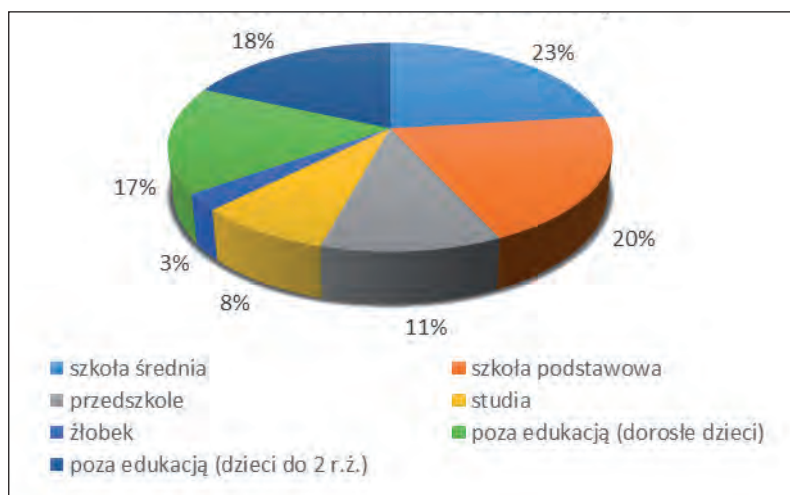
(12,7%), mieszkanie z żoną/mężem – 26 osób (10%), z rodzicami – 16 badanych (6,1%), z partnerką/partnerem – 10 osób (3,9%), z partnerem/partnerką i z dziećmi – 6 osób (2,3%), inne sytuacje – 23 osoby (8,8%), w tym 15 badanych (5,8%) nie podało uzasadnienia, natomiast pozostali – 8 osób (3,08%) – mieszkają np. z rodzeństwem lub u koleżanki;
Kraków – mieszkanie tylko z dzieckiem/dziećmi – 133 osoby (48,5%), z rodzicami – 42 badanych (15,3%), z żoną/mężem i z dziećmi – 36 badanych (13,1%), samodzielne zamieszkanie i mieszkanie z partnerką/partnerem – po 21 ankietowanych (po 7,6%), z żoną/mężem – 7 osób (2,5%), inne sytuacje – 14 osób (5,1%) (z rodzeństwem, przyjacielem);

Drohobycz – mieszkanie tylko z dzieckiem/dziećmi – 58 osoby (19,4%), z partnerką/partnerem – 51 osób (17,06%), samodzielne zamieszkanie – 43 ankietowanych (14,4%), mieszkanie z rodzicami – 42 badanych (14%), z żoną/mężem – 37 osób (12,4%), z partnerem/partnerką i z dziećmi – 36 osób (12,04%), z żoną/mężem i z dziećmi – 32 badanych (10,8%);

Równe – samodzielne zamieszkanie – 78 ankietowanych (25,7%), z żoną/mężem – 55 osób (18%), z żoną/mężem i z dziećmi – 52 badanych (17,1%), tylko z dzieckiem/dziećmi – 48 osoby (15,8%), mieszkanie z rodzicami – 38 badanych (12,5%), z partnerem/partnerką i z dziećmi – 9 osób (3%), z partnerką/partnerem – 6 osób (2%), inne sytuacje – 17 osób (5,6%).

17. Dzieci uchodźców w systemie edukacji

Badani uchodźcy/przesiedleńcy mają dzieci w różnym wieku. Na potrzeby projektu wzięto pod uwagę dzieci będące w systemie edukacji – od 3 r.ż. (żłobek) do 25 r.ż. (ukończenie studiów). Ze wskazań wynika, że najwięcej dzieci uczęszcza do szkoły średniej – 209 (35,4%) i szkoły podstawowej – 182 (30,8%). W dalszej kolejności uplasowały się grupy: dzieci w systemie przedszkolnym – 101 (17,1%), osoby studiujące – 75 (12,7%) i najmłodsi uczęszczający do żłobka – 23 (3,9%). Uchodźcy mieszkający w Polsce podali również dane dotyczące dzieci nie będących w systemie nauki: Legnica: dorosłe dzieci 25,5% grupy (76 osób); Kraków: dorośli i dzieci do 2 r.ż. stanowili 28,1% grupy (77 osób).

Wykres 17. Dzieci uchodźców w systemie edukacji

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – 222 dzieci w systemie edukacji: szkoła podstawowa – 75 dzieci (33,8%), szkoła średnia – 61 dzieci (27,4%), przedszkole – 50 dzieci (22,5%), szkoła wyższa – 28 osób (12,6%), żłobek – 8 dzieci (3,6%);

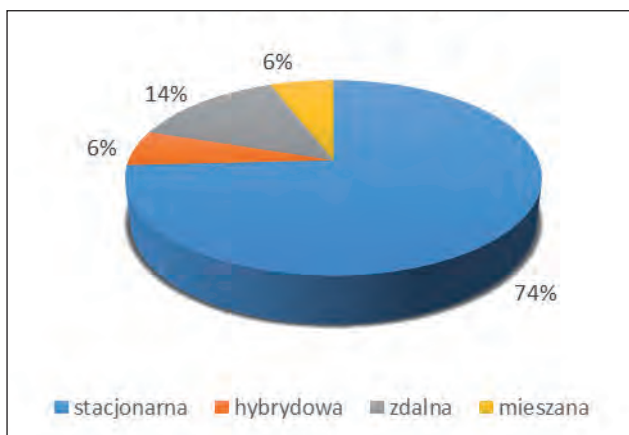
Kraków – 197 dzieci w systemie edukacji: szkoła podstawowa – 70 dzieci (25,5%), szkoła średnia – 63 dzieci (23%), przedszkole – 35 dzieci (12,7%), szkoła wyższa – 15 osób (5,4%), żłobek – 14 dzieci (5,1%);

Drohobycz – 103 dzieci w systemie edukacji: szkoła średnia – 42 dzieci (40,8%), szkoła wyższa – 27 osób (26,2%), szkoła podstawowa – 21 dzieci (20,4%), przedszkole – 12 dzieci (11,6%), żłobek – 1 dziecko (1%);

Równe – 68 dzieci w systemie edukacji: szkoła średnia – 43 dzieci (63,2%), szkoła podstawowa – 16 dzieci (23,5%), szkoła wyższa – 5 osób (7,3%), przedszkole – 4 dzieci (5,8%).

18. Formy nauki szkolnej

Z podanych przez uchodźców danych wynika, że realizowany system edukacji szkolnej odbywa się najczęściej w formie stacjonarnej – 391 osób (74,2%). Kolejne pozycje dotyczą: formy zdalnej – 74 dzieci (14%), formy hybrydowej i mieszanej 31 osób (po 5,9%).

Wykres 18. Formy nauki szkolnej

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – forma stacjonarna – 104 dzieci (65,4%), forma zdalna – 43 dzieci (27%), forma hybrydowa – 12 osób (7,5%);

Kraków – forma stacjonarna – 155 dzieci (78,7%), forma mieszana – 21 osób (10,6%), forma hybrydowa – 14 osób (7,1%), forma zdalna – 7 dzieci (3,5%).

Drohobycz – forma stacjonarna – 69 dzieci (67%), forma zdalna – 24 dzieci (23%), forma mieszana – 10 osób (10%).

Równe – forma stacjonarna – 63 dzieci (62,6%), forma hybrydowa – 5 osób (7,3%).

19. Świadczenia socjalne na dzieci

W Ukrainie wszystkie osoby, których dzieci objęte są systemem edukacji, pobierają świadczenia socjalne na dzieci. W Polsce natomiast nie wszyscy uchodźcy korzystają z takich świadczeń (226 osób; 33,5%).

Wykres 19. Świadczenia socjalne na dzieci

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – 116 osób (44,8%) pobiera świadczenia socjalne na dzieci, 113 badanych (43,6%) nie korzysta z takiej pomocy, 30 badanych (11,6%) nie udzieliło odpowiedzi;

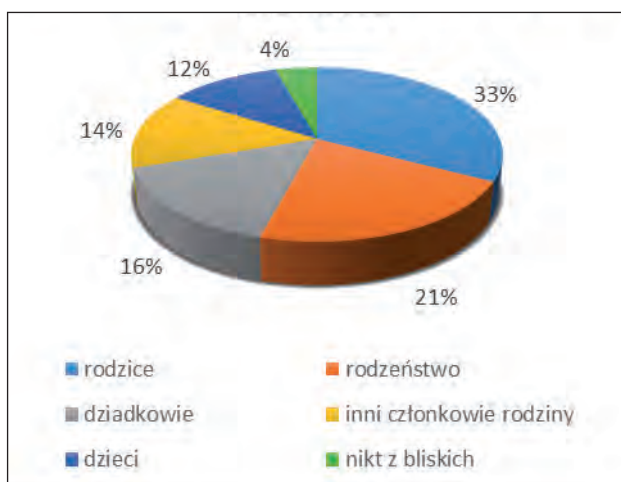
Kraków – 161 badanych (58,8%) pobiera świadczenia socjalne na dzieci, 113 osób (41,2%) nie korzysta z takiej pomocy (113);

Drohobycz – 103 osoby (100%) pobierają świadczenia socjalne na dzieci;

Równe – 68 osób (100%) pobiera świadczenia socjalne na dzieci.

20. Członkowie rodziny pozostali w poprzednim miejscu zamieszkania

Na pytanie o osoby, które zostały w poprzednim miejscu zamieszkania, nie udzieliło odpowiedzi 120 osób (Równe). Wskazania podane przez 1016 badanych nie sumują się do 100%, ponieważ istniała możliwość zaznaczania kilku wariantów. Najliczniejsza grupa – 432 osoby (42,5%) – pozostawiła w Ukrainie rodziców oraz rodzeństwo – 283 osoby (27,8%). W dalszej kolejności uplasowali się bliscy: dziadkowie – 205 osób (20,2%), inni członkowie rodziny (w tym mężowie) – 188 osób (18,5), dorosłe dzieci – 155 osób (15,2%). 57 badanych twierdziło, że nikt z ich bliskich nie pozostał w poprzednim miejscu zamieszkania.

Wykres 20. Członkowie rodziny pozostali w poprzednim miejscu zamieszkania

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – rodzice – 138 osób (53,3%), rodzeństwo – 73 osoby (28,2%), dziadkowie – 52 osoby (20%), dzieci – 50 osób (19,3%), inni członkowie rodziny (w tym mężowie) – 29 osób (11,2%), nikt – 6 osób (2,3%);

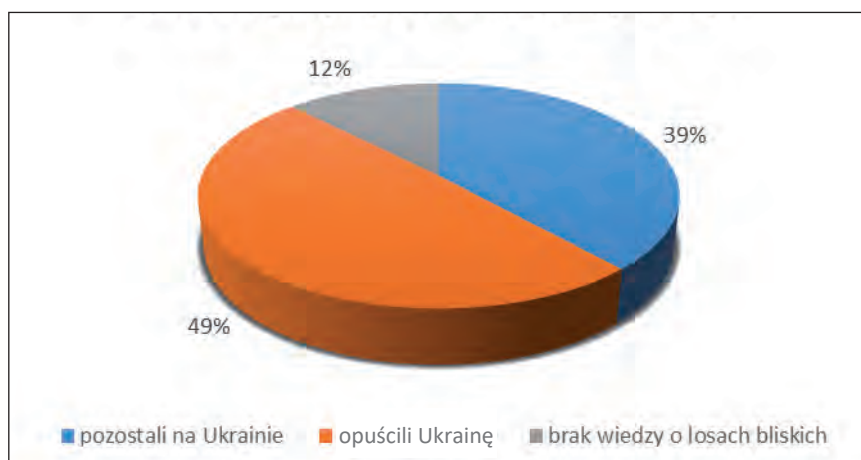
Kraków – rodzice – 140 osób (51,1%), rodzeństwo – 79 osób (28,8%), dzieci – 58 osób (21,1%), nikt – 57 osób (20,8%), dziadkowie – 49 osób (17,8%), inni członkowie rodziny (w tym mężowie) – 34 osoby (12,4%);

Drohobycz – inni członkowie rodziny (w tym mężowie) – 109 osób (36,4%), rodzeństwo – 89 osób (29,7%), dziadkowie – 85 osób (28,4%), rodzice – 82 osoby (27,4%), dzieci – 12 osób (4%);

Równe – rodzice – 72 osoby (39,1%), rodzeństwo – 42 osoby (22,8%), dzieci – 35 osób (19%), dziadkowie – 19 osób (10,3%), inni członkowie rodziny (w tym mężowie) – 16 osób (8,7%).

21. Obecne miejsce pobytu członków rodziny badanych

W odniesieniu do pytania o obecne miejsce pobytu członków rodzin wojennych uchodźców, którzy pozostali w poprzednim miejscu zamieszkania, 64 osoby nie udzieliły odpowiedzi (Równe). Analizie poddano 1072 uzyskanych wyników: 927 osób (8,4%) wskazało, że ich bliscy przebywają w Ukrainie w ich poprzednim miejscu zamieszkania, a więc na terytoriach okupowanych, w strefie aktywnych działań wojennych oraz walcząc na froncie. W ocenie 116 badanych (10,8%) członkowie ich rodzin wyjechali z Ukrainy, w tym również do Polski. Na brak informacji o losach krewnych wskazało 29 osób (2,7%) z Drohobycza.

Wykres 21. Obecne miejsce pobytu członków rodziny badanych

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – członkowie rodzin przebywający obecnie w Ukrainie – 228 (88%), poza granicami Ukrainy (Polska, Rosja, Kanada, Republika Czeska) – 31 badanych (12%);

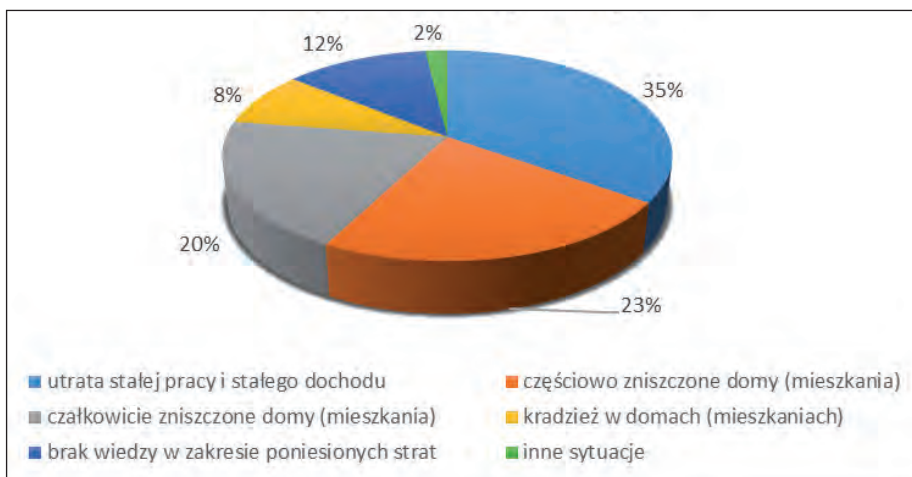
Kraków – członkowie rodzin przebywający obecnie w Ukrainie – 217 (79,2%), poza granicami Ukrainy – 57 badanych (20,8%);

Drohobycz – członkowie rodzin przebywający obecnie w Ukrainie: na terytoriach okupowanych – 189 (63,2%), w strefie działań wojennych – 81 badanych (27%), brak wiedzy o losie krewnych w Ukrainie – 29 badanych (9,7%);

Równe – członkowie rodzin przebywający obecnie w Ukrainie – 212 badanych (88%) zamieszkujących w różnych obwodach, poza granicami Ukrainy (Polska, Niemcy, Kanada, USA, Republika Czeska, Litwa) – 28 badanych (11,6%).

22. Straty poniesione w wyniku wojny

Uzyskane wyniki nie sumują się do 100%. Respondenci wybierali od 1 do 3 wariantów łącznie. Na pytanie nie odpowiedziało 66 osób z Legnicy i 25 osób z Krakowa. Spośród 1045 udzielających odpowiedzi najliczniej wskazywano na utratę stałej pracy i stałego dochodu (445 osób; 42,6%). Na kolejnych dwóch pozycjach uplasowali się uchodźcy, którym w wyniku ostrzałów częściowo (291 osób; 27,8%) lub całkowicie (253 osoby; 24,2%) zniszczono domy (mieszkania). Z kolei 108 badanych (10,3%) w ich domostwach dokonano kradzieży podczas okupacji. Nie wszyscy badani (44 osoby; 15%) posiadali wiedzę w zakresie poniesionych strat, natomiast ci, którzy wskazywali na inne sytuacje (24 osoby; 2,3%), w uzasadnieniu odnosili je do sfery moralnej (np. śmierć bliskiej osoby).

Wykres 22. Straty poniesione w wyniku wojny

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – utrata stałej pracy i dochodu – 112 osób (43,2%), częściowe zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 48 osób (18,5%), grabież domu (mieszkania) podczas okupacji – 12 badanych (4,6%), całkowite zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 10 badanych (3,8%), na inne straty (głównie moralne) wskazało 11 osób (3,8%);

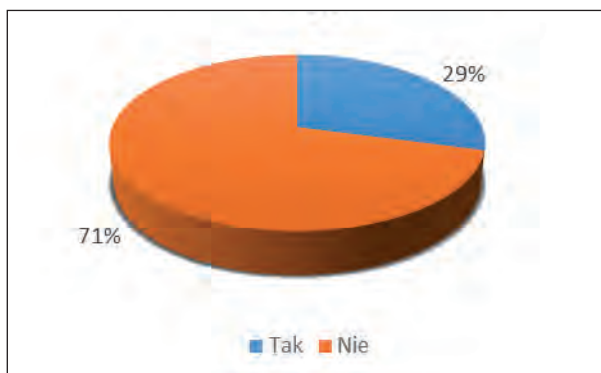
Kraków – utrata stałej pracy i dochodu – 197 badanych (71,9%), częściowe zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 82 osoby (29,9%), grabież domu (mieszkania) podczas okupacji – 22 badanych (8%), całkowite zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 12 osób (4,4%);

Drohobycz – całkowite zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 133 osoby (44,5%), utrata stałej pracy i dochodu – 97 badanych (32,4%), częściowe zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 79 osób (26,4%), grabież domu (mieszkania) podczas okupacji – 46 badanych (15,4%);

Równe – całkowite zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 98 osób (32,2%), częściowe zniszczenie domu (mieszkania) podczas ostrzału – 82 osoby (27%), utrata stałej pracy i dochodu – 39 badanych (13%), grabież domu (mieszkania) podczas okupacji – 28 badanych (9%), na inne straty (bez uzasadnienia) wskazało 13 osób (4%), 44 osoby (15%) nie mają wiedzy w zakresie poniesionych strat.

23. Utrata życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny

Na pytanie o utratę życia lub zdrowia przez członka rodziny w wyniku wojny 329 badanych (29,2%) odpowiedziało twierdząco. Wielu najbliższych zmarło na froncie, wielu też utraciło zdrowie (w wyniku poniesionych ran, udaru, pogorszenia stanu emocjonalnego w wyniku stresu). Dziewięć osób (z Równego) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 23. Utrata życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – 194 osoby (74,9%) udzieliło przeczącej odpowiedzi. Na utratę życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny wskazało 65 osób (25,1%);

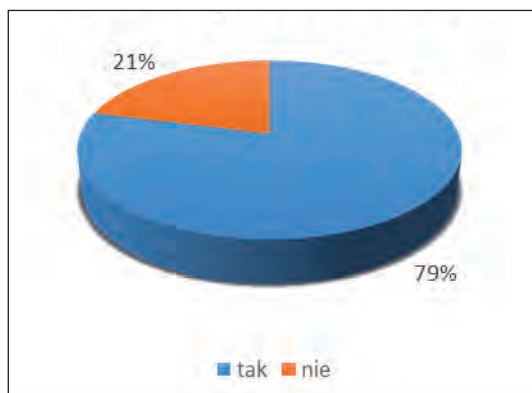
Kraków – 239 badanych (87,2%) udzieliło przeczącej odpowiedzi. Na utratę życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny wskazało 35 osób (12,8%);

Drohobycz – 251 osób (83,9%) odpowiedziało przecząco, a 48 badanych (16%) wskazało na utratę życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny;

Równe – z 295 ankietowanych 114 osób (38,6%) odpowiedziało przecząco, a 181 osób (61,4%) wskazało na utratę życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny.

24. Oczekiwana przez uchodźców pomoc

Łącznie na 1136 odpowiadających na potrzebę pomocy wskazało 897 badanych (79,4%), pozostali uchodźcy (239 osób; 21,1%) nie mają żadnych oczekiwań i są to głównie osoby mieszkające w Polsce. Wśród pilnych potrzeb wskazywano na: **potrzeby medyczne** – 36 osób (leki, pomoc medyczna, dostęp do specjalistów, kontynuacja leczenia, sprzęt medyczny i rehabilitacyjny, miejsce w szpitalu specjalistycznym, pomoc opiekuńczą); **zatrudnienie i finansowe** – 64 osoby (znalezienie pracy lub zmiana zatrudnienia z lepszym wynagrodzeniem, pomoc finansowa na zakup leków, opłaty, rehabilitację, wzrost świadczeń na dzieci i emerytur); **potrzeby materialne** – 72 osoby (własne mieszkanie, bardziej komfortowe warunki, żywność, w tym również dla zwierząt, odzież i obuwie, środki higieny i czystości, książki, zabawki dla dzieci, sprzęt AGD); pomoc psychologiczna – 11 osób (pomoc psychologa z uwagi na depresję dla dorosłych i dzieci); **doksztalcenie** – 7 osób (kursy języka polskiego, korepetycje z języka polskiego, kursy specjalistyczne zawodowe); **inne**: zakończenie wojny i powrót do domu (17); poprawa warunków życia (6), pomoc prawna (4); znalezienie miejsca w przedszkolu (3).

Wykres 24. Oczekiwana przez uchodźców pomoc

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – uchodźcy potrzebujący pomocy – 142 osoby (54,8%), uchodźcy, którzy pomocy nie potrzebują – 117 (45,1%);

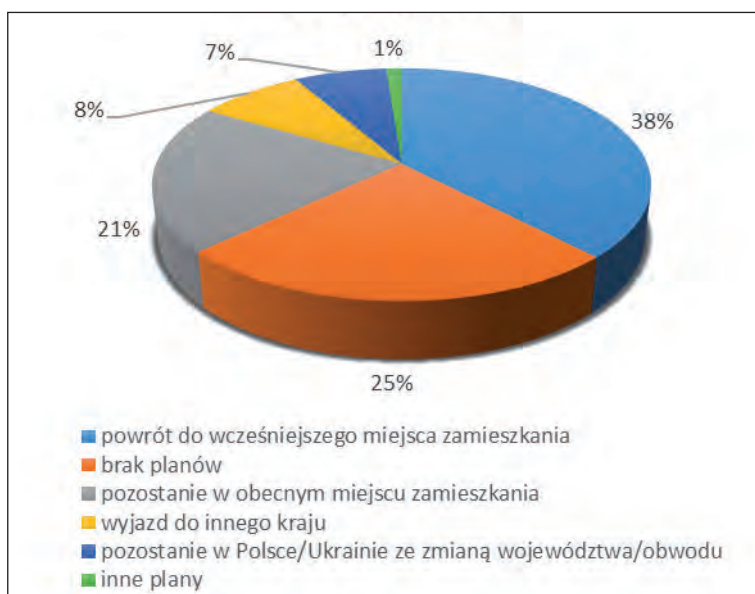
Kraków – uchodźcy potrzebujący pomocy – 167 osoby (62,5%), uchodźcy, którzy pomocy nie potrzebują – 107 osób (40%);

Drohobycz – uchodźcy potrzebujący pomocy – 293 osoby (98%), uchodźcy, którzy pomocy nie potrzebują – 6 osób (2%);

Równe – uchodźcy potrzebujący pomocy – 295 osoby (97%), uchodźcy, którzy pomocy nie potrzebują – 9 osób (3%).

25. Plany na przyszłość

Ostatnie pytanie skierowane do uchodźców dotyczyło planów na przyszłość, na które nie odpowiedziało 17 osób (Równe). Z 1119 badanych najliczniejsza grupa respondentów deklaruje powrót do swojego wcześniejszego miejsca zamieszkania – 423 osoby (37,8%). Wiele osób nie ma jeszcze planów co do przyszłości – 280 osób (25%). W obecnym miejscu zamieszkania pragnie pozostać 231 badanych (20,6%). Do innego kraju (np. Kanada, USA) zamierza wyjechać 91 osób (8,1%). Zamiar pozostania w Polsce lub w Ukrainie ze zmianą województwa/obwodu deklaruje 80 ankietowanych (7,1%). Niewiele, bo 14 osób (1,2%), ma jeszcze inne plany na przyszłość, jednak ich odpowiedzi pozostały bez uzasadnienia.

Wykres 25. Plany na przyszłość

Dane z poszczególnych miast:

Legnica – brak planów na przyszłość – 108 osób (41,7%), zamiar pozostania w obecnym miejscu zamieszkania – 72 osoby (27,8%), powrót z rodziną do poprzedniego miejsca zamieszkania – 51 osób (19,7%), zamiar pozostania w Polsce, ale zmiana województwa – 24 osoby (9,2%), wyjazd do innego kraju – 4 osoby (1,5%);

Kraków – brak planów na przyszłość – 123 osoby (44,9%), zamiar pozostania w obecnym miejscu zamieszkania – 56 osób (20,4%), wyjazd do innego kraju – 45 osób (16,4%), powrót z rodziną do poprzedniego miejsca zamieszkania – 28 osób (10,2%), zamiar pozostania w Polsce, ale zmiana województwa – 14 osób (5,1%), inne (bez uzasadnienia) – 8 osób (2,9%).

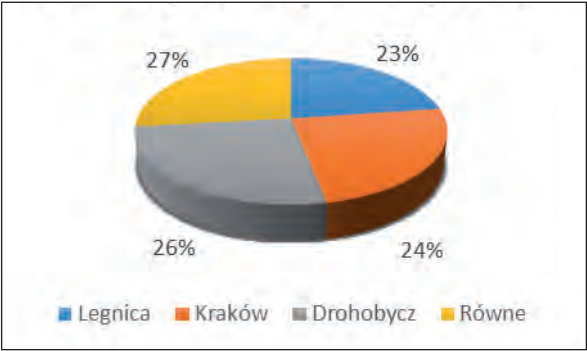
Drohobycz – powrót z rodziną do poprzedniego miejsca zamieszkania – 168 osób (56,2%), zamiar pozostania w obecnym miejscu zamieszkania – 51 osób (17,05%), wyjazd do innego kraju – 33 os. (11%), brak planów na przyszłość – 25 osób (8,4%), zamiar pozostania w Ukrainie, ale zmiana obwodu – 22 osoby (7,3%);

Równe – powrót z rodziną do poprzedniego miejsca zamieszkania – 176 osób (61,3%), zamiar pozostania w obecnym miejscu zamieszkania – 52 osoby (18,1%), brak planów na przyszłość – 24 osoby (8,3%), zamiar pozostania w Ukrainie, ale zmiana obwodu – 20 osób (6,9%), wyjazd do innego kraju – 9 osób (3,1%), inne (bez uzasadnienia) – 6 osób (2,1%).

Poczucie samotności i style radzenia sobie ze stresem wśród wojennych uchodźców – ocena porównawcza miast i krajów (Polska – Ukraina)

W badaniu wzięło udział 1136 osób z czterech różnych miast, w tym dwóch w Polsce (533 osoby) i dwóch w Ukrainie (603 osoby). W dalszych analizach dla poszczególnych miast przyjęto oznaczenia: Miasto 1 – Równe, Miasto 2 – Drohobycz, Miasto 3 – Legnica, Miasto 4 – Kraków.

Miasta biorące udział w badaniach

Wykres 26. Rozkład procentowy zmiennej miasto

1. Analiza statystyczna samotności i stresu dla miast

Statystyki opisowe badanych zmiennych: poczucia samotności oraz stylów radzenia sobie ze stresem przedstawiono w tabelach 1 i 2.

Tabela 1. Statystyki opisowe zmiennej poczucie samotności

N = 1136	Min.	Maks.	M	Me	SD	Sk.	Kurt.	K-S	p
SBS-AD Samotność globalna	31,00	121,00	75,97	76,00	14,84	-0,116	0,130	0,04	0,002
SBS-AD/sp Samotność społeczna	10,00	38,00	24,01	24,00	5,57	-0,134	-0,169	0,06	<0,001
SBS-AD/se Samotność emocjonalna	11,00	44,00	26,74	26,00	6,37	0,118	-0,020	0,06	<0,001
SBS-AD/seg Samotność egzystencjalna	10,00	40,00	25,21	25,00	5,35	0,128	0,022	0,08	<0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady zmiennych: poczucie samotności globalnej, poczucie samotności społecznej, poczucie samotności emocjonalnej i poczucie samotności egzystencjalnej nie są zgodne z rozkładem normalnym (we wszystkich przypadkach wartość p okazała się mniejsza od 0,05). Jednak wartość skośności w przypadku wszystkich tych zmiennych mieści się w przedziale od -1 do 1 , zatem w analizach można było zastosować testy parametryczne, o ile pozostałe założenia tych testów zostały spełnione.

Zmienne: poczucie samotności społecznej (SBS-AD/sp) oraz poczucie samotności globalnej (SBS-AD) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest mniejsza od zera. Taki wynik wskazuje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. Natomiast w przypadku samotności emocjonalnej (SBS-AD/se) i samotności egzystencjalnej (SBS-AD/seg) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (współczynnik skośności wyższy od zera), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartości kurtozy dla poczucia samotności społecznej i emocjonalnej są ujemne, co oznacza rozkład platykurtyczny, czyli większe rozproszenie wyników wokół średniej. Natomiast w przypadku samotności globalnej i egzystencjalnej mamy do czynienia z rozkładem leptokurtycznym (większe skupienie wyników wokół średniej)

Średni poziom samotności globalnej wyniósł 75,97 punktów, podczas gdy minimalna uzyskana wartość to 31 punktów, a maksymalna 121.

Tabela 2. Statystyki opisowe zmiennej style radzenia sobie ze stresem

N=1136	Min.	Maks.	M	Me	SD	Sk.	Kurt.	K-S	p
SSZ	23,00	80,00	54,14	55,00	8,86	-0,535	0,233	0,07	<0,001
SSE	17,00	80,00	46,62	46,00	9,61	-0,074	0,309	0,05	<0,001
SSU	20,00	80,00	45,87	46,00	7,95	0,204	1,167	0,05	<0,001
ACZ	7,00	40,00	20,77	21,00	5,33	0,279	0,510	0,05	<0,001
PKT	5,00	27,00	15,60	16,00	3,56	-0,148	-0,064	0,08	<0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkład wszystkich powyższych zmiennych odbiega od rozkładu normalnego. Jednak skośność mieści się w przedziale od -1 do 1 , zatem w dalszych analizach zastosowano testy parametryczne, o ile spełnione były pozostałe założenia tych testów.

Zmienne: styl skoncentrowany na zadaniu (SSZ), styl skoncentrowany na emocjach (SSE) oraz poszukiwanie kontaktów towarzyskich (PKT) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest niższa od zera. Taki wynik sugeruje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. W przypadku stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU) oraz angażowania się w czynności zastępcze (ACZ) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (dodatnioskośnym), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartość kurtozy dla zmiennej PKT jest ujemna, oznacza to rozkład platykurtyczny (większe rozproszenie wyników wokół średniej). Natomiast w przypadku pozostałych zmiennych rozkład jest leptokurtyczny (większe skupienie wyników wokół średniej).

2. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych z poczuciem samotności

2.1. Wiek (przedział wiekowy)

Tabela 3. Korelacje wieku z poczuciem samotności

		Wiek
Poczucie samotności globalnej	ρ, p	0,117, <0,001
Poczucie samotności społecznej	ρ, p	0,101, <0,001
Poczucie samotności emocjonalnej	ρ, p	0,087, 0,004
Poczucie samotności egzystencjalnej	ρ, p	0,119, <0,001

Wykazano związek wieku z samotnością globalną i jej trzema aspektami:

- zależność między wiekiem a poczuciem samotności globalnej – związek o słabej sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności globalnej ($\rho = 0,117, p < 0,001$);
- zależność między wiekiem a poczuciem samotności społecznej – związek o słabej sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności społecznej ($\rho = 0,101, p < 0,001$);
- zależność między wiekiem a poczuciem samotności emocjonalnej – związek o słabej sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności emocjonalnej ($\rho = 0,087, p = 0,004$);
- zależność między wiekiem a poczuciem samotności egzystencjalnej – związek o słabej sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności egzystencjalnej ($\rho = 0,119, p < 0,001$).

2.2. Wykształcenie

Tabela 4. Korelacje wykształcenia z poczuciem samotności

		Wykształcenie
Poczucie samotności globalnej	ρ, p	-0,087, 0,003
Poczucie samotności społecznej	ρ, p	-0,085, 0,004
Poczucie samotności emocjonalnej	ρ, p	-0,029, 0,321
Poczucie samotności egzystencjalnej	ρ, p	-0,117, <0,001

Nie wykazano związku wykształcenia z poczuciem samotności emocjonalnej. Natomiast wykazano związki pomiędzy wykształceniem a poczuciem samotności społecznej, egzystencjalnej i globalnej. Są to związki o słabej sile i kierunku ujemnym, czyli im wyższy poziom wykształcenia tym mniejsze poczucie samotności globalnej, społecznej i egzystencjalnej:

- zależność między wykształceniem a poczuciem samotności globalnej $\rho = -0,087, p = 0,003$;
- zależność między wykształceniem a poczuciem samotności społecznej $\rho = -0,085, p = 0,004$;
- zależność między wykształceniem a poczuciem samotności egzystencjalnej $\rho = -0,117, p < 0,001$).

2.3. Stan zamieszkania obecnie

Tabela 5. Korelacje obecnego stanu zamieszkania z poczuciem samotności

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
Poczucie samotności globalnej	Wynajęte mieszkanie	454	74,22	75,00	523,11	15,47	<0,001	0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	77,60	78,00	601,68			
	U rodziny/znajomych	113	74,96	73,00	536,92			
Poczucie samotności społecznej	Wynajęte mieszkanie	454	23,46	23,00	529,24	15,89	<0,001	0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	24,62	25,00	601,98			
	U rodziny/znajomych	113	23,19	22,00	510,76			
Poczucie samotności emocjonalnej	Wynajęte mieszkanie	454	26,74	26,50	564,17	3,33	0,189	<0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	26,96	27,00	573,32			
	U rodziny/znajomych	113	25,82	24,00	512,23			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Wynajęte mieszkanie	454	24,01	24,00	488,80	40,31	<0,001	0,03
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	26,02	26,00	614,68			
	U rodziny/znajomych	113	25,94	25,00	610,42			

Osoby zamieszkujące U rodzeństwa, U znajomych, U kuzyna/kuzynki zostały połączone w jedną grupę – U rodziny/znajomych – o łącznej liczebności 113 osób.

Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na zadane pytanie, a odpowiedzi Zakup mieszkania udzieliło tylko dziewięć osób, w związku z tym obserwacje te (10 osób) zostały wyłączone z analizy.

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że jedynie w przypadku poczucia samotności emocjonalnej obecne miejsce zamieszkania nie różnicuje poziomu samotności. W przypadku samotności globalnej, społecznej i egzystencjalnej różnice między poszczególnymi grupami są istotne statystycznie. Poglębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między następującymi grupami:

W zakresie samotności społecznej:

- w grupie U rodziny/znajomych ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 25,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,019$; siła efektu słaba;
- w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 23,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 25,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba;

W zakresie samotności egzystencjalnej:

- w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie U rodziny/znajomych ($Me = 25,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,001$; siła efektu słaba;

- w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 26,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba;
W zakresie samotności globalnej:
- w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 75,00$, $IQR = 18,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 78,00$, $IQR = 23,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba.

2.4. Stan cywilny

Tabela 6. Korelacje stanu cywilnego uchodźców z poczuciem samotności

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
Poczucie samotności globalnej	Panna/kawaler	249	73,22	71,00	505,90	13,13	0,004	0,01
	Żona/mąż	595	76,47	77,00	579,52			
	Wdowa/wdowiec	123	78,09	78,00	619,39			
	Rozwiedziona/ rozwiedziony	169	76,67	78,00	584,90			
Poczucie samotności społecznej	Panna/kawaler	249	23,06	23,00	517,07	9,37	0,025	0,01
	Żona/mąż	595	24,13	24,00	573,74			
	Wdowa/wdowiec	123	24,51	24,00	595,26			
	Rozwiedziona/ rozwiedziony	169	24,61	24,00	606,35			
Poczucie samotności emocjonalnej	Panna/kawaler	249	25,55	24,00	498,75	14,95	0,002	0,01
	Żona/mąż	595	27,02	27,00	582,91			
	Wdowa/wdowiec	123	27,07	27,00	593,84			
	Rozwiedziona/ rozwiedziony	169	27,30	27,00	602,08			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Panna/kawaler	249	24,61	24,00	532,84	12,95	0,005	0,01
	Żona/mąż	595	25,32	25,00	572,08			
	Wdowa/wdowiec	123	26,51	26,00	657,00			
	Rozwiedziona/ rozwiedziony	169	24,76	24,00	544,04			

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że zarówno w przypadku poczucia samotności globalnej, jak i jej trzech aspektów stan cywilny różnicuje poziom samotności (siła efektu słaba). Pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między następującymi grupami:

W zakresie samotności społecznej:

- w grupie panna/kawaler ($Me = 23,00$, $IQR = 8,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 24,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,037$.

W zakresie samotności emocjonalnej:

- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 8,50$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie żona/mąż ($Me = 27,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,004$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 8,50$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 27,00$, $IQR = 7,50$), $p = 0,009$,

W zakresie samotności egzystencjalnej:

- w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 26,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,022$;

- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 26,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,003$.

W zakresie samotności globalnej:

- w grupie panna/kawaler ($Me = 71,00$, $IQR = 22,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie żona/mąż ($Me = 77,00$, $IQR = 19,00$), $p = 0,018$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 71,00$, $IQR = 22,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 78,00$, $IQR = 24,00$), $p = 0,010$.

2.5. Stan zatrudnienia

Tabela 7. Korelacje obecnego stanu zatrudnienia z poczuciem samotności

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
Poczucie samotności globalnej	Bezrobotny (szuka pracy)	252	75,45	76,00	506,95	51,97	<0,001	0,05
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	78,36	81,00	577,89			
	Emeryt	279	79,08	80,00	578,96			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	76,74	78,00	527,77			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	70,45	69,50	395,36			
Poczucie samotności społecznej	Bezrobotny (szuka pracy)	252	23,49	24,00	492,63	54,93	<0,001	0,05
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	25,13	25,00	579,61			
	Emeryt	279	25,19	26,00	577,61			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	24,63	25,00	548,31			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	21,89	22,00	395,58			
Poczucie samotności emocjonalnej	Bezrobotny (szuka pracy)	252	26,63	26,00	516,58	45,11	<0,001	0,04
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	28,34	28,00	595,50			
	Emeryt	279	27,28	27,00	545,87			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	27,42	27,00	550,23			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	24,36	24,00	399,26			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Bezrobotny (szuka pracy)	252	25,33	25,00	516,34	27,90	<0,001	0,02
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	24,90	24,00	496,62			
	Emeryt	279	26,62	27,00	588,46			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	24,69	24,00	469,33			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	24,20	25,00	464,47			

W teście Kruskala-Wallisa wystąpiły istotne różnice między grupami (z efektami o słabej sile) dla samotności globalnej oraz dla jej trzech aspektów. Pogłębiona analiza *post hoc*

z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała, że różnice występują między następującymi grupami:

W zakresie samotności społecznej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie bezrobotny – szukam pracy ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$), $p = 0,005$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 25,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie emeryt ($Me = 26,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 25,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie emeryt ($Me = 26,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,010$.

W zakresie samotności emocjonalnej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie bezrobotny – szukam pracy ($Me = 26,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie emeryt ($Me = 27,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 27,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 28,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$.

W zakresie samotności egzystencjalnej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 25,00$, $IQR = 6,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie emeryt ($Me = 27,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 24,00$, $IQR = 5,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie emeryt ($Me = 27,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$.

W zakresie samotności globalnej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 76,00$, $IQR = 18,00$), $p = 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 78,00$, $IQR = 22,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 81,00$, $IQR = 25,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie emeryt ($Me = 80,00$, $IQR = 22,00$), $p < 0,001$.

2.6. Znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

Tabela 8. Korelacje znajomość języka obcego (innego niż rosyjski) z poczuciem samotności

	Tak (N=516)			Nie (N=615)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Samotność globalna	73,48	73,00	512,13	78,06	78,00	611,20	-5,08	<0,001	0,02
Samotność społeczna	23,18	23,00	515,24	24,71	25,00	608,59	-4,80	<0,001	0,02
Samotność emocjonalna	26,28	26,00	543,58	27,13	27,00	584,81	-2,12	0,034	<0,01
Samotność egzystencjalna	24,02	24,00	496,10	26,22	26,00	624,65	-6,61	<0,001	0,04

Pięć osób nie odpowiedziało na zadane pytanie, w związku z tym obserwacje te zostały pominięte w analizie.

Osoby znające język obcy inny niż język rosyjski prezentowały niższy poziom samotności globalnej ($Me = 73,00$, $IQR = 19,75$), społecznej ($Me = 23,00$, $IQR = 7,00$), emocjonalnej ($Me = 26,00$, $IQR = 9,00$) i egzystencjalnej ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) niż osoby posługujące się wyłącznie językiem ukraińskim lub ukraińskim i rosyjskim (odpowiednio dla SBSgl: $Me = 78,00$, $IQR = 22,00$; SBSsp: $Me = 25,00$, $IQR = 7,00$; SBSse: $Me = 27,00$, $IQR = 8,00$; SBSseg: $Me = 26,00$, $IQR = 8,00$). Zaobserwowane efekty są o słabej sile.

2.7. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Tabela 9. Korelacje rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania a poczucie samotności

	2022 r. (N=922)			2023 r. (N=159)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Samotność globalna	76,32	77,00	547,42	74,50	73,00	503,76	-1,63	0,103	<0,01
Samotność społeczna	24,19	24,00	549,22	23,21	24,00	493,35	-2,09	0,037	<0,01
Samotność emocjonalna	26,89	27,00	546,58	26,12	25,00	508,64	-1,42	0,156	<0,01
Samotność egzystencjalna	25,23	25,00	540,93	25,17	25,00	541,42	-0,02	0,985	<0,01

Wyłączono obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi na to pytanie (55 osób).

Nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic w poziomie samotności globalnej, emocjonalnej i egzystencjalnej pomiędzy osobami, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r., a tymi, które opuściły dotychczasowe miejsce w 2023 r. Wykazano natomiast różnice w przypadku samotności społecznej. Osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r. prezentowały wyższy poziom samotności społecznej ($Me = 24,00$, $IQR = 7,00$) niż osoby, które opuściły miejsce zamieszkania w 2023 r. ($Me = 24,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,037$. Jest to jednak efekt bardzo słaby.

Poczucia odczuwanej samotności nie różnicują: płeć, zmiana dochodów, utrata życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny.

3. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych ze stylami radzenia sobie ze stresem

3.1. Wiek

Tabela 10. Korelacje wieku ze stylami radzenia sobie ze stresem

		Wiek
SSZ – styl skoncentrowany na zadaniu	ρ, p	0,002, 0,954
SSE – styl skoncentrowany na emocjach	ρ, p	0,029, 0,328
SSU – styl skoncentrowany na unikaniu	ρ, p	-0,068, 0,021
ACZ – angażowanie się w czynn. zastępcze	ρ, p	-0,107, <0,001
PKT – poszukiwanie kont. towarzyskich	ρ, p	0,010, 0,749

Tylko dwie zależności okazały się istotne statystycznie – związek między wiekiem a stylem skoncentrowanym na unikaniu (SSU) oraz pomiędzy wiekiem a angażowaniem się w czynności zastępcze (ACZ). Kierunek tych zależności jest ujemny, co oznacza, że wraz z wiekiem maleje nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu oraz angażowania się w czynności zastępcze. Są to jednak zależności o słabej sile (SSU: $\rho = -0,068, p = 0,021$; ACZ: $\rho = -0,107, p < 0,001$).

Pomiędzy wiekiem i pozostałymi stylami radzenia sobie ze stresem nie wykazano istotnych statystycznie zależności.

3.2. Wykształcenie

Tabela 11. Korelacje wykształcenia ze stylami radzenia sobie ze stresem

		Wykształcenie
SSZ	ρ, p	0,141, <0,001
SSE	ρ, p	-0,023, 0,435
SSU	ρ, p	0,068, 0,021
ACZ	ρ, p	0,096, 0,001
PKT	ρ, p	-0,008, 0,778

Istotne statystycznie okazały się związki pomiędzy wykształceniem a SSZ, SSU i ACZ. Są to związki o słabej sile i kierunku dodatnim:

- wraz z wyższym poziomem wykształcenia rośnie nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu ($\rho = 0,141, p < 0,001$);
- wraz z wyższym poziomem wykształcenia rośnie nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu ($\rho = 0,068, p = 0,021$);
- wraz z wyższym poziomem wykształcenia rośnie nasilenie angażowania się w czynności zastępcze ($\rho = 0,096, p = 0,001$).

3.3. Stan zamieszkania obecnie

Tabela 12. Korelacje obecnego stanu zamieszkania ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
SSZ	Wynajęte mieszkanie	454	56,37	57,00	638,76	40,93	<0,001	0,04
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	52,46	53,00	510,63			
	U rodziny/znajomych	113	53,65	53,00	522,66			
SSE	Wynajęte mieszkanie	454	46,71	46,00	559,70	2,43	0,297	<0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	46,20	46,00	557,47			
	U rodziny/znajomych	113	48,02	47,00	608,58			
SSU	Wynajęte mieszkanie	454	46,76	47,00	602,38	27,92	<0,001	0,02
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	44,63	45,00	513,99			
	U rodziny/znajomych	113	48,29	48,00	652,25			
ACZ	Wynajęte mieszkanie	454	21,52	22,00	613,51	47,18	<0,001	0,04
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	19,77	19,00	499,33			
	U rodziny/znajomych	113	22,74	22,00	679,99			
PKT	Wynajęte mieszkanie	454	15,76	16,00	570,87	2,93	0,232	<0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	559	15,38	16,00	549,58			
	U rodziny/znajomych	113	16,04	16,00	602,75			

Osoby zamieszkujące U rodzeństwa, U znajomych, U kuzyna/kuzynki zostały połączone w jedną grupę – U rodziny/znajomych – o łącznej liczebności 113 osób.

Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na zadane pytanie, a odpowiedzi Zakup mieszkania udzieliło tylko dziewięć osób, w związku z tym obserwacje te (10 osób) zostały wyłączone z analizy.

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że obecne miejsce zamieszkania różnicuje nasilenie SSZ, SSU i ACZ. Pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między następującymi grupami:

W zakresie stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ):

- w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 53,00$, $IQR = 13,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 57,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba;
- w grupie U rodziny/znajomych ($Me = 53,00$, $IQR = 10,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 57,00$, $IQR = 10,00$), $p = 0,002$; siła efektu słaba.

W zakresie stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU):

- w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 45,00$, $IQR = 10,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 47,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba;
- w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 45,00$, $IQR = 10,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie U rodziny/znajomych ($Me = 48,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba.

W zakresie angażowania się w czynności zastępcze (ACZ):

- w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) niższe nasilenie

ACZ niż w grupie Wynajęte mieszkanie ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba;

- w grupie W budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie U rodziny/znajomych ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba.

3.4. Stan cywilny

Tabela 13. Korelacje stanu cywilnego ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
SSZ	Panna/kawaler	249	53,63	53,00	535,40	9,61	0,022	0,01
	Żona/mąż	595	54,64	56,00	589,65			
	Wdowa/wdowiec	123	52,06	54,00	508,71			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	169	54,64	55,00	586,33			
SSE	Panna/kawaler	249	46,80	47,00	573,73	8,08	0,044	0,01
	Żona/mąż	595	46,96	47,00	585,15			
	Wdowa/wdowiec	123	47,11	46,00	565,55			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	169	44,76	44,00	504,33			
SSU	Panna/kawaler	249	46,79	46,00	603,46	12,13	0,007	0,01
	Żona/mąż	595	45,67	46,00	564,51			
	Wdowa/wdowiec	123	44,18	43,00	483,52			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	169	46,41	47,00	592,90			
ACZ	Panna/kawaler	249	22,02	22,00	651,76	26,46	<0,001	0,02
	Żona/mąż	595	20,52	20,00	551,10			
	Wdowa/wdowiec	123	19,51	19,00	481,52			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	169	20,71	21,00	570,39			
PKT	Panna/kawaler	249	15,29	15,00	532,47	5,10	0,165	<0,01
	Żona/mąż	595	15,67	16,00	579,87			
	Wdowa/wdowiec	123	15,39	15,00	551,56			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	169	15,93	16,00	593,87			

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że stan cywilny różnicuje nasilenie SSZ, SSE, SSU i ACZ. Jednak pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych nie wykazała różnic pomiędzy poszczególnymi grupami w nasileniu stylu skoncentrowanego na zadaniu. Wykazano natomiast różnice pomiędzy następującymi grupami:

W zakresie stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE):

- w grupie Rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 44,00$, $IQR = 12,00$) niższe nasilenie SSE niż w grupie Żona/mąż ($Me = 47,00$, $IQR = 13,00$), $p = 0,028$; siła efektu słaba.

W zakresie stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU):

- w grupie Wdowa/wdowiec ($Me = 43,00$, $IQR = 10,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie Rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 47,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,029$; siła efektu słaba;

- w grupie Wdowa/wdowiec ($Me = 43,00$, $IQR = 10,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie Panna/kawaler ($Me = 46,00$, $IQR = 9,00$), $p = 0,005$; siła efektu słaba.
W zakresie angażowania się w czynności zastępcze (ACZ):
- w grupie Wdowa/wdowiec ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie Panna/kawaler ($Me = 22,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba;
- w grupie Żona/mąż ($Me = 20,00$, $IQR = 7,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie Panna/kawaler ($Me = 22,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$; siła efektu słaba.

3.5. Stan zatrudnienia

Tabela 14. Korelacje obecnego stanu zatrudnienia ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	P	η^2
SSZ	Bezrobotny (szuka pracy)	252	52,98	54,00	483,06	18,58	<0,001	0,01
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	55,96	57,00	559,17			
	Emeryt	279	52,54	54,00	471,08			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	55,61	56,00	561,21			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	55,43	56,00	549,23			
SSE	Bezrobotny (szuka pracy)	252	45,19	46,00	474,23	15,27	0,004	0,01
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	49,53	50,00	603,92			
	Emeryt	279	47,03	46,00	523,43			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	47,17	46,00	523,65			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	46,22	46,00	499,73			
SSU	Bezrobotny (szuka pracy)	252	45,53	45,00	503,45	9,70	0,046	0,01
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	46,92	47,00	562,14			
	Emeryt	279	45,10	44,00	477,43			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	46,37	46,00	530,45			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	46,35	46,00	541,54			
ACZ	Bezrobotny (szuka pracy)	252	20,41	20,00	490,08	30,30	<0,001	0,03
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	22,80	23,00	634,89			
	Emeryt	279	20,10	19,00	466,43			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	20,61	21,00	509,50			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	21,32	22,00	553,51			
PKT	Bezrobotny (szuka pracy)	252	15,62	16,00	519,41	8,28	0,082	<0,01
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	107	14,87	15,00	450,50			
	Emeryt	279	15,42	16,00	505,68			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	183	16,05	17,00	550,85			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	208	15,73	16,00	523,79			

Ponieważ opcję Niepełnosprawny niezdolny do pracy, Niepełnosprawny pracujący oraz Prowadzący własny biznes wybrało niewiele ponad 30 osób w każdym przypadku – obserwacje te zostały wyłączone z analizy. Wyłączono również cztery obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi. Zatem w analizie zostało uwzględnionych 1029 obserwacji.

W teście Kruskala-Wallisa wystąpiły istotne różnice między grupami (z efektami o słabej sile) dla wszystkich stylów radzenia sobie ze stresem z wyjątkiem PKT (poszukiwanie kontaktów towarzyskich). Jednak pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych nie wykazała różnic pomiędzy poszczególnymi grupami w nasileniu stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU). Wykazano natomiast różnice pomiędzy następującymi grupami:

W zakresie stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ):

- w grupie emeryt ($Me = 54,00$, $IQR = 14,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 56,00$, $IQR = 10,00$), $p = 0,041$;
- w grupie emeryt ($Me = 54,00$, $IQR = 14,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 56,00$, $IQR = 11,00$), $p = 0,014$.

W zakresie stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE):

- w grupie bezrobotny – szukam pracy ($Me = 46,00$, $IQR = 11,75$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny – nie szukam pracy ($Me = 50,00$, $IQR = 16,00$), $p = 0,002$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 46,00$, $IQR = 14,00$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny – nie szukam pracy ($Me = 50,00$, $IQR = 16,00$), $p = 0,032$.

W zakresie stylu angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ):

- w grupie emeryt ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,014$;
- w grupie emeryt ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie bezrobotny – nie szukam pracy ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$;
- w grupie bezrobotny – szukam pracy ($Me = 20,00$, $IQR = 8,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie bezrobotny – nie szukam pracy ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 21,00$, $IQR = 6,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie bezrobotny – nie szukam pracy ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p = 0,005$.

3.6. Zmiana dochodów

Tabela 15. Korelacje zmiany dochodów ze stylami radzenia sobie ze stresem

		Zmiana dochodów
SSZ	ρ , p	-0,024, 0,426
SSE	ρ , p	0,002, 0,935
SSU	ρ , p	0,084, 0,005
ACZ	ρ , p	0,091 0,002
PKT	ρ , p	0,039, 0,194

Tylko dwie korelacje okazały się istotne statystycznie: pomiędzy zmianą dochodów a stylem skoncentrowanym na unikaniu ($\rho = 0,084$, $p = 0,005$) oraz pomiędzy zmianą dochodów a angażowaniem się w czynności zastępcze ($\rho = 0,091$, $p = 0,002$). Są to korelacje o słabej sile i kierunku dodatnim. Kierunek dodatni oznacza, że wraz ze wzrostem dochodów rośnie nasilenie SSU i ACZ.

3.7. Znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

Tabela 16. Korelacje znajomość języka obcego innego niż rosyjski ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Tak (N=516)			Nie (N=615)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	55,63	57,00	615,22	52,89	54,00	524,70	-4,65	<0,001	0,02
SSE	46,44	46,00	552,22	46,80	47,00	577,56	-1,30	0,194	<0,01
SSU	46,38	46,00	588,91	45,46	46,00	546,78	-2,16	0,031	<0,01
ACZ	21,34	21,00	607,89	20,29	20,00	530,86	-3,96	<0,001	0,01
PKT	15,66	16,00	566,68	15,56	16,00	565,43	-0,07	0,948	<0,01

Pięć osób nie odpowiedziało na zadane pytanie, w związku z tym obserwacje te zostały pominięte w analizie.

Osoby znające język obcy inny niż język rosyjski prezentowały wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu ($Me = 57,00$, $IQR = 10,00$, $p < 0,001$), wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu ($Me = 46,00$, $IQR = 9,00$, $p = 0,031$), oraz wyższe nasilenie angażowania się w czynności zastępcze ($Me = 21,00$, $IQR = 7,00$, $p < 0,001$), niż osoby posługujące się wyłącznie językiem ukraińskim lub ukraińskim i rosyjskim (odpowiednio: $Me = 54,00$, $IQR = 13,00$; $Me = 46,00$, $IQR = 10,00$; $Me = 20,00$, $IQR = 7,00$). Są to efekty o słabej sile.

W przypadku pozostałych stylów radzenia sobie ze stresem nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między grupami.

Stylów radzenia sobie ze stresem nie różnicują: płeć, rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania, utrata życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku wojny.

4. Związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Tabela 17. Korelacja pomiędzy poczuciem samotności ze stylami radzenia sobie ze stresem

Zmienna		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Poczucie samotności społecznej	r	-0,188	0,226	-0,121	-0,025	-0,218
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,409	<0,001
Poczucie samotności emocjonalnej	r	-0,146	0,281	-0,085	0,009	-0,179
	p	<0,001	<0,001	0,004	0,768	<0,001
Poczucie samotności egzystencjalnej	r	-0,221	0,214	-0,016	0,013	-0,104
	p	<0,001	<0,001	0,591	0,651	<0,001
Poczucie samotności globalnej	r	-0,213	0,283	-0,088	-0,001	-0,196
	p	<0,001	<0,001	0,003	0,986	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono związki istotne statystycznie.

Na podstawie wyników przeprowadzonych korelacji można stwierdzić, że istnieją istotne statystycznie związki pomiędzy poczuciem samotności globalnej oraz jej trzema aspektami a wszystkimi stylami radzenia sobie ze stresem, z wyjątkiem ACZ (angażowanie się w czynności

zastępcze), a w przypadku poczucia samotności egzystencjalnej również z wyjątkiem SSU (styl skoncentrowany na unikaniu). Są to zależności słabe. Dokładnie przedstawiają się następująco:

- poczucie samotności społecznej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,188, p<0,001$;
- poczucie samotności społecznej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,226, p<0,001$;
- poczucie samotności społecznej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,121, p<0,001$;
- poczucie samotności społecznej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,218, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,146, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,281, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,085, p=0,004$;
- poczucie samotności emocjonalnej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,179, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,221, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,214, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,104, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,213, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,283, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,088, p=0,003$;
- poczucie samotności globalnej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego) $r=-0,196, p<0,001$.

Najsilniejszy związek to ten między poczuciem samotności globalnej a stylem skoncentrowanym na emocjach ($r=0,283$, $p<0,001$), a najsłabszy pomiędzy poczuciem samotności emocjonalnej a stylem skoncentrowanym na unikaniu ($r=-0,085$, $p=0,004$).

5. Odniesienie do założonych hipotez

Hipoteza zakładająca, że **dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne**.

Tabela 18. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej różnicowania aspektów poczucia samotności

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
Samotność społeczna	2,40	0,95	<0,001	35,71	< 0,001
Samotność emocjonalna	2,43				
Samotność egzystencjalna	2,52				

Przeprowadzona analiza wykazała, że różnicowanie poziomów aspektów poczucia samotności jest istotne statystycznie $F(1,906; 2162,985)=35,71$; $p<0,001$. Wyniki analizy post hoc zostały przedstawione w tabeli 75.

Tabela 19. Porównania wielokrotne aspektów poczucia samotności

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
Samotność społeczna	Samotność emocjonalna	-0,030	0,013	0,062
Samotność społeczna	Samotność egzystencjalna	-0,120	0,016	< 0,001
Samotność emocjonalna	Samotność egzystencjalna	-0,090	0,016	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Poziom poczucia samotności egzystencjalnej ($M=2,52$; $SD=0,54$) jest istotnie wyższy od poziomu poczucia samotności społecznej ($M=2,40$; $SD=0,56$) oraz poczucia samotności emocjonalnej ($M=2,43$; $SD=0,58$) – w obu przypadkach $p<0,001$. Natomiast poziomy poczucia samotności emocjonalnej oraz poczucia samotności społecznej nie różniły się istotnie od siebie. Zatem hipoteza, że dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne została potwierdzona.

Hipoteza zakładająca, że **uchodźcy wojenni charakteryzują się zróżnicowanymi stylami radzenia sobie ze stresem.**

Tabela 20. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania stylów radzenia sobie ze stresem

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a- -Geissera	Istotność
SSZ	54,14	0,92	<0,001	385,09	< 0,001
SSE	46,62				
SSU	45,87				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie prezentowanych stylów radzenia sobie ze stresem jest istotne statystycznie $F(1,850; 2099,961) = 385,09, p < 0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 77.

Tabela 21. Porównania wielokrotne poziomów stylów radzenia sobie ze stresem

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
SSZ	SSE	7,520	0,363	<0,001
SSZ	SSU	8,271	0,281	<0,001
SSE	SSU	0,751	0,339	0,081

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Zaobserwowano istotne statystycznie różnice pomiędzy nasileniem stylu skoncentrowanego na zadaniu ($M = 54,14$; $SD = 8,86$) a nasileniem stylu skoncentrowanego na emocjach ($M = 46,62$; $SD = 9,61$) oraz stylu skoncentrowanego na unikaniu ($M = 45,87$; $SD = 7,95$).

Przeprowadzona analiza wykazała, że uchodźcy wojenni wykazują preferencje w zakresie stylu radzenia sobie ze stresem. W badanej grupie dominuje styl skoncentrowany na zadaniu, natomiast nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy nasileniem stylu skoncentrowanego na emocjach a nasileniem stylu skoncentrowanego na unikaniu.

6. Moderacja – założenie, że obecne miasto zamieszkania istotnie modyfikuje związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Przeprowadzone analizy moderacji wykazały, że obecne miasto zamieszkania nie modyfikuje istotnie związku między poczuciem samotności globalnej oraz poczuciem samotności społecznej a stylami radzenia sobie ze stresem.

Tabela 22. Wyniki analizy moderacji – moderacyjna rola obecnego miasta zamieszkania w związku pomiędzy poczuciem samotności emocjonalnej a stylami radzenia sobie ze stresem

		B	SE	t	p	LL	UL
SBSsexmiasto	SSZ	0,066	0,04	1,79	0,073	-0,006	0,138
SBSsexmiasto	SSE	0,041	0,04	1,05	0,294	-0,036	0,118
SBSsexmiasto	SSU	0,135	0,03	4,05	<0,001	0,070	0,200
SBSsexmiasto	ACZ	0,074	0,02	3,31	0,001	0,030	0,119
SBSsexmiasto	PKT	0,031	0,01	2,12	0,034	0,002	0,061

Spośród wszystkich zanalizowanych modeli moderacji okazały się istotne statystycznie dla trzech relacji, które zostały opisane poniżej (czyli: obecne miasto zamieszkania istotnie modyfikuje związek poczucia samotności emocjonalnej ze stylem skoncentrowanym na unikaniu, angażowaniem się w czynności zastępcze oraz poszukiwaniem kontaktów towarzyskich).

Pierwszy analizowany model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego miasta zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności emocjonalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na unikaniu (SSU). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=8,27$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 2,2% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSse ($B=-0,42$; $SE=0,09$; $t(3,1132)=-4,89$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla miasta SBSse ($B=-3,73$; $SE=0,93$; $t(3,1132)=-4,03$; $p<0,001$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=0,14$; $SE=0,03$; $t(3,1132)=4,05$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Miasto 1 ($B=-0,28$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=-0,393$; $ULCI=-0,169$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności emocjonalnej, tym niższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu. Również w grupie Miasto 2 efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=-0,15$; $SE=0,04$; $p<0,001$; $LLCI=-0,221$; $ULCI=-0,071$).

Drugi model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego miasta zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności emocjonalnej a stylem radzenia sobie – angażowaniem się w czynności zastępcze (ACZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=4,06$; $p=0,007$ i wyjaśniał łącznie 1,1% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSse ($B=-0,17$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=-2,88$; $p=0,004$) oraz istotny efekt główny dla miasta SBSse ($B=-1,86$; $SE=0,62$; $t(3,1132)=-2,98$; $p=0,003$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=0,07$; $SE=0,02$; $t(3,1132)=3,31$; $p=0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Miasto 1 ($B=-0,09$; $SE=0,04$; $p=0,018$; $LLCI=-0,166$; $ULCI=-0,015$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności emocjonalnej, tym niższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze. Również w grupie Miasto 4 efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=0,13$; $SE=0,05$; $p=0,004$; $LLCI=0,043$; $ULCI=0,222$) – im wyższa była wartość poczucia samotności emocjonalnej, tym wyższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze.

Trzeci model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego miasta zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności emocjonalnej a stylem radzenia sobie – poszukiwaniem kontaktów towarzyskich (PKT). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=14,15$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 4,6% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSse ($B=-0,17$; $SE=0,04$; $t(3,1132)=-4,54$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla miasta SBSse ($B=-0,92$; $SE=0,41$; $t(3,1132)=-2,23$; $p=0,026$). Istotna

okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=0,03$; $SE=0,01$; $t(3,1132)=2,12$; $p=0,001$; $\Delta R^2<0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Miasto 1 ($B=-0,14$; $SE=0,03$; $p<0,001$; $LLCI=-0,190$; $ULCI=-0,091$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności emocjonalnej, tym niższe było nasilenie poszukiwania kontaktów towarzyskich. Również w grupie Miasto 2 efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=-0,11$; $SE=0,02$; $p<0,001$; $LLCI=-0,142$; $ULCI=-0,076$) – im wyższa była wartość poczucia samotności emocjonalnej, tym niższe było nasilenie poszukiwania kontaktów towarzyskich.

Tabela 23. Wyniki analizy moderacji – moderacyjna rola obecnego miasta zamieszkania w związku pomiędzy poczuciem samotności egzystencjalnej a stylami radzenia sobie ze stresem

		B	SE	t	p	LL	UL
SBSsegxmiasto	SSZ	-0,199	0,05	-3,94	<0,001	-2,299	-0,100
SBSsegxmiasto	SSE	0,116	0,06	2,09	0,037	0,007	0,224
SBSsegxmiasto	SSU	-0,091	0,05	-1,94	0,053	-0,183	0,001
SBSsegxmiasto	ACZ	-0,110	0,03	-3,51	<0,001	-0,171	-0,048
SBSsegxmiasto	PKT	0,017	0,02	0,83	0,404	-0,024	0,058

Spośród wszystkich zanalizowanych modeli moderacji okazały się istotne statystycznie dla trzech relacji, które zostały opisane poniżej (czyli: obecne miasto zamieszkania istotnie modyfikuje związek poczucia samotności egzystencjalnej ze stylem skoncentrowanym na zadaniu, stylem skoncentrowanym na emocjach oraz angażowaniem się w czynności zastępcze).

Pierwszy analizowany model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego miasta zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na zadaniu (SSZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=27,05$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 6,7% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała nieistotny efekt główny dla SBSseg ($B=0,06$; $SE=0,11$; $t(3,1132)=0,57$; $p=0,570$) oraz istotny efekt główny dla miasta SBSseg ($B=5,43$; $SE=1,25$; $t(3,1132)=4,33$; $p<0,001$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,20$; $SE=0,05$; $t(3,1132)=-3,94$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Miasto 2 ($B=-0,33$; $SE=0,05$; $p<0,001$; $LLCI=-0,429$; $ULCI=-0,239$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej, tym niższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu. Również w grupie Miasto 4 efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=-0,73$; $SE=0,11$; $p<0,001$; $LLCI=-0,948$; $ULCI=-0,517$).

Drugi model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego miasta zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na emocjach (SSE). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=19,98$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 5% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała nieistotny efekt główny dla SBSseg ($B=0,16$; $SE=0,13$; $t(3,1132)=1,27$; $p=0,205$) oraz nieistotny efekt główny dla miasta SBSseg ($B=-2,54$; $SE=1,37$; $t(3,1132)=-1,85$; $p=0,065$). Istotna okazała się natomiast interakcja obu zmiennych ($B=0,12$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=2,09$; $p=0,037$; $\Delta R^2<0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Miasto 1 ($B=0,27$; $SE=0,08$; $p=0,001$; $LLCI=0,120$; $ULCI=0,428$), co oznacza, że im wyższa była

wartość poczucia samotności egzystencjalnej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach. Również w grupie Miasto 2 efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=0,39$; $SE=0,05$; $p<0,001$; $LLCI=0,285$; $ULCI=0,494$), a także w grupie Miasto 4 ($B=0,62$; $SE=0,12$; $p<0,001$; $LLCI=0,384$; $ULCI=0,857$) – im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach.

Trzeci model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego miasta zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem radzenia sobie – angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=28,13$; $p=0,003$ i wyjaśniał łącznie 1,2% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSseg ($B=0,24$; $SE=0,07$; $t(3,1132)=3,46$; $p=0,001$) oraz istotny efekt główny dla miasta SBSseg ($B=2,85$; $SE=0,78$; $t(3,1132)=3,67$; $p<0,001$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,11$; $SE=0,03$; $t(3,1132)=-3,51$; $p=0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Miasto 1 ($B=0,14$; $SE=0,04$; $p=0,002$; $LLCI=0,048$; $ULCI=0,222$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej, tym wyższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze. Również w grupie Miasto 4 efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=-0,19$; $SE=0,07$; $p=0,005$; $LLCI=-0,328$; $ULCI=-0,061$) – im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej, tym niższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze.

7. Moderacja – założenie, że obecny kraj zamieszkania istotnie modyfikuje związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Tabela 24. Wyniki analizy moderacji – moderacyjna rola obecnego państwa zamieszkania w związku pomiędzy poczuciem samotności globalnej a stylami radzenia sobie ze stresem

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSglxpaństwo	SSZ	-0,008	0,04	-0,21	0,832	-0,077	0,062
SBSglxpaństwo	SSE	-0,138	0,04	-3,68	<0,001	-0,212	-0,065
SBSglxpaństwo	SSU	-0,032	0,03	-0,99	0,321	-0,096	0,031
SBSglxpaństwo	ACZ	-0,054	0,02	-2,50	0,012	-0,097	-0,012
SBSglxpaństwo	PKT	0,022	0,01	1,51	0,131	-0,006	-0,050

Spośród wszystkich zanalizowanych modeli moderacje okazały się istotne statystycznie dla dwóch relacji, które zostały opisane poniżej (czyli: obecne państwo zamieszkania istotnie modyfikuje związek poczucia samotności globalnej ze stylem skoncentrowanym na emocjach oraz angażowaniem się w czynności zastępcze).

Pierwszy analizowany model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności globalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na emocjach (SSE). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=38,03$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 9,2% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSgl ($B=0,40$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=6,44$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla państwa SBSgl ($B=10,96$; $SE=2,88$; $t(3,1132)=3,80$; $p<0,001$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,14$; $SE=0,04$; $t(3,1132)=-3,68$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,26$; $SE=0,03$; $p<0,001$; $LLCI=0,203$; $ULCI=0,314$), co oznacza, że im

wyższa była wartość poczucia samotności globalnej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach. Również w grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=0,12$; $SE=0,02$; $p<0,001$; $LLCI=0,072$; $ULCI=0,169$).

Drugi model uwzględniał moderacyjną rolę państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności globalnej a stylem radzenia sobie – angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=7,15$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 1,9% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSgl ($B=0,09$; $SE=0,04$; $t(3,1132)=2,57$; $p=0,010$). Nieistotny okazał się efekt główny dla państwa SBSgl ($B=2,85$; $SE=1,66$; $t(3,1132)=1,71$; $p=0,087$). Istotna okazała się interakcja obu zmiennych ($B=-0,05$; $SE=0,02$; $t(3,1132)=-2,50$; $p=0,012$; $\Delta R^2<0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,04$; $SE=0,02$; $p=0,023$; $LLCI=0,005$; $ULCI=0,069$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności globalnej, tym wyższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze. W grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie nieistotny ($B=-0,02$; $SE=0,01$; $p=0,231$; $LLCI=-0,045$; $ULCI=0,011$).

Tabela 25. Wyniki analizy moderacji – moderacyjna rola obecnego państwa zamieszkania w związku pomiędzy poczuciem samotności społecznej a stylami radzenia sobie ze stresem

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSspxpństwo	SSZ	-0,167	0,09	-1,79	0,073	-0,350	0,156
SBSspxpństwo	SSE	-0,237	0,10	-2,35	0,019	-0,435	-0,039
SBSspxpństwo	SSU	-0,148	0,09	-1,74	0,081	-0,315	0,019
SBSspxpństwo	ACZ	-0,209	0,06	-3,68	<0,001	-0,321	-0,098
SBSspxpństwo	PKT	0,041	0,04	1,09	0,275	-0,033	0,114

Spośród wszystkich zanalizowanych modeli moderacje okazały się istotne statystycznie dla dwóch relacji, które zostały opisane poniżej (czyli: obecne państwo zamieszkania istotnie modyfikuje związek poczucia samotności społecznej ze stylem skoncentrowanym na emocjach oraz angażowaniem się w czynności zastępcze).

Pierwszy analizowany model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności społecznej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na emocjach (SSE). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=22,84$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 5,7% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSsp ($B=0,73$; $SE=0,16$; $t(3,1132)=4,64$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla państwa SBSsp ($B=6,42$; $SE=2,48$; $t(3,1132)=2,59$; $p=0,010$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,23$; $SE=0,10$; $t(3,1132)=-2,35$; $p=0,019$; $\Delta R^2<0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,49$; $SE=0,07$; $p<0,001$; $LLCI=0,356$; $ULCI=0,630$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności społecznej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach. Również w grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=0,27$; $SE=0,07$; $p<0,001$; $LLCI=0,114$; $ULCI=0,399$).

Drugi model uwzględniał moderacyjną rolę państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności społecznej a stylem radzenia sobie – angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=9,52$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 2,5% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSsp ($B=0,30$; $SE=0,09$; $t(3,1132)=3,41$; $p=0,001$) oraz istotny efekt

główny dla państwa SBSsp ($B=3,83$; $SE=1,40$; $t(3,1132)=2,73$; $p=0,006$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,21$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=-3,68$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,09$; $SE=0,04$; $p=0,018$; $LLCI=0,016$; $ULCI=0,170$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności społecznej, tym wyższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze. Również w grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=-0,12$; $SE=0,04$; $p=0,005$; $LLCI=-0,197$; $ULCI=-0,036$) – w tej grupie im wyższa była wartość poczucia samotności społecznej, tym niższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze.

Tabela 26. Wyniki analizy moderacji – moderacyjna rola obecnego państwa zamieszkania w związku pomiędzy poczuciem samotności emocjonalnej a stylami radzenia sobie ze stresem

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSsexpaństwo	SSZ	-0,052	0,08	-0,64	0,522	-0,212	0,108
SBSsexpaństwo	SSE	-0,239	0,09	-2,78	0,005	-0,408	-0,071
SBSsexpaństwo	SSU	-0,141	0,07	-1,90	0,058	-0,286	0,005
SBSsexpaństwo	ACZ	-0,135	0,05	-2,73	0,006	-0,232	-0,038
SBSsexpaństwo	PKT	0,032	0,03	0,97	0,330	-0,032	0,096

Spośród wszystkich zanalizowanych modeli moderacje okazały się istotne statystycznie dla dwóch relacji, które zostały opisane poniżej (czyli: obecne państwo zamieszkania istotnie modyfikuje związek poczucia samotności emocjonalnej ze stylem skoncentrowanym na emocjach oraz angażowaniem się w czynności zastępcze).

Pierwszy analizowany model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności emocjonalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na emocjach (SSE). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=37,30$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 9% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSse ($B=0,79$; $SE=0,14$; $t(3,1132)=5,68$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla państwa SBSse ($B=7,72$; $SE=2,36$; $t(3,1132)=3,27$; $p=0,001$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,24$; $SE=0,09$; $t(3,1132)=-2,78$; $p=0,005$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,55$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=0,429$; $ULCI=0,678$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności emocjonalnej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach. Również w grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=0,31$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=0,201$; $ULCI=0,428$).

Drugi model uwzględniał moderacyjną rolę państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności emocjonalnej a stylem radzenia sobie – angażowaniem się w czynności zastępcze (ACZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=7,48$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 1,9% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSse ($B=0,22$; $SE=0,08$; $t(3,1132)=2,70$; $p=0,007$) oraz nieistotny efekt główny dla państwa SBSse ($B=2,40$; $SE=1,36$; $t(3,1132)=1,77$; $p=0,077$). Istotna okazała się interakcja obu zmiennych ($B=-0,14$; $SE=0,05$; $t(3,1132)=-2,73$; $p=0,006$; $\Delta R^2=0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,08$; $SE=0,04$; $p=0,025$; $LLCI=0,010$; $ULCI=0,154$), co oznacza, że im wyższa była wartość

poczucia samotności emocjonalnej, tym wyższe było nasilenie angażowania się w czynności zastępcze. W grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie nieistotny ($B=-0,05$; $SE=0,03$; $p=0,110$; $LLCI=-0,119$; $ULCI=0,012$).

Tabela 27. Wyniki analizy moderacji – moderacyjna rola obecnego państwa zamieszkania w związku pomiędzy poczuciem samotności egzystencjalnej a stylami radzenia sobie ze stresem

		B	SE	t	p	LL	UL
SBSsegxpaństwo	SSZ	0,260	0,11	2,44	0,015	0,051	0,468
SBSsegxpaństwo	SSE	-0,497	0,12	-4,31	<0,001	-0,723	-0,270
SBSsegxpaństwo	SSU	0,054	0,10	0,57	0,569	-0,137	0,250
SBSsegxpaństwo	ACZ	-0,012	0,07	-0,18	0,859	-0,140	0,117
SBSsegxpaństwo	PKT	0,046	0,04	1,05	0,292	-0,040	0,132

Spośród wszystkich zanalizowanych modeli moderacje okazały się istotne statystycznie dla dwóch relacji, które zostały opisane poniżej (czyli: obecne państwo zamieszkania istotnie modyfikuje związek poczucia samotności egzystencjalnej ze stylem skoncentrowanym na zadaniu oraz ze stylem skoncentrowanym na emocjach).

Pierwszy analizowany model uwzględniał moderacyjną rolę obecnego państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na zadaniu (SSZ). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=24,35$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 6,1% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSseg ($B=-0,76$; $SE=0,19$; $t(3,1132)=-4,12$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla państwa SBSseg ($B=-7,88$; $SE=2,67$; $t(3,1132)=-2,95$; $p=0,003$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=0,24$; $SE=0,11$; $t(3,1132)=2,44$; $p=0,015$; $\Delta R^2<0,01$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=-0,51$; $SE=0,09$; $p<0,001$; $LLCI=-0,678$; $ULCI=-0,333$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej w grupie osób mieszkających w Polsce, tym niższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu. Również w grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=-0,25$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=-0,364$; $ULCI=-0,128$) – im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej w grupie osób mieszkających w Ukrainie, tym niższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu.

Drugi model uwzględniał moderacyjną rolę państwa zamieszkania dla relacji między poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem radzenia sobie skoncentrowanym na emocjach (SSE). Model ten okazał się dobrze dopasowany do danych, $F(3,1132)=24,60$; $p<0,001$ i wyjaśniał łącznie 6,1% wariancji zmiennej objaśnianej. Analiza wykazała istotny efekt główny dla SBSseg ($B=1,21$; $SE=0,20$; $t(3,1132)=6,02$; $p<0,001$) oraz istotny efekt główny dla państwa SBSseg ($B=12,49$; $SE=2,89$; $t(3,1132)=4,32$; $p<0,001$). Istotna okazała się również interakcja obu zmiennych ($B=-0,50$; $SE=0,12$; $t(3,1132)=-4,31$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,02$). Analiza efektów prostych dla interakcji wykazała istotny efekt w grupie Polska ($B=0,72$; $SE=0,10$; $p<0,001$; $LLCI=0,528$; $ULCI=0,902$), co oznacza, że im wyższa była wartość poczucia samotności egzystencjalnej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach. Również w grupie Ukraina efekt ten okazał się statystycznie istotny ($B=0,22$; $SE=0,07$; $p=0,001$; $LLCI=0,091$; $ULCI=0,346$) – im wyższa była wartość

poczucia samotności egzystencjalnej, tym wyższe było nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach.

Tabela 28. Statystyki opisowe zmiennej poczucie samotności

	Minimum		Maksimum		Średnia arytm.		Mediana	
	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina
SBSgl	31	31	110	121	73,49	78,16	73,00	78,00
SBSsp	10	10	37	38	23,13	24,79	23,00	25,00
SBSse	11	11	44	44	26,69	26,79	26,00	26,00
SBSseg	10	10	37	40	23,67	26,58	24,00	27,00

W badanej grupie średnie poczucie samotności globalnej wśród osób mieszkających w Polsce wyniosło 73,49, a wśród osób mieszkających w Ukrainie 78,16. Podobnie w przypadku samotności egzystencjalnej można zauważyć różnicę kilku punktów: w Polsce 23,67, a w Ukrainie 26,58.

Tabela 29. Statystyki opisowe zmiennej style radzenia sobie ze stresem

	Minimum		Maksimum		Średnia arytm.		Mediana	
	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina	Polska	Ukraina
SSZ	23	28	80	72	55,4	52,99	56,00	54,00
SSE	18	17	80	73	45,89	47,26	45,00	47,00
SSU	20	22	80	73	46,21	45,56	46,00	45,00
ACZ	9	7	40	38	21,41	20,20	21,00	20,00
PKT	5	5	25	27	15,59	15,60	16,00	16,00

Statystyki opisowe zmiennej „style radzenia sobie ze stresem” wykazują niewielkie różnice jeśli chodzi o średnią arytmetyczną poszczególnych stylów wybranych przez osoby z Polski i z Ukrainy. Na dwa przypadki warto zwrócić szczególną uwagę: styl skoncentrowany na zadaniu, który preferuje 55,4 osiedleńców w Polsce i 52,99 pozostających w Ukrainie oraz styl skoncentrowany na emocjach, gdzie średnia dla Polski wynosi 45,89 a dla Ukrainy 47,26.

Wnioski i rekomendacje polskiego zespołu badawczego

Migracja jest złożonym problemem społeczno-politycznym zwłaszcza wówczas, gdy przyjmuje postać wymuszonego, gwałtownego uchodźstwa z kraju pochodzenia ogarniętego wojną. Od tego, jak tymczasowy/stały kraj pobytu przyjmuje i wspiera uchodźców, zależy w dużej mierze ich kondycja psychofizyczna i poziom pożądanej integracji społecznej.

Rozpoczęcie życia w nowym kraju wymaga umiejętności adekwatnego w takich warunkach radzenia sobie z przewlekłym stresem wynikającym z trudności adaptacyjnych i wyzwań odnoszących się zarówno do bieżących trudności przystosowawczych, jak poczucia samotności definiowanego jako konglomerat przewlekłego smutku doświadczonych już strat i jednocześnie lęku przed dalszą utratą czegoś ważnego w nieznanej, zagrażającej w jakiś sposób przyszłości. Przeżycia tego rodzaju mogą (choć nie muszą) prowadzić u uchodźczyń/uchodźców do naruszenia ich psychicznych zasobów, w konsekwencji prowadząc do różnego rodzaju zaburzeń zdrowia fizycznego i psychicznego.

To, czy takie niekorzystne konsekwencje nastąpią, w pierwszym rzędzie zależy od czynników makrosystemowych, w tym przede wszystkim regulacji prawnych i systemowych rozwiązań socjalnych ukierunkowanych na potrzeby migrantów. W nieco bardziej ograniczonej skali natomiast zależą od wsparcia środowiskowego realizowanego w miejscach czasowego pobytu. Jeśli jest ono trafnie dobrane, to nie tylko stymuluje, ale wręcz facylituje adaptację uchodźców do nowych warunków życia. W tym zakresie nabierają znaczenia długotrwałe procesy akulturacyjne, zwłaszcza wówczas, gdy miejsce pobytu okazuje się na tyle atrakcyjne, iż może stać się nie tyle lokalizacją przymusowego „przeczekania”, co środowiskiem docelowym, czyli podmiotowo wybranym miejscem realizacji na nowo sformułowanych interesach życiowych, takich jak nauczanie się nowego języka, podjęcie pracy z szansą na rozwój zawodowy, uzyskanie samodzielności socjalnej, trwałe włączenie dzieci w system edukacji. W referowanym tu projekcie takie wartościowe cele akulturacyjne mogą odnosić się do dwóch konkretnych miast: Krakowa i Legnicy. Czynnikiem obiektywnym, moderującym te procesy jest oczywiście czas.

Nie tracąc z oczu obiektywnych uwarunkowań systemowych wyznaczających dobrostan ogólny uchodźczyń/uchodźców, warto pochylić się nad psychologicznymi czynnikami podmiotowymi, np. na ich bieżącą kondycją psychiczną mierzoną poczuciem samotności i sposobami radzenia sobie ze stresem. Kwestia zależności między tymi dwoma problemami psychologicznymi była przedmiotem zrealizowanego projektu, a jego rezultaty empiryczne stanowią podstawę do sformułowania rekomendacji ukierunkowanych na możliwie adekwatną pomoc osobom migrującym z objętej wojną Ukrainy.

Warto na wstępie zauważyć, że przyjęty w części analitycznej projektu model korelacji współzmiennej pozwala na dwukierunkową interpretację uzyskanych wyników. A tym samym na formułowanie rekomendacji zarówno w odniesieniu do określonych stylów radzenia sobie ze stresem jako efektu przeżywanej tak czy inaczej samotności, jak i w sposób odwrotny, poprzez określenie tendencji do uruchamiania określonych stylów radzenia sobie jako ryzyka ewokowania poczucia samotności globalnej albo co najmniej w niektórych jej aspektach. A to każe sprecyzować trzy kierunki/poziomy działań zakładających pewną różnorodność

czynności pomocowych zależnie od charakterystyki socjodemograficznej, socjoekonomicznej i psychologicznej w określonych podgrupach uchodźców i uchodźczyń.

1. Pierwszy kierunek dotyczy integracji uchodźczyń/uchodźców w środowiskach lokalnych poprzez wzmacnianie systemowe (ang. *empowerment*) ułatwiające adaptację i uczestnictwo w bieżącym życiu społecznym/gospodarczym w miejscach pobytu, np. w Krakowie czy Legnicy. Formułowane tu rekomendacje dotyczą tworzenia warunków dla budzenia wśród uchodźców zachowań i postaw ukierunkowanych na proaktywność, realizację określonych zadań, dostrzeganie szans rozwojowych itp. Można to zrobić poprzez ofertę w obrębie szczególnie ważnych usług publicznych dostępnych dla całego spektrum zróżnicowania socjodemograficznego i socjoekonomicznego osób uchodźczych. Chodzi zatem o szeroko rozumianą pomoc adresowaną do osób uchodźczych jako podpopulacji korzystającej z tych samych ofert jak inni mieszkańcy Polski. Z tą jednak różnicą, że pomoc powinna być sektorowo wspierana nie tylko organizacyjnie, ale psychologicznie w taki sposób, aby uchodźcy z Ukrainy dostrzegali osobiste korzyści z jej oddziaływania. W ramach tak rozumianej pomocy mieszczą się:

- Szeroko dostępne, bezpłatne wsparcie językowo-translacyjne prowadzone w toku konsultacji językowych organizowanych online.
- Szerszy dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej, w formule bezpośredniej typu online lub pośredniej *via* internetowe tutoriale omawiające w przystępny poznawczo sposób przykłady rozwiązań konkretnych spraw i problemów życiowych.
- Ułatwiony dostęp do stacjonarnej nauki języka polskiego poprzez przygotowanie atrakcyjnych, uwzględniających potrzeby uczestników (np. poziomy zaawansowania językowego, specyfika języka zawodowego) programów językowo-integrujących skierowanych nie tylko do dorosłych uchodźców wojennych, ale także do ich dzieci, dla których realizacja zajęć powinna być organizowana w czasie równoległym. Mogłoby to wzmocnić motywację edukacyjną samych rodziców i jednocześnie rozwiązać w pożyteczny, prorozwojowy sposób problem typu: „co zrobić w tym czasie z dzieckiem”.
- Kampanie społeczne i inne węższe zakresowo działania mające na celu utrwalenie tendencji do korzystania z opieki medycznej w sposób nieprzeciążający nadmiernie systemu. Mowa tu zwłaszcza o pierwszorzędowej promocji zdrowia (edukacja prozdrowotna w grupach zdrowych, np. promocja koniecznych szczepień, badania przesiewowe, kampanie promujące zdrowy styl życia) oraz drugorzędowej promocji zdrowia (np. darmowe badania kontrolne w grupach podwyższonego ryzyka zdrowotnego, opieka dietetyczna wobec zdiagnozowanych chorób cywilizacyjnych typu nadciśnienie, cukrzyca II itp.).
- Ułatwienie korzystania z ofert edukacyjnych zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci oraz młodzieży poprzez psychoedukację osób odpowiedzialnych za tę sferę życia, z położeniem nacisku na ewidentne, prorozwojowe korzyści, jakie daje edukacja powszechna (istnieją spore rozbieżności, ale spory procent dzieci ukraińskich nie korzysta z systemu edukacji w Polsce).

Psychoedukacja jest najtańszym sposobem umacniania (*empoweringu*), którego celem generalnym jest promowanie świadomości i postawy proaktywnej poprzez dostarczanie różnorodnych narzędzi do radzenia sobie z wyzwaniami żywotnymi. Badania dowodzą, że w sensie psychologicznym trafnie ukierunkowana psychoedukacja jest w stanie zamieniać niekonstruktywne strategie radzenia sobie ze stresem w strategie zadaniowe, przekształcać szczególnie blokujące emocje negatywne, np. poczucie winy w poczucie odpowiedzialności, poczucie bezradności w proaktywne zaangażowanie i troskę, a tendencje do zaprzeczania i dystrakcji w uważność i wdzięczność.

2. Drugi kierunek czy też poziom rekomendacyjny to wskazanie na działania wspierające i pomocowe nakierowanie na potrzeby specjalne wynikające bezpośrednio lub pośrednio z doświadczeń wojny i migracji okołowojennej podzielanych wśród osób uchodźczych w różnym stopniu i zakresie.

Tu mają bezpośrednie zastosowanie wnioski wynikające ze zrealizowanego w części empirycznej projektu. Warto zauważyć, sięgając do przedmiotu badań i danych wynikowych, że poczucie samotności wśród osób uchodźczych w jej różnych aspektach wiąże się generalnie z niekonstruktywnymi, nieadaptacyjnymi stylami radzenia sobie ze stresem. W przypadku miasta Krakowa związek ten dotyczy głównie stylu skoncentrowanego na emocjach, natomiast w Legnicy dominuje zależność ze stylem skoncentrowanym na angażowaniu się w czynności zastępcze, dystrakcyjne, czyli odciągające od konstruktywnego rozwiązania dojmującego problemu, jakim jest samotność w różnych jej obliczach, m.in. poczucia izolacji i marginalizacji, braku integracji i alienacji społecznej, deprywacji więzi i poczucia wartości, tęsknoty i nostalgii za utraconym gwałtownie krajem i miejscem pochodzenia. Związki te okazały się istotne statystycznie, aczkolwiek w stopniu umiarkowanym lub słabym. A to oznacza, że osoby badane *in gremio*, mając liczne problemy adaptacyjne, nie wykazują skrajnie wysokich, niekorzystnych tendencji, tj. silnych korelacji między poczuciem samotności a niekonstruktywnymi stylami radzenia sobie ze stresem. Założyć zatem trzeba, że choć ogólnie rezultaty uzyskane nie są korzystne psychologicznie, to jednak tylko jakaś ograniczona podgrupa zbadanych osób cechuje się pozanormatywnym sposobem funkcjonowania psychologicznego wskazującym na możliwe stany subkliniczne lub nawet kliniczne, to jest takie, które wymagają specjalistycznych interwencji, jakiejś formy celowanej psychoterapii, czy też wręcz działań interwencyjnych (np. w przypadkach zagrożeń suicydalnych). Dlatego na drugim poziomie rekomendacji ukierunkowanej na dość szeroką reprezentację osób uchodźczych warto sformułować wskazania odnoszące się raczej do potrzeby odbudowy utraconych zasobów i ich późniejszego rozwoju niż do wysoko specjalistycznej pomocy psychologicznej czy psychiatrycznej. W tej mierze propozycje idą w kierunku skutecznych praktyk integracyjno-społeczno-prorozwojowych. Chodzi tu m.in. o:

- Warsztaty antystresowe organizowane w formule zajęć relaksacyjnych, medytacyjnych, jogi, treningu autogenego i tym podobnych, pomagających w bieżącej redukcji stresu, a także służących w nieco dłuższej perspektywie czasowej poprawie parametrów samopoczucia psychicznego i fizycznego (takich jak: tor oddechowy, niwelowanie napięcia stresowo-mięśniowego, poprawa sprawności fizycznej itp.). Do tego zakresu oferty zaliczyć można także trening uważności (ang. *mindfulness*), czyli ćwiczenia rozwijające umiejętność bycia „tu i teraz”). Zalecane jest, aby zajęcia tego rodzaju odbywały się pod okiem wykwalifikowanych i certyfikowanych w określonym obszarze trenerów.
- Ułatwienie rozwoju sieci kontaktów społecznych w środowisku lokalnym poprzez otwarte dla wszystkich chętnych warsztaty terapii zajęciowej ukierunkowane na osoby zasadniczo zdrowe, ale potrzebujące impulsu do wykorzystania lub odbudowania swoich zasobów. Może to się odbywać poprzez takie formy szczegółowe jak: zajęcia sportowe, muzykoterapia, arteterapia, choreoterapia, biblioterapia/filmoterapia (np. w uzgodnieniu z miejskimi domami kultury), hortiterapia (np. w uzgodnieniu z Zakładem Zieleni Miejskiej), dogoterapia/*felinoterapia* (np. w uzgodnieniu z lokalnym schroniskiem dla zwierząt). Aktywności w ramach tego typu zajęć mogą się odbywać w formule prawnie regulowanego wolontariatu lub pod okiem doświadczonych terapeutów zajęciowych.
- Oferowanie poprzez służby publiczne lub stowarzyszenia uczestnictwa w treningach umiejętności społecznych, takich jak np. trening komunikacji interpersonalnej i trening

zachowań asertywnych. Obie oferty mają na celu poprawę umiejętności komunikacyjnych, konstruktywnego radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych poprzez otwarte wyrażanie myśli, potrzeb, uczuć i emocji w sposób, który nie narusza praw i granic innych osób. Zaleca się aby tego rodzaju warsztaty były prowadzone przez wykwalifikowanych trenerów TUS (Treningu Umiejętności Społecznych).

- Podobną ofertą są warsztaty podejmowania decyzji rozwijających umiejętność brania odpowiedzialności za siebie i swoich najbliższych. Warto tu odwołać się do niektórych danych wynikowych. Ponad połowa badanych jest w przedziale wieku od 21. do 50. roku życia. Zdecydowana większość to kobiety (75,9%), często samotne/samodzielne opiekunki dzieci i/lub osób starszych. Tylko niewiele więcej niż połowa badanych pozostaje w stałych związkach (52,4%). Reszta to osoby żyjące w pojedynkę (single, wdowy/wdowcy, rozwiedzeni). Taki profil uchodźczy wskazuje z jednej strony na podwyższone ryzyko doświadczania samotności, ale z drugiej – potrzebę kształtowania proaktywności wobec wyzwań dnia codziennego.
- Oferowanie różnych form terapii grupowej czy też socjoterapii poprzez wyspecjalizowane w tym NGO-sy (ang. *non-government organization*), mające zwykle dobre rozeznanie w potrzebach osób uchodźczych w danym środowisku lokalnym. Chodzi tu zwłaszcza o te osoby uchodźcze, które z jakiś powodów same nie zgłaszają się po bardziej specjalistyczną pomoc. Terapie grupowe umożliwiają nie tylko wymianę doświadczeń uczestników jako osób, które przeszły przez podobne sytuacje stresowe i są w różnym stopniu w kryzysie uchodźczym, ale również pozwalają rozpoznać potrzeby specjalne, których zaspokojenie wymaga dodatkowych, zindywidualizowanych działań pomocowych. Dlatego grupy takie powinny być moderowane przez doświadczonych terapeutów/socjoterapeutów, którzy w toku wspierającego kontaktu mogą rozpoznać szczególne problemy i oczekiwania uczestniczących, kwalifikując ich do wysoko specjalistycznej pomocy psychoterapeutycznej.

3. Trzeci poziom rekomendacyjny idzie najdalej, sięgając po dedykowaną indywidualną pomoc psychologiczną, a więc wychodzącą poza oddziaływania ogólnopopulacyjne i grupowe. Należy zaznaczyć, że rekomendacje w tym miejscu sformułowane wychodzą poza praktyki integracyjno-społeczno-prorozwojowe uzasadnione bezpośrednio lub pośrednio wnioskami z przeprowadzonych w ramach referowanego projektu badań empirycznych.

Jak już wcześniej wspomniano, uzyskane rezultaty ujawniły istotne zależności psychologiczne pozwalające na sformułowanie kompatybilnych z nimi wskazań dla praktyki pomocowej dotyczących dwóch pierwszych kierunków/poziomów oddziaływań. Projekt nie zakładał natomiast zadań i analiz dotyczących możliwych zjawisk psychopatologicznych. Tymczasem, jak dowodzą inne badania empiryczne, okropieństwa wojny i uchodźstwa u nawet 50% osób ich doznających ewokują zaburzenia afektywne, zwłaszcza te z obszaru PTSD (z ang. *Post-Traumatic Stress Disorders*) oraz CPTSD (ang. *Complex PTSD*, złożone zaburzenie stresowe pourazowe). Co więcej, dane epidemiologiczne wskazują, że w populacji ogólnej jest od 5 do 10% osób z tego rodzaju zaburzeniami psychopatologicznymi. Można bez znaczącego błędu zatem założyć, że grupie ponad 1300 uchodźców objętych referowanym tu projektem wspomniane zaburzenia psychopatologiczne występują znacząco częściej. Problem ten wymaga jednak zbadania, ale już teraz można wskazać na pewne rekomendacje związane z problematyką zaburzeń afektywnych, do których niewątpliwie przyczyniają się dojmująca, zwłaszcza chroniczna samotność i niejako bezradność wobec konieczności radzenia sobie ze stresem życia.

Otóż aktualny stan wiedzy i praktyki klinicznej wskazują, że postępowania terapeutyczne wobec osób dotkniętych traumą bezpowrotnej utraty znaczących dla siebie wartości powinny

mieć integracyjny charakter, a więc polegać na modelach psychoterapeutycznych łączących różne modalności terapeutyczne. Wśród nich mogą być nowoczesne propozycje z obszaru tzw. 3. fali terapii poznawczo-behawioralnej (CBT). Zwłaszcza te, które za główne problemy psychoterapeutyczne uznają:

- samotność, dla której lecząca jest zwłaszcza Radykalnie Otwarta Dialektyczna Terapia Behawioralna (RO DBT);
- rozregulowanie emocjonalne, z którą daje sobie radę Terapia Dialektyczno-Behawioralna (DBT);
- brak elastyczności psychologicznej, której deficyty leczy Terapia Akceptacji i Zaangażowania: ACT).

Są to wysoko specjalistyczne oferty psychoterapeutyczne wymagające dostępu do profesjonalistów wspieranych poprzez superwizorów, np. z zakresu PTSD. W warunkach polskich są one wciąż słabo dostępne. Niemniej jednak warto zakreślić perspektywę pomocową także na takim poziomie zaawansowania.

Na koniec warto podkreślić, że mniej lub bardziej zaawansowana, indywidualna pomoc psychoterapeutyczna nierzadko wymaga wspomagania psychiatrycznego, np. w obliczu zaburzeń afektywnych i chorób psychicznych (m.in. depresja, dystymia, zaburzenie lękowe, zespół paniki itp.). Rekomendacje odnoszące się do możliwości psychofarmakologicznego wspierania procesów psychoterapeutycznych można uznać za mało realistyczne, zważywszy, że w Polsce diagnostyka i leczenie psychiatryczne są jeszcze mniej dostępne niż dobrze dobrana psychoterapia. Mimo to należy o tym wspomnieć. Zwłaszcza w odniesieniu do wcześniej omówionych zadań profilaktyki prozdrowotnej i działań psychoedukacyjnych z pierwszego poziomu rekomendacji. W takim zakresie chodziłoby o poszerzanie wiedzy osób uchodźczych o zdrowiu psychicznym, niepokojących symptomach z obszaru psychopatologii, ryzykach behawioralnych (uzależnienia) i sposobach ich leczenia poprzez wykorzystanie powszechnej opieki zdrowotnej w Polsce.

Wnioski i rekomendacje ukraińskiego zespołu badawczego

Obecnie przesiedleńcy są najbardziej wrażliwą kategorią ludności: doświadczyli pogorszenia sytuacji materialnej i społecznej, jaką mieli przed przesiedleniem, są niestabilni emocjonalnie i wyczerpani psychicznie z powodu traumatycznych wydarzeń, których doświadczyli. Stres, niepokój, strach i niepewność stały się typowymi reakcjami przesiedleńców w każdym wieku. Stan psycho-emocjonalny uchodźców wojennych powoduje poczucie wyobcowania, silny stres i samotność – zjawiska, które są wynikiem wielu czynników związanych z wojną jako jedną z najbardziej dotkliwych sytuacji kryzysowych. Dlatego też głównymi zadaniami w pracy z przesiedleńcami jest dostosowanie ich sposobów wyjścia z trudnej sytuacji, pomoc w odbudowie życia po przymusowym wysiedleniu, odnalezienie sensu w różnych obszarach dalszego życia, pomoc w adaptacji i resocjalizacji, przezwyciężenie samotności i niepewności, nauczanie radzenia sobie ze stresem i wybranie produktywnej strategii radzenia sobie. Aby potencjał osób wewnętrźnie przesiedlonych stał się realnym zasobem dla społeczności terytorialnych, do których się przenieśli, należy stworzyć określone warunki prawne, organizacyjne, ekonomiczne, psychologiczne i społeczne. Aby jednak stworzyć je w odpowiednim czasie i w prawidłowy sposób, konieczne jest przede wszystkim dokładne zbadanie, w jaki sposób osoby wewnętrźnie przesiedlone doświadczają poczucia samotności i jakie strategie radzenia sobie z nią stosują. W trakcie projektu wiedza ta została zaktualizowana i usystematyzowana na przykładzie osób wewnętrźnie przesiedlonych w dwóch ukraińskich miastach – Równem i Drohobyczu, a mianowicie: określono poziom świadomości globalnej samotności i jej trzech aspektów (emocjonalnego, społecznego, egzystencjalnego); scharakteryzowano strategie radzenia sobie respondentów w różnych stresujących sytuacjach; przetestowano związek między zmiennymi społeczno-demograficznymi i społeczno-ekonomicznymi a stylami radzenia sobie; opracowano i wdrożono program szkoleniowy dotyczący przezwyciężania samotności i stresu, aby nauczyć uchodźców wojennych konstruktywnych strategii i technik przezwyciężania samotności i stresu w kontekście reintegracji.

W toku realizacji projektu, w oparciu o przyjęty w części analitycznej model korelacji współzmiennych, który pozwala na dwukierunkową interpretację wyników, wykazano, że poziom samotności egzystencjalnej jest istotnie wyższy od poziomu samotności społecznej i emocjonalnej, czyli dominującym obliczem samotności jest oblicze egzystencjalne. Jeśli chodzi o pozytywną statystycznie istotną korelację, stwierdzono ją przede wszystkim między aktywnymi i produktywnymi/półproduktywnymi strategiami radzenia sobie: intensywność stylu zorientowanego na zadanie różni się znacząco od intensywności stylu zorientowanego na emocje i stylu zorientowanego na unikanie. Wśród osób wewnętrźnie przesiedlonych mieszkających w Równem dominuje styl zorientowany na zadanie; wśród osób wewnętrźnie przesiedlonych mieszkających w Drohobyczu również dominuje styl zorientowany na zadanie, podczas gdy styl zorientowany na unikanie jest najmniej wyraźny. Wynik ten może pośrednio wskazywać na ogólnie udaną adaptację uchodźców do nowego środowiska społecznego i ich zdolność do radzenia sobie z samotnością w kontekście wewnętrznych przesiedleń w kraju.

Wyniki badań pozwalają na sformułowanie zaleceń w co najmniej dwóch powiązanych ze sobą wektorach społeczno-psychologicznych: pomocy psychologicznej dla określonych

grup osób wewnętrznie przesiedlonych oraz integracji osób wewnętrznie przesiedlonych ze społecznością lokalną poprzez upodmiotowienie systemowe, które ułatwi adaptację i uczestnictwo w rzeczywistym życiu gospodarczym i społeczno-kulturowym społeczności terytorialnych na przykładzie Równego i Drohobycza.

Pierwszy wektor obejmuje kierunki, wsparcie i środki pomocy mające na celu złagodzenie warunków psychologicznych (samotność, niepokój, agresywność, depresja); osiągnięcie względnego spokoju, zaufania do innych i psychologów; ułatwienie procesu adaptacji do nowych warunków; opracowanie strategii radzenia sobie i identyfikację zasobów wewnętrznych. Główną ideą tej pracy jest przeżycie i przemyślenie traumy, przezwyciężenie poczucia osamotnienia, ukształtowanie nowego spojrzenia na przyszłe życie, które pomoże stworzyć nowe cele, wartości i znaczenie oraz znaleźć odpowiednie zasoby.

Dla osób wewnętrznie przesiedlonych wsparcie informacyjne jest najważniejsze na początku ich wejścia w przestrzeń społeczną i kulturę innego regionu. Kolejnym etapem jest wsparcie instrumentalne, a dopiero potem wsparcie emocjonalne.

W ramach tego wektora ważne są następujące elementy:

- Działania informacyjne i edukacyjne (spotkania informacyjne na temat możliwości uzyskania pomocy psychologicznej, medycznej, socjalnej i prawnej; skierowania do podmiotów świadczących taką pomoc; informacje na temat samopomocy psychologicznej itp.).
- Diagnostyka stanu psychicznego (ocena stanu psychicznego, identyfikacja problemów i potrzeb danej osoby), która pomoże psychologom i innym specjalistom zrozumieć, jakie wsparcie i pomoc należy zapewnić osobom wewnętrznie przesiedlonym.
- Badanie możliwości przezwyciężania stresu w celu adaptacji i kontynuowania aktywnego życia uchodźców w warunkach wojny i podczas przejścia do pokoju.
- Wsparcie emocjonalne, które jest niezwykle ważne w kontekście adaptacji społecznej i psychologicznej i jest szczególnie skuteczne w przeciwdziałaniu wpływowi różnych czynników stresowych, w tym długotrwałych nalotów, przerw w dostawie prądu, ekspozycji na informacje itp.
- Stabilizowanie stanu psycho-emocjonalnego, uczenie metod samopomocy, radzenia sobie ze stresem, tworzenie banku pomysłów na zasoby i różne sposoby samoregulacji.
- Przezwyciężanie negatywnych przejawów zachowania (agresja, wrogość, wycofanie itp.) poprzez skupienie się na utrzymaniu lub przywróceniu skutecznego funkcjonowania oraz poprawie interakcji interpersonalnych i międzygrupowych. Praca ta może mieć na celu rozwijanie umiejętności konstruktywnej komunikacji i rozwiązywania konfliktów.
- Praca nad nawiązywaniem kontaktów społecznych, które pomogą zmniejszyć poczucie samotności. Ważne jest, aby zapewnić wsparcie w nawiązywaniu i wzmacnianiu więzi społecznych z ludźmi wokół nich, w tym z rodziną, przyjaciółmi, społecznością i innymi grupami wsparcia; pomóc im zintegrować się z mikrośrodowiskami (grupą, klasą, społecznością), w których osoby wewnętrznie przesiedlone mogą nawiązywać kontakty, znajdować wsparcie i czuć przynależność, co pomoże zmniejszyć samotność.
- Nawiązywanie relacji w rodzinie. Przymusowa migracja może mieć wpływ na relacje rodzinne i ich dynamikę. Wsparcie psychologiczne ma na celu zapobieganie przemocy domowej, zrozumienie i naukę konstruktywnych sposobów rozwiązywania konfliktów oraz pomoc całej rodzinie w lepszym przystosowaniu się do nowych warunków.
- Przezwyciężanie skutków traumy psychologicznej. Przymusowej migracji może towarzyszyć trauma psychologiczna, która wpływa na samopoczucie i dobrostan danej osoby. Psychologowie zapewniają wsparcie w przezwyciężaniu traumatycznych doświadczeń, opracowywaniu strategii samoobrony i poprawie jakości życia.

Proponujemy wdrożenie tych obszarów wsparcia i pomocy poprzez program pomocy psychologiczno-pedagogicznej w celu przezwyciężenia samotności i stresu, który opracowaliśmy na podstawie danych empirycznych uzyskanych podczas projektu. Stwierdziliśmy związek między poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem (przy użyciu współczynnika korelacji Pearsona), takimi jak:

- Respondenci z wyższym poczuciem samotności społecznej wykazują niższą intensywność stylu skoncentrowanego na zadaniu i wyższą intensywność stylu skoncentrowanego na emocjach. Ponadto, gdy wykazują wyższe poczucie samotności społecznej, wykazują niższe nasilenie stylu rozproszenia społecznego – poszukiwania kontaktu społecznego.
- Respondenci z wyższym poziomem samotności emocjonalnej mają niższą intensywność stylu skoncentrowanego na zadaniu, wyższą intensywność stylu skoncentrowanego na emocjach, niższą intensywność stylu skoncentrowanego na unikaniu oraz niższą intensywność rozproszenia społecznego i stylu poszukiwania kontaktu społecznego.
- Badani z wyższym poziomem samotności egzystencjalnej mają wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach i wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu – rozproszenie uwagi, zaangażowanie w działania kompensacyjne oraz niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu – rozproszenie uwagi, poszukiwanie kontaktów społecznych.
- Respondenci z wyższym poziomem globalnej samotności mają niższą intensywność stylu skoncentrowanego na zadaniu, wyższą intensywność stylu skoncentrowanego na emocjach i niższą intensywność stylu skoncentrowanego na unikaniu.

Uzyskane dane pozwalają stwierdzić, że wśród uchodźców poczucie osamotnienia w różnych jego aspektach wiąże się z różnymi stylami radzenia sobie. W przypadku miast Równe i Drohobycz jest to związane głównie ze stylem zorientowanym na zadanie.

Opracowano i przedstawiono program szkolenia w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przezwyciężaniu samotności i stresu w pracy z uchodźcami wojennymi, którzy doświadczają intensywnego poczucia osamotnienia i nieumiejętności radzenia sobie ze stresem. Koncepcja programu zakłada uczenie uchodźców wojennych konstruktywnych strategii i technik przezwyciężania samotności i stresu w kontekście reintegracji (ćwiczenia i techniki z terapii zorientowanej na ciało (Klucz Alieva; I. Schultz), terapii autogennej (I. Schultz), treningu autogennego lub progresywnej relaksacji mięśni; ćwiczenie „Ruchy wyobrażeniowe – palce”; ćwiczenia oddechowe: oddychanie kwadratowe, „Oddychanie przez dłonie”, „Kolorowe oddychanie”; tworzenie perspektywy dalszego rozwoju (ponowna ocena i refleksja nad tragicznymi doświadczeniami, asymilacja osiągnięć, koncentracja na zasobach, mocnych stronach, ustalanie planów, poszerzanie perspektyw, zwiększanie poczucia własnej wartości, czasem poszukiwanie nowych znaczeń); poszukiwanie odpowiednich zasobów (wykorzystanie technik dialogu, elementów futuroterapii („Projektowanie przyszłości”), motywów symbolicznych i dramatycznych „Budowanie domu” (obraz grupowy), „Ja za 5 (10) lat”; wykorzystanie zadań twórczych i elementów arteterapii: kolaże na różne tematy („Źródła zasobów”, „Pozytywne/negatywne konsekwencje przesiedlenia” itp.); wykorzystanie obrazów niemych i grupowych z psychoterapii katatoniczno-wyobrażeniowej („Najbezpieczniejsze miejsce na świecie”, „Podróż w nieznanne miejsce”, „Ulubiona bajka z dzieciństwa” itp.).

Program szkoleniowy w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przezwyciężaniu samotności i stresu jest programem grupowym przeznaczonym do zajęć w grupach 8–10 osób i obejmuje 10 sesji, a mianowicie:

- Sesja 1: „Wzajemne poznawanie się”.
- Sesja 2: „Samotność jako zjawisko”.

- Sesja 3: „Kopiowanie strategii”.
- Sesja 4: „Zasoby osobiste w przewyżnianiu samotności i stresu. Nauka samoregulacji”.
- Sesja 5: „Identyfikacja pożądanych strategii kopiowania”.
- Sesja 6: „Budowanie odporności”.
- Sesja 7: „Terapia zabawą, terapia kanistrem, florystyka w przewyżnianiu samotności i stresu”.
- Sesja 8: „Ćwiczenia na przezwycięzenie samotności i stresu psycho-emocjonalnego”.
- Sesja 9: Metody i techniki samopomocy w przewyżnianiu samotności i stresu.
- Sesja 10: „Korzystanie z zasobów internetowych w celu przezwyciężenia samotności i stresu”.

Drugi wektor społeczno-psychologiczny ma na celu integrację osób wewnątrznie przesiedlonych ze społecznością lokalną poprzez systematyczne wzmacnianie ich pozycji, co ułatwi adaptację i uczestnictwo w prawdziwym życiu gospodarczym i społeczno-kulturalnym społeczności lokalnych, czego przykładem są Równe i Drohobycz.

Sformułowane tu rekomendacje odnoszą się do tworzenia warunków dla uchodźców do rozwijania proaktywnych zachowań ukierunkowanych na osiąganie konkretnych celów, rozpoznawania szans rozwojowych itp. Mówimy tu o szeroko rozumianej pomocy, skierowanej do uchodźców wewnętrznych jako podgrupy ludności, która ma takie same prawa i możliwości jak inni mieszkańcy regionu, w którym obecnie mieszkają, czy to w Równem, czy w Drohobyczu. W tym miejscu należy przedstawić niektóre wyniki projektu.

W oparciu o uzyskane wyniki opracowywany został program integracji osób wewnątrznie przesiedlonych z życiem społeczności Równego i Drohobycza w celu poprawy jakości ich życia poprzez wzmocnienie ich zdolności ekonomicznych i stabilności oraz stymulowanie aktywności społecznej.

Program (w odniesieniu do Równego) jest skonsolidowaną pracą nauczycieli Rówieńskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego – realizatorów projektu, przedstawicieli aktywnej części przesiedleńców wewnętrznych z Równego, przedstawicieli Rady Koordynacyjnej ds. przesiedleńców wewnętrznych przy Komitecie Wykonawczym Rady Miasta Równe, organizacji pozarządowych, ekspertów projektu „Silna społeczność: integracja przesiedleńców wewnętrznych ze społecznością Równego”, ekspertów programu „Zjednoczenie dla działania” realizowanego w Rówieńskiej Wspólnocie Terytorialnej oraz lokalnych mieszkańców.

Program (w odniesieniu do Drohobycza) jest wynikiem interakcji między wykładowcami Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki w Drohobyczu – realizatorami projektu, przedstawicielami przesiedleńców wewnętrznych, specjalistami centrum doradczo-koordynacyjnego dla przesiedleńców wewnętrznych, rodzinami personelu wojskowego i innymi osobami potrzebującymi pomocy w Drohobyckiej Rejonowej Administracji Wojskowej (Drohobycz), organizacjami pozarządowymi, centrum usług socjalnych oraz przedstawicielami aktywnej społeczności miasta.

Program zapewnia wsparcie, adaptację społeczną i reintegrację osób wewnątrznie przesiedlonych i obejmuje następujące działania:

- działania na rzecz integracji społecznej osób wewnątrznie przesiedlonych ze społecznością terytorialną Równego i Drohobycza, gdzie obecnie mieszkają i planują pozostać przez dłuższy czas (świadomość dostępnych warunków życia, poszukiwanie pracy lub możliwości zarobkowania, dostęp do edukacji, usług medycznych, świadczeń socjalnych i innych zasobów niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb osób wewnątrznie przesiedlonych);
- identyfikacja potrzeb osób wewnątrznie przesiedlonych w zakresie usług socjalnych i psychologicznych zgodnie z potrzebami docelowych grup osób przesiedlonych;

- informowanie osób przesiedlonych o świadczeniu usług socjalnych i psychologicznych poprzez umieszczanie informacji w mediach, na stronach internetowych, stoiskach informacyjnych, dystrybucję broszur, ulotek itp;
- stworzenie warunków do wykorzystania potencjału osób wewnątrznie przesiedlonych (ich wiedzy, umiejętności, kompetencji zawodowych itp.) dla rozwoju społeczności terytorialnych Równego i Drohobycza;
- organizowanie kursów języka ukraińskiego dla osób, które nie znają języka państwowego, w celu poprawy skuteczności integracji uchodźców;
- ułatwienie adaptacji dzieci uchodźców wewnętrznych w nowej placówce edukacyjnej poprzez zapewnienie indywidualnego i grupowego doradztwa przez psychologów i pracowników socjalnych;
- zapobieganie i mediacja w konfliktach w społeczności terytorialnej, w których osoby wewnątrznie przesiedlone są lub mogą stać się stronami, oraz podejmowanie środków w celu zminimalizowania ryzyka nowych podobnych konfliktów w przyszłości i zwiększenia spójności społecznej;
- opracowywanie, publiczne omawianie i lobbowanie projektów mających na celu zaspokajanie potrzeb i rozwiązywanie problemów osób wewnątrznie przesiedlonych, promowanie ich praw i interesów oraz ułatwianie procesów integracji na szczeblu lokalnym, regionalnym lub krajowym;
- współpraca i koordynacja współdziałania z ośrodkami doradczo-koordynacyjnymi dla osób wewnątrznie przesiedlonych, rodzin personelu wojskowego i innych osób potrzebujących pomocy w Rówieńskiej Obwodowej Administracji Wojskowej (Równe) i Drohobyckiej Obwodowej Administracji Wojskowej (Drohobycz);
- zapewnienie osobom wewnątrznie przesiedlonym pomocy prawnej, doradztwa, informacji i innych usług;
- interakcja z podmiotami państwowymi i niepaństwowymi w celu zidentyfikowania wrażliwych kategorii osób/rodzin/dzieci przesiedlonych wewnątrznie oraz dalszej organizacji świadczenia usług społecznych i psychologicznych;
- pomoc w prowadzeniu kampanii informacyjnych w celu podkreślenia pozytywnych doświadczeń związanych z integracją i adaptacją uchodźców wewnętrznych w społecznościach terytorialnych Równego i Drohobycza;
- opracowanie propozycji zmian do Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy w zakresie rozwoju usług socjalnych i psychologicznych dla osób wewnątrznie przesiedlonych;
- stworzenie studium przypadku pozytywnych historii integracji uchodźców wewnętrznych ze społecznościami terytorialnymi Równego i Drohobycza;
- ustanowienie instytutu mediatorów w celu wyeliminowania stereotypowego postrzegania przesiedleńców wewnętrznych wobec miejscowych i odwrotnie.

Ponieważ projekt ma charakter społeczny i psychologiczny, przeprowadzony przez psychologów, socjologów i pedagogów w naturalnym środowisku i rzeczywistych warunkach, wyniki pozwalają nam zidentyfikować możliwe zalecenia dotyczące integracji, edukacji psychologicznej i praktyk pomocowych, ale nie mogą być podstawą do wysoce wyspecjalizowanych propozycji psychoterapeutycznych.

Należy zauważyć, że dane uzyskane w wyniku projektu powinny być interpretowane z uwzględnieniem faktu, że uchodźcy wojenni, ze względu na trudne warunki, w jakich się znaleźli, i trudności psychologiczne, które nieuchronnie towarzyszą utracie domu, ustalonego rytmu i sposobu życia, strach z przeszłości i strach o przyszłość, niepewność, nie chcieli być

wystarczająco otwarci i szczerzy w procesie badawczym. Przeszkodą w otwartości mogły być liczne opory psychologiczne i psychologiczne mechanizmy obronne, które są oczywiście obecne w tak trudnej sytuacji. Można przypuszczać, że sama sytuacja badawcza była dla badanych dość stresująca, gdyż przywoływała traumatyczne wspomnienia i nasilała stresujące reakcje emocjonalne. W związku z tym istotna wydaje się kwestia zapewnienia respondentom bezpiecznych warunków badania i wsparcia psychologicznego.

Perspektywy dalszej pracy obejmują wykorzystanie wyników badań w praktyce udzielania pomocy psychologicznej uchodźcom wojennym, a także potrzebę prowadzenia systematycznych badań nad sytuacją uchodźców wojennych w celu zrozumienia rzeczywistej sytuacji, potrzeb, oczekiwań, skuteczności udzielanej pomocy i wizji perspektyw; w opracowywaniu i testowaniu różnych programów psychologicznych i integracyjnych (szkolenia zawodowe, mentoring, rzecznictwo praw i interesów uchodźców wewnętrznych) w celu adaptacji i integracji uchodźców wewnętrznych ze społeczeństwem obywatelskim niepodległej Ukrainy.

Załączniki

Poczucie samotności i style radzenia sobie ze stresem – wyniki dla poszczególnych miast

Legnica

1. Analiza statystyczna samotności i stresu

Statystyki opisowe badanych zmiennych: poczucie samotności oraz stylów radzenia sobie ze stresem przedstawiono w tabelach 1 i 2.

Tabela 1. Statystyki opisowe zmiennej poczucie samotności

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=259 Samotność globalna	31,00	110,00	70,86	70,00	16,37	−0,008	−0,216	0,06	0,020
SBS-AD/sp; N=259 Samotność społeczna	10,00	37,00	21,76	22,00	5,95	−0,028	−0,167	0,12	<0,001
SBS-AD/se; N=259 Samotność emocjonalna	11,00	44,00	25,59	25,00	6,96	0,068	−0,092	0,09	<0,001
SBS-AD/seg; N=259 Samotność egzystencjalna	10,00	37,00	23,51	23,00	5,21	0,095	0,003	0,08	<0,001

Min i *Maks.* – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kolmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady zmiennych: poczucie samotności globalnej, poczucie samotności społecznej, poczucie samotności emocjonalnej i poczucie samotności egzystencjalnej nie są zgodne z rozkładem normalnym (we wszystkich przypadkach wartość *p* jest mniejsza od 0,05). Jednak wartość skośności w przypadku wszystkich tych zmiennych mieści się w przedziale od −1 do 1, zatem w analizach można zastosować testy parametryczne, o ile pozostałe założenia tych testów będą spełnione.

Zmienne: poczucie samotności społecznej (SBS-AD/sp) oraz poczucie samotności globalnej (SBS-AD) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest mniejsza od zera. Taki wynik wskazuje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. Natomiast w przypadku samotności emocjonalnej (SBS-AD/se) i samotności egzystencjalnej (SBS-AD/seg) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (współczynnik skośności wyższy od zera), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartości kurtozy dla wymienionych wyżej zmiennych (z wyjątkiem samotności egzystencjalnej) są ujemne, co oznacza rozkład platykurtyczny, czyli większe rozproszenie wyników wokół średniej.

Średni poziom samotności globalnej wyniósł 70,86 punktów, podczas gdy minimalna uzyskana wartość to 31 punktów, a maksymalna 110. Odchylenie standardowe wyniosło 16,37, co oznacza, że badani różnią się poziomem poczucia samotności globalnej.

Tabela 2. Statystyki opisowe zmiennej style radzenia sobie ze stresem

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=259	23,00	80,00	54,61	54,00	8,61	-0,101	0,612	0,05	0,200
SSE; N=259	18,00	80,00	43,41	44,00	10,61	-0,035	0,097	0,05	0,200
SSU; N=259	20,00	80,00	45,63	46	7,29	0,185	1,700	0,05	0,200
ACZ; N=259	9,00	40,00	20,25	20,00	4,21	0,489	1,676	0,08	<0,001
PKT; N=259	5,00	25,00	15,99	16,00	3,82	-0,230	-0,063	0,08	0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Zmienne: styl skoncentrowany na zadaniu, styl skoncentrowany na emocjach oraz styl skoncentrowany na unikaniu przyjmują rozkład zgodny z rozkładem normalnym.

Rozkład zmiennych: angażowanie się w czynności zastępcze oraz poszukiwanie kontaktów towarzyskich odbiega od rozkładu normalnego. Jednak skośność mieści się w przedziale od -1 do 1.

Zmienne: styl skoncentrowany na zadaniu (SSZ), styl skoncentrowany na emocjach (SSE) oraz poszukiwanie kontaktów towarzyskich (PKT) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest niższa od zera. Taki wynik sugeruje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. W przypadku stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU) oraz angażowania się w czynności zastępcze (ACZ) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (dodatnioskośnym), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartość kurtozy dla zmiennej PKT jest ujemna, oznacza to rozkład platykurtyczny (większe rozproszenie wyników wokół średniej). Natomiast w przypadku pozostałych zmiennych rozkład jest leptokurtyczny (większe skupienie wyników wokół średniej).

2. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych z poczuciem samotności

2.1. Wiek badanych (przedział wiekowy)

Tabela 3. Korelacje wieku z poczuciem samotności

		Wiek
Poczucie samotności globalnej	<i>rho, p</i>	0,201, 0,001
Poczucie samotności społecznej	<i>rho, p</i>	0,155, 0,012
Poczucie samotności emocjonalnej	<i>rho, p</i>	0,177, 0,004
Poczucie samotności egzystencjalnej	<i>rho, p</i>	0,177, 0,004

Wykazano związek wieku z samotnością globalną i jej trzema aspektami:

- zależność między wiekiem a poczuciem samotności globalnej – związek o słabej sile

- i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności globalnej ($\rho = 0,201$, $p = 0,001$);
- zależność między wiekiem a poczuciem samotności społecznej – związek o słabej sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności społecznej ($\rho = 0,155$, $p = 0,012$);
 - zależność między wiekiem a poczuciem samotności emocjonalnej – związek o słabej sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności emocjonalnej ($\rho = 0,177$, $p = 0,004$);
 - zależność między wiekiem a poczuciem samotności egzystencjalnej – związek o sile i kierunku dodatnim, czyli wraz z wiekiem rośnie poczucie samotności emocjonalnej ($\rho = 0,177$, $p = 0,004$).

2.2. Znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

Tabela 4. Znajomość języka obcego innego niż rosyjski

	Tak (N=165)			Nie (N=94)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
Samotność globalna	68,05	68,00	117,49	75,80	74,00	151,95	-3,56	<0,001	0,05
Samotność społeczna	20,95	22,00	120,51	23,18	23,00	146,66	-2,71	0,007	0,03
Samotność emocjonalna	24,38	24,00	117,25	27,71	27,00	152,38	-3,64	<0,001	0,05
Samotność egzystencjalna	22,72	23,00	119,87	24,90	24,00	147,78	-2,89	0,004	0,03

Osoby znające język obcy inny niż język rosyjski prezentowały niższy poziom samotności globalnej ($Me = 68,00$, $IQR = 18,50$), społecznej ($Me = 22,00$, $IQR = 7,50$), emocjonalnej ($Me = 24,00$, $IQR = 9,00$), i egzystencjalnej ($Me = 23,00$, $IQR = 6,50$), niż osoby posługujące się wyłącznie językiem ukraińskim lub ukraińskim i rosyjskim (odpowiednio dla SBSgl: $Me = 74,00$, $IQR = 19,25$; SBSsp: $Me = 23,00$, $IQR = 6,25$; SBSse: $Me = 27,00$, $IQR = 9,25$; SBSseg: $Me = 24,00$, $IQR = 6,00$). Zaobserwowane efekty są o słabej sile.

3. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych ze stylami radzenia sobie ze stresem

3.1. Płeć badanych

Tabela 5. Korelacje płci ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Kobiety (N=211)			Mężczyźni (N=48)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	55,45	55,00	136,22	50,91	51,00	102,65	-2,81	0,005	0,03
SSE	44,11	44,00	134,67	40,29	41,00	109,46	-2,11	0,035	0,02
SSU	46,21	46,00	134,60	43,08	44,50	109,77	-2,08	0,038	0,02
ACZ	20,44	20,00	132,54	19,44	19,50	118,84	-1,15	0,251	0,01
PKT	16,21	16,00	134,90	15,02	15,00	108,45	-2,22	0,027	0,02

Różnic międzypłciowych nie odnotowano jedynie w przypadku angażowania się w czynności zastępcze (ACZ). W pozostałych przypadkach różnice w nasileniu poszczególnych stylów radzenia sobie ze stresem pomiędzy kobietami a mężczyznami są istotne statystycznie (efekty słabe):

- u kobiet obserwuje się wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu ($Me = 55,00$, $IQR = 11,00$) niż u mężczyzn ($Me = 51,00$, $IQR = 14,75$), $p = 0,005$;
- nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach jest wyższe u kobiet ($Me = 44,00$, $IQR = 15,00$) niż u mężczyzn ($Me = 41,00$, $IQR = 11,75$), $p = 0,035$;
- nasilenie stylu unikowego jest wyższe u kobiet ($Me = 46,00$, $IQR = 10,00$) niż u mężczyzn ($Me = 44,50$, $IQR = 11,25$), $p = 0,038$;
- nasilenie poszukiwania kontaktów towarzyskich jest wyższe u kobiet ($Me = 16,00$, $IQR = 5,00$) niż u mężczyzn ($Me = 15,00$, $IQR = 4,00$), $p = 0,027$.

3.2. Wiek badanych

Tabela 6. Korelacje wieku ze stylami radzenia sobie ze stresem

		Wiek
SSZ – styl skoncentrowany na zadaniu	ρ , p	0,048, 0,438
SSE – styl skoncentrowany na emocjach	ρ , p	0,135, 0,030
SSU – styl skoncentrowany na unikaniu	ρ , p	-0,080, 0,199
ACZ – angaż. się w czynn. zastępcze	ρ , p	-0,003, 0,960
PKT – poszukiwanie kont. towarzyskich	ρ , p	-0,064, 0,307

Tylko jedna zależność okazała się istotna statystycznie – związek między wiekiem a stylem skoncentrowanym na emocjach. Kierunek zależności jest dodatni, co oznacza, że wraz z wiekiem rośnie nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach. Jest to jednak zależność o słabej sile ($\rho = 0,135$, $p = 0,030$).

Pomiędzy wiekiem i pozostałymi stylami radzenia sobie ze stresem nie wykazano istotnych statystycznie zależności.

3.3. Znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

Tabela 7. Znajomość języka obcego innego niż rosyjski

	Tak (N=165)			Nie (=94)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	55,43	55,00	136,62	53,17	53,50	118,37	-1,89	0,059	0,01
SSE	41,81	42,00	115,97	46,21	48,00	154,62	-3,99	<0,001	0,06
SSU	45,74	46,00	131,52	45,44	45,50	127,33	-0,43	0,665	<0,01
ACZ	20,15	20,00	127,58	20,44	20,00	134,24	-0,69	0,490	<0,01
PKT	16,13	16,00	133,12	15,73	15,50	124,53	-0,89	0,374	<0,01

Osoby znające język obcy inny niż język rosyjski prezentowały niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach ($Me = 42,00$, $IQR = 12,00$, $p < 0,001$) niż osoby posługujące

się wyłącznie językiem ukraińskim lub ukraińskim i rosyjskim ($Me = 48,00$, $IQR = 11,25$). Jest to efekt o umiarkowanej sile.

W przypadku pozostałych stylów radzenia sobie ze stresem nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między grupami.

3.4. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Tabela 8. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

	2022 r. ($N=198$)			2023 r. ($N=35$)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	55,24	55,50	119,49	53,54	53,00	102,90	-1,34	0,179	0,01
SSE	42,96	43,00	113,88	46,57	45,00	134,63	-1,68	0,093	0,01
SSU	46,04	46,00	119,02	44,51	43,00	105,60	-1,09	0,277	0,01
ACZ	20,35	20,00	116,09	20,29	21,00	122,16	-0,49	0,622	<0,01
PKT	16,20	17,00	120,98	15,03	15,00	94,47	-2,15	0,031	0,02

Wyłączono obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi na to pytanie (26 osób).

Osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r., prezentowały wyższe nasilenie stylu poszukiwanie kontaktów towarzyskich ($Me = 17,00$, $IQR = 5,00$, $p = 0,031$) niż osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce w 2023 r. ($Me = 15,00$, $IQR = 4,00$). Jest to efekt o słabej sile.

W przypadku pozostałych stylów radzenia sobie ze stresem nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między grupami.

4. Związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Tabela 9. Korelacja pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Zmienna		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Poczucie samotności społecznej	r	-0,212	0,238	-0,221	0,041	-0,396
	p	0,001	<0,001	<0,001	0,508	<0,001
Poczucie samotności emocjonalnej	r	-0,266	0,307	-0,247	-0,007	-0,391
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,905	<0,001
Poczucie samotności egzystencjalnej	r	-0,279	0,336	-0,169	0,016	-0,307
	p	<0,001	<0,001	0,006	0,794	<0,001
Poczucie samotności globalnej	r	-0,279	0,324	-0,239	0,017	-0,408
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,785	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono związki istotne statystycznie.

Na podstawie wyników przeprowadzonych korelacji można stwierdzić, że istnieją istotne statystycznie związki pomiędzy poczuciem samotności globalnej oraz jej trzema aspektami a wszystkimi stylami radzenia sobie ze stresem, z wyjątkiem ACZ (angażowanie się w czynności zastępcze). Są to zależności słabe oraz umiarkowane. Dokładnie przedstawiają się następująco:

- poczucie samotności społecznej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,212, p=0,001$;
- poczucie samotności społecznej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,238, p<0,001$;
- poczucie samotności społecznej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,221, p<0,001$;
- poczucie samotności społecznej a PKT – związek o umiarkowanej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,396, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,266, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,307, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,247, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a PKT – związek o umiarkowanej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,391, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,279, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,336, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,169, p=0,006$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a PKT – związek o umiarkowanej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,307, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,279, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,324, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,239, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a PKT – związek o umiarkowanej sile i kierunku ujem-

nym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego) $r=-0,408, p<0,001$.

Najsilniejszy związek to ten między poczuciem samotności globalnej a poszukiwaniem kontaktów towarzyskich ($r=-0,408, p<0,001$), a najsłabszy pomiędzy poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem skoncentrowanym na unikaniu ($r=-0,169, p=0,006$).

5. Odniesienie do założonych hipotez

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne**.

Tabela 10. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji
dotyczącej zróżnicowania poziomu aspektów poczucia samotności

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
Samotność społeczna	2,18	0,92	<0,001	23,77	< 0,001
Samotność emocjonalna	2,33				
Samotność egzystencjalna	2,35				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie poziomów aspektów poczucia samotności jest istotne statystycznie $F(1,848; 476,736)=23,77; p<0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 11.

Tabela 11. Porównania wielokrotne poziomów aspektów poczucia samotności

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
Samotność społeczna	Samotność emocjonalna	-0,151	0,024	<0,001
Samotność społeczna	Samotność egzystencjalna	-0,176	0,031	< 0,001
Samotność emocjonalna	Samotność egzystencjalna	-0,025	0,028	1,000

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Poziom poczucia samotności społecznej ($M=2,18; SD=0,60$) jest istotnie niższy od poziomu poczucia samotności emocjonalnej ($M=2,33; SD=0,63$) oraz poczucia samotności egzystencjalnej ($M=2,35; SD=0,52$) – w obu przypadkach $p<0,001$. Natomiast poziomy poczucia samotności emocjonalnej oraz poczucia samotności egzystencjalnej nie różniły się istotnie od siebie. Zatem nie wykazano, że dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne.

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **uchodźcy wojenni charakteryzują się zróżnicowanymi stylami radzenia sobie ze stresem**.

Tabela 12. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania stylów radzenia sobie ze stresem

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
SSZ	54,61	0,84	<0,001	149,56	< 0,001
SSE	43,41				
SSU	45,63				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie prezentowanych stylów radzenia sobie ze stresem jest istotne statystycznie $F(1,727; 445,477) = 149,56$ $p < 0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 13.

Tabela 13. Porównania wielokrotne poziomów stylów radzenia sobie ze stresem

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
SSZ	SSE	11,205	0,789	<0,001
SSZ	SSU	8,981	0,548	<0,001
SSE	SSU	-2,224	0,699	0,005

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Zaobserwowano istotne statystycznie różnice pomiędzy nasileniem poszczególnych stylów radzenia sobie ze stresem: styl skoncentrowany na zadaniu ($M = 54,61$; $SD = 8,61$), styl skoncentrowany na emocjach ($M = 43,41$; $SD = 10,61$), styl skoncentrowany na unikaniu ($M = 45,63$; $SD = 7,29$).

Kraków

1. Analiza statystyczna samotności i stresu

W tabelach 14 i 15 przedstawiono statystyki opisowe badanych zmiennych: poczucia samotności oraz stylów radzenia sobie ze stresem.

Tabela 14. Statystyki opisowe zmiennej poczucie samotności

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD ; N=274 Samotność globalna	51,00	100,00	75,97	76,00	10,97	0,11	-0,84	0,06	0,010
SBS-AD/sp; N=274 Samotność społeczna	12,00	35,00	24,43	24,00	5,36	0,14	-0,67	0,09	<0,001
SBS-AD/se; N=274 Samotność emocjonalna	16,00	40,00	27,72	27,00	5,35	0,19	-0,81	0,09	<0,001
SBS-AD/seg; N=274 Samotność egzystencjalna	15,00	32,00	23,82	24,00	3,06	-0,29	0,58	0,12	<0,001

Min. i *Maks.* – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kolmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady zmiennych: poczucie samotności globalnej, poczucie samotności społecznej, poczucie samotności emocjonalnej i poczucie samotności egzystencjalnej nie są zgodne z rozkładem normalnym (we wszystkich przypadkach wartość *p* jest mniejsza od 0,05). Jednak wartość skośności w przypadku wszystkich tych zmiennych mieści się w przedziale od -1 do 1, zatem w analizach można zastosować testy parametryczne, o ile pozostałe założenia tych testów będą spełnione.

Zmienna poczucie samotności egzystencjalnej (SBS-AD/seg) rozkłada się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności jest mniejsza od zera. Taki wynik wskazuje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. Natomiast w przypadku samotności globalnej (SBS-AD/GL), społecznej (SBS-AD/sp) i samotności emocjonalnej (SBS-AD/se) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (współczynnik skośności wyższy od zera), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartości kurtozy dla wymienionych wyżej zmiennych (z wyjątkiem samotności egzystencjalnej) są ujemne, co oznacza rozkład platykurtyczny, czyli większe rozproszenie wyników wokół średniej.

Średni poziom samotności globalnej wyniósł 75,97 punktów, podczas gdy minimalna uzyskana wartość to 51 punktów, a maksymalna 100.

Tabela 15. Statystyki opisowe zmiennej style radzenia sobie ze stresem

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=274	25,00	73,00	56,23	57,00	7,84	-0,95	1,84	0,09	<0,001
SSE; N=274	26,00	73,00	48,24	47,00	9,33	0,40	-0,54	0,12	<0,001
SSU; N=274	27,00	68,00	46,76	47,00	6,44	0,15	0,66	0,06	0,012
ACZ; N=274	12,00	32,00	22,51	23,00	4,15	-0,23	-0,46	0,09	<0,001
PKT; N=274	8,00	24,00	15,21	15,00	3,12	0,37	-0,06	0,10	<0,001

Min. i *Maks.* – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady wszystkich powyższych zmiennych odbiegają od rozkładu normalnego. Jednak skośność mieści się w przedziale od -1 do 1, zatem w dalszych analizach zastosowane będą testy parametryczne, o ile spełnione będą pozostałe założenia tych testów.

Zmienne: styl skoncentrowany na zadaniu (SSZ), i angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest niższa od zera. Taki wynik wskazuje na to, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. W przypadku stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE), na unikaniu (SSU) oraz poszukiwaniu kontaktów towarzyskich (PKT) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (dodatnioskośnym), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartość kurtosis dla zmiennych SSE, ACZ i PKT jest ujemna, oznacza to rozkład platykurtyczny (większe rozproszenie wyników wokół średniej). Natomiast w przypadku pozostałych zmiennych rozkład jest leptokurtyczny (większe skupienie wyników wokół średniej).

2. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych z poczuciem samotności

2.1. Stan zamieszkania obecnie

Tabela 16. Poziom poczucia samotności a obecny stan zamieszkania

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
Poczucie samotności globalnej	Wynajęte mieszkanie	232	75,92	76,00	137,89	-0,19	0,849	<0,01
	Inne	42	76,24	73,00	135,36			
Poczucie samotności społecznej	Wynajęte mieszkanie	232	24,33	24,00	137,44	-0,03	0,975	<0,01
	Inne	42	24,95	22,00	137,86			
Poczucie samotności emocjonalnej	Wynajęte mieszkanie	232	27,93	27,00	140,35	-1,40	0,161	0,01
	Inne	42	26,60	26,00	121,77			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Wynajęte mieszkanie	232	23,66	24,00	133,00	-2,23	0,026	0,02
	Inne	42	24,69	25,00	162,38			

W związku z bardzo dużą dysproporcją w liczebności grup osoby zamieszkujące W budynku zbiorowego zamieszkania, U rodzeństwa i U znajomych zostały połączone w jedną grupę – Inne – o łącznej liczebności 42 osoby.

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że istotne statystycznie różnice między grupami występują jedynie w przypadku pocucia samotności egzystencjalnej (siła efektu słaba). Osoby zamieszkujące w wynajętym mieszkaniu ($Me = 24,00$; $IQR = 3,00$) charakteryzują się niższym poczuciem samotności egzystencjalnej niż pozostali ($Me = 25,00$; $IQR = 2,00$).

W przypadku samotności globalnej, społecznej i emocjonalnej nie występują istotne statystycznie różnice pomiędzy poszczególnymi grupami.

2.2. Stan cywilny

Tabela 17. Poziom poczucia samotności a stan cywilny

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
Poczucie samotności globalnej	Panna/kawaler	84	72,37	68,50	108,40	29,54	<0,001	0,10
	Żona/mąż	127	76,65	77,00	144,41			
	Wdowa/wdowiec	7	93,57	93,00	256,07			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	77,61	78,00	150,65			
Poczucie samotności społecznej	Panna/kawaler	84	22,87	22,00	112,82	27,79	<0,001	0,10
	Żona/mąż	127	24,36	24,00	137,78			
	Wdowa/wdowiec	7	33,29	34,00	254,71			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	25,80	25,00	159,23			
Poczucie samotności emocjonalnej	Panna/kawaler	84	25,80	24,00	105,90	23,93	<0,001	0,08
	Żona/mąż	127	28,16	28,00	145,02			
	Wdowa/wdowiec	7	32,00	33,00	204,93			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	29,09	28,00	159,40			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Panna/kawaler	84	23,70	24,00	132,28	17,55	<0,001	0,06
	Żona/mąż	127	24,13	24,00	143,55			
	Wdowa/wdowiec	7	28,29	29,00	244,71			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	22,71	23,00	118,21			

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że zarówno w przypadku pocucia samotności globalnej jak i jej trzech aspektów stan cywilny różnicuje poziom samotności (siła efektu umiarkowana). Pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między następującymi grupami:

W zakresie samotności społecznej:

- w grupie panna/kawaler ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 25,00$, $IQR = 7,75$), $p = 0,004$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 34,00$, $IQR = 4,00$), $p < 0,001$;
- w grupie żona/mąż ($Me = 24,00$, $IQR = 7,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 34,00$, $IQR = 4,00$), $p = 0,001$;
- w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 25,00$, $IQR = 7,75$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 34,00$, $IQR = 4,00$), $p = 0,016$.

W zakresie samotności emocjonalnej:

- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 7,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie żona/mąż ($Me = 28,00$, $IQR = 9,00$), $p = 0,003$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 7,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 28,00$, $IQR = 5,75$), $p = 0,001$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 7,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 33,00$, $IQR = 3,00$), $p = 0,009$.

W zakresie samotności egzystencjalnej:

- w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 23,00$, $IQR = 4,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 29,00$, $IQR = 0,00$), $p < 0,001$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 24,00$, $IQR = 3,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 29,00$, $IQR = 0,00$), $p = 0,002$;
- w grupie żona/mąż ($Me = 24,00$, $IQR = 4,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 29,00$, $IQR = 0,00$), $p = 0,005$.

W zakresie samotności globalnej:

- w grupie panna/kawaler ($Me = 68,50$, $IQR = 15,75$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie żona/mąż ($Me = 77,00$, $IQR = 15,00$), $p = 0,007$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 68,50$, $IQR = 15,75$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 78,00$, $IQR = 9,75$), $p = 0,012$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 68,50$, $IQR = 15,75$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 93,00$, $IQR = 3,00$), $p < 0,001$;
- w grupie żona/mąż ($Me = 77,00$, $IQR = 15,00$), niższy poziom samotności globalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 93,00$, $IQR = 3,00$), $p = 0,002$;
- w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 78,00$, $IQR = 9,75$), niższy poziom samotności globalnej niż w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 93,00$, $IQR = 3,00$), $p = 0,005$.

2.3. Stan zatrudnienia

Tabela 18. Poziom poczucia samotności a zatrudnienie

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
Poczucie samotności globalnej	Bezrobotny (szuka pracy)	35	74,80	78,00	123,59	99,19	<0,001	0,37
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	85,52	85,50	191,70			
	Emeryt	14	86,79	86,50	202,61			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	80,30	80,00	158,40			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	68,04	68,00	74,69			
	Własny biznes	21	72,19	73,00	104,93			
Poczucie samotności społecznej	Bezrobotny (szuka pracy)	35	23,46	24,00	118,39	87,08	<0,001	0,32
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	28,48	29,00	183,33			
	Emeryt	14	29,43	29,00	197,39			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	26,76	28,00	158,93			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	20,57	20,00	75,87			
	Własny biznes	21	23,90	26,00	127,50			

Poczucie samotności emocjonalnej	Bezrobotny (szuka pracy)	35	27,86	28,00	132,80	102,95	<0,001	0,39
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	31,57	32,50	179,51			
	Emeryt	14	31,71	33,00	189,04			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	30,35	30,00	166,49			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	23,25	23,50	66,40			
	Własny biznes	21	27,90	30,00	131,86			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Bezrobotny (szuka pracy)	35	23,49	24,00	122,97	31,49	<0,001	0,11
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	25,48	24,00	159,74			
	Emeryt	14	25,64	23,50	161,82			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	23,19	23,00	109,52			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	24,21	25,00	143,41			
	Własny biznes	21	20,38	21,00	68,81			

Ponieważ opcję Niepełnosprawny niezdolny do pracy wybrało tylko siedem osób, a opcję Niepełnosprawny pracujący – osiem osób, obserwacje te zostały wyłączone z analizy.

W teście Kruskala-Wallisa wystąpiły istotne różnice między grupami (z efektami silnymi i umiarkowanym) dla samotności globalnej oraz dla jej trzech aspektów. Poglębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała, że różnice występują między następującymi grupami:

W zakresie samotności społecznej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 20,00$, $IQR = 5,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie zatrudniony w sferze budżetowej ($Me = 28,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 20,00$, $IQR = 5,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie bezrobotny – nie szukam pracy ($Me = 29,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 20,00$, $IQR = 5,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie emeryt ($Me = 29,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 24,00$, $IQR = 3,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 29,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,002$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 24,00$, $IQR = 3,00$) niższy poziom samotności społecznej niż w grupie emeryt ($Me = 29,00$, $IQR = 9,00$), $p = 0,012$.

W zakresie samotności emocjonalnej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 23,50$, $IQR = 4,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 30,00$, $IQR = 10,00$), $p = 0,005$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 23,50$, $IQR = 4,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 28,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 23,50$, $IQR = 4,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 30,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 23,50$, $IQR = 4,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 32,50$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$;

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 23,50$, $IQR = 4,75$) niższy poziom samotności emocjonalnej niż w grupie emeryt ($Me = 33,00$, $IQR = 5,00$), $p < 0,001$.

W zakresie samotności egzystencjalnej:

- w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 21,00$, $IQR = 10,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 25,00$, $IQR = 4,75$), $p = 0,001$;
- w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 21,00$, $IQR = 10,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie bezrobotny nie szukam pracy ($Me = 24,00$, $IQR = 3,00$), $p < 0,001$;
- w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 21,00$, $IQR = 10,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie emeryt ($Me = 23,50$, $IQR = 6,00$), $p = 0,004$;
- w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 23,00$, $IQR = 3,00$) niższy poziom samotności egzystencjalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 24,00$, $IQR = 3,00$), $p = 0,010$.

W zakresie samotności globalnej:

- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 68,00$, $IQR = 9,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 78,00$, $IQR = 14,00$), $p = 0,018$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 68,00$, $IQR = 9,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 80,00$, $IQR = 18,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 68,00$, $IQR = 9,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 85,50$, $IQR = 16,25$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 68,00$, $IQR = 9,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie emeryt ($Me = 86,50$, $IQR = 12,75$), $p < 0,001$;
- w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 73,00$, $IQR = 21,50$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 85,50$, $IQR = 16,25$), $p < 0,001$;
- w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 73,00$, $IQR = 21,50$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie emeryt ($Me = 86,50$, $IQR = 12,75$), $p = 0,002$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 78,00$, $IQR = 14,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 85,50$, $IQR = 16,25$), $p = 0,001$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 78,00$, $IQR = 14,00$) niższy poziom samotności globalnej niż w grupie emeryt ($Me = 86,50$, $IQR = 12,75$), $p = 0,013$.

2.4. Zmiana dochodów

Tabela 19. Poziom poczucia samotności a zmiana dochodów

		Zmiana dochodów
Poczucie samotności globalnej	ρ , p	-0,110, 0,069
Poczucie samotności społecznej	ρ , p	-0,095, 0,118
Poczucie samotności emocjonalnej	ρ , p	-0,125, 0,038
Poczucie samotności egzystencjalnej	ρ , p	0,046, 0,451

Jedyna korelacja istotna statystycznie zachodzi pomiędzy zmianą dochodów a poczuciem samotności emocjonalnej ($\rho = -0,125$, $p = 0,038$). Jest to związek o słabej sile i kierunku ujemnym – wraz z poprawą sytuacji finansowej spada poczucie samotności emocjonalnej.

2.5. Znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

Tabela 20. Poziom poczucia samotności znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

	Tak (N=239)			Nie (N=35)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
Samotność globalna	75,54	75,00	134,33	78,89	78,00	159,16	-1,73	0,083	0,01
Samotność społeczna	24,15	24,00	132,89	26,34	25,00	169,00	-2,52	0,012	0,02
Samotność emocjonalna	27,64	27,00	135,72	28,29	28,00	149,69	-0,98	0,329	<0,01
Samotność egzystencjalna	23,75	24,00	136,94	24,26	23,00	141,33	-0,31	0,757	<0,01

Osoby znające język obcy inny niż język rosyjski prezentowały niższy poziom samotności społecznej ($Me = 24,00$, $IQR = 8,00$) niż osoby posługujące się wyłącznie językiem ukraińskim lub ukraińskim i rosyjskim ($Me = 25,00$, $IQR = 6,00$). Zaobserwowany efekt jest o słabej sile. W przypadku samotności globalnej, emocjonalnej i egzystencjalnej nie wykazano różnic między grupami.

2.6. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Tabela 21. Poziom poczucia samotności a rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

	Tak (N=239)			Nie (N=35)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
Samotność globalna	76,71	77,00	142,76	72,85	72,00	115,57	-2,25	0,025	0,02
Samotność społeczna	24,81	24,00	142,94	22,83	22,00	114,81	-2,33	0,020	0,02
Samotność emocjonalna	28,19	28,00	144,36	25,79	25,00	108,88	-2,93	0,003	0,03
Samotność egzystencjalna	23,72	24,00	134,42	24,21	25,00	150,36	-1,33	0,184	0,01

Wyłączono obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi na to pytanie (26 osób).

Nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między grupami jedynie w przypadku samotności egzystencjalnej.

Osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r., charakteryzują się wyższym poczuciem samotności globalnej ($Me = 77,00$, $IQR = 17,50$) niż osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2023 r. ($Me = 72,00$, $IQR = 13,50$), siła efektu słaba.

Osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r., charakteryzują się wyższym poczuciem samotności społecznej ($Me = 24,00$, $IQR = 8,00$) niż osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2023 r. ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$), siła efektu słaba.

Osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r., charakteryzują się wyższym poczuciem samotności emocjonalnej ($Me = 28,00$, $IQR = 9,00$) niż osoby, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2023 r. ($Me = 25,00$, $IQR = 8,00$), siła efektu słaba.

2.7. Utrata życia lub zdrowia członka rodziny w wyniku działań wojennych

Tabela 22. Poziom poczucia samotności a utrata życia lub zdrowia przez członka rodziny w wyniku wojny

	Tak (N=239)			Nie (N=35)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Samotność globalna	85,46	89,00	203,81	74,58	74,00	127,79	-5,30	<0,001	0,10
Samotność społeczna	29,83	31,00	214,73	23,64	23,00	126,19	-6,19	<0,001	0,14
Samotność emocjonalna	32,06	33,00	200,99	27,09	27,00	128,20	-5,08	<0,001	0,09
Samotność egzystencjalna	23,57	23,00	121,43	23,85	25,00	139,85	-1,30	0,195	0,01

Nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między grupami jedynie w przypadku samotności egzystencjalnej.

Osoby, których członek rodziny utracił życie lub zdrowie w wyniku wojny, charakteryzują się wyższym poczuciem samotności globalnej ($Me = 89,00$, $IQR = 14,00$) niż osoby, które nie doznały takiej straty ($Me = 74,00$, $IQR = 16,00$), siła efektu umiarkowana.

Osoby, których członek rodziny utracił życie lub zdrowie w wyniku wojny, charakteryzują się wyższym poczuciem samotności społecznej ($Me = 31,00$, $IQR = 5,00$) niż osoby, które nie doznały takiej straty ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), efekt o dużej sile.

Osoby, których członek rodziny utracił życie lub zdrowie w wyniku wojny, charakteryzują się wyższym poczuciem samotności emocjonalnej ($Me = 33,00$, $IQR = 8,00$) niż osoby, które nie doznały takiej straty ($Me = 27,00$, $IQR = 8,00$), siła efektu umiarkowana.

3. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych ze stylami radzenia sobie ze stresem

3.1. Wiek badanych

Tabela 23. Style radzenia sobie ze stresem a wiek respondentów

		Wiek
SSZ – styl skoncentrowany na zadaniu	ρ , p	0,301, <0,001
SSE – styl skoncentrowany na emocjach	ρ , p	-0,106, 0,079
SSU – styl skoncentrowany na unikaniu	ρ , p	-0,054, 0,370
ACZ – angażowanie się w czynności zastępcze	ρ , p	-0,143, 0,018
PKT – poszukiwanie kontaktów towarzyskich	ρ , p	0,025, 0,684

Tylko dwie zależności okazały się istotne statystycznie – związek między wiekiem a stylem skoncentrowanym na zadaniu (SSZ), oraz między wiekiem a stylem angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ).

Wiek a SSZ – kierunek zależności jest dodatni, co oznacza, że wraz z wiekiem rośnie nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu. Jest to zależność o umiarkowanej sile ($\rho = 0,301$, $p < 0,001$).

Wiek a ACZ – kierunek zależności jest ujemny, co oznacza, że wraz z wiekiem maleje nasilenie stylu angażowanie się w czynności zastępcze. Jest to zależność o słabej sile ($\rho = -0,143$, $p = 0,018$).

Pomiędzy wiekiem i pozostałymi stylami radzenia sobie ze stresem nie wykazano istotnych statystycznie zależności.

3.2. Wykształcenie

Tabela 24. Style radzenia sobie ze stresem a wykształcenie respondentów

		Wykształcenie
SSZ	ρ , p	0,242, <0,001
SSE	ρ , p	0,013, 0,826
SSU	ρ , p	-0,020, 0,739
ACZ	ρ , p	-0,083, 0,171
PKT	ρ , p	-0,042, 0,484

Tylko jedna zależność okazała się istotna statystycznie – związek między wykształceniem a stylem skoncentrowanym na zadaniu (SSZ). Kierunek tej zależności jest dodatni, co oznacza, że im wyższe wykształcenie, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu. Jest to zależność o słabej sile ($\rho = 0,242$, $p < 0,001$).

Pomiędzy wykształceniem i pozostałymi stylami radzenia sobie ze stresem nie wykazano istotnych statystycznie zależności.

3.3. Stan zamieszkania obecnie

Tabela 25. Style radzenia sobie ze stresem a obecny stan zamieszkania

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	Wynajęte mieszkanie	232	57,53	58,00	149,87	-6,08	<0,001	0,14
	Inne	42	49,02	51,00	69,15			
SSE	Wynajęte mieszkanie	232	48,06	47,00	136,04	-0,72	0,473	<0,01
	Inne	42	49,21	46,00	145,57			
SSU	Wynajęte mieszkanie	232	46,87	47,00	137,64	-0,70	0,944	<0,01
	Inne	42	46,14	48,00	136,71			
ACZ	Wynajęte mieszkanie	232	22,28	23,00	133,31	-2,06	0,039	0,02
	Inne	42	23,76	24,50	160,63			
PKT	Wynajęte mieszkanie	232	15,35	15,00	140,70	-1,58	0,114	0,01
	Inne	42	14,40	14,50	119,81			

W związku z bardzo dużą dysproporcją w liczebności grup, osoby zamieszkujące W budynku zbiorowego zamieszkania, U rodzeństwa i U znajomych zostały połączone w jedną grupę – Inne – o łącznej liczebności 42 osoby.

Istotnie statystycznie różnice wykazano w zakresie stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ) oraz angażowania się w czynności zastępcze. Osoby mieszkające w wynajętym mieszkaniu charakteryzują się wyższym nasileniem stylu skoncentrowanego na zadaniu ($Me = 58,00$; $IQR = 9,00$) niż osoby z grupy Inne ($Me = 51,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$, efekt silny. Osoby mieszkające w wynajętym mieszkaniu charakteryzują się niższym nasileniem angażowania się w czynności zastępcze ($Me = 23,00$; $IQR = 5,75$) niż osoby z grupy Inne ($Me = 24,50$, $IQR = 7,25$), $p = 0,039$, efekt słaby.

W przypadku pozostałych stylów radzenia sobie ze stresem nie wykazano istotnych statystycznie różnic pomiędzy grupami.

3.4. Stan cywilny

Tabela 26. Style radzenia sobie ze stresem a stan cywilny respondentów

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
SSZ	Panna/kawaler	84	53,32	53,00	102,24	51,39	<0,001	0,18
	Żona/mąż	127	58,88	59,00	163,89			
	Wdowa/wdowiec	7	31,57	30,00	4,50			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	57,64	57,50	147,17			
SSE	Panna/kawaler	84	49,49	47,00	148,02	14,35	0,002	0,05
	Żona/mąż	127	49,28	47,00	145,93			
	Wdowa/wdowiec	7	41,14	41,00	69,14			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	44,88	44,00	111,14			
SSU	Panna/kawaler	84	46,80	46,50	137,81	19,69	<0,001	0,07
	Żona/mąż	127	47,00	47,00	138,03			
	Wdowa/wdowiec	7	35,14	36,00	11,00			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	47,61	47,00	151,64			
ACZ	Panna/kawaler	84	23,06	23,50	147,48	13,07	0,004	0,04
	Żona/mąż	127	22,34	23,00	136,40			
	Wdowa/wdowiec	7	17,14	18,00	35,36			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	22,73	23,00	137,79			
PKT	Panna/kawaler	84	14,74	15,00	127,26	14,84	0,002	0,05
	Żona/mąż	127	15,46	15,00	140,45			
	Wdowa/wdowiec	7	11,71	12,00	45,36			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	56	15,77	16,00	157,68			

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że stan cywilny różnicuje badanych pod względem stylu radzenia sobie ze stresem (SSZ – efekt silny, SSE – efekt słaby, SSU – efekt umiarkowany, ACZ – efekt słaby, PKT – efekt słaby). Poglębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między następującymi grupami:

Styl skoncentrowany na zadaniu:

- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 30,00$, $IQR = 13,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie panna/kawaler ($Me = 53,00$, $IQR = 9,00$), $p = 0,010$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 30,00$, $IQR = 13,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 57,50$, $IQR = 8,75$), $p < 0,001$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 30,00$, $IQR = 13,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie żona/mąż ($Me = 59,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 53,00$, $IQR = 9,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 57,50$, $IQR = 8,75$), $p = 0,006$;
- w grupie panna/kawaler ($Me = 53,00$, $IQR = 9,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie żona/mąż ($Me = 59,00$, $IQR = 7,00$), $p < 0,001$.

Styl skoncentrowany na emocjach:

- w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 44,00$, $IQR = 13,50$) niższe nasilenie SSE niż w grupie żona/mąż ($Me = 47,00$, $IQR = 17,00$), $p = 0,037$;
- w rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 44,00$, $IQR = 13,50$) niższe nasilenie SSE niż w grupie panna/kawaler ($Me = 47,00$, $IQR = 12,50$), $p = 0,042$.

Styl skoncentrowany na unikaniu:

- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 36,00$, $IQR = 4,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie panna/kawaler ($Me = 46,50$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 36,00$, $IQR = 4,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie żona/mąż ($Me = 47,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 36,00$, $IQR = 4,00$) niższe nasilenie SSU niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 47,00$, $IQR = 3,75$), $p < 0,001$.

Angażowanie się w czynności zastępcze:

- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 18,00$, $IQR = 3,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie żona/mąż ($Me = 23,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,006$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 18,00$, $IQR = 3,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 23,00$, $IQR = 3,00$), $p = 0,007$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 18,00$, $IQR = 3,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie panna/kawaler ($Me = 23,50$, $IQR = 6,00$), $p = 0,002$.

Poszukiwanie kontaktów towarzyskich:

- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 12,00$, $IQR = 2,00$) niższe nasilenie PKT niż w grupie panna/kawaler ($Me = 15,00$, $IQR = 3,00$), $p = 0,049$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 12,00$, $IQR = 2,00$) niższe nasilenie PKT niż w grupie żona/mąż ($Me = 15,00$, $IQR = 6,00$), $p = 0,011$;
- w grupie wdowa/wdowiec ($Me = 12,00$, $IQR = 2,00$) niższe nasilenie PKT niż w grupie rozwiedziona/rozwiedziony ($Me = 16,00$, $IQR = 2,00$), $p = 0,002$.

3.5. Stan zatrudnienia

Tabela 27. Style radzenia sobie ze stresem a stan zatrudnienia respondentów

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	P	η^2
SSZ	Bezrobotny (szuka pracy)	35	50,40	45,00	85,21	16,74	0,005	0,05
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	58,07	57,00	135,87			
	Emeryt	14	49,29	52,00	124,18			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	56,90	57,00	130,17			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	57,73	58,00	140,53			
	Własny biznes	21	58,76	61,00	154,17			
SSE	Bezrobotny (szuka pracy)	35	44,20	45,00	99,87	37,02	<0,001	0,13
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	55,19	58,50	182,61			
	Emeryt	14	42,64	42,00	81,75			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	49,33	46,00	136,15			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	48,27	47,00	128,15			
	Własny biznes	21	43,76	44,00	96,10			
SSU	Bezrobotny (szuka pracy)	35	46,26	46,00	127,46	5,78	0,329	<0,01
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	47,86	48,00	149,52			
	Emeryt	14	45,50	44,00	123,68			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	48,02	46,00	137,29			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	45,54	45,00	120,70			
	Własny biznes	21	45,29	46,00	114,71			
ACZ	Bezrobotny (szuka pracy)	35	22,51	23,00	134,33	12,25	0,032	0,03
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	24,31	24,00	162,61			
	Emeryt	14	21,50	21,00	117,86			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	21,90	22,00	117,16			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	22,30	23,00	129,13			
	Własny biznes	21	21,29	21,00	107,67			
PKT	Bezrobotny (szuka pracy)	35	14,54	15,00	112,81	7,50	0,186	0,01
	Bezrobotny (nie szuka pracy)	42	14,43	15,00	116,80			
	Emeryt	14	15,00	14,50	128,04			
	Zatrudnienie w sferze budżetowej	63	16,25	16,00	148,56			
	Zatrudnienie w sektorze prywatnym	84	14,93	15,50	127,86			
	Własny biznes	21	15,38	15,00	139,24			

Ponieważ opcję Niepełnosprawny niezdolny do pracy wybrało tylko siedem osób, a opcję Niepełnosprawny pracujący – osiem osób, obserwacje te zostały wyłączone z analizy.

W teście Kruskala-Wallisa wystąpiły istotne różnice między grupami (z efektami słabymi i umiarkowanym) dla stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ), na emocjach (SSE)

i angażowania się w czynności zastępcze (ACZ). Pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała, że różnice występują między następującymi grupami:

Styl skoncentrowany na zadaniu (SSZ):

- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 45,00$, $IQR = 17,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 57,00$, $IQR = 5,50$), $p = 0,046$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 45,00$, $IQR = 17,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 58,00$, $IQR = 9,00$), $p = 0,004$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 45,00$, $IQR = 17,00$) niższe nasilenie SSZ niż w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 61,00$, $IQR = 10,00$), $p = 0,013$.

Styl skoncentrowany na emocjach (SSE):

- w grupie emeryt ($Me = 42,00$, $IQR = 2,75$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 58,50$, $IQR = 13,00$), $p < 0,001$;
- w grupie prowadzę własny biznes ($Me = 44,00$, $IQR = 6,00$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 58,50$, $IQR = 13,00$), $p < 0,001$;
- w grupie bezrobotny-szukam pracy ($Me = 45,00$, $IQR = 8,00$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 58,50$, $IQR = 13,00$), $p < 0,001$;
- w grupie zatrudnienie w sektorze prywatnym ($Me = 47,00$, $IQR = 13,00$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 58,50$, $IQR = 13,00$), $p = 0,002$;
- w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 46,00$, $IQR = 18,00$) niższe nasilenie SSE niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 58,50$, $IQR = 13,00$), $p = 0,028$.

Angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ):

- w grupie zatrudnienie w sferze budżetowej ($Me = 22,00$, $IQR = 6,00$) niższe nasilenie ACZ niż w grupie bezrobotny-nie szukam pracy ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p = 0,034$.

3.6. Zmiana dochodów

Tabela 28. Style radzenia sobie ze stresem a zmiana dochodów respondentów

		Zmiana dochodów
SSZ	ρ , p	–0,027, 0,660
SSE	ρ , p	–0,065, 0,285
SSU	ρ , p	0,111, 0,067
ACZ	ρ , p	0,136, 0,025
PKT	ρ , p	0,124, 0,040

Tylko dwie korelacje okazały się istotne statystycznie:

- pomiędzy zmianą dochodów a angażowaniem się w czynności zastępcze ($\rho = 0,136$, $p = 0,025$). Jest to związek o słabej sile i kierunku dodatnim – wraz z poprawą sytuacji finansowej rośnie nasilenie angażowania się w czynności zastępcze;
- oraz pomiędzy zmianą dochodów a poszukiwaniem kontaktów towarzyskich ($\rho = 0,124$, $p = 0,040$). Jest to związek o słabej sile i kierunku dodatnim – wraz z poprawą sytuacji finansowej rośnie nasilenie poszukiwania kontaktów towarzyskich.

3.7. Znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

Tabela 29. Style radzenia sobie ze stresem a znajomość języka obcego innego niż język rosyjski

	Tak (N=239)			Nie (N=35)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
SSZ	56,69	58,00	139,26	53,09	55,00	125,49	-0,96	0,336	<0,01
SSE	49,19	47,00	145,36	41,71	42,00	83,80	-4,30	<0,001	0,07
SSU	46,96	47,00	139,67	45,40	46,00	122,66	-1,19	0,235	0,01
ACZ	22,61	23,00	139,65	21,83	21,00	122,83	-1,18	0,239	0,01
PKT	15,31	15,00	139,56	14,54	15,00	123,46	-1,13	0,256	0,01

Osoby znające język obcy inny niż język rosyjski prezentowały wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach ($Me = 47,00$, $IQR = 15,00$, $p < 0,001$) niż osoby posługujące się wyłącznie językiem ukraińskim lub ukraińskim i rosyjskim ($Me = 42,00$, $IQR = 5,00$). Jest to efekt o umiarkowanej sile.

W przypadku pozostałych stylów radzenia sobie ze stresem nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między grupami.

4. Związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Tabela 30. Poczucie samotności a style radzenia sobie ze stresem

Zmienna		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Poczucie samotności społecznej	<i>r</i>	-0,107	0,238	0,035	0,099	-0,066
	<i>p</i>	0,077	<0,001	0,568	0,104	0,275
Poczucie samotności emocjonalnej	<i>r</i>	0,003	0,319	0,246	0,187	0,099
	<i>p</i>	0,961	<0,001	<0,001	0,002	0,100
Poczucie samotności egzystencjalnej	<i>r</i>	-0,256	0,238	0,218	0,100	0,227
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,097	<0,001
Poczucie samotności globalnej	<i>r</i>	-0,122	0,339	0,197	0,167	0,079
	<i>p</i>	0,043	<0,001	0,001	0,006	0,190

Pogrubioną czcionką zaznaczono związki istotne statystycznie.

Na podstawie wyników przeprowadzonych korelacji można stwierdzić, że następujące związki są istotne statystycznie:

- poczucie samotności społecznej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r = 0,238$, $p < 0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r = 0,319$, $p < 0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku dodatnim

- (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=0,246, p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a ACZ – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym wyższe nasilenie stylu angażowanie się w czynności zastępcze) $r=0,187, p=0,002$;
 - poczucie samotności egzystencjalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,256, p<0,001$;
 - poczucie samotności egzystencjalnej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,238, p<0,001$;
 - poczucie samotności egzystencjalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=0,218, p<0,001$;
 - poczucie samotności egzystencjalnej a PKT – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=0,227, p<0,001$;
 - poczucie samotności globalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,122, p=0,043$;
 - poczucie samotności globalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,339, p<0,001$;
 - poczucie samotności globalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=0,197, p=0,001$;
 - poczucie samotności globalnej a ACZ – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym wyższe nasilenie stylu angażowanie się w czynności zastępcze) $r=0,167, p=0,006$.

Najsilniejszy związek to ten między poczuciem samotności globalnej a stylem skoncentrowanym na emocjach ($r=0,339, p<0,001$), a najsłabszy pomiędzy poczuciem samotności globalnej a stylem skoncentrowanym na zadaniu ($r=-0,122, p=0,043$).

5. Odniesienie do założonych hipotez

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne**.

Tabela 31. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania poziomu aspektów poczucia samotności

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
Samotność społeczna	2,44	0,85	<0,001	10,682	< 0,001
Samotność emocjonalna	2,52				
Samotność egzystencjalna	2,38				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie poziomów aspektów poczucia samotności jest istotne statystycznie $F(1,736; 474,059)=10,682; p<0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 32.

Tabela 32. Porównania wielokrotne poziomów aspektów poczucia samotności

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
Samotność społeczna	Samotność emocjonalna	-0,078	0,024	0,003
Samotność społeczna	Samotność egzystencjalna	0,061	0,034	0,211
Samotność emocjonalna	Samotność egzystencjalna	0,138	0,032	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Poziom poczucia samotności emocjonalnej ($M=2,52$; $SD=0,49$) jest istotnie wyższy od poziomu poczucia samotności społecznej ($M=2,44$; $SD=0,54$, $p=0,003$) oraz poczucia samotności egzystencjalnej ($M=2,38$; $SD=0,31$, $p<0,001$). Natomiast poziomy poczucia samotności społecznej oraz poczucia samotności egzystencjalnej nie różniły się istotnie od siebie. Zatem nie wykazano, że dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne. Dominującym jest oblicze samotności emocjonalnej.

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **uchodźcy wojenni charakteryzują się zróżnicowanymi stylami radzenia sobie ze stresem**.

Tabela 33. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania stylów radzenia sobie ze stresem

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
SSZ	56,23	0,94	<0,001	131,66	< 0,001
SSE	48,24				
SSU	46,76				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie prezentowanych stylów radzenia sobie ze stresem jest istotne statystycznie $F(1,881; 513,437)=131,66 p<0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 34.

Tabela 34. Porównania wielokrotne poziomów stylów radzenia sobie ze stresem

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
SSZ	SSE	7,989	0,702	<0,001
SSZ	SSU	9,467	0,578	<0,001
SSE	SSU	1,478	0,597	0,042

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Zaobserwowano istotne statystycznie różnice pomiędzy nasileniem poszczególnych stylów radzenia sobie ze stresem: styl skoncentrowany na zadaniu ($M=56,23$; $SD=7,84$), styl skoncentrowany na emocjach ($M=48,24$; $SD=9,33$), styl skoncentrowany na unikaniu ($M=46,76$; $SD=6,44$).

Drohobycz

1. Analiza statystyczna samotności i stresu

W tabelach 35 i 36 przedstawiono statystyki opisowe badanych zmiennych: poczucie samotności oraz stylów radzenia sobie ze stresem.

Tabela 35. Statystyki opisowe zmiennej poczucie samotności

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=299 Samotność globalna	37,0	121,0	80,88	80,00	13,71	0,13	0,76	0,07	0,001
SBS-AD/sp; N=299 Samotność społeczna	13,0	38,0	26,11	26,00	4,53	-0,07	0,24	0,10	<0,001
SBS-AD/se; N=299 Samotność emocjonalna	11,0	44,0	27,23	27,00	5,80	0,54	1,08	0,11	<0,001
SBS-AD/seg; N=299 Samotność egzystencjalna	13,0	40,0	27,54	27,00	5,41	-0,14	-0,20	0,07	0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady zmiennych: poczucie samotności globalnej, poczucie samotności społecznej, poczucie samotności emocjonalnej i poczucie samotności egzystencjalnej nie są zgodne z rozkładem normalnym (we wszystkich przypadkach wartość *p* jest mniejsza od 0,05). Jednak wartość skośności w przypadku wszystkich tych zmiennych mieści się w przedziale od -1 do 1, zatem w analizach można zastosować testy parametryczne, o ile pozostałe założenia tych testów będą spełnione.

Zmienne: poczucie samotności społecznej (SBS-AD/sp) oraz poczucie samotności egzystencjalnej (SBS-AD/seg) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest mniejsza od zera. Taki wynik wskazuje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. Natomiast w przypadku samotności emocjonalnej (SBS-AD/se) i samotności globalnej (SBS-AD) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (współczynnik skośności wyższy od zera), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartości kurtosis dla wymienionych wyżej zmiennych (z wyjątkiem samotności egzystencjalnej) są dodatnie, co oznacza rozkład leptokurtyczny, czyli większe zagęszczenie wyników wokół średniej.

Średni poziom samotności globalnej wyniósł 80,88 punktów, podczas gdy minimalna uzyskana wartość to 37 punktów, a maksymalna 121. Odchylenie standardowe wyniosło 13,71, co oznacza, że badani różnią się poziomem poczucia samotności globalnej.

Tabela 36. Statystyki opisowe zmiennej style radzenia sobie ze stresem

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=299	28,0	68,0	51,84	54,0	10,06	−0,58	−0,63	0,13	<0,001
SSE; N=299	17,0	72,0	47,29	47,0	8,64	−0,27	0,87	0,07	0,003
SSU; N=299	22,0	73,0	43,32	44,0	8,05	−0,31	0,57	0,11	<0,001
ACZ; N=299	7,0	38,0	17,62	18,0	4,93	0,34	0,81	0,10	<0,001
PKT; N=299	5,0	23	15,54	17,0	3,98	−0,58	−0,26	0,15	<0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady wszystkich powyższych zmiennych odbiegają od rozkładu normalnego. Jednak skośność mieści się w przedziale od −1 do 1, zatem w dalszych analizach zastosowane będą testy parametryczne, o ile spełnione będą pozostałe założenia tych testów.

Zmienne: styl skoncentrowany na zadaniu (SSZ), styl skoncentrowany na emocjach (SSE), styl skoncentrowany na unikaniu (SSU) oraz poszukiwanie kontaktów towarzyskich (PKT) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest niższa od zera. Taki wynik sugeruje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. W przypadku angażowania się w czynności zastępcze (ACZ) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (dodatnioskośnym), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartość kurtozy dla zmiennej SSZ i PKT jest ujemna, oznacza to rozkład platykurtyczny (większe rozproszenie wyników wokół średniej). Natomiast w przypadku stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE) oraz stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU) oraz angażowania się w czynności zastępcze rozkład jest leptokurtyczny (większe skupienie wyników wokół średniej).

2. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych z poczuciem samotności

2.1. Zmiana dochodów

Tabela 37. Korelacje zmiany dochodów z poczuciem samotności

		Zmiana dochodów
Poczucie samotności globalnej	<i>rho, p</i>	0,056, 0,339
Poczucie samotności społecznej	<i>rho, p</i>	0,163, 0,005
Poczucie samotności emocjonalnej	<i>rho, p</i>	0,025, 0,672
Poczucie samotności egzystencjalnej	<i>rho, p</i>	−0,029, 0,616

Tylko jedna korelacja okazała się istotna statystycznie – związek zmiany dochodu z poczuciem samotności społecznej. Jest to związek o charakterze dodatnim – wraz ze wzrostem dochodów zwiększa się poczucie samotności społecznej. Siła związku jest słaba.

3. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych ze stylami radzenia sobie ze stresem

3.1. Stan zamieszkania obecnie

Tabela 38. Korelacje obecnego stanu zamieszkania ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
SSZ	Wynajęte mieszkanie	37	53,54	56,00	160,04	2,24	0,327	<0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	237	51,31	54,00	143,93			
	U rodziny/znajomych	20	54,50	54,00	166,60			
SSE	Wynajęte mieszkanie	37	50,32	51,00	179,80	15,72	<0,001	0,05
	Budynek zbiorowego zamieszkania	237	46,34	46,00	138,08			
	U rodziny/znajomych	20	51,95	54,00	199,33			
SSU	Wynajęte mieszkanie	37	43,97	45,00	157,64	5,98	0,050	0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	237	42,80	44,00	142,47			
	U rodziny/znajomych	20	47,45	47,00	188,30			
ACZ	Wynajęte mieszkanie	37	17,35	18,00	145,77	7,05	0,029	0,02
	Budynek zbiorowego zamieszkania	237	17,43	18,00	143,68			
	U rodziny/znajomych	20	20,15	19,50	196,00			
PKT	Wynajęte mieszkanie	37	15,27	15,00	144,53	0,06	0,971	0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	237	15,53	17,00	147,81			
	U rodziny/znajomych	20	15,90	16,00	149,30			

Ponieważ opcję Zakupione mieszkanie wybrały tylko cztery osoby, obserwacje ta została wyłączona z analizy. Jedna osoba nie odpowiedziała na pytanie. Grupę U znajomych (13 osób) i U rodzeństwa (7 osób) połączono w jedną – U rodziny/znajomych o łącznej licznie 20 osób.

Istotne statystycznie różnice pomiędzy grupami występują w przypadku stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE) – efekt słaby oraz angażowania się w czynności zastępcze (ACZ) – efekt słaby. Pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między grupami:

Styl skoncentrowany na emocjach:

- mieszkanie w Budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 46,00$, $IQR = 11,00$) a w Wynajętym mieszkaniu ($Me = 51,00$, $IQR = 10,00$) – wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach u osób zamieszkujących wynajęte mieszkanie ($p = 0,016$);
- mieszkanie w Budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 46,00$, $IQR = 11,00$) a U rodziny/znajomych ($Me = 54,00$, $IQR = 9,75$) – wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach u osób zamieszkujących U rodziny/znajomych ($p = 0,006$).

Angażowanie się w czynności zastępcze:

- mieszkanie w Budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 18,00$, $IQR = 7,00$) a U rodziny/znajomych ($Me = 19,50$, $IQR = 3,00$) – wyższe nasilenie angażowania się w czynności zastępcze wśród osób zamieszkujących U rodziny/znajomych ($p = 0,024$).

3.2. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Tabela 39. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

	2022 r. (N=258)			2023 r. (N=39)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	51,87	54,00	149,17	52,03	54,00	147,85	-0,09	0,928	<0,01
SSE	47,19	47,00	147,60	47,90	48,00	158,23	-0,72	0,471	<0,01
SSU	43,49	44,00	150,03	42,18	45,00	142,17	-0,53	0,593	<0,01
ACZ	17,91	18,00	153,94	15,62	16,00	116,29	-2,56	0,010	0,02
PKT	15,59	16,50	148,41	15,33	17,00	152,90	-0,31	0,760	<0,01

Wyłączono obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi na to pytanie (2 osoby).

Wykazano istotne różnice tylko w przypadku jednej zmiennej – Angażowanie się w czynności zastępcze (efekt o słabej sile). U osób, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r. nasilenie tego stylu jest wyższe ($Me = 18,00$, $IQR = 7,00$) niż w przypadku osób opuszczających dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2023 r. ($Me = 16,00$, $IQR = 6,00$).

4. Związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Tabela 40. Korelacja pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Zmienna		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Poczucie samotności społecznej	r	-0,204	-0,014	-0,125	-0,096	-0,111
	p	<0,001	0,816	0,031	0,099	0,055
Poczucie samotności emocjonalnej	r	-0,061	-0,029	0,012	0,014	0,043
	p	0,290	0,621	0,830	0,814	0,458
Poczucie samotności egzystencjalnej	r	-0,206	-0,010	-0,069	-0,047	-0,065
	p	<0,001	0,869	0,233	0,418	0,263
Poczucie samotności globalnej	r	-0,175	-0,020	-0,063	-0,044	-0,044
	p	0,002	0,725	0,275	0,445	0,448

Pogrubioną czcionką zaznaczono związki istotne statystycznie.

Na podstawie wyników przeprowadzonych korelacji można stwierdzić, że tylko cztery zależności są istotne statystycznie:

- poczucie samotności społecznej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r = -0,204$, $p < 0,001$;
- poczucie samotności społecznej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym

(im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,125, p=0,031$;

- poczucie samotności egzystencjalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,206, p<0,001$;
- poczucie samotności globalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,175, p=0,002$.

Związki pomiędzy pozostałymi parami zmiennych nie są istotne statystycznie.

Najsilniejszy związek to ten między poczuciem samotności egzystencjalnej a stylem skoncentrowanym na zadaniu ($r=-0,206, p<0,001$), a najsłabszy pomiędzy poczuciem samotności społecznej a stylem skoncentrowanym na unikaniu ($r=-0,125, p=0,031$).

4. Odniesienie do założonych hipotez

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne**.

Tabela 41. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania poziomu aspektów poczucia samotności

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
Samotność społeczna	2,61	0,98	0,023	60,50	< 0,001
Samotność emocjonalna	2,48				
Samotność egzystencjalna	2,75				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie poziomów aspektów poczucia samotności jest istotne statystycznie $F(1,951; 581,366)=60,50; p<0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli.

Tabela 42. Porównania wielokrotne poziomów aspektów poczucia samotności

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
Samotność społeczna	Samotność emocjonalna	0,136	0,025	<0,001
Samotność społeczna	Samotność egzystencjalna	-0,142	0,024	<0,001
Samotność emocjonalna	Samotność egzystencjalna	-0,278	0,027	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Poziom poczucia samotności egzystencjalnej ($M=2,75$; $SD=0,54$) jest istotnie wyższy od poziomu poczucia samotności społecznej ($M=2,61$; $SD=0,45$) oraz poczucia samotności emocjonalnej ($M=2,48$; $SD=0,53$) – w obu przypadkach $p<0,001$. Poziom poczucia samotności emocjonalnej ($M=2,48$; $SD=0,53$) jest istotnie niższy od poziomu poczucia samotności społecznej ($M=2,61$; $SD=0,45$).

Wykazano zatem, że dominującym obliczem samotności jest oblicze egzystencjalne. Natomiast najniższy jest poziom samotności emocjonalnej.

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **uchodźcy wojenni charakteryzują się zróżnicowanymi stylami radzenia sobie ze stresem**.

Tabela 43. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania stylów radzenia sobie ze stresem

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F	Istotność
SSZ	51,84	0,98	0,069	91,94	<0,001
SSE	47,29				
SSU	43,32				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie prezentowanych stylów radzenia sobie ze stresem jest istotne statystycznie $F(2,596)=91,94$; $p<0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 44.

Tabela 44. Porównania wielokrotne poziomów stylów radzenia sobie ze stresem

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
SSZ	SSE	4,548	0,666	<0,001
SSZ	SSU	8,522	0,625	<0,001
SSE	SSU	3,973	0,594	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu ($M=51,84$; $SD=10,06$) istotnie różniło się od nasilenia stylu skoncentrowanego na emocjach ($M=47,29$; $SD=8,64$) oraz stylu skoncentrowanego na unikaniu ($M=43,32$; $SD=8,05$). Wśród uchodźców dominuje styl skoncentrowany na zadaniu, natomiast najniższe jest nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu.

Równe

1. Analiza statystyczna samotności i stresu

W tabelach 45 i 46 przedstawiono statystyki opisowe badanych zmiennych: poczucie samotności oraz stylów radzenia sobie ze stresem.

Tabela 45. Statystyki opisowe zmiennej poczucie samotności

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=304 Samotność globalna	31,00	108,00	75,48	75,00	16,03	−0,17	−0,42	0,08	<0,001
SBS-AD/sp; N=304 Samotność społeczna	10,00	37,00	23,49	23,00	5,57	−0,01	−0,30	0,05	0,040
SBS-AD/se; N=304 Samotność emocjonalna	11,00	43,00	26,37	26,00	7,03	0,11	−0,62	0,08	<0,001
SBS-AD/seg; N=304 Samotność egzystencjalna	10,00	40,00	25,63	25,00	6,10	−0,04	−0,44	0,10	<0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady zmiennych: poczucie samotności globalnej, poczucie samotności społecznej, poczucie samotności emocjonalnej i poczucie samotności egzystencjalnej nie są zgodne z rozkładem normalnym (we wszystkich przypadkach wartość *p* jest mniejsza od 0,05). Jednak wartość skośności w przypadku wszystkich tych zmiennych mieści się w przedziale od −1 do 1, zatem w analizach można zastosować testy parametryczne, o ile pozostałe założenia tych testów będą spełnione.

Zmienne: poczucie samotności globalnej (SBS-AD), poczucie samotności społecznej (SBS-AD/sp) oraz poczucie samotności egzystencjalnej (SBS-AD/seg) rozkładają się lewoskośnie (ujemnoskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest mniejsza od zera. Taki wynik wskazuje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość powyżej średniej. Jedynie w przypadku samotności emocjonalnej (SBS-AD/se) mamy do czynienia z rozkładem prawoskośnym (współczynnik skośności wyższy od zera), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników poniżej średniej. Wartości kurtozy dla wszystkich wymienionych wyżej zmiennych są ujemne, co oznacza rozkład platykurtyczny, czyli większe rozproszenie wyników wokół średniej.

Średni poziom samotności globalnej wyniósł 75,48 punktów, podczas gdy minimalna uzyskana wartość to 31 punktów, a maksymalna 108. Odchylenie standardowe wyniosło 16,03, co oznacza, że badani różnią się poziomem poczucia samotności globalnej.

Tabela 46. Statystyki opisowe zmiennej style radzenia sobie ze stresem

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=304	31,00	72,00	54,11	54,00	8,15	-0,17	-0,43	0,06	0,025
SSE; N=304	17,00	73,00	47,23	47,00	9,28	-0,09	0,46	0,05	0,035
SSU; N=304	28,00	73,00	47,77	47,00	8,91	0,60	0,45	0,07	0,003
ACZ; N=304	10,00	38,00	22,75	23,00	5,94	0,39	0,12	0,07	0,003
PKT; N=304	7,00	27,00	15,66	15,00	3,20	0,23	-0,04	0,09	<0,001

Min i Maks. – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *M* – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność.

Rozkłady wszystkich powyższych zmiennych odbiegają od rozkładu normalnego. Jednak skośność mieści się w przedziale od -1 do 1, zatem w dalszych analizach zastosowane będą testy parametryczne, o ile spełnione będą pozostałe założenia tych testów.

Zmienne: styl skoncentrowany na unikaniu (SSU), angażowanie się w czynności zastępcze (ACZ) oraz poszukiwanie kontaktów towarzyskich (PKT) rozkładają się prawoskośnie (dodatnioskośnie), ponieważ wartość współczynnika skośności w przypadku tych zmiennych jest wyższa od zera. Taki wynik sugeruje, że w próbie badawczej więcej wyników przyjmuje wartość poniżej średniej. Wartości kurtozy dla SSU i ACZ są dodatnie, co wskazuje na rozkład leptokurtyczny, czyli większe skupienie wyników wokół średniej, natomiast dla PKT wartość kurtozy jest ujemna – jest to rozkład platykurtyczny (większe rozproszenie wyników wokół średniej).

W przypadku stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ) oraz na emocjach (SSE) mamy do czynienia z rozkładem lewoskośnym (ujemnoskośnym), co oznacza, że w próbie badawczej występuje więcej wyników powyżej średniej. Wartość kurtozy dla zmiennej SSZ jest ujemna, oznacza to rozkład platykurtyczny (większe rozproszenie wyników wokół średniej). Natomiast w przypadku stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE) rozkład jest leptokurtyczny (większe skupienie wyników wokół średniej).

2. Zależność zmiennych socjodemograficznych i socjoekonomicznych z poczuciem samotności

1. Zmiana dochodów

Tabela 47. Korelacje zmiany dochodów z poczuciem samotności

		Zmiana dochodów
Poczucie samotności globalnej	<i>rho, p</i>	0,074, 0,203
Poczucie samotności społecznej	<i>rho, p</i>	0,059, 0,310
Poczucie samotności emocjonalnej	<i>rho, p</i>	0,007, 0,905
Poczucie samotności egzystencjalnej	<i>rho, p</i>	0,131, 0,024

Tylko jedna korelacja okazała się istotna statystycznie – związek zmiany dochodu z poczuciem samotności egzystencjalnej. Jest to związek o charakterze dodatnim – wraz ze wzrostem dochodów zwiększa się poczucie samotności egzystencjalnej. Siła związku jest słaba.

2.2. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Tabela 48. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

	2022 r. (N=245)			2023 r. (N=32)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Samotność globalna	75,45	76,00	141,41	72,00	69,00	120,55	-1,39	0,166	0,01
Samotność społeczna	23,51	23,00	142,51	21,78	22,00	112,16	-2,02	0,043	0,02
Samotność emocjonalna	26,34	26,00	141,32	24,63	23,50	121,25	-1,34	0,182	0,01
Samotność egzystencjalna	25,60	25,00	139,20	25,59	24,00	137,44	-0,12	0,906	<0,01

Wyłączono obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi na to pytanie (27 osób).

Istotne statystycznie różnice uzyskano jedynie w przypadku poczucia samotności społecznej. Wśród osób, które przybyły do obecnego miejsca zamieszkania w 2022 r., poziom samotności społecznej jest wyższy ($Me=23,00$, $IQR=7,00$) niż w przypadku osób, które przyjechały w 2023 r. ($Me=22,00$, $IQR=6,75$). Siła efektu jest słaba.

W przypadku samotności globalnej, emocjonalnej i egzystencjalnej nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic.

3. Związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

3.1. Stan zamieszkania obecnie

Tabela 49. Korelacje obecnego stanu zamieszkania ze stylami radzenia sobie ze stresem

	Grupa	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	Średnia ranga	<i>H</i>	<i>p</i>	η^2
SSZ	Wynajęte mieszkanie	47	56,79	56,00	181,19	8,52	0,074	0,02
	Budynek zbiorowego zamieszkania	210	53,35	53,00	142,91			
	U znajomych	11	56,00	56,00	173,95			
	U rodzeństwa	18	54,17	56,50	159,08			
	U kuzyna/kuzynki	17	55,24	56,00	161,88			
SSE	Wynajęte mieszkanie	47	47,00	46,00	150,06	1,19	0,880	0,01
	Budynek zbiorowego zamieszkania	210	46,84	47,00	150,23			
	U znajomych	11	48,00	49,00	162,32			
	U rodzeństwa	18	50,28	47,50	171,89			
	U kuzyna/kuzynki	17	47,35	47,00	151,44			
SSU	Wynajęte mieszkanie	47	52,17	52,00	192,91	20,86	<0,001	0,06
	Budynek zbiorowego zamieszkania	210	46,38	46,00	139,10			
	U znajomych	11	50,45	50,00	186,64			
	U rodzeństwa	18	46,67	43,50	135,86			
	U kuzyna/kuzynki	17	52,47	51,00	192,88			

ACZ	Wynajęte mieszkanie	47	23,36	25,00	185,82	16,95	0,002	0,04
	Budynek zbiorowego zamieszkania	210	21,83	22,00	139,83			
	U znajomych	11	24,27	25,00	182,82			
	U rodzeństwa	18	22,61	21,50	144,97			
	U kuzyna/kuzynki	17	25,94	25,00	196,38			
PKT	Wynajęte mieszkanie	47	17,04	17,00	186,37	13,70	0,008	0,03
	Budynek zbiorowego zamieszkania	210	15,29	15,00	141,88			
	U znajomych	11	16,55	16,00	180,36			
	U rodzeństwa	18	14,94	15,50	136,17			
	U kuzyna/kuzynki	17	16,88	16,00	180,44			

Ponieważ opcję Zakupione mieszkanie wybrała tylko jedna osoba, obserwacja ta została wyłączona z analizy.

Istotne statystycznie różnice pomiędzy grupami występują w przypadku stylu skoncentrowanego na unikaniu (SSU) – efekt umiarkowany, angażowania się w czynności zastępcze (ACZ) – efekt słaby, poszukiwania kontaktów towarzyskich (PKT) – efekt słaby. Pogłębiona analiza *post hoc* z uwzględnieniem korekty dla porównań wielokrotnych wykazała różnice między grupami:

Styl skoncentrowany na unikaniu:

- mieszkanie w Budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 46,00$, $IQR = 12,00$) a w Wynajętym mieszkaniu ($Me = 52,00$, $IQR = 12,00$) – wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu u osób zamieszkujących wynajęte mieszkanie ($p = 0,001$).

Angażowanie się w czynności zastępcze:

- mieszkanie w Budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 22,00$, $IQR = 8,00$) a w Wynajętym mieszkaniu ($Me = 25,00$, $IQR = 11,00$) – wyższe nasilenie angażowania się w czynności zastępcze wśród osób zamieszkujących wynajęte mieszkanie ($p = 0,011$).

Poszukiwanie kontaktów towarzyskich:

- mieszkanie w Budynku zbiorowego zamieszkania ($Me = 15,00$, $IQR = 5,00$) a w Wynajętym mieszkaniu ($Me = 17,00$, $IQR = 4,00$) – wyższe nasilenie poszukiwania kontaktów towarzyskich wśród osób zamieszkujących wynajęte mieszkanie ($p = 0,016$).

3.2. Stan cywilny

Tabela 50. Stan cywilny a style radzenia sobie ze stresem

	Grupa	N	M	Me	Średnia ranga	H	p	η^2
SSZ	Panna/kawaler	67	53,72	54,00	147,42	1,96	0,580	<0,01
	Żona/mąż	148	54,82	55,50	159,35			
	Wdowa/wdowiec	41	52,85	54,00	140,71			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	48	53,54	53,50	148,53			
SSE	Panna/kawaler	67	48,18	49,00	165,49	3,16	0,367	<0,01
	Żona/mąż	148	47,11	47,00	152,57			
	Wdowa/wdowiec	41	47,49	47,00	150,18			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	48	46,02	44,50	136,13			

SSU	Panna/kawaler	67	49,16	48,00	166,57	7,79	0,051	0,02
	Żona/mąż	148	48,39	48,00	158,82			
	Wdowa/wdowiec	41	45,17	45,00	127,40			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	48	46,13	45,50	134,79			
ACZ	Panna/kawaler	67	24,01	24,00	172,82	12,46	0,006	0,03
	Żona/mąż	148	23,16	24,00	158,19			
	Wdowa/wdowiec	41	21,68	22,00	138,59			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	48	20,60	20,50	118,47			
PKT	Panna/kawaler	67	15,45	15,00	147,95	5,11	0,164	0,01
	Żona/mąż	148	16,03	16,00	162,57			
	Wdowa/wdowiec	41	14,88	15,00	129,63			
	Rozwiedziona/rozwiedziony	48	15,50	15,50	147,32			

Istotne statystycznie różnice pomiędzy grupami występują tylko w przypadku jednej zmiennej – ACZ (angażowanie się w czynności zastępcze). Siła efektu słaba. Analiza *post hoc* wykazała, że osoby rozwiedzione charakteryzują się niższym nasileniem stylu Angażowanie się w czynności zastępcze ($Me = 20,50$, $IQR = 7,75$) niż osoby pozostające w małżeństwie ($Me = 24$, $IQR = 9,00$) oraz panny/kawalerowie ($Me = 24,00$, $IQR = 7,00$). Pomędzy pozostałymi grupami nie wykazano istotnych statystycznie różnic.

W przypadku pozostałych stylów radzenia sobie ze stresem nie występują istotne statystycznie różnice pomiędzy poszczególnymi grupami.

3.3. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

Tabela 51. Rok przyjazdu do obecnego miejsca zamieszkania

	2022 r. (N=245)			2023 r. (N=32)					
	M	Me	Średnia ranga	M	Me	Średnia ranga	Z	p	η^2
SSZ	54,04	54,00	137,59	55,13	56,00	149,83	-0,81	0,416	<0,01
SSE	47,27	47,00	140,67	45,72	47,00	126,19	-0,96	0,336	<0,01
SSU	48,04	47,00	136,73	49,84	50,00	156,34	-1,30	0,192	0,01
ACZ	23,10	23,00	139,19	22,94	23,00	137,52	-0,11	0,911	<0,01
PKT	15,62	15,00	135,40	16,84	17,00	166,53	-2,08	0,038	0,02

Wyłączono obserwacje, w których badani nie udzielili odpowiedzi na to pytanie (27 osób).

Wykazano istotne różnice tylko w przypadku jednej zmiennej – Poszukiwanie kontaktów towarzyskich (efekt o słabej sile). U osób, które opuściły dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2023 r., nasilenie tego stylu jest wyższe ($Me = 17,00$, $IQR = 4,75$) niż w przypadku osób opuszczających dotychczasowe miejsce zamieszkania w 2022 r. ($Me = 15,00$, $IQR = 5,00$).

4. Związek pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Tabela 52. Korelacja pomiędzy poczuciem samotności a stylami radzenia sobie ze stresem

Zmienna		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Poczucie samotności społecznej	<i>r</i>	-0,166	0,279	-0,063	0,074	-0,252
	<i>p</i>	0,004	<0,001	0,275	0,201	<0,001
Poczucie samotności emocjonalnej	<i>r</i>	-0,247	0,421	-0,203	-0,062	-0,355
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,280	<0,001
Poczucie samotności egzystencjalnej	<i>r</i>	-0,070	0,269	0,144	0,250	-0,133
	<i>p</i>	0,224	<0,001	0,012	<0,001	0,021
Poczucie samotności globalnej	<i>r</i>	-0,192	0,384	-0,055	0,094	-0,293
	<i>p</i>	0,001	<0,001	0,335	0,102	<0,01

Pogrubioną czcionką zaznaczono związki istotne statystycznie.

Na podstawie wyników przeprowadzonych korelacji można stwierdzić, że następujące związki są istotne statystycznie:

- poczucie samotności społecznej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,166$, $p=0,004$;
- poczucie samotności społecznej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,279$, $p<0,001$;
- poczucie samotności społecznej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności społecznej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,252$, $p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,247$, $p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,421$, $p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=-0,203$, $p<0,001$;
- poczucie samotności emocjonalnej a PKT – związek o umiarkowanej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności emocjonalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,355$, $p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSE – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,269$, $p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a SSU – związek o słabej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na unikaniu) $r=0,144$, $p=0,012$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a ACZ – związek o słabej sile i kierunku dodatnim

- (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym wyższe nasilenie stylu unikowego – angażowanie się w czynności zastępcze) $r=0,250, p<0,001$;
- poczucie samotności egzystencjalnej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności egzystencjalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,133, p=0,021$;
 - poczucie samotności globalnej a SSZ – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu) $r=-0,192, p=0,001$;
 - poczucie samotności globalnej a SSE – związek o umiarkowanej sile i kierunku dodatnim (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym wyższe nasilenie stylu skoncentrowanego na emocjach) $r=0,384, p<0,001$;
 - poczucie samotności globalnej a PKT – związek o słabej sile i kierunku ujemnym (im wyższe poczucie samotności globalnej, tym niższe nasilenie stylu unikowego – poszukiwanie kontaktów towarzyskich) $r=-0,293, p<0,001$.

Związki pomiędzy pozostałymi parami zmiennych nie są istotne statystycznie.

Najsilniejszy związek to ten między poczuciem samotności emocjonalnej a stylem skoncentrowanym na emocjach ($r=0,421, p<0,001$), a najsłabszy pomiędzy poczuciem samotności egzystencjalnej a poszukiwaniem kontaktów towarzyskich ($r=-,133, p=0,021$).

5. Odniesienie do założonych hipotez

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **dominującym obliczem samotności będzie oblicze egzystencjalne**.

Tabela 53. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania poziomu aspektów poczucia samotności

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
Samotność społeczna	2,35	0,97	0,004	26,08	< 0,001
Samotność emocjonalna	2,40				
Samotność egzystencjalna	2,56				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie poziomów aspektów poczucia samotności jest istotne statystycznie $F(1,932; 585,295)=26,08; p<0,001$. Wyniki analizy *post hoc* zostały przedstawione w tabeli 54.

Tabela 54. Porównania wielokrotne poziomów aspektów poczucia samotności

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
Samotność społeczna	Samotność emocjonalna	-0,048	0,028	0,269
Samotność społeczna	Samotność egzystencjalna	-0,214	0,033	<0,001
Samotność emocjonalna	Samotność egzystencjalna	-0,166	0,032	<0,001

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Poziom poczucia samotności egzystencjalnej ($M=2,56$; $SD=0,61$) jest istotnie wyższy od poziomu poczucia samotności społecznej ($M=2,35$; $SD=0,56$) oraz poczucia samotności emocjonalnej ($M=2,40$; $SD=0,64$) – w obu przypadkach $p<0,001$. Natomiast poziomy poczucia samotności społecznej oraz poczucia samotności emocjonalnej nie różniły się istotnie od siebie. Wykazano zatem, że dominującym obliczem samotności jest oblicze egzystencjalne.

Sprawdzenie hipotezy zakładającej, że **uchodźcy wojenni charakteryzują się zróżnicowanymi stylami radzenia sobie ze stresem**.

Tabela 55. Wyniki przeprowadzonej analizy wariancji dotyczącej zróżnicowania stylów radzenia sobie ze stresem

	Średnia	W Mauchly'ego	Istotność	F z poprawką Greenhouse'a-Geissera	Istotność
SSZ	54,11	0,77	<0,001	68,74	< 0,001
SSE	47,23				
SSU	47,77				

Przeprowadzona analiza wykazała, że zróżnicowanie prezentowanych stylów radzenia sobie ze stresem jest istotne statystycznie $F(1,623; 491,678)=68,74$; $p<0,001$. Wyniki analizy zostały przedstawione w tabeli 56.

Tabela 56. Porównania wielokrotne poziomów stylów radzenia sobie ze stresem

		Różnica średnich	Błąd standardowy	Istotność
SSZ	SSE	6,882	0,701	<0,001
SSZ	SSU	6,342	0,474	<0,001
SSE	SSU	-0,539	0,749	1,000

Pogrubioną czcionką zaznaczono wyniki istotne statystycznie.

Nasilenie stylu skoncentrowanego na zadaniu ($M=54,11$; $SD=8,15$) istotnie różniło się od nasilenia stylu skoncentrowanego na emocjach ($M=47,23$; $SD=9,28$) oraz stylu skoncentrowanego na unikaniu ($M=47,77$; $SD=8,91$).

Wśród uchodźców dominuje styl skoncentrowany na zadaniu. Pomiędzy nasileniem stylu skoncentrowanym na emocjach i stylu unikowym nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic.

Вступ

Вторгнення Росії на територію незалежної України вже більше трьох років має далекосяжні наслідки, які відчуваються в усьому світі. Це призвело до складної гуманітарної ситуації, яка торкнулася великих груп людей (переважно жінок і дітей, людей похилого віку та маломобільних груп населення), спричинивши їх вимушене переміщення, внаслідок чого люди були змушені покинути свої домівки, уникаючи реальної загрози для свого життя.

Вимушена міграція українців досі є поширеним явищем і відбувається у складних, стресових умовах, як у відносно безпечні райони України (внутрішня міграція, внутрішнє переміщення), так і в інші країни, переважно в Західну Європу (міждержавна міграція, зовнішнє переміщення). Однак сучасна міграція (переміщення) в умовах найбільшої війни, що ведеться на європейській території з часів Другої світової війни, не відповідає реаліям сьогодення, як і значення терміну “мігрант”, що розуміється досі як “особа, яка свідомо і з власної волі [...] змінює своє місце проживання” [Netografia, poz. 1]. У повсякденному спілкуванні цим терміном позначають людей, які переїхали внаслідок військової загрози, яких також називають біженцями [Netografia, poz. 2,3] або внутрішньо переміщеними особами [Netografia, poz. 4].

Війна змусила мільйони українців залишити свої домівки: за даними ООН, ця цифра становить майже 14 мільйонів, з яких майже 8 мільйонів залишили країну (переважно жінки, діти та люди похилого віку) [Netografia, poz. 5]. Протягом перших тижнів вторгнення в Україну до Польщі прибуло 1 899 364 особи [Netografia, poz. 6]. У 2024 році (кінець квітня) в Польщі під тимчасовим захистом перебувало 949 365 біженців з України, згідно з даними Євростату. Аналогічні цифри – 953 895 – наводить Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) (14 травня 2024 року) [Netografia, poz. 7].

Українці становлять переважну більшість у Польщі: з 1,128 мільйона мігрантів, зареєстрованих у ZUS, 759 400 є українцями [Netografia, poz. 8], є понад 90% – це жінки, діти та люди похилого віку [Netografia, poz. 9]. У Кракові одразу після 24 лютого 2022 року перебувало майже 270 000 українських біженців, є зараз – приблизно 120 000 [Netografia, poz. 10]. Приблизно 3 000 біженців прибули до Легніці в перші дні війни [Netografia, poz. 11], тоді як за оцінками Об’єднання українців у Польщі – Легніцке коло, передбачається, що на 10 000 українців, які проживають у Легніці у 2024 році, припадає від 1 500 до 2 500 біженців від війни.

З іншого боку, в Україні, згідно зі статистичними даними Міністерства соціальної політики України, станом на 20 березня 2024 року кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в країні становила 4,9 мільйона осіб [Netografia, poz. 12]. У Рівненській області на початку війни у 2022 році було 90 000 ВПО, є станом на 24 лютого 2024 року в області налічувалося 49 000 ВПО, з яких 1 800 проживають у гуртожитках та місцях колективного проживання в Рівному [Netografia, poz. 13]. У Львівській області в перші дні війни допомогу отримали понад 600 000 ВПО – значна частина з них перебувала в дорозі, вирішивши емігрувати за кордон або повернутися до своїх домівок, тож на кінець 2023 року в області налічувалося приблизно 250 000 осіб

(близько 10% населення області) [Netografia, poz14]. На Дрогобиччину прибуло 34 500 внутрішньо переміщених осіб [Netografia, poz. 15]. Наразі в одному лише Дрогобичі проживає 8481 особа [Netografia, poz. 16].

В умовах війни та вимушеного переміщення феномен самотності набуває особливої актуальності, оскільки значні соціальні, культурні та мовні відмінності між місцем походження та новим середовищем лише збільшують кількість людей, які відчують самотність.

Переміщення на іншу територію завжди означає втрату звичного способу життя, перехід у невідоме, що вимагає адаптації до іншого соціокультурного середовища, ідентифікації з новою групою, територією, етносом, нацією, державою, є отже, порушує питання самоідентифікації [Гьокхан, 2016]. Крім того, зазвичай відбувається втрата або значне скорочення відомих міжособистісних зв'язків, що може призвести до відчуття самотності. Біженці, які втратили домівки, роботу, соціальні та культурні контакти, підтримку сім'ї та звичне мовне середовище, часто відчують це почуття.

Самотність – це явище, яке фіксується в різних категоріях і вивчається дослідниками в різних галузях (філософії, соціології, психології тощо) [Dolęga, 2003; Dubas, 2000]. Його також визначають по-різному: як „психічний стан або відносно постійне переживання складної емоційної, соціальної та екзистенційної природи” [Dolęga, 2009; Borczykowska-Rzepka, Skwarek, 2013]; „стан, що виникає внаслідок порушення міжособистісних стосунків або соціальної ізоляції індивіда” [Dolęga, 2003]; „відчуття нестачі позитивних емоційних зв'язків з іншими людьми” [Хамітов, 2017]; „туга за близькістю, інтимністю та сенсом” [Dolęga, 2018].

Поняття самотності, як складного психологічного феномену, що є однією з головних проблем сучасного світу [Netografia, poz. 17], є багатограним, неоднозначним, складним для розуміння, комплексним, з винятково інтрапсихічним характером [Dolęga, 2018]. Самотність, з одного боку, є глобальним, актуальним і соціально детермінованим явищем, яке все ще має недостатньо чіткі критерії; з іншого боку, це фактор складного психічного переживання, яке зачіпає глибини людської свідомості, що, в свою чергу, ускладнює побудову його наукової теорії. Його можна розглядати як у позитивному (розвиваючому, творчому), так і в негативному (деструктивному) контексті [Netografia, poz. 18]. Вона також може бути зовнішньою (як результат обставин, що приходять у життя людини ззовні) та внутрішньою (як результат особистісного розвитку людини) [Хамітов, 2017].

Самотність – це тривимірний феномен, що відображає сутність емоційної, соціальної та екзистенційної самотності [Dolęga 2003, 2018; Gajda, 2006; Perlman, Pelau, 1981; Weiss, 1973; Young, 1982]. Емоційна самотність (внаслідок відсутності близьких, інтимних стосунків) наразі є одним із найпоширеніших видів самотності в досвіді як біженців, так і їхніх родичів, які залишилися в Україні. Вона часто супроводжується сильним психологічним дискомфортом, є постраждалими випромінюють смуток, видиму зневіру і ворожість до себе і світу. Соціальна самотність (виникає внаслідок відсутності друзів або інших людей, з якими можна було б проводити час, є також зростаючого відчуття ізоляції та життя поза громадою) також є досить значущою в досвіді біженців від війни. Багато з них переїхали, деякі поїхали на лінію фронту, інші залишилися у своїх містах. Люди втратили близькі стосунки з тими, хто був поруч з ними до початку повномасштабної війни; екзистенційна самотність, з іншого боку, впливає з усвідомлення того, що люди проходять шлях від народження до смерті на самоті, не знаючи, чи поділяють їхній досвід інші. Контекст війни робить екзистенційні роздуми людей

ще більш відчутними. Люди щодня стикаються з новинами про смерть, тому у них виникають складні думки про життя після смерті, час смерті тощо. Важливо обговорити їх з кимось, оскільки екзистенційна криза може становити серйозну загрозу для психічної стабільності. Кожен по-різному розуміє смерть, тому екзистенційні переживання також можуть відрізнятися. Людина може відчувати себе самотньою у своїй тривозі або в усвідомленні неминучості (самотньої) смерті і порожнечі.

Наразі багато українців опинилися в ситуації, коли вони (як біженці, так і ті, хто залишився на постійному місці проживання) відчувають себе самотніми в різних аспектах. Дослідження показують, що ВПО стикаються зі значними труднощами в соціально-психологічній адаптації та мають проблеми в міжособистісних стосунках [Іванова, 2023]. Серед багатьох чинників самотності як наслідку вимушеної міграції слід назвати, зокрема, міграційний статус, соціально-економічне становище, мовний бар'єр, культурні відмінності тощо.

Дослідники вважають, що труднощі в адаптації внутрішньо переміщених осіб особливо пов'язані з акумуляційним стресом, який трактується як стан тривоги, викликаний відсутністю орієнтирів і знань щодо дій у незнайомій ситуації, з яким стикається мігрант [Roysircar-Sodowsky, Maestas, 2000; Netografia, poz. 19]. Крім того, культурне розмаїття приймаючого суспільства, географічна віддаленість і політика акумуляції мають значний вплив на стрес, який переживають ВПО, що призводить до стресу акумуляції і туги за домівкою [Netografia, poz. 20].

Тому важливо підкреслити важливість проблеми самотності в контексті мультикультуралізму, який, всупереч очікуванням, не допомагає позбутися самотності, а, навпаки, може її посилити. Безсумнівно, культура відіграє важливу роль у співіснуванні окремих людей і цілих соціальних груп, є також у побудові міжособистісних зв'язків. Тому культурні відмінності можуть ускладнювати процес комунікації, спілкування як на індивідуальному рівні, так і в менших чи більших соціальних групах [Stack, 1998]. Однак іноді, є в ситуації біженців від війни набагато частіше, вони приносять із собою досвід самотності та ізоляції, що може вплинути на подолання стресу в когнітивно та емоційно складних ситуаціях – у тих, хто найбільше постраждав від долі, людей, які були безпрецедентно позбавлені всього, що вони люблять і що є для них найбільшою цінністю (мова йде про сім'ю, Батьківщину, відчуття безпеки тощо).

Вплив відчуття самотності на подолання стресу та вибір стилю поведінки у складних, навіть драматичних ситуаціях, породжених невизначеністю, страхом перед невідомим і тугою за втраченим, видається цінною, частково новою і водночас важливою для психологічної практики дослідницькою проблемою. Прийоми, за допомогою яких відбувається процес подолання труднощів, називають стратегіями. Це поняття об'єднує когнітивні, емоційні та поведінкові стратегії, які використовуються для подолання життєвих труднощів [Brannon, Feist, 2009; Carver, Scheier, Weintraub, 1989; Compas, Connor-Smith, Saltsman, Thom sen A.H., Wadsworth, 2001; Lazarus, Folkman, 1984].

На основі чотирифакторної моделі PAEI [S. Norman, D. Endler, D. James і M. Parker] [Netografia, poz. 21] було виділено три виміри копінг-стратегій: орієнтація на завдання; орієнтація на емоції та уникнення, які поділяються на відволікання, компенсаторне залучення та соціальне відволікання, пошук соціального контакту. На основі цієї моделі було створено опитувальник CISS [Strelau, Jaworowska, Wrześniewski, Szczepaniak, 2005], польська версія якого була використана в дослідженні, проведеному серед українських військових біженців.

Опитувальник CISS (Coping Inventory for Stressful Situations) у польській версії (автори Ендлер і Паркер) визначається наступним чином:

- стиль, сфокусований на завданні (SSZ), описує подолання стресу, що передбачає активне намагання вирішити проблему. Особи з високими показниками за цією шкалою в стресових ситуаціях прагнуть вирішити проблему, намагаючись змінити ситуацію або шляхом когнітивних трансформацій;
- стиль, сфокусований на емоціях (SSE), означає подолання стресу шляхом зосередження на власних негативних емоційних переживаннях, тобто напрузі, провині, депресії або гніві;
- стиль, орієнтований на уникнення (SSU), описує подолання стресу шляхом уникнення думок, емоцій та переживання складних, стресових ситуацій. Він може приймати дві форми: пошук соціальних контактів (субшкала PKT): стратегія звернення до інших (сім'ї, друзів, колег) за порадою, підтримкою або відволіканням; або залучення до замісної діяльності (субшкала ACZ): використовується як короточасна адаптивна поведінка до мінливих та невизначених проблем, що супроводжується відволіканням від проблеми, наприклад: шопінг, перегляд фільмів, сон, переїдання тощо.

Інформація про дослідження

Дослідження, представлене в цьому звіті, проводилося в період з листопада 2023 року по березень 2024 року в рамках міжнародного проєкту **«Обличчя стресу і самотності в контексті воєнної міграції»**, що фінансувався з державного бюджету, виділеного Міністерством освіти і науки в рамках програми “Наука для суспільства II”.

Дослідження проводилося дослідницькою групою з 10 осіб, які представляли два академічні центри в Польщі: Державний Навчальний Заклад “Колегіум Вітелона” (Легніца) та Краківська академія імені Анджея Ф. Моджевського (Краків), є також двох академічних центрів в Україні: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Дрогобич) та Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне). Команда була задумана і працювала під керівництвом доктора Беати Скварек (Факультет соціальних і гуманітарних наук, Державний Навчальний Заклад “Колегіум Вітелона”).

В опитуванні, яке проводилося польською та українською мовами, взяли участь дорослі біженці (віком від 18 років), які прибули до Польщі або були внутрішньо переміщені на території України після 24 лютого 2022 року. Мінімальний розмір групи для кожної академічної групи становив 250 осіб, максимальний – 500 біженців. Всього було зібрано 1136 анкет.

Доступність до респондентів у вибраних містах була полегшена місцем їхнього перебування – колективними пунктами розміщення: у Легніці – будівля колишнього Комплексу освіти для дітей з особливими потребами на вул. Рицерській та Бурса на вул. Жулкевського; у Кракові – Хостели: Wolontariat 4, Peron; на вул. Ринок Головний, 7 та Ринок Клепарський, 4, Hotel System; у Дрогобичі – гуртожитки № 1 та 5 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, гуртожиток Дрогобицького коледжу нафти і газу та Дрогобицького механіко – ехнологічного коледжу; у Рівному – гуртожитки № 4, 5, 6, 7 Рівненського державного гуманітарного університету. В інших випадках допомагали установи, організації, фонди, об’єднання: у Легніці – Управління підтримки біженців з України та Агенція з працевлаштування; у Кракові – Український клуб у Кракові – Фундація “Зустріч”; у Дрогобичі – Консультаційно-координаційний центр для внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців та інших осіб, які потребують допомоги при Дрогобицькому районному військовому комісаріаті; у Рівному – Українське християнське місіонерське об’єднання “Обітниця Миру”.

Основна мета преку полягала у з’ясуванні відчуття глобальної самотності та її трьох аспектів – емоційного, екзистенційного та соціального, є також стилів подолання стресу в опитаних людей. Крім того, важливо було визначити взаємозв’язок між вищезгаданим відчуттям самотності (і його трьома складовими) та стилями подолання стресу.

У дослідженні було використано такі вимірювальні інструменти:

1. шкала дослідження самотності (SBS-AD) 3. Доленги, що вимірює відчуття самотності у дорослих з урахуванням трьох вимірів: соціального (SBS-AD/sp), емоційного (SBS-AD/se) та екзистенційного (SBS-AD/seg);

2. опитувальник копінгу в стресових ситуаціях (CISS) N.S. Endler, J.D.A. Parker в польській адаптації P. Szczepanik, J. Strelau, K. Wrześniewski, що дозволяє отримати результати за трьома шкалами: стиль, орієнтований на завдання (SSZ), стиль,

орієнтований на емоції (SSE), стиль, орієнтований на уникнення (SSU), який може проявлятися у формі залучення до заміщуючих видів діяльності (ACZ) та пошуку соціальних контактів (PKT);

3. Опитувальник, який самостійно заповнювався дослідницькою групою і складався з 26 запитань, що дозволило зібрати інформацію за обраними факторами – соціально-демографічними характеристиками респондентів.

Статистичний аналіз глобальної самотності та її трьох аспектів (емоційного, соціального та екзистенційного), є також стратегій подолання стресу проводився за допомогою пакета **IBM SPSS Statistics 29**, за допомогою якого виконувався аналіз основних методів описової статистики, включаючи U-критерій Манна-Уїтні для незалежних вибірок, ранговий кореляційний аналіз rho Спірмена, кореляційний аналіз r Пірсона, односторонній дисперсійний аналіз ANOVA та критерії Крускала-Уолліса для незалежних вибірок. За рівень значущості приймався класичний поріг $\alpha = 0,05$.

З 26 запитань, включених до анкети дослідження, було відібрано десять соціально-демографічних та економічних змінних для вивчення зв'язку з відчуттям самотності та стилями подолання, є саме: вік, стать, освіта, поточне місце проживання, сімейний стан, статус зайнятості, зміна доходу, знання іноземної мови, крім російської, рік прибуття до поточного місця проживання, втрата життя або здоров'я члена сім'ї, втрата здоров'я. Для окремих змінних аналіз проводився за допомогою:

- **U-критерій Манна-Уїтні для незалежних вибірок** – змінні: стать, поточне місце проживання, знання іноземної мови, крім російської, рік прибуття до поточного місця проживання, втрата життя або здоров'я члена сім'ї;

- **коефіцієнт rho кореляції Спірмена** – змінні: вік, освіта, зміна доходу;

- **критерій Крускала-Уолліса для незалежних вибірок** – змінні: поточне місце проживання, сімейний стан, статус зайнятості.

Для аналізу зв'язку між почуттям самотності та стилями подолання стресу використовувався **коефіцієнт кореляції Пірсона r**.

Для аналізу зв'язку між почуттям самотності та стилями подолання стресу використовувався **коефіцієнт r кореляції Пірсона**.

Для перевірки гіпотез було проведено **односторонній дисперсійний аналіз ANOVA** з повторними вимірами, оскільки розподіл змінної був дещо відхилений від нормального (асиметрія коливалася від -1 до 1). Так як кількість компонентів, що вимірюють різні аспекти відчуття самотності, була різною, до аналізу було включено середні значення (мін. 1 – макс. 4).

Оскільки W-тест виявився значущим ($p < 0,001$), сферичність даних не можна було припустити, тому при читанні результатів використовувався F-тест з поправкою Грінхауза-Гайссера. Постфактум був проведений аналіз з поправкою на множинні порівняння Бонферроні, щоб побачити, які з трьох аспектів відрізнялися.

В рамках проекту були написані окремі статті:

1. B. Skwarek, I. Lozynska, *A Study of the Problem of Loneliness in the Times of War*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona nr 49(4)/2023, s. 71–80.

2. B. Skwarek, D. Domińska-Wersbel, *Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Legnicy* – artykuł ukaże się w monografii przygotowywanej do druku w 2024 r. „W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne”;

3. M. Borczykowska-Rzepka, J. Rurka, *Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Krakowie*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona nr 50(1)/2024;

4. N. Podoliak, V. Stets, *The problem of loneliness and stress coping styles among war refugees in the context of their life experience (based on a study conducted in Drohobych)*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona nr 50(1)/2024;

5. O. Petrenko, L. Balika, K. Koval, *The problem of loneliness and coping with stress in the context of life situations experienced by war refugees (based on the research conducted in Rivne, Ukraine)*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona nr 50(1)/2024.

Тематика, що розглядається в проекті, не є принципово новою (феномени самотності та подолання стресу широко обговорюються в літературі), але дослідження, проведене вперше, доповнює відсутні дані про психосоціальне функціонування біженців, їхнє складне становище, боротьбу з багатьма проблемами, в тому числі з важким стресом і самотністю, які є ознакою часу, коли біженці перебувають у стані війни. Отримані результати, безумовно, потребують подальшого поглиблення та впровадження в інших країнах, які приймають біженців війни. Представлені рекомендації та концепція програми психолого-педагогічної підтримки та інтеграції мігрантів є впроваджені в Україні та можуть бути використані при розробці відповідної політики щодо потреб і функціонування біженців війни в різних сферах життя, надання їм підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції.

Соціально-демографічні характеристики опитаних мігрантів

Профіль, що характеризує 1136 громадян України, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, ґрунтується на даних, що містяться в Особистому опитувальнику (Опитувальнику), який складається з 26 запитань. Процес збору даних проводився з листопада 2023 року по березень 2024 року. Дослідження мало індивідуальний характер, відбувалося у зручний для біженців час, вони були поінформовані про його мету, метод та анонімність і добровільність участі. Анкети роздавалися після отримання інформаційної згоди на участь у процедурі. Час на заповнення анкет не обмежувався.

1. Стать респондентів

Одна особа не відповіла на запитання про стать (Дрогобич). З решти 1135 респондентів 862 були жінками. Вони склали 75,9% вибірки, тоді як частка чоловіків становила 24,1%.

Рисунок 1. Стать респондентів

Дані по окремих містах:

Львів – 211 жінок (81,5%), 48 чоловіків (18,5%);

Краків – 186 жінок (67,9%), 88 чоловіків (32,1%);

Дрогобич – 227 жінок (76,2%), 71 чоловік (23,8%);

Рівне – 238 жінок (78,3%), 66 чоловіків (21,7%).

2. Вік респондентів

Вік респондентів коливався від 18 до 78 років, серед яких найбільша кількість біженців була у віці від 31 до 40 років – 294 особи (25,9%), є найменша кількість осіб у віці 18-20 років – 72 особи (6,3%). Респонденти віком до 50 років склали близько 60% вибірки. Як серед жінок (234; 27,1%), так і серед чоловіків (60; 22%) переважали особи віком від 31 до 40 років.

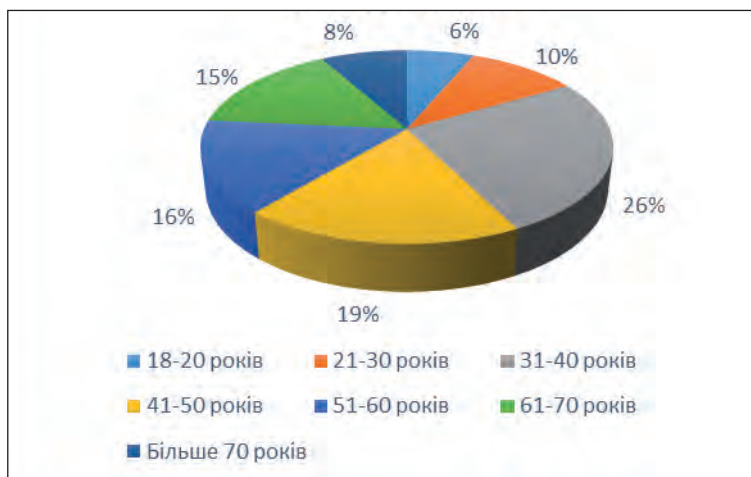

Рисунок 2. Вік респондентів

Дані по окремих містах:

Лесніца – вікові діапазони: 31–40 років (86 осіб; 33,2%), 41–50 років (47 осіб; 18,1%), 21–30 років (33 особи; 12,7%), 61–70 років (31 особа; 11,9%), 18–20 років (27 осіб; 10,4%), 51–60 років (26 осіб; 10%);

Краків – вікові діапазони: від 31 до 40 років (88 осіб; 32,1%), від 41 до 50 років (75 осіб; 27,4%),

21–30 років (42 особи; 15,3%), 51–60 років (41 особа; 15%), 18–20 років (21 особа; 7,7%), 61–70 років (6 осіб; 2,2%), понад 70 років (1 особа; 0,4%).

Дрогобич – вікові діапазони: 61–70 років (63 особи; 21,1%), понад 70 років (58 осіб; 19,4%), 31–40 років (56 осіб; 18,7%), 41–50 років (50 осіб; 16,7%), 51–60 років (48 осіб; 16,1%), 21–30 років (23 особи; 7,7%), 18–20 років (1 особа; 0,3%);

Рівне – вікові діапазони: від 61 до 70 років (75 осіб; 24,7%), від 31 до 40 років (64 особи; 21,1%), від 51 до 60 років (60 осіб; 19,7%), від 41 до 50 років (39 осіб; 12,8%), понад 70 років (24 особи; 7,9%), від 18 до 20 років (23 особи; 7,6%), від 21 до 30 років (19 осіб; 6,3%),

3. Освіта респондентів

Одна особа не відповіла на запитання про рівень освіти (Дрогобич). Серед решти респондентів найбільше опитаних з вищою професійною освітою (216 осіб; 19%). Особи без вищої освіти склали 57% вибірки.

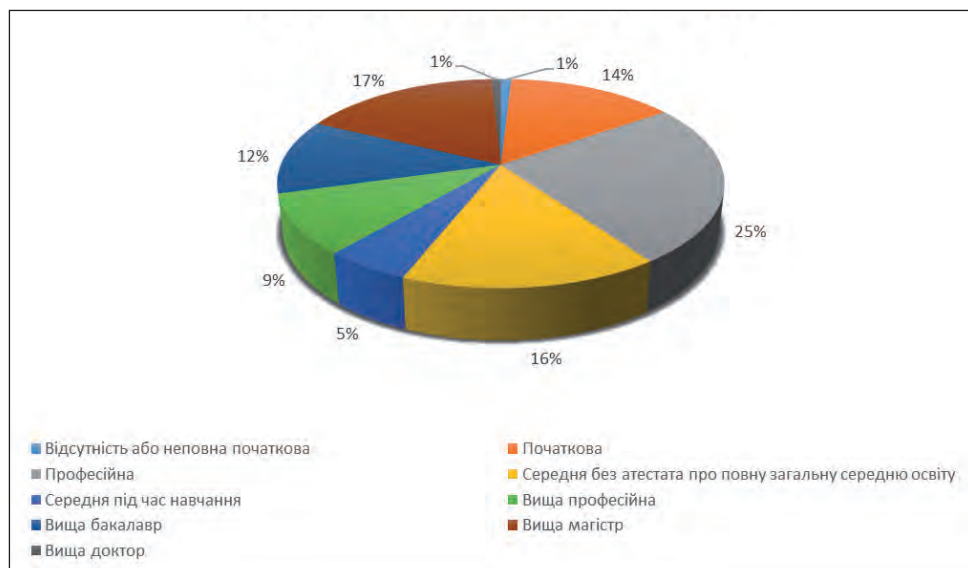

Рисунок 3. Освіта респондентів періодичність та рівень освіти

Дані по окремих містах:

Львів – професійно–технічна освіта (82 особи; 31,7%), вища професійна освіта (42 особи; 16,2%), вища освіта – магістратура (37 осіб; 14,3%), бакалаврат (30 осіб; 11,6%), середня освіта (28 осіб; 10,8%), середня освіта – під час навчання (27 осіб; 10,4%), початкова освіта (9 осіб; 3,5%), без освіти та вища освіта – докторат (по 2 особи; по 0,7%)

Краків – вища освіта – магістратура (120 осіб; 43,8%), бакалаврат (49 осіб; 17,9%), середня освіта – під час навчання (28 осіб; 10,2%), професійно–технічна та вища професійна освіта (по 21 особі; 7,7%), середня освіта (без атестата зрілості, з атестатом зрілості) (14 осіб; 5,1%), немає освіти, початкова освіта та вища освіта – докторат (по 7 осіб; 2,6%);

Дрогобич – початкова освіта (147 осіб, 49,3%), професійно–технічна освіта (74 особи, 89,6%), середня освіта (46 осіб, 15,4%), бакалаврат (20 осіб, 6,7%), вища освіта – магістратура (11 осіб, 3,7%);

Рівне – професійно–технічна освіта (106 осіб; 34,8%), середня освіта (92 особи; 30%), середня спеціальна освіта (42 особи; 14%), вища освіта – бакалаврат (33 особи; 11%), вища освіта – магістратура (25 осіб; 8,2%), середня освіта – навчається (5 осіб; 1,5%), не має освіти (1 особа; 0,3%).

4. Сімейний стан респондентів

В опитаній групі найбільше представлені одружені особи – 595 респондентів (52,4%), за ними йдуть неодружені особи (249; 21,9%). Найменшу групу склали вдови/вдівці (123 особи; 10,8%).

Рисунок 4. Сімейний стан респондентів

Дані по окремих містах:

Львів – одружені – 133 особи (51,4%); неодружені – 69 осіб (26,6%); розлучені – 30 осіб (11,6%); вдови/вдівці – 27 осіб (10,4%);

Краків – одружені – 127 осіб (46,4%); неодружені – 84 особи (30,7%); розлучені – 56 осіб (20,4%); вдови/вдівці – 7 осіб (2,6%);

Дрогобич – одружені – 187 осіб (62,5%); неодружені – 29 осіб (9,7%); розлучені – 35 осіб (11,7%); вдови/вдівці – 48 осіб (16,1%);

Рівні – одружені – 148 осіб (48,7%); неодружені – 67 осіб (22%); розлучені – 48 осіб (15,8%); вдови/вдівці – 41 особа (13,5%).

5. Національність респондентів

Серед опитаного населення найбільше представлені особи української національності – 1058 осіб (93,1%). Польську національність задекларували 13 респондентів (1,2%); ромську національність – 11 осіб (1%); російську національність – 9 біженців (0,8%); білоруську національність – 6 осіб (0,5%). Іншу національність, не уточнюючи її, вказали 26 біженців (2,4%).

Рисунок 5. Національність респондентів

Дані по окремих містах:

Львів – українська національність – 252 особи (97,3%); польська національність – 4 особи (1,5%); інші (роми) – 3 особи (1,1%);

Краків – українська національність – 263 особи (96%); польська національність – 8 осіб (2,9%); ромська національність – 3 особи (1,1%);

Дрогобич – українська національність – 281 особа (94%); російська – 9 осіб (3%); білоруська – 6 осіб (2%); ромська – 3 особи (1%);

Рівне – українська національність – 262 особи (86%); ромська – 2 особи (0,7%); польська – 1 особа (0,3%); інша (не вказано яка) – 26 осіб (9%).

6. Знання мов

П'ятеро осіб не відповіли на запитання про знання іноземних мов (Дрогобич – 1; Рівне – 4). Менше половини респондентів знають іноземну мову, крім російської (516 осіб; 45,6%).

Рисунок 6. Знання іноземних мов, окрім російської

Дані з окремих міст:

Льгніца – 165 респондентів (63,7%) підтвердили, що знають іншу мову, окрім російської;

Краків – 239 респондентів (87,2%) знають іншу мову, окрім російської;

Дрогобич – з 298 респондентів лише 45 (15,1%) знають іноземну мову, крім російської;

Рівне – з 300 респондентів 67 респондентів (22,3%) знають іншу іноземну мову, крім російської.

7. Місце проживання до початку війни у 2022 році.

П'ятеро осіб не відповіли на це запитання (м. Рівне). Найбільша кількість респондентів емігрувала внаслідок війни з міст з населенням від 200 000 до 500 000 осіб (264 особи; 23,3%) та з сільської місцевості (142 особи; 12,5%). При цьому – по 139 біженців (12,3%) проживали до війни в містах з населенням від 50 до 100, від 100 до 200 і понад 500 тисяч мешканців. Менші міста з населенням до 10 тис. та від 10 до 20 тис. мешканців залишили 95 (8,4%) та 86 (7,6%) респондентів відповідно.

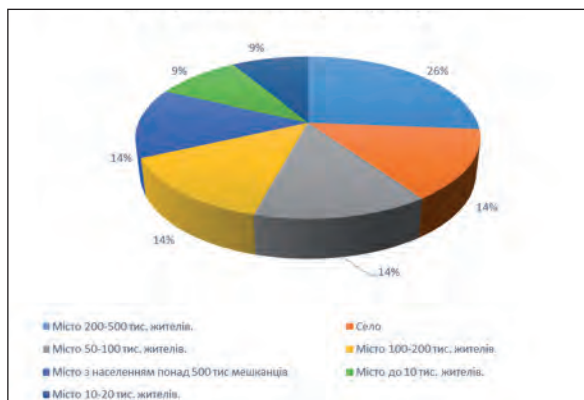

Рисунок 7. Місце проживання до початку війни у 2022 році

Дані по окремих містах:

Льгніца – село – 36 осіб (13,9%); місто до 10 тис. – 28 (10,8%); місто до 20 тис. – 22 (8,5%); місто до 50 тис. – 28 (10,8%); місто до 100 тис. – 13 (5%); місто до 200 тис. – 23 (8,9%); місто до 500 тис. – 69 (26,6%); місто понад 500 тис. – 40 (15,4%);

Краків – село – 14 осіб (5,1%); місто до 10 тис. – 7 (2,6%); місто до 20 тис. – 7 (2,6%); місто до 50 тис. – 14 (5,1%); місто до 100 тис. – 14 (5,1%); місто до 200 тис. – 21 (7,7%); місто до 500 тис. – 140 (51,1%); місто понад 500 тис. – 57 (20,8%);

Дрогобич – село – 47 осіб (15%); місто до 10 тис. – 30 (10%); місто до 20 тис. – 28 (9,4%); місто до 50 тис. – 42 (14,5%); місто до 100 тис. – 57 (19,1%); місто до 200 тис. – 46 (15,4%); місто до 500 тис. – 28 (9,4%); місто понад 500 тис. – 21 (7%);

Рівне – село – 45 осіб (15%); місто до 10 тис. – 30 (10%); місто до 20 тис. – 29 (9,5%); місто до 50 тис. – 48 (15,8%); місто до 100 тис. – 55 (18%); місто до 200 тис. – 49 (16%); місто до 500 тис. – 27 (8,9%); місто понад 500 тис. – 21 (6,8%).

8. Область проживання до початку війни у 2022 році

Військові біженці, як у Польщі, так і в Україні, були мешканцями різних районів. У Легніці біженці прибули з 22, є в Кракові – з 14 областей. Внутрішньо переміщені особи прибули до Дрогобича з 6, є до Рівного з 12 областей. На діаграмі 8 показано 5 областей, з яких приїхала найбільша кількість респондентів.

Рисунок 8. Область проживання до початку війни у 2022 році

Дані по окремих містах:

Легніца – Харківська – 32 ос. (12,3%), Тернопільська – 28 ос. (10,8%), Дніпропетровська – 27 ос. (10,4%), Запорізька – 25 ос. (9,6%), Київська – 22 ос. (8,5%), Херсонська – 18 ос. (6,9%), Донецька – 14 ос. (5,4%), Одеська – 13 ос. (5%), Миколаївська – 11 ос. (4,2%), Полтавська – 10 ос. (3,8%), Черкаська та Сумська – по 9 (3,5%), Чернігівська – 8 (3,1%), Житомирська – 7 (2,7%), Кіровоградська та Вінницька – по 6 (2,3%), Львівська та Луганська – по 4 (1,5%), Івано-Франківська та Рівненська – по 2 (0,7%), Хмельницька та Волинська – по 1. (0,4%);

Краків – Київська – 56 осіб (20,4%), Львівська – 45 осіб (16,4%), Харківська – 39 осіб (14,2%), Херсонська – 35 осіб (12,8%), Дніпропетровська – 21 особа. (7,7 %). Донецька та Вінницька – по 14 ос. (5,1%), Житомирська – 10 ос. (3,6%). (3,6%), Хмельницька, Чернігівська, Рівненська та Запорізька – по 7 (2,6%), Одеська та Луганська – по 6 (2,1%);

Дрогобич – Запорізька – 107 осіб (35,8%), Херсонська – 72 особи (24,1%), Луганська – 42 особи (14%), Донецька – 39 осіб (13%), Харківська – 28 осіб (9,4%), Сумська – 11 осіб. (3,7%);

Рівне – Донецька – 118 осіб (39%), Луганська – 85 осіб (28%), Херсонська – 39 осіб (13%), Харківська – 34 особи (11%), Запорізька – 8 осіб (2,6%), Київська – 6 осіб (2%), Миколаївській – 4 ос. (1,3%), Дніпропетровській та Сумській – по 3 ос. (0,9%), Полтавська – 2 ос. (0,6%), Одеська та Житомирська – по 1 ос. (по 0,3%).

9. Поточне місце проживання

Одна особа не надала відповіді на запитання про теперішнє місце проживання (м. Дрогобич). Серед інших – майже 50% людей проживають у колективному житлі (559 осіб), є 40,0% – в орендованих квартирах (454 особи). Лише 9 осіб придбали житло самостійно, є 10% респондентів живуть з родиною або друзями.

Рисунок 9: Поточний стан проживання

Дані по окремих містах:

Легниця – орендоване житло – 138 респондентів (53,3%), колективне житло – 98 осіб (37,8%), купівля житла за власний кошт – 4 особи (1,5%), проживання з родиною або друзями – 19 осіб (7,4%);

Краків – орендована квартира – 232 респонденти (84,7%), колективне житло – 14 осіб (5,1%), проживання з родиною або друзями – 28 осіб (10,3%);

Дрогобич – одна особа не відповіла на запитання про місце проживання. З решти 298 респондентів 237 осіб (79,5%) проживають у гуртожитках, орендоване житло – 37 осіб (12,4%), придбали житло у власність – 4 особи (1,3%);

Рівне – гуртожитки – 210 осіб (69,1%), орендоване житло – 47 осіб (15,5%), винаймають житло, проживають у родичів або друзів – 46 осіб (15,1%).

10. Рік прибуття до поточного місця проживання (після 24 лютого 2022 року)

На запитання про рік прибуття до поточного місця проживання 55 осіб не дали або дали неповну відповідь (26 осіб з Легниці, 2 – з Дрогобича, 27 – з Рівного). Серед решти 1081 особи переважна більшість – 922 особи (85,3%) прибули до поточного місця проживання у 2022 році (в перші 6 місяців повномасштабного вторгнення).

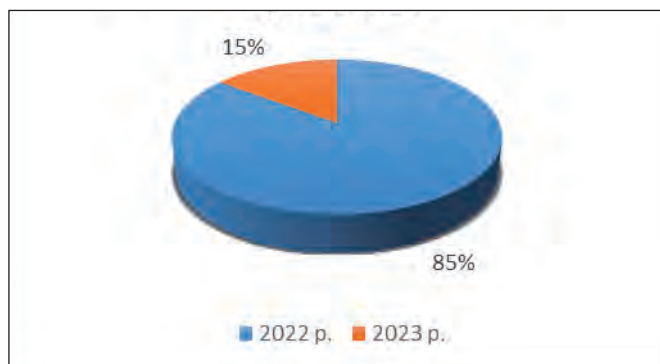

Рисунок 10. Рік прибуття до поточного місця проживання

Дані по окремих містах:

Легніца – з 233 респондентів 198 (84,9%) прибули до поточного місця проживання у 2022 році;

Краків – 221 біженець (80,7%) прибув до поточного місця проживання у 2022 році;

Дрогобич – з 297 респондентів 258 переміщених осіб (86,9%) – це ті, хто прибув до поточного місця проживання у 2022 році;

Рівне – з 277 респондентів 245 переміщених осіб (88,4%) – це ті, хто прибув до поточного місця проживання у 2022 році.

11. Трудова активність до початку війни у 2022 році.

До початку війни переважна більшість респондентів були економічно активними – 794 особи (71,5%) з 1110 опитаних. Двадцять шість осіб (10%) не відповіли на це питання (Легніца). Серед непрацюючих (316 осіб; 28,4%) були переважно пенсіонери та люди з інвалідністю.

Рисунок 11. Професійна діяльність до початку війни у 2022 році

Дані по окремих містах:

Львів – з 233 респондентів економічно активними до війни були 171 респондент (73,4%), непрацюючі – 62 особи (26,6%);

Краків – економічно активні до війни – 218 респондентів (79,6%), непрацюючі – 56 респондентів (20,4%);

Дрогобич – економічно активні до війни – 237 осіб (79,2%), непрацюючі – 62 особи (20,7%);

Рівне – економічно активні до війни – 168 осіб (55%), непрацюючі – 136 осіб (45%);

12. Поточна економічна активність та статус зайнятості

Серед респондентів переважають пенсіонери – 279 осіб (24,6%). Наступною за чисельністю групою є безробітні, які шукають роботу – 252 особи (22,3%). Зайняті в приватному секторі становлять 18,4% респондентів (208 осіб), є в державному секторі – 16,2% (183 особи). Ті, хто працює за наймом, становлять 40,8% респондентів.

Рисунок 12. Поточний статус зайнятості респондентів

Дані по окремих містах:

Львів – безробітні, які шукають роботу – 74 респонденти (28,6%), зайняті в приватному секторі – 50 респондентів (19,3%), зайняті в бюджетній сфері – 43 респонденти (16,6%), пенсіонери – 32 респонденти (12,3%), безробітні, які не шукають роботу – 30 респондентів (11,6%), інваліди, які працюють неповний робочий день – 22 респонденти (8,5%), самозайняті – 5 респондентів (1,9%), інваліди, які не можуть працювати – 3 респонденти (1,1%);

Краків – зайняті в приватному секторі – 84 респонденти (30,7%), зайняті в бюджетній сфері – 63 респонденти (23,0%), безробітні, які не шукають роботу – 42 респонденти (15,3%), безробітні, які шукають роботу – 35 респондентів (12,8%), мають власний бізнес – 21 респондент (7,7%), пенсіонери – 14 респондентів (5,1%), інваліди, які працюють неповний робочий день – 8 респондентів (2,9%), інваліди, які не можуть працювати – 7 респондентів (2,6%)

Дрогобич – пенсіонери – 121 особа (40,5%), безробітні, які шукають роботу – 74 респонденти (24,8%), зайняті в бюджетній сфері – 57 осіб (19%), зайняті в приватному секторі – 25 осіб (8,4%), інваліди – непрацездатні – 12 осіб (4%), інваліди, які працюють неповний робочий день – 4 особи (1,3%), безробітні, які не шукають роботу та самозайняті – по 3 особи (по 1%);

Рівне – пенсіонери – 112 осіб (36,8%), безробітні, які шукають роботу – 67 осіб (22%), зайняті у приватному секторі – 47 осіб (15,5%), безробітні, які не шукають роботу – 35 осіб (11,5%), працюють у бюджетній сфері – 27 осіб (8,9%)

13. Зміни доходів з початку війни

Одинадцять респондентів не відповіли на запитання щодо зміни доходів з початку війни (4 з Дрогобича, 7 з Рівного). Серед решти респондентів (1125 осіб) більшість становили ті, чиї доходи значно зменшилися (517 осіб; 46,0%). Доходи на поточному рівні зберегли 326 осіб (28,9%), 119 осіб (10,6%) задекларували незначне і 40 респондентів (3,6%) задекларували однозначне покращення доходів.

Рисунок 13. Зміна доходів респондентів з початку війни

Дані по окремих містах:

Львів – значне зменшення доходів – 135 осіб (52,1%), доходи на тому ж рівні – 46 респондентів (17,8%), незначне покращення доходів – 40 осіб (15,4%), значне покращення доходів – 16 (6,2%), незначне зменшення доходів – 22 особи (8,5%);

Краків – значне зменшення доходів – 120 осіб (43,8%), доходи на тому ж рівні – 63 респонденти (23%), незначне покращення доходів – 42 особи (15,3%), значне покращення доходів – 21 (7,7%), незначне зменшення доходів – 28 осіб (10,2%);

Дрогобич – значне зменшення доходів у групі з 295 респондентів – 132 особи (43,8%), доходи на тому ж рівні – 112 респондентів (38%), незначне покращення доходів – 27 осіб (9,2%), незначне зменшення доходів – 24 особи (8,1%);

Рівне – значне зменшення доходів серед 297 респондентів – 130 осіб (43,8%), доходи на тому ж рівні – 105 респондентів (35,4%), незначне покращення доходів – 10 осіб (3,4%), значне покращення доходів – 3 (1%), незначне зменшення доходів – 49 осіб (16%).

14. Особливі потреби

Респонденти мали змогу відмітити декілька пунктів з кожного з ознак особливих потреб. На першому місці опинилися: економічні проблеми – 389 осіб (34,2%), соціальні проблеми – 339 респондентів (29,8%), проблеми зі здоров'ям дорослих – 206 осіб (18,1%), проблеми зі здоров'ям дітей – 130 респондентів (11,4%) та проблеми з освітою дітей – 125 осіб (11%).

Трохи менше людей зазначили: інвалідність дорослих – 60 респондентів (5,3%), культурні проблеми – 44 респонденти (3,9%), інвалідність дітей – 42 респонденти (3,7%), проблеми дискримінації – 31 респондент (2,7%).

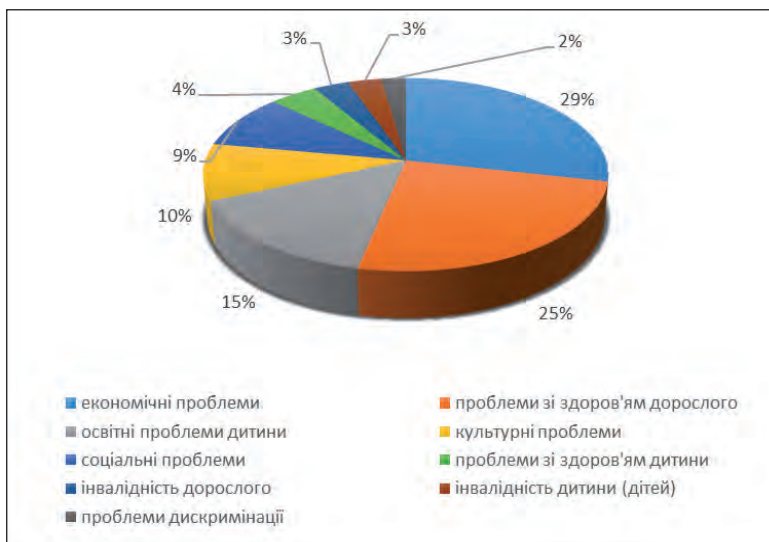

Рисунок 14. Особливі потреби респондентів

Дані з окремих міст:

Львів – економічні проблеми – 77 осіб (29,7%), соціальні проблеми – 52 особи (20%), освітні проблеми – 25 осіб (9,6%), проблеми зі здоров'ям дитини – 24 особи

(9,3%) та дорослого – 23 особи (8,9%), інвалідність дорослого – 18 (6,9%), проблеми дискримінації – 11 осіб. (4,2%), інвалідність дитини (дітей) – 4 особи (1,5%);

Краків – освітні проблеми – 67 осіб (24,4%), проблеми зі здоров'ям дорослого – 52 (18,9%), соціальні проблеми – 50 ос. (18,2%), економічні проблеми – 33 особи (12%), проблеми зі здоров'ям дитини – 27 осіб (9,8%), культурні проблеми – 23 особи (8,4%), проблеми дискримінації – 17 осіб (6,2%), інвалідність дитини (дітей) – 14 осіб (5,1%), інвалідність дорослого – 10 (3,6%);

Дрогобич – економічні проблеми – 279 осіб (93,3%), соціальні проблеми – 237 осіб (79,3%), проблеми зі здоров'ям дорослого – 109 (36,4%), проблеми зі здоров'ям дитини – 43 особи (14,4%), проблеми з освітою – 33 особи (11%), інвалідність дитини (дітей) – 21 особа. (7%), інвалідність дорослих та культурні проблеми – по 12 осіб (4%), проблеми дискримінації – 3 особи (1%).

Рівне – проблеми зі здоров'ям дитини – 36 осіб (12%), проблеми зі здоров'ям дорослого – 22 (7%), інвалідність дорослого – 20 (7%), інвалідність дитини (дітей) – 3 особи (1%).

15. Тип домогосподарства до 2022 року і зараз

Вісім осіб не відповіли на запитання (дорівнює). Серед решти респондентів (1128 осіб) у громадах проживання до початку повномасштабної війни респонденти створювали повні сім'ї (чоловік, дружина, дитина/діти), які проживали під спільним дахом – 295 (26,1%), тоді як подружжя, яке проживало без дітей, становило 16,3% респондентів (184 особи). 183 респонденти (16,2%) проживали разом з батьками, є 148 (13,1%) вказали, що живуть лише з дітьми. Найменша кількість осіб – 14 (1,2%) зазначили іншу ситуацію, але не обгрунтували свій вибір.

Рисунок 15. Тип домогосподарства до 2022 року

Дані з окремих міст:

Львів – проживають з дружиною/чоловіком і дітьми – 94 респонденти (36,3%), проживають з батьками – 49 респондентів (18,9%), подружжя без дітей – 39 респондентів

(15,1%), батьки з дитиною/дітьми – 35 респондентів (13,5%), проживають самі – 25 респондентів (9,7%), з партнером/партнеркою і дітьми – 8 респондентів (3,1%) або без дітей – 4 респонденти (1,5%).

Краків – проживання з дружиною/чоловіком і дітьми – 98 респондентів (35,8%), батьки з дитиною/дітьми – 56 респондентів (20,4%), проживання з батьками – 42 респонденти (15,3%), з партнером/партнеркою і дітьми – 28 респондентів (10,2%), подружжя без дітей – 22 респонденти (8%), проживання на самоті – 21 респондент (7,7%), інша ситуація без обґрунтування – 7 респондентів (2,6%);

Дрогобич – проживання з партнером/партнеркою – 72 респонденти (24,1%), подружжя без дітей – 51 респондент (17,05%), з партнером/партнеркою і з дітьми – 48 респондентів (16,05%), проживання з батьками – 39 респондентів (13%), проживання з дружиною/чоловіком і з дітьми та батьки з дитиною/дітьми – по 34 респонденти (11,4%), окреме проживання – 21 респондент (7%);

Рівне – проживання з дружиною/чоловіком – 72 респонденти (24,3%), проживання з дружиною/чоловіком та дітьми – 69 респондентів (23,3%), самостійне проживання – 65 респондентів (22%), проживання з батьками – 53 респонденти (18%), батьки з дитиною/дітьми – 23 респонденти (7,7%), з партнером/партнеркою та дітьми або тільки з партнером/партнеркою – по 6 респондентів (2%), інша ситуація без обґрунтування – 2 респонденти (0,7%);

16. Поточний статус домогосподарства

Одна особа (Рівне) не відповіла на запитання про сімейний статус. Поточний сімейний статус 1135 біженців виглядає наступним чином: найбільша кількість проживає тільки з дітьми і є переважно матерями (бабусями), які проживають у Польщі (315; 27,7%); повну сім'ю мають 189 біженців (16,6%) – це сім'ї, чоловіки яких до початку війни проживали і працювали в Польщі. Найменша кількість осіб – 54 (4,7%) зазначили іншу ситуацію (наприклад, проживання з братами і сестрами).

Рисунок 16. Поточний статус домогосподарства

Дані по окремих містах:

Легніца – проживають тільки з дитиною/дітьми – 76 осіб (29,3%), з дружиною/чоловіком і дітьми – 69 респондентів (26,6%), проживають самі – 33 респонденти (12,7%), проживають з дружиною/чоловіком – 26 осіб (10%), з батьками – 16 респондентів (6, 1%), з партнером – 10 осіб (3,9%), з партнером і дітьми – 6 осіб (2,3%), інші ситуації – 23 особи (8,8%), з яких 15 респондентів (5,8%) не надали обґрунтування, є решта – 8 осіб (3,08%) проживають, наприклад, з братом/сестрою або з другом, з братом, сестрою або другом;

Краків – проживають лише з дитиною/дітьми – 133 респонденти (48,5%), з батьками – 42 респонденти (15,3%), з дружиною/чоловіком та дітьми – 36 респондентів (13,1%), проживають окремо та з партнером – по 21 респонденту (7,6%), з дружиною/чоловіком – 7 респондентів (2,5%), інші ситуації – 14 респондентів (5,1%) (з братом/сестрою, другом);

Дрогобич – проживання лише з дитиною/дітьми – 58 осіб (19,4%), з партнером/партнеркою – 51 особа (17,06%), самостійне проживання – 43 респонденти (14,4%), проживання з батьками – 42 респонденти (14%), з дружиною/чоловіком – 37 осіб (12,4%), з партнером/партнеркою і дітьми – 36 осіб (12,04%), з дружиною/чоловіком і дітьми – 32 респонденти (10,8%);

Рівне – живуть самі – 78 респондентів (25,7%), з дружиною/чоловіком – 55 осіб (18%), з дружиною/чоловіком і дітьми – 52 респонденти (17,1%), тільки з дитиною/дітьми – 48 осіб (15,8%), проживання з батьками – 38 респондентів (12,5%), з партнером/партнеркою та дітьми – 9 осіб (3%), з партнером/партнеркою – 6 осіб (2%), інші ситуації – 17 осіб (5,6%).

17. Діти біженців у системі освіти

Опитані біженці/переселенці мають дітей різного віку. Для цілей проекту розглядалися діти, які перебувають у системі освіти – від 3 років. (ясла) до 25 років. (випускний клас). Дані показують, що найбільша кількість дітей відвідує середню школу – 209 (35,4%) та початкову школу – 182 (30,8%). Далі йдуть наступні групи: діти в дошкільних закладах – 101 (17,1%), ті, що навчаються – 75 (12,7%) і наймолодші, які відвідують дитячі садки – 23 (3,9%). Біженці, які проживають у Польщі, також надали дані про дітей, не охоплених системою освіти: Легніца: дорослі діти становили 25,5% групи (76 осіб); Краків: дорослі та діти до 2 років становили 28,1% групи (77 осіб).

Рисунок 17. Діти біженців у системі освіти

Дані з окремих міст:

Львів – 222 дитини в системі освіти: початкова школа – 75 дітей (33,8%), середня школа – 61 дитина (27,4%), дитячий садок – 50 дітей (22,5%), коледж – 28 (12,6%), ясла – 8 дітей (3,6%);

Краків – 197 дітей в системі освіти: початкова школа – 70 дітей (25,5%), середня школа – 63 дітей (23%), дитячий садок – 35 дітей (12,7%), коледж – 15 осіб (5,4%), ясла – 14 дітей (5,1%);

Дрогобич – 103 дитини в системі освіти: середня школа – 42 дитини (40,8%), коледж – 27 осіб (26,2%), початкова школа – 21 дитина (20,4%), дитячий садок – 12 дітей (11,6%), дитячий садок – 1 дитина (1%);

Рівне – 68 дітей в системі освіти: середня школа – 43 дитини (63,2%), початкова школа – 16 дітей (23,5%), коледж – 5 осіб (7,3%), ясла – 4 дитини (5,8%).

18. Форми навчання

За даними, наданими біженцями, система шкільної освіти найчастіше реалізується в стаціонарній формі – 391 особа (74,2%). Далі йдуть: дистанційна форма – 74 дитини (14%), гібридна та змішана форми – 31 особа (по 5,9%).

Рисунок 18. Форми навчання в школах

Дані по окремих містах:

Львів – стаціонарна форма – 104 дитини (65,4%), дистанційна форма – 43 дитини (27%), гібридна форма – 12 осіб (7,5%);

Краків – стаціонарна форма – 155 дітей (78,7%), змішана форма – 21 особа (10,6%), гібридна форма – 14 осіб (7,1%), дистанційна форма – 7 дітей (3,5%)

Дрогобич – стаціонарна форма – 69 дітей (67%), дистанційна форма – 24 дитини (23%), гібридна форма – 10 осіб (10%);

Рівне – стаціонарна форма – 63 дитини (62,6%), гібридна форма – 5 осіб (7,3%);

19. Соціальні виплати на дітей

В Україні всі особи, діти яких охоплені системою освіти, отримують соціальні виплати на дітей. На відміну від України, в Польщі не всі біженці отримують таку допомогу (226 осіб; 33,5%).

Рисунок 19. Соціальні виплати на дітей

Дані по окремих містах:

Львів – 116 респондентів (44,8%) отримують соціальну допомогу на дітей, 113 респондентів (43,6%) не користуються такою допомогою, 30 респондентів (11,6%) не відповіли;

Краків – 161 респондент (58,8%) отримує соціальну допомогу на дітей, 113 респондентів (41,2%) не користуються такою допомогою (113);

Дрогобич – 103 особи (100%) отримують соціальну допомогу на дітей;

Рівне – 68 осіб (100%) отримують соціальну допомогу на дітей.

20. Члени сім'ї, які залишилися в попередньому місці проживання

На запитання про осіб, які залишилися на попередньому місці проживання, не відповіли 120 осіб (Рівне). Відповіді 1016 респондентів не складають 100%, оскільки можна було відмітити декілька варіантів відповіді. Найбільшу групу – 432 особи (42,5%) – в Україні залишили батьки та родичі – 283 особи (27,8%). Далі йдуть родичі: бабусі та дідусі – 205 осіб (20,2%), інші члени сім'ї (включно з чоловіками) – 188 осіб (18,5), дорослі діти – 155 осіб (15,2%). 57 респондентів зазначили, що ніхто з їхніх родичів не залишився на попередньому місці проживання.

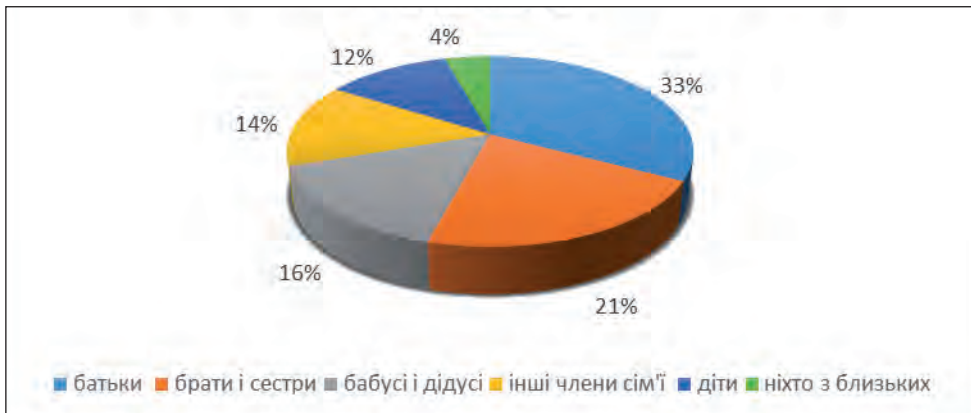

Рисунок 20. Члени сім'ї, які залишилися на попередньому місці проживання

Дані по окремих містах:

Львів – батьки – 138 осіб (53,3%), брати і сестри – 73 особи (28,2%), бабусі і дідусі – 52 особи (20%), діти – 50 осіб (19,3%), інші члени сім'ї (включаючи чоловіків) – 29 осіб (11,2%), ніхто – 6 осіб (2,3%);

Краків – батьки – 140 осіб (51,1%), брати і сестри – 79 осіб (28,8%), діти – 58 осіб (21,1%), ніхто – 57 осіб (20,8%), бабусі і дідусі – 49 осіб (17,8%), інші члени сім'ї (включаючи чоловіків) – 34 особи (12,4%);

Дрогобич – інші члени сім'ї (включаючи чоловіків) – 109 осіб (36,4%), брати і сестри – 89 осіб (29,7%), бабусі і дідусі – 85 осіб (28,4%), батьки – 82 особи (27,4%), діти – 12 осіб (4%),

Рівне – батьки – 72 особи (39,1%), брати і сестри – 42 особи (22,8%), діти – 35 осіб (19%), бабусі і дідусі – 19 осіб (10,3%), інші члени сім'ї (включно з чоловіком) – 16 осіб (8,7%).

21. Теперішнє місце проживання членів сім'ї респондентів

На запитання про теперішнє місце проживання членів сімей біженців, які залишилися на попередньому місці проживання, 64 особи не надали відповіді (Рівне). Було проаналізовано 1072 отримані результати: 927 осіб (8,4%) вказали, що їхні родичі перебувають в Україні на попередньому місці проживання, тобто на окупованих територіях, у зоні активних бойових дій та на фронті. За словами 116 респондентів (10,8%), члени їхніх родин виїхали з України, в тому числі до Польщі. Жодної інформації про долю родичів не вказали 29 осіб (2,7%) з Дрогобича.

Рисунок 21. Теперішнє місце проживання членів сім'ї респондентів

Дані по окремих містах:

Львів – члени сім'ї, які проживають в Україні – 228 (88%), за межами України (Польща, Росія, Канада, Чехія) – 31 респондент (12%);

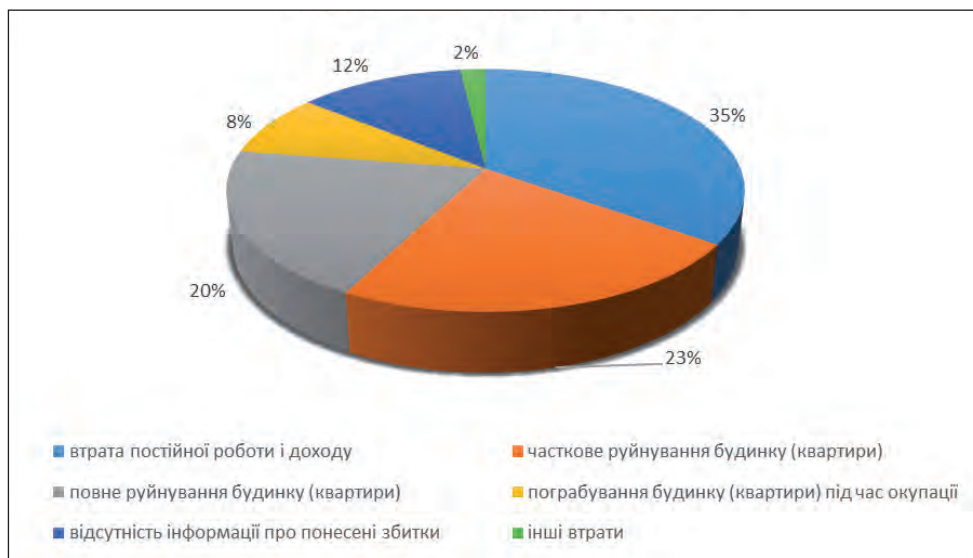
Краків – члени сім'ї, які проживають в Україні – 217 (79,2%), за межами України – 57 респондентів (20,8%);

Дрогобич – члени сім'ї, які зараз проживають в Україні: на окупованих територіях – 189 (63,2%), в зоні бойових дій – 81 респондент (27%), не знають про долю родичів в Україні – 29 респондентів (9,7%);

Рівне – члени сім'ї, які зараз проживають в Україні – 212 респондентів (88%), проживають у різних регіонах, за межами України (Польща, Німеччина, Канада, США, Чехія, Литва) – 28 респондентів (11,6%).

22. Втрати, понесені внаслідок війни

Отримані результати не складають 100%. Загалом респонденти обирали від 1 до 3 варіантів відповідей. Не відповіли на запитання 66 осіб з Легниці та 25 осіб з Кракова. З 1 045 респондентів найчастіше вказували на втрату постійної роботи і регулярного доходу (445; 42,6%). Наступні дві позиції посіли біженці, чиї будинки (квартири) були частково (291 особа; 27,8%) або повністю (253 особи; 24,2%) зруйновані внаслідок обстрілів. І навпаки, у 108 респондентів (10,3%) житло було вкрадено під час окупації. Не всі респонденти (44 особи; 15%) знали про понесені втрати, є ті, хто вказав на інші ситуації (24 особи; 2,3%), у своєму виправданні посилалися на моральну сферу (наприклад, смерть близької людини).

Рисуюнок 22. Втрати, понесені в результаті війни

Дані по окремих містах:

Легніца – втрата постійної роботи і доходу – 112 осіб (43,2%), часткове руйнування будинку (квартири) під час обстрілу – 48 осіб (18,5%), пограбування будинку (квартири) під час окупації – 12 респондентів (4,6%), повне руйнування будинку (квартири) під час обстрілу – 10 респондентів (3,8%), інші втрати (переважно моральні) вказали 11 осіб (3,8%);

Краків – втрата постійної роботи та доходу – 197 респондентів (71,9%), часткове руйнування будинку (квартири) під час обстрілів – 82 респонденти (29,9%), пограбування будинку (квартири) під час окупації – 22 респонденти (8%), повне руйнування будинку (квартири) під час обстрілів – 12 респондентів (4,4%);

Дрогобич – повне руйнування будинку (квартири) під час обстрілів – 133 респонденти (44,5%), втрата постійної роботи та доходу – 97 респондентів (32,4%), часткове руйнування будинку (квартири) під час обстрілів – 79 респондентів (26,4%), пограбування будинку (квартири) під час окупації – 46 респондентів (15,4%);

Рівне – повне руйнування будинку (квартири) під час обстрілів – 98 осіб (32,2%), часткове руйнування будинку (квартири) під час обстрілів – 82 особи (27%), втрата постійної роботи та доходу – 39 респондентів (13%), розграбування будинку (квартири) під час окупації – 28 респондентів (9%), інші втрати (без обґрунтування) зазнали 13 осіб (4%), 44 особи (15%) не знають про понесені втрати.

23. Втрата життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни

На запитання про втрату життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни 329 респондентів (29,2%) відповіли ствердно. Багато близьких загинули на фронті, багато хто також втратив здоров'я (внаслідок отриманих поранень, інсульту, емоційного погіршення через стрес). Дев'ять осіб (з Рівного) не відповіли на це запитання.

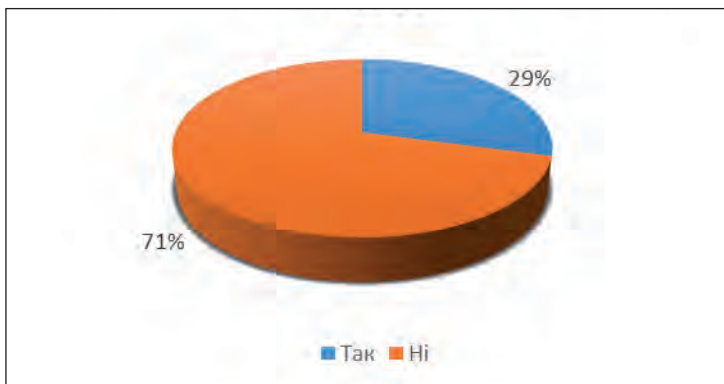

Рисунок 23. Втрата життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни

Дані по окремих містах:

Львів – 194 особи (74,9%) дали негативну відповідь. Втрату життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни вказали 65 осіб (25,1%);

Краків – 239 респондентів (87,2%) дали негативну відповідь. Втрату життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни вказали 35 осіб (12,8%);

Дрогобич – 251 респондент (83,9%) відповів негативно і 48 респондентів (16%) вказали на втрату життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни;

Рівне – з 295 респондентів 114 осіб (38,6%) відповіли негативно і 181 особа (61,4%) вказали на втрату життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок війни.

24. Допомога, на яку очікують біженці

Загалом 897 респондентів (79,4%) з 1136 опитаних вказали на потребу в допомозі, решта біженців (239 осіб; 21,1%) не мають жодних очікувань і, в основному, це ті, хто проживає в Польщі. Серед нагальних потреб були вказані: медичні потреби – 36 осіб (ліки, медична допомога, доступ до фахівців, продовження лікування, медичне та реабілітаційне обладнання, місце в спеціалізованій лікарні, допомога по догляду); працевлаштування та фінансові потреби – 64 особи (пошук роботи або зміна роботи з кращою заробітною платою, фінансова допомога на ліки, гонорари, реабілітацію, збільшення дитячих виплат і пенсій); матеріальні потреби – 72 особи (власне житло, більш комфортні

умови, продукти харчування, в тому числі корм для тварин, одяг і взуття, засоби гігієни та прибирання, книги, іграшки для дітей, побутова техніка); психологічна допомога – 11 осіб (психологічна допомога у зв'язку з депресією для дорослих і дітей); підвищення кваліфікації – 7 осіб (курси польської мови, репетиторство з польської мови, спеціалізовані професійні курси); інше: закінчення війни і повернення додому (17); поліпшення житлових умов (6), юридична допомога (4); влаштування до дитячого садка (3).

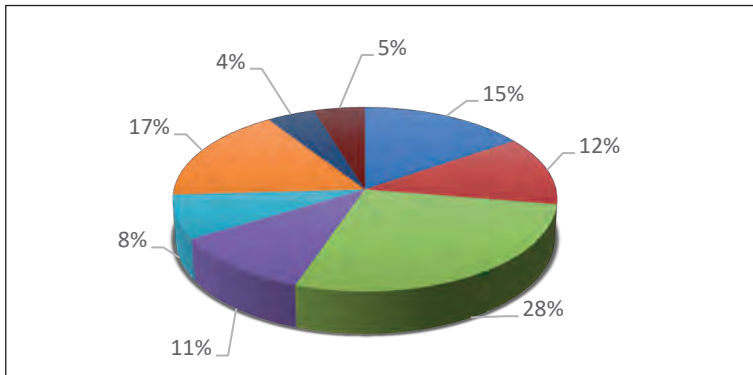

Рисунок 24: Допомога, на яку очікують біженці

Дані по окремих містах:

Львів – біженці, які потребують допомоги – 142 особи (54,8%), біженці, які не потребують допомоги – 117 (45,1%);

Краків – біженці, які потребують допомоги – 167 осіб (62,5%), біженці, які не потребують допомоги – 107 осіб (40%);

Дрогобич – біженці, які потребують допомоги – 293 особи (98%), біженці, які не потребують допомоги – 6 осіб (2%);

Рівне – біженці, які потребують допомоги – 295 осіб (97%), біженці, які не потребують допомоги – 9 осіб (3%).

25. Плани на майбутнє

Останнє запитання, адресоване біженцям, стосувалося планів на майбутнє, на яке не відповіли 17 осіб (Рівне). З 1119 опитаних найбільша група респондентів декларує повернення на попереднє місце проживання – 423 особи (37,8%). Багато хто ще не має планів на майбутнє – 280 осіб (25%). У нинішньому місці проживання бажають залишитися 231 респондент (20,6%). До іншої країни (наприклад, Канади, США) мають намір виїхати 91 особа (8,1%). Намір залишитися в Польщі або Україні зі зміною воєводства/регіону декларують 80 респондентів (7,1%). Менше 14 осіб (1,2%) мають інші плани на майбутнє, але їхні відповіді не були обґрунтовані.

Рисунок 25: Плани на майбутнє

Дані по окремих містах:

Львів – немає планів на майбутнє – 108 осіб (41,7%), намір залишитися на теперішньому місці проживання – 72 особи (27,8%), повернутися з родиною до попереднього місця проживання – 51 особа. (19,7%), намір залишитися в Польщі, але змінити воєводство – 24 особи (9,2%), переїхати до іншої країни – 4 особи (1,5%);

Краків – немає планів на майбутнє – 123 особи (44,9%), намір залишитися на теперішньому місці проживання – 56 осіб (20,4%), виїзд до іншої країни – 45 осіб (16,4%), повернення з родиною до попереднього місця проживання – 28 осіб (10,2%), намір залишитися в Польщі, але змінити воєводство – 14 осіб (5,1%), інше (без обґрунтування) – 8 осіб (2,9%).

Дрогобич – повернення з родиною до попереднього місця проживання – 168 осіб (56,2%), намір залишитися на теперішньому місці проживання – 51 ос. (17,05%), депортація – 51 ос. (17,05%), виїзд до іншої країни – 33 особи (11%), немає планів на майбутнє – 25 осіб (8,4%), намір залишитися в Україні, але змінити регіон – 22 особи (7,3%);

Рівне – повернення з родиною на попереднє місце проживання – 176 осіб (61,3%), намір залишитися на теперішньому місці проживання – 52 особи (18,1%), немає планів на майбутнє – 24 особи (8,3%), намір залишитися в Україні, але змінити область – 20 осіб (6,9%), виїзд в Україну, але змінити область – 20 осіб (6,9%), виїзд до іншої країни – 9 осіб (3,1%), інше (без обґрунтування) – 6 осіб (2,1%).

Почуття самотності та способи подолання стресу серед біженців від війни – порівняльна оцінка міст і країн (Польща – Україна)

У дослідженні взяли участь 1136 осіб з чотирьох різних міст, у тому числі два з Польщі (533 особи) і два з України (603 особи). У подальшому аналізі окремі міста позначалися наступним чином: Місто 1 – Рівне; Місто 2 – Дрогобич; Місто 3 – Легніца; Місто 4 – Краків.

Міста

Рисунок 26: Відсотковий розподіл змінної міста

1. Статистичний аналіз самотності та стресу в містах

Описові статистики для змінних дослідження: відчуття самотності та стилів подолання стресу представлені в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1. Описова статистика змінної відчуття самот

N=1136	Min.	Maks.	M	Me	SD	Sk.	Kurt.	K-S	p
SBS-AD Самотність глобальна	31,00	121,00	75,97	76,00	14,84	-0,116	0,130	0,04	0,002
SBS-AD/sp Самотність соціальна	10,00	38,00	24,01	24,00	5,57	-0,134	-0,169	0,06	<0,001
SBS-AD/se Самотність емоційна	11,00	44,00	26,74	26,00	6,37	0,118	-0,020	0,06	<0,001
SBS-AD/seg Самотність екзистенційна	10,00	40,00	25,21	25,00	5,35	0,128	0,022	0,08	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurtosis.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значущість.

Розподіли змінних відчуття глобальної самотності, відчуття соціальної самотності, відчуття емоційної самотності та відчуття екзистенційної самотності не відповідають нормальному розподілу (у всіх випадках p -значення виявилось меншим за 0,05). Однак значення асиметрії для всіх цих змінних знаходиться в межах від -1 до 1, тому параметричні тести можуть бути використані в аналізі за умови дотримання інших припущень цих тестів.

Змінні соціальна самотність (SBS-AD/sp) та глобальна самотність (SBS-AD) є лівосторонніми (негативно асиметричними), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних менше нуля. Такий результат свідчить про те, що у досліджуваній вибірці більше результатів мають значення вище середнього. З іншого боку, емоційна самотність (SBS-AD/se) та екзистенційна самотність (SBS-AD/seg) є правосторонніми (коефіцієнт асиметрії більший за нуль), що означає, що у вибірці дослідження більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для соціальної та емоційної самотності є від'ємними, що свідчить про плоскокутний розподіл, тобто більшу дисперсію балів навколо середнього значення. На противагу цьому, глобальна та екзистенційна самотність мають лептокулярний розподіл (більша кластеризація балів навколо середнього значення).

Середній рівень глобальної самотності становив 75,97 бала, при цьому мінімальне отримане значення становило 31 бал, є максимальне – 121 бал.

Таблиця 2. Описова статистика змінних стилів подолання стресу

N=1136	Min.	Maks.	M	Me	SD	Sk.	Kurt.	K-S	p
SSZ	23,00	80,00	54,14	55,00	8,86	-0,535	0,233	0,07	<0,001
SSE	17,00	80,00	46,62	46,00	9,61	-0,074	0,309	0,05	<0,001
SSU	20,00	80,00	45,87	46,00	7,95	0,204	1,167	0,05	<0,001
ACZ	7,00	40,00	20,77	21,00	5,33	0,279	0,510	0,05	<0,001
PKT	5,00	27,00	15,60	16,00	3,56	-0,148	-0,064	0,08	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurtosis.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значущість.

Розподіл усіх вищезазначених змінних відхиляється від нормального розподілу. Однак асиметрія знаходиться в межах від -1 до 1, тому в подальшому аналізі будуть використані параметричні тести, за умови, що інші припущення цих тестів будуть виконані.

Змінні стиль, орієнтований на завдання (SSZ), стиль, орієнтований на емоції (SSE) та стиль спілкування (PKT) розподілені лівосторонньо (негативно асиметрично), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних є меншим за нуль. Цей результат свідчить про те, що в досліджуваній вибірці більше результатів мають значення, вищі за середнє. У випадку стилю, орієнтованого на уникнення (SSU) та залучення до вікарної діяльності (ACZ), спостерігається правосторонній (позитивно асиметричний) розподіл, що означає, що в досліджуваній вибірці більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для змінної ТПП є від'ємним, що вказує на плоскокутовий розподіл (більшу дисперсію результатів навколо середнього значення). На противагу цьому, для інших змінних розподіл є лептокурентним (більша кластеризація результатів навколо середнього значення).

2. Зв'язок соціально-демографічних та соціально-економічних змінних з відчуттям самотності

2.1. Вік (віковий діапазон)

Таблиця 3. Зв'язок віку з відчуттям самотності

		Вік
Відчуття глобальної самотності	ρ, p	0,117, <0,001
Відчуття соціальної самотності	ρ, p	0,101, <0,001
Відчуття емоційної самотності	ρ, p	0,087, 0,004
Відчуття екзистенційної самотності	ρ, p	0,119, <0,001

Виявлено зв'язок між віком і глобальною самотністю та її трьома аспектами:

- зв'язок між віком та відчуттям глобальної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування, тобто відчуття глобальної самотності зростає з віком ($\rho=0,117, p<0,001$);
- зв'язок між віком та відчуттям соціальної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування, тобто відчуття соціальної самотності зростає з віком ($\rho=0,101, p<0,001$);
- зв'язок між віком та відчуттям емоційної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування, тобто відчуття емоційної самотності зростає з віком ($\rho=0,087, p=0,004$);
- зв'язок між віком та відчуттям екзистенційної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування, тобто відчуття емоційної самотності зростає з віком ($\rho=0,119, p<0,001$).

2.2. Освіта

Таблиця 4. Зв'язок освіти з відчуттям самотності

		Освіта
Відчуття глобальної самотності	ρ, p	-0,087, 0,003
Відчуття соціальної самотності	ρ, p	-0,085, 0,004
Відчуття емоційної самотності	ρ, p	-0,029, 0,321
Відчуття екзистенційної самотності	ρ, p	-0,117, <0,001

Не було виявлено зв'язку між освітою та почуттям емоційної самотності. З іншого боку, виявлено зв'язок між освітою та відчуттям соціальної, екзистенційної та глобальної самотності. Ці зв'язки мають слабку силу і негативний напрямок, тобто чим вищий рівень освіти, тим нижче відчуття глобальної, соціальної та екзистенційної самотності:

- зв'язок між освітою та відчуттям глобальної самотності – $\rho=-0,087, p=0,003$;
- зв'язок між освітою та відчуттям соціальної самотності – $\rho=-0,085, p=0,004$;
- зв'язок між освітою та відчуттям екзистенційної самотності – $\rho=-0,117, p<0,001$.

2.3. Поточний стан місця проживання

Таблиця 5. Зв'язок поточного місця проживання з відчуттям самотності

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
Відчуття глобальної самотності	Орендоване житло	454	74,22	75,00	523,11	15,47	<0,001	0,01
	У гуртожитку	559	77,60	78,00	601,68			
	У сім'ї/друзів	113	74,96	73,00	536,92			
Відчуття соціальної самотності	Орендоване житло	454	23,46	23,00	529,24	15,89	<0,001	0,01
	У гуртожитку	559	24,62	25,00	601,98			
	У сім'ї/друзів	113	23,19	22,00	510,76			
Відчуття емоційної самотності	Орендоване житло	454	26,74	26,50	564,17	3,33	0,189	<0,01
	У гуртожитку	559	26,96	27,00	573,32			
	У сім'ї/друзів	113	25,82	24,00	512,23			
Відчуття екзистенційної самотності	Орендоване житло	454	24,01	24,00	488,80	40,31	<0,001	0,03
	У гуртожитку	559	26,02	26,00	614,68			
	У сім'ї/друзів	113	25,94	25,00	610,42			

Особи, які проживають у своїх братів, сестер, друзів та двоюрідних братів, були об'єднані в одну групу – «У сім'ї/друзів», яка налічувала 113 осіб. Одна особа не надала відповіді на поставлене запитання, є відповідь «Купівля житла» надали лише дев'ять осіб, тому ці спостереження (10 осіб) були виключені з аналізу.

Виходячи з наведених вище результатів, можна зробити висновок, що лише у випадку емоційної самотності поточне місце проживання не диференціює рівень самотності. Для глобальної, соціальної та екзистенційної самотності відмінності між групами є статистично значущими. Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між наступними групами:

3 точки зору соціальної самотності:

- у групі У сім'ї/друзів ($Me=22,00$, $IQR=7,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі У гуртожитку ($Me=25,00$, $IQR=7,00$), $p=0,019$; сила впливу слабка;
- у групі «Орендоване житло» ($Me=23,00$, $IQR=7,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі «У гуртожитку» ($Me=25,00$, $IQR=7,00$), $p<0,001$; сила впливу слабка; 3 точки зору екзистенційної самотності;
- у групі «Орендоване житло» ($Me=24,00$, $IQR=6,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі «У сім'ї/друзів» ($Me=25,00$, $IQR=8,00$), $p=0,001$; сила впливу слабка;
- У групі «Орендоване житло» ($Me=24,00$, $IQR=6,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі «Комунальне житло» ($Me=26,00$, $IQR=8,00$), $p<0,001$; сила впливу слабка.

3 точки зору глобальної самотності:

- У групі «Орендоване житло» ($Me=75,00$, $IQR=18,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі «Колективний гуртожиток» ($Me=78,00$, $IQR=23,00$), $p<0,001$; сила впливу слабка.

2.4. Сімейний стан

Таблиця 6. Зв'язок сімейного стану біженців з відчуттям самотності

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
Відчуття глобальної самотності	Неодружена/неодружений	249	73,22	71,00	505,90	13,13	0,004	0,01
	Дружина/чоловік	595	76,47	77,00	579,52			
	Вдова/вдівець	123	78,09	78,00	619,39			
	Розлучена/розлучений	169	76,67	78,00	584,90			
Відчуття соціальної самотності	Неодружена/неодружений	249	23,06	23,00	517,07	9,37	0,025	0,01
	Дружина/чоловік	595	24,13	24,00	573,74			
	Вдова/вдівець	123	24,51	24,00	595,26			
	Розлучена/розлучений	169	24,61	24,00	606,35			
Відчуття емоційної самотності	Неодружена/неодружений	249	25,55	24,00	498,75	14,95	0,002	0,01
	Дружина/чоловік	595	27,02	27,00	582,91			
	Вдова/вдівець	123	27,07	27,00	593,84			
	Розлучена/розлучений	169	27,30	27,00	602,08			
Відчуття екзистенційної самотності	Неодружена/неодружений	249	24,61	24,00	532,84	12,95	0,005	0,01
	Дружина/чоловік	595	25,32	25,00	572,08			
	Вдова/вдівець	123	26,51	26,00	657,00			
	Розлучена/розлучений	169	24,76	24,00	544,04			

На основі наведених вище результатів можна зробити висновок, що як для глобального відчуття самотності, так і для трьох її аспектів сімейний стан диференціює рівень самотності (сила впливу слабка). Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між наступними групами:

З точки зору соціальної самотності:

- у групі неодружена/неодружений ($Me=23,00$, $IQR=8,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=24,00$, $IQR=8,00$), $p=0,037$.

Щодо емоційної самотності:

- у групі неодружена/неодружений ($Me=24,00$, $IQR=8,50$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=27,00$, $IQR=8,00$), $p=0,004$;
- у групі неодружена/неодружений ($Me=24,00$, $IQR=8,50$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=27,00$, $IQR=7,50$), $p=0,009$.

Щодо екзистенційної самотності:

- у групі розлучена/розлучений ($Me=24,00$, $IQR=6,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=26,00$, $IQR=7,00$), $p=0,022$;
- у групі неодружена/неодружений ($Me=24,00$, $IQR=7,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=26,00$, $IQR=7,00$), $p=0,003$.

Щодо глобальної самотності:

- у групі неодружена/неодружений ($Me=71,00$, $IQR=22,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=77,00$, $IQR=19,00$), $p=0,018$;

- у групі не одружена/не одружений ($Me=71,00$, $IQR=22,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=78,00$, $IQR=24,00$), $p=0,010$.

2.5. Статус зайнятості

Таблиця 7. Зв'язок поточного статусу зайнятості з відчуттям самотності

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
Відчуття глобальної самотності	Безробітні (шукають роботу)	252	75,45	76,00	506,95	51,97	<0,001	0,05
	Безробітні (не шукають роботу)	107	78,36	81,00	577,89			
	Пенсіонер	279	79,08	80,00	578,96			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	76,74	78,00	527,77			
	Зайняті у приватному секторі	208	70,45	69,50	395,36			
Відчуття соціальної самотності	Безробітні (шукають роботу)	252	23,49	24,00	492,63	54,93	<0,001	0,05
	Безробітні (не шукають роботу)	107	25,13	25,00	579,61			
	Пенсіонер	279	25,19	26,00	577,61			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	24,63	25,00	548,31			
	Зайняті у приватному секторі	208	21,89	22,00	395,58			
Відчуття емоційної самотності	Безробітні (шукають роботу)	252	26,63	26,00	516,58	45,11	<0,001	0,04
	Безробітні (не шукають роботу)	107	28,34	28,00	595,50			
	Пенсіонер	279	27,28	27,00	545,87			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	27,42	27,00	550,23			
	Зайняті у приватному секторі	208	24,36	24,00	399,26			
Відчуття екзистенційної самотності	Безробітні (шукають роботу)	252	25,33	25,00	516,34	27,90	<0,001	0,02
	Безробітні (не шукають роботу)	107	24,90	24,00	496,62			
	Пенсіонер	279	26,62	27,00	588,46			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	24,69	24,00	469,33			
	Зайняті у приватному секторі	208	24,20	25,00	464,47			

У тесті Крускала-Уолліса були виявлені значущі відмінності між групами (з ефектом слабкої сили) для глобальної самотності та для трьох її аспектів. Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав, що існують відмінності між наступними групами:

Щодо соціальної самотності:

- у групі зайнятості, ніж у групі пенсіонерів ($Me=26,00$, $IQR=7,00$), $p=0,010$.

Щодо емоційної самотності:

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=24,00$, $IQR=6,00$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=26,00$, $IQR=8,00$), $p<0,001$;

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me = 27,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі зайнятих у державному секторі ($Me = 27,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$;
- у групі зайнятості в приватному секторі ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 28,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$.

Щодо екзистенційної самотності:

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 25,00$, $IQR = 6,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me = 27,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$;
- у групі бюджетної зайнятості ($Me = 24,00$, $IQR = 5,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me = 27,00$, $IQR = 8,00$), $p < 0,001$.

Щодо глобальної самотності:

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі безробітних, які шукають роботу ($Me = 76,00$, $IQR = 18,00$), $p = 0,001$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі зайнятих у бюджетній сфері ($Me = 78,00$, $IQR = 22,00$), $p < 0,001$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 81,00$, $IQR = 25,00$), $p < 0,001$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 69,50$, $IQR = 15,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me = 80,00$, $IQR = 22,00$), $p < 0,001$.

2.6. Знання іноземної мови, крім російської

Таблиця 8. Зв'язок знання іноземної мови (крім російської) з відчуттям самотності

	Так (N=516)			Ні (N=615)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
Самотність глобальна	73,48	73,00	512,13	78,06	78,00	611,20	-5,08	<0,001	0,02
Самотність соціальна	23,18	23,00	515,24	24,71	25,00	608,59	-4,80	<0,001	0,02
Самотність емоційна	26,28	26,00	543,58	27,13	27,00	584,81	-2,12	0,034	<0,01
Самотність екзистенційна	24,02	24,00	496,10	26,22	26,00	624,65	-6,61	<0,001	0,04

П'ятеро осіб не відповіли на поставлене запитання, тому ці спостереження були виключені з аналізу.

Респонденти, які розмовляють іноземною мовою, крім російської, продемонстрували нижчий рівень глобальної самотності ($Me = 73,00$, $IQR = 19,75$), соціальної самотності ($Me = 23,00$, $IQR = 7,00$), емоційної самотності ($Me = 26,00$, $IQR = 9,00$) та екзистенційної самотності ($Me = 24,00$, $IQR = 6,00$), ніж респонденти, які розмовляють лише українською або українською та російською мовами (відповідно, для SBSgl: $Me = 78,00$,

$IQR = 22,00$; SBS_{Sp} : $Me = 25,00$, $IQR = 7,00$; SBS_{Se} : $Me = 27,00$, $IQR = 8,00$; SBS_{Seg} : $Me = 26,00$, $IQR = 8,00$). Спостережувані ефекти мають слабку силу.

2.7. Рік прибуття до поточного місця проживання

Таблиця 9. кореляції між роком прибуття до поточного місця проживання та відчуттям самотності

	2022 р. (N=922)			2023 р. (N=159)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Середній ранг	<i>M</i>	<i>Me</i>	Середній ранг	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Самотність глобальна	76,32	77,00	547,42	74,50	73,00	503,76	-1,63	0,103	<0,01
Самотність соціальна	24,19	24,00	549,22	23,21	24,00	493,35	-2,09	0,037	<0,01
Самотність емоційна	26,89	27,00	546,58	26,12	25,00	508,64	-1,42	0,156	<0,01
Самотність екзистенційна	25,23	25,00	540,93	25,17	25,00	541,42	-0,02	0,985	<0,01

Спостереження, в яких респонденти не відповіли на це запитання (55 осіб), були виключені.

Статистично значущих відмінностей щодо глобальної, емоційної та екзистенційної самотності між тими, хто залишив поточне місце проживання у 2022 році, і тими, хто залишив поточне місце проживання у 2023 році, не спостерігалось. Натомість відмінності були виявлені для соціальної самотності. Ті, хто виїхав з поточного місця проживання у 2022 році, мали вищий рівень соціальної самотності ($Me = 24,00$, $IQR = 7,00$), ніж ті, хто виїхав з поточного місця проживання у 2023 році ($Me = 24,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,037$. Проте це дуже слабкий ефект.

Почуття самотності не диференціюється за статтю, зміною доходу, втратою життя або здоров'я члена сім'ї через війну.

3. Зв'язок соціально-демографічних та соціально-економічних змінних зі стилями подолання стресу

3.1. Вік

Таблиця 10. Зв'язок віку зі стилями подолання стресу

		Вік
SSZ – стиль, сфокусований на завданнях	ρ , p	0,002, 0,954
SSE – стиль, сфокусований на емоціях	ρ , p	0,029, 0,328
SSU – стиль, сфокусований на униканні	ρ , p	-0,068, 0,021
ACZ – брати частку у заходах із заміщення	ρ , p	-0,107, <0,001
PKT – пошук акаунтів у соціальних мережах	ρ , p	0,010, 0,749

Лише два зв'язки виявилися статистично значущими – між віком і стилем, орієнтованим на уникнення (SSU), є також між віком і залученістю у вікарну діяльність (ACZ). Напрямок цих зв'язків є негативним, що означає, що вираженість стилю, орієнтованого на уникнення, та залученості у вікарну діяльність зменшується з віком. Однак це зв'язки слабкої сили (SSU: $\rho = -0,068$, $p = 0,021$; ACZ: $\rho = -0,107$, $p < 0,001$).

Статистично значущих зв'язків між віком та іншими стилями подолання стресу не виявлено.

3.2. Освіта

Таблиця 11. Зв'язок освіти зі стилями подолання стресу

		Освіта
SSZ	ρ , p	0,141, <0,001
SSE	ρ , p	-0,023, 0,435
SSU	ρ , p	0,068, 0,021
ACZ	ρ , p	0,096, 0,001
PKT	ρ , p	-0,008, 0,778

Зв'язки між освітою та ССЗ, СБУ та АКЗ виявилися статистично значущими. Ці зв'язки мають слабку силу і позитивний напрямок:

- інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання, зростає з вищим рівнем освіти ($\rho = 0,141$, $p < 0,001$);
- інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення, зростає з вищим рівнем освіти ($\rho = 0,068$, $p = 0,021$);
- вираженість залучення до вікарної діяльності зростає з вищим рівнем освіти ($\rho = 0,096$, $p = 0,001$).

3.3. Поточний стан проживання

Таблиця 12. Зв'язок поточного місця проживання зі стилями подолання стресу

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
SSZ	Орендоване житло	454	56,37	57,00	638,76	40,93	<0,001	0,04
	У гуртожитку	559	52,46	53,00	510,63			
	У сім'ї/друзів	113	53,65	53,00	522,66			
SSE	Орендоване житло	454	46,71	46,00	559,70	2,43	0,297	<0,01
	У гуртожитку	559	46,20	46,00	557,47			
	У сім'ї/друзів	113	48,02	47,00	608,58			
SSU	Орендоване житло	454	46,76	47,00	602,38	27,92	<0,001	0,02
	У гуртожитку	559	44,63	45,00	513,99			
	У сім'ї/друзів	113	48,29	48,00	652,25			

ACZ	Орендоване житло	454	21,52	22,00	613,51	47,18	<0,001	0,04
	У гуртожитку	559	19,77	19,00	499,33			
	У сім'ї/друзів	113	22,74	22,00	679,99			
PKT	Орендоване житло	454	15,76	16,00	570,87	2,93	0,232	<0,01
	У гуртожитку	559	15,38	16,00	549,58			
	У сім'ї/друзів	113	16,04	16,00	602,75			

Особи, які проживають у своїх братів, сестер, друзів та двоюрідних братів були об'єднані в одну групу – «У сім'ї/друзів», яка налічувала 113 осіб. Одна особа не надала відповіді на поставлене запитання, є відповідь «Купівля квартири» надали лише дев'ять осіб, тому ці спостереження (10 осіб) були виключені з аналізу.

Виходячи з наведених вище результатів, можна зробити висновок, що поточне місце проживання диференціює ступінь тяжкості CC3, CCY та AC3. Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між наступними групами:

З точки зору стилю, орієнтованого на завдання (SSZ):

- у групі У комунальному будинку ($Me = 53,00$, $IQR = 13,00$) нижча інтенсивність SSZ, ніж у групі Орендована квартира ($Me = 57,00$, $IQR = 10,00$), $p < 0,001$; сила ефекту слабка;
- у групі «У сім'ї/друзів» ($Me = 53,00$; $IQR = 10,00$) нижча інтенсивність CC3, ніж у групі «Орендоване житло» ($Me = 57,00$, $IQR = 10,00$), $p = 0,002$; сила ефекту слабка.

Щодо стилю, орієнтованого на уникнення (SSU):

- у групі У колективному гуртожитку ($Me = 45,00$, $IQR = 10,00$) інтенсивність SSU нижча, ніж у групі Орендоване житло ($Me = 47,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$; сила впливу слабка;
- У групі «У гуртожитку» ($Me = 45,00$, $IQR = 10,00$) нижча інтенсивність СЖО, ніж у групі «З родиною/друзями» ($Me = 48,00$, $IQR = 9,00$), $p < 0,001$; сила ефекту слабка.

З точки зору залучення до вікарної діяльності (ACZ):

- у групі У колективному гуртожитку ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) нижча інтенсивність залучення до віктимної діяльності, ніж у групі Орендоване житло ($Me = 22,00$; $IQR = 7,00$), $p < 0,001$; сила впливу слабка;
- у групі У гуртожитку ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) нижча тяжкість ПТСР, ніж у групі У домі сім'ї/друзів ($Me = 22,00$; $IQR = 7,00$), $p < 0,001$; сила впливу слабка.

3.4. Сімейний стан

Таблиця 13. Кореляції сімейного стану зі стилями подолання стресу

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
SSZ	Неодружена/неодружений	249	53,63	53,00	535,40	9,61	0,022	0,01
	Дружина/чоловік	595	54,64	56,00	589,65			
	Вдова/вдівець	123	52,06	54,00	508,71			
	Розлучена/розлучений	169	54,64	55,00	586,33			

SSE	Неодружена/неодружений	249	46,80	47,00	573,73	8,08	0,044	0,01
	Дружина/чоловік	595	46,96	47,00	585,15			
	Вдова/вдівець	123	47,11	46,00	565,55			
	Розлучена/розлучений	169	44,76	44,00	504,33			
SSU	Неодружена/неодружений	249	46,79	46,00	603,46	12,13	0,007	0,01
	Дружина/чоловік	595	45,67	46,00	564,51			
	Вдова/вдівець	123	44,18	43,00	483,52			
	Розлучена/розлучений	169	46,41	47,00	592,90			
ACZ	Неодружена/неодружений	249	22,02	22,00	651,76	26,46	<0,001	0,02
	Дружина/чоловік	595	20,52	20,00	551,10			
	Вдова/вдівець	123	19,51	19,00	481,52			
	Розлучена/розлучений	169	20,71	21,00	570,39			
PKT	Неодружена/неодружений	249	15,29	15,00	532,47	5,10	0,165	<0,01
	Дружина/чоловік	595	15,67	16,00	579,87			
	Вдова/вдівець	123	15,39	15,00	551,56			
	Розлучена/розлучений	169	15,93	16,00	593,87			

Виходячи з наведених вище результатів, можна зробити висновок, що сімейний стан диференціює вираженість ССЗ, ССЕ, ССУ та АСЗ. Однак поглиблений апостеріорний аналіз з поправкою на множинні порівняння не виявив відмінностей між групами за вираженістю сфокусованого на завданні стилю. Натомість були виявлені відмінності між наступними групами:

З точки зору емоційно-орієнтованого стилю (SSE):

- У групі розлучена/розлучений ($Me = 44,00$, $IQR = 12,00$) інтенсивність SSE нижча, ніж у групі дружина/чоловік ($Me = 47,00$, $IQR = 13,00$), $p = 0,028$; сила ефекту слабка.

Щодо стилю, орієнтованого на уникнення (SSU):

- у групі вдова/вдівець ($Me = 43,00$, $IQR = 10,00$) нижча інтенсивність SSU, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me = 47,00$, $IQR = 8,00$), $p = 0,029$; сила впливу слабка;
- у групі вдова/вдівець ($Me = 43,00$, $IQR = 10,00$) менша вираженість СГУ, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me = 46,00$; $IQR = 9,00$), $p = 0,005$; сила впливу слабка.

Щодо залучення до вікарної діяльності (ACZ):

- у групі вдова/вдівець ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) нижча вираженість ACZ, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me = 22,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$; сила ефекту слабка;
- у групі дружина/чоловік ($Me = 20,00$, $IQR = 7,00$) тяжкість перебігу АКЗ нижча, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me = 22,00$; $IQR = 6,00$), $p < 0,001$; сила ефекту слабка.

3.5. Статус зайнятості**Таблиця 14.** Кореляції поточного статусу зайнятості зі стилями подолання стресу

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	P	η^2
SSZ	Безробітні (шукають роботу)	252	52,98	54,00	483,06	18,58	<0,001	0,01
	Безробітні (не шукають роботу)	107	55,96	57,00	559,17			
	Пенсіонер	279	52,54	54,00	471,08			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	55,61	56,00	561,21			
	Зайняті у приватному секторі	208	55,43	56,00	549,23			
SSE	Безробітні (шукають роботу)	252	45,19	46,00	474,23	15,27	0,004	0,01
	Безробітні (не шукають роботу)	107	49,53	50,00	603,92			
	Пенсіонер	279	47,03	46,00	523,43			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	47,17	46,00	523,65			
	Зайняті у приватному секторі	208	46,22	46,00	499,73			
SSU	Безробітні (шукають роботу)	252	45,53	45,00	503,45	9,70	0,046	0,01
	Безробітні (не шукають роботу)	107	46,92	47,00	562,14			
	Пенсіонер	279	45,10	44,00	477,43			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	46,37	46,00	530,45			
	Зайняті у приватному секторі	208	46,35	46,00	541,54			
ACZ	Безробітні (шукають роботу)	252	20,41	20,00	490,08	30,30	<0,001	0,03
	Безробітні (не шукають роботу)	107	22,80	23,00	634,89			
	Пенсіонер	279	20,10	19,00	466,43			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	20,61	21,00	509,50			
	Зайняті у приватному секторі	208	21,32	22,00	553,51			
PKT	Безробітні (шукають роботу)	252	15,62	16,00	519,41	8,28	0,082	<0,01
	Безробітні (не шукають роботу)	107	14,87	15,00	450,50			
	Пенсіонер	279	15,42	16,00	505,68			
	Зайняті у бюджетній сфері	183	16,05	17,00	550,85			
	Зайняті у приватному секторі	208	15,73	16,00	523,79			

Оскільки варіанти «Непрацевдатний», «Працюючий інвалід» та «Власний бізнес» обрали трохи більше 30 осіб у кожному випадку, ці спостереження були виключені з аналізу. Чотири спостереження, де респонденти не надали відповіді, також були виключені. Таким чином, до аналізу було включено 1 029 спостережень.

У тесті Крускала-Уолліса були виявлені значущі відмінності між групами (з ефектом слабкої сили) для всіх стилів подолання, окрім PKT (пошук соціальних контактів). Однак поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння не виявив відмінностей між групами за вираженістю стилю, орієнтованого на уникнення (SSU). Натомість були виявлені відмінності між наступними групами:

За вираженістю стилю, орієнтованого на завдання (SSZ):

- у групі пенсіонерів ($Me = 54,00$, $IQR = 14,00$) нижча інтенсивність SSZ, ніж у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 56,00$, $IQR = 10,00$), $p = 0,041$;
- у групі пенсіонерів ($Me = 54,00$, $IQR = 14,00$) нижча інтенсивність SSZ, ніж у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 56,00$, $IQR = 11,00$), $p = 0,014$.

Щодо стилю, орієнтованого на емоції (SSE):

- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me = 46,00$, $IQR = 11,75$), інтенсивність SSE нижча, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 50,00$, $IQR = 16,00$), $p = 0,002$;
- у групі зайнятості в приватному секторі ($Me = 46,00$, $IQR = 14,00$) нижча інтенсивність SSE, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 50,00$, $IQR = 16,00$), $p = 0,032$.

Щодо стилю залучення до вікарної діяльності (ACZ):

- у групі пенсіонерів ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) нижча інтенсивність ACZ, ніж у групі зайнятих у приватному секторі ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$), $p = 0,014$;
- у групі пенсіонерів ($Me = 19,00$, $IQR = 7,00$) нижчий ступінь вираженості АКЗ, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me = 20,00$, $IQR = 8,00$), тяжкість перебігу АКЗ нижча, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p < 0,001$;
- у групі бюджетної зайнятості ($Me = 21,00$, $IQR = 6,00$) нижчий ступінь тяжкості АКЗ, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me = 23,00$, $IQR = 6,00$), $p = 0,005$.

3.6. Зміна доходу

Таблиця 15. Кореляції зміни доходу зі стилями подолання стресу

		Зміна доходів
SSZ	ρ , p	-0,024, 0,426
SSE	ρ , p	0,002, 0,935
SSU	ρ , p	0,084, 0,005
ACZ	ρ , p	0,091, 0,002
PKT	ρ , p	0,039, 0,194

Лише дві кореляції виявилися статистично значущими: між зміною доходу та стилем, орієнтованим на уникнення ($\rho = 0,084$, $p = 0,005$) і між зміною доходу та залученням до вікарної діяльності ($\rho = 0,091$, $p = 0,002$). Ці кореляції мають слабку силу і позитивний напрямок. Позитивний напрямок означає, що зі збільшенням доходу зростає ступінь вираженості ССУ та АКЗ.

7. Знання іноземної мови, крім російської

Таблиця 16. Кореляції знання іноземної мови, відмінної від російської зі стилями подолання стресу

	Так ($N = 516$)			Ні ($N = 615$)					
	М	Me	Середній ранг	М	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	55,63	57,00	615,22	52,89	54,00	524,70	-4,65	<0,001	0,02
SSE	46,44	46,00	552,22	46,80	47,00	577,56	-1,30	0,194	<0,01
SSU	46,38	46,00	588,91	45,46	46,00	546,78	-2,16	0,031	<0,01
ACZ	21,34	21,00	607,89	20,29	20,00	530,86	-3,96	<0,001	0,01
PKT	15,66	16,00	566,68	15,56	16,00	565,43	-0,07	0,948	<0,01

П'ятеро осіб не відповіли на поставлене запитання, тому ці спостереження були виключені з аналізу.

Носії іноземної мови, відмінної від російської, продемонстрували вищу інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання ($Me = 57,00$, $IQR = 10,00$, $p < 0,001$), вищу інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення ($Me = 46,00$, $IQR = 9,00$, $p = 0,031$) та вищу інтенсивність залучення до вікарної діяльності ($Me = 21,00$, $IQR = 7,00$, $p < 0,001$), ніж у носіїв лише української або російської мов (відповідно: $Me = 54,00$, $IQR = 13,00$; $Me = 46,00$, $IQR = 10,00$; $Me = 20,00$, $IQR = 7,00$). Це ефекти слабкої сили. Щодо інших стилів подолання стресу, то статистично значущих відмінностей між групами не спостерігалось.

Стилі подолання стресу не були диференційовані за статтю, роком прибуття до поточного місця проживання або втраатою життя чи здоров'я члена сім'ї через війну.

4. Зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Таблиця 17. Зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Змінна		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Відчуття соціальної самотності	<i>r</i>	-0,188	0,226	-0,121	-0,025	-0,218
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,409	<0,001
Відчуття емоційної самотності	<i>r</i>	-0,146	0,281	-0,085	0,009	-0,179
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,004	0,768	<0,001
Відчуття екзистенційної самотності	<i>r</i>	-0,221	0,214	-0,016	0,013	-0,104
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,591	0,651	<0,001
Відчуття глобальної самотності	<i>r</i>	-0,213	0,283	-0,088	-0,001	-0,196
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,003	0,986	<0,001

Статистично значущі зв'язки виділені жирним шрифтом.

За результатами кореляцій можна зробити висновок, що існують статистично значущі зв'язки між відчуттям глобальної самотності та її трьома аспектами і всіма стилями подолання, за винятком ACZ (залучення до вікарної діяльності), є у випадку екзистенційної самотності – також за винятком SSU (стиль, орієнтований на уникнення). Це слабкі кореляції.

Зокрема, вони виглядають наступним чином:

- відчуття соціальної самотності та CCC – зв'язок слабкої сили і негативного напрямку (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання) $r = -0,188$, $p < 0,001$
- відчуття соціальної самотності проти SSE – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції) $r = 0,226$, $p < 0,001$; – відчуття соціальної самотності проти CCC – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,05$, $p = 0,001$ – $-0,121$, $p < 0,001$;
- відчуття соціальної самотності та ТПП – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вищим є відчуття соціальної самотності, тим нижчою є інтенсивність унікаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r = -0,218$, $p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності та CCЗ – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вищим є відчуття емоційної самотності, тим нижчою є інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні) $r = -0,146$, $p < 0,001$; (чим вище відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, сфокусованого на емоціях) $r = 0,281$, $p < 0,001$;

- відчуття емоційної самотності та CCC – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,05, p = 0,001, -0,085, p = 0,004$;
- відчуття емоційної самотності vs ТПП – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вищим є відчуття емоційної самотності, тим нижчою є інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення – пошук соціальних контактів) $r = -0,179, p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та ССЗ – зв'язок зі слабкою силою та негативною спрямованістю (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю орієнтації на завдання) $r = -0,221, p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та SSE – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції) $r = 0,214, p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та ТПП – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим нижча інтенсивність унікаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r = -0,104, p < 0,001$;
- відчуття глобальної самотності та SSE – зв'язок зі слабкою силою та негативним напрямком (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю орієнтації на завдання) $r = -0,213, p < 0,001$;
- відчуття глобальної самотності vs SSE – зв'язок зі слабкою силою та позитивним напрямком (чим вище відчуття глобальної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-сфокусованого стилю) $r = 0,283, p < 0,001$;
- відчуття глобальної самотності vs SSU – зв'язок зі слабкою силою та негативним напрямком (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,088, p = 0,003$;
- відчуття глобальної самотності та ТПП – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,196, p < 0,001$.

Найсильніший зв'язок був між відчуттям глобальної самотності та емоційно-сфокусованим стилем ($r = 0,283, p < 0,001$), є найслабший – між відчуттям емоційної самотності та стилем, орієнтованим на уникнення ($r = -0,085, p = 0,004$).

5. Посилання на гіпотези

Була висунута гіпотеза, що домінуючим аспектом самотності буде екзистенційний аспект.

Таблиця 18. Результати дисперсійного аналізу, проведеного щодо варіації аспектів відчуття самотності

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза- Гейслера	Відповідність
Самотність соціальна	2,40	0,95	<0,001	35,71	< 0,001
Самотність емоційна	2,43				
Самотність екзистенційна	2,52				

Проведений аналіз показав, що різниця в рівнях аспектів відчуття самотності є статистично значущою $F(1,906; 2162,985)=35,71; p<0,001$. Результати пост-хок-аналізу представлені в таблиці 75.

Таблиця 19. Множинні порівняння аспектів почуття самотності

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
Самотність соціальна	Самотність емоційна	-0,030	0,013	0,062
Самотність соціальна	Самотність екзистенційна	-0,120	0,016	< 0,001
Самотність емоційна	Самотність екзистенційна	-0,090	0,016	<0,001

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Рівень екзистенційної самотності ($M=2,52; SD=0,54$) значно вищий, ніж рівень соціальної самотності ($M=2,40; SD=0,56$) та емоційної самотності ($M=2,43; SD=0,58$) – в обох випадках $p<0,001$. Натомість рівні емоційної самотності та соціальної самотності суттєво не відрізняються один від одного. Таким чином, гіпотеза про те, що домінуючим обличчям самотності буде екзистенційне обличчя, підтвердилася.

Гіпотеза про те, що для **біженців війни** характерні різні стилі подолання стресу.

Таблиця 20. Результати дисперсійного аналізу відмінностей у стилях подолання стресу

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза-Гейслера	Відповідність
SSZ	54,14	0,92	<0,001	385,09	< 0,001
SSE	46,62				
SSU	45,87				

Проведений аналіз показав, що відмінності у представлених стилях подолання є статистично значущими $F(1850; 2099,961)=385,09, p<0,001$. Результати постфактум аналізу представлені в Таблиці 77.

Таблиця 21. Множинні порівняння рівнів стилів подолання стресу

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
SSZ	SSE	7,520	0,363	<0,001
SSZ	SSU	8,271	0,281	<0,001
SSE	SSU	0,751	0,339	0,081

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Статистично значущі відмінності спостерігалися між інтенсивністю стилю, орієнтованого на завдання ($M=54,14; SD=8,86$) та інтенсивністю стилю, орієнтованого на емоції ($M=46,62; SD=9,61$) і стилю, орієнтованого на уникнення ($M=45,87; SD=7,95$).

Проведений аналіз показав, що у біженців від війни спостерігається перевага стилів подолання стресу. У досліджуваній групі домінує стиль, сфокусований на завданні, тоді як між інтенсивністю стилю, сфокусованого на емоціях, та інтенсивністю стилю, сфокусованого на уникненні, не було виявлено статистично значущих відмінностей.

6. Модерація – припущення, що поточне місто проживання суттєво змінює зв'язок між почуттям самотності та стилями подолання стресу

Проведений модераторний аналіз показав, що поточне місто проживання суттєво не модифікує зв'язок між глобальною самотністю та соціальною самотністю і стилями подолання стресу.

Таблиця 22. Результати модерації – моделююча роль поточного міста проживання на зв'язок між відчуттям емоційної самотності та стилями подолання стресу

		B	SE	t	p	LL	UL
SBSsexмісто	SSZ	0,066	0,04	1,79	0,073	-0,006	0,138
SBSsexмісто	SSE	0,041	0,04	1,05	0,294	-0,036	0,118
SBSsexмісто	SSU	0,135	0,03	4,05	<0,001	0,070	0,200
SBSsexмісто	ACZ	0,074	0,02	3,31	0,001	0,030	0,119
SBSsexмісто	PKT	0,031	0,01	2,12	0,034	0,002	0,061

З усіх проаналізованих моделей було виявлено, що модератори є статистично значущими для трьох взаємозв'язків, які описані нижче (а саме: поточне місто проживання суттєво модифікує взаємозв'язок між відчуттям емоційної самотності та стилем подолання, орієнтованим на уникнення, залученням до вікарної діяльності та пошуком соціальних контактів).

Перша проаналізована модель розглядала моделюючу роль поточного міста проживання для зв'язку між відчуттям емоційної самотності та стилем подолання, орієнтованим на уникнення (SSU). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=8,27$; $p<0,001$) і пояснює загалом 2,2% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для ДБСТ ($B=-0,42$; $SE=0,09$; $t(3,1132)=-4,89$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для міста ДБСТ ($B=-3,73$; $SE=0,93$; $t(3,1132)=-4,03$; $p<0,001$). Взаємодія двох змінних також виявилася значущою ($B=0,14$; $SE=0,03$; $t(3,1132)=4,05$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі «Місто 1» ($B=-0,28$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=-0,393$; $ULCI=-0,169$), що означає, що чим вище значення відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення. Цей ефект також виявився статистично значущим у групі «Місто 2» ($B=-0,15$; $SE=0,04$; $p<0,001$; $LLCI=-0,221$; $ULCI=-0,071$).

Друга модель розглядала модеруючу роль поточного міста проживання у зв'язку між відчуттям емоційної самотності та стилем подолання – залученням до замісної діяльності (ACZ). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=4,06$; $p=0,007$) і пояснює загалом 1,1% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для ДБСТ ($B=-0,17$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=-2,88$; $p=0,004$) і значущий головний ефект для міста ДБСТ ($B=-1,86$; $SE=0,62$; $t(3,1132)=-2,98$; $p=0,003$). Взаємодія двох змінних також виявилася значущою ($B=0,07$; $SE=0,02$; $t(3,1132)=3,31$; $p=0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії виявив значущий ефект у групі

«Місто 1» ($B=-0,09$; $SE=0,04$; $p=0,018$; $LLCI=-0,166$; $ULCI=-0,015$), що означає, що чим вище значення відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність залучення до вікарної діяльності. Цей ефект також виявився статистично значущим у групі «Місто 4» ($B=0,13$; $SE=0,05$; $p=0,004$; $LLCI=0,043$; $ULCI=0,222$) – чим вищим є показник відчуття емоційної самотності, тим вищою є інтенсивність залученості у вікарну діяльність.

Третя модель розглядала моделюючу роль поточного міста проживання для зв'язку між відчуттям емоційної самотності та стилем подолання – пошуком соціальних контактів (PKT). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=14,15$; $p<0,001$) і пояснює загалом 4,6% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для ДБСТ ($B=-0,17$; $SE=0,04$; $t(3,1132)=-4,54$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для міста ДБСТ ($B=-0,92$; $SE=0,41$; $t(3,1132)=-2,23$; $p=0,026$). Взаємодія двох змінних також виявилася значущою ($B=0,03$; $SE=0,01$; $t(3,1132)=2,12$; $p=0,001$; $\Delta R^2<0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії виявив значущий ефект у групі «Місто 1» ($B=-0,14$; $SE=0,03$; $p<0,001$; $LLCI=-0,190$; $ULCI=-0,091$), що означає, що чим вище значення відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність пошуку соціальних контактів. Також у групі «Місто 2» цей ефект виявився статистично значущим ($B=-0,11$; $SE=0,02$; $p<0,001$; $LLCI=-0,142$; $ULCI=-0,076$) – чим вищим є показник відчуття емоційної самотності, тим нижчою є інтенсивність пошуку соціальних контактів.

Таблиця 23. Результати модераторного аналізу – моделююча роль поточного міста проживання у зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та стилями подолання стресу

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSsegxmісто	SSZ	-0,199	0,05	-3,94	<0,001	-2,299	-0,100
SBSsegxmісто	SSE	0,116	0,06	2,09	0,037	0,007	0,224
SBSsegxmісто	SSU	-0,091	0,05	-1,94	0,053	-0,183	0,001
SBSsegxmісто	ACZ	-0,110	0,03	-3,51	<0,001	-0,171	-0,048
SBSsegxmісто	PKT	0,017	0,02	0,83	0,404	-0,024	0,058

З усіх проаналізованих моделей модератори виявилися статистично значущими для трьох взаємозв'язків, які описані нижче (а саме: поточне місто проживання суттєво модифікує зв'язок між відчуттям екзистенційної самотності та копінг-стилем, орієнтованим на завдання, копінг-стилем, орієнтованим на емоції, та залученістю до вікарної діяльності).

Перша проаналізована модель розглядала моделюючу роль поточного міста проживання для зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та копінг-стилем, сфокусованим на задачах (SSZ). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=27,05$; $p<0,001$) і пояснює загалом 6,7% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав незначущий головний ефект для ДБСТсег ($B=0,06$; $SE=0,11$; $t(3,1132)=0,57$; $p=0,570$) і значущий головний ефект для міста ДБСТсег ($B=5,43$; $SE=1,25$; $t(3,1132)=4,33$; $p<0,001$). Взаємодія двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,20$; $SE=0,05$; $t(3,1132)=-3,94$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Простий аналіз ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі «Місто 2» ($B=-0,33$; $SE=0,05$; $p<0,001$; $LLCI=-0,429$; $ULCI=-0,239$), що означає,

що чим вище значення відчуття екзистенційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання. Цей ефект також виявився статистично значущим у групі «Місто 4» ($B=-0,73$; $SE=0,11$; $p<0,001$; $LLCI=-0,948$; $ULCI=-0,517$).

Друга модель розглядала моделюючи роль поточного міста проживання для зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та емоційно-орієнтованим стилем подолання (SSE). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=19,98$; $p<0,001$) і пояснює загалом 5% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав незначущий головний ефект для ДБСТсег ($B=0,16$; $SE=0,13$; $t(3,1132)=1,27$; $p=0,205$) і незначущий головний ефект для міста ДБСТсег ($B=-2,54$; $SE=1,37$; $t(3,1132)=-1,85$; $p=0,065$). На противагу цьому, взаємодія двох змінних виявилася значущою ($B=0,12$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=2,09$; $p=0,037$; $\Delta R^2<0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі Місто 1 ($B=0,27$; $SE=0,08$; $p=0,001$; $LLCI=0,120$; $ULCI=0,428$), тобто чим вище значення відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-орієнтованого стилю. Цей ефект також виявився статистично значущим у групі Місто 2 ($B=0,39$; $SE=0,05$; $p<0,001$; $LLCI=0,285$; $ULCI=0,494$), є також у групі Місто 4 ($B=0,62$; $SE=0,12$; $p<0,001$; $LLCI=0,384$; $ULCI=0,857$) – чим вищий показник відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції.

Третя модель розглядала моделюючи роль поточного міста проживання для зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та стилем подолання – залучення до замісної діяльності (ACZ). Виявилось, що модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=28,13$; $p=0,003$) і пояснює загалом 1,2% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для ДБСТсег ($B=0,24$; $SE=0,07$; $t(3,1132)=3,46$; $p=0,001$) і значущий головний ефект для міста ДБСТсег ($B=2,85$; $SE=0,78$; $t(3,1132)=3,67$; $p<0,001$). Взаємодія двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,11$; $SE=0,03$; $t(3,1132)=-3,51$; $p=0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії виявив значущий ефект у групі «Місто 1» ($B=0,14$; $SE=0,04$; $p=0,002$; $LLCI=0,048$; $ULCI=0,222$), що означає, що чим вищий рівень відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність залучення до вікарної діяльності. Цей ефект також виявився статистично значущим у групі «Місто 4» ($B=-0,19$; $SE=0,07$; $p=0,005$; $LLCI=-0,328$; $ULCI=-0,061$) – чим вищий показник відчуття екзистенційної самотності, тим нижча інтенсивність залучення в діяльність з надання допомоги.

7. Модерація – припущення про те, що поточна країна проживання суттєво модифікує зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Таблиця 24. Результати аналізу модерації – моделюючи роль поточної країни проживання у зв'язку між глобальною самотністю та стилями подолання стресу

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSglxкраїна	SSZ	-0,008	0,04	-0,21	0,832	-0,077	0,062
SBSglxкраїна	SSE	-0,138	0,04	-3,68	<0,001	-0,212	-0,065
SBSglxкраїна	SSU	-0,032	0,03	-0,99	0,321	-0,096	0,031
SBSglxкраїна	ACZ	-0,054	0,02	-2,50	0,012	-0,097	-0,012
SBSglxкраїна	PKT	0,022	0,01	1,51	0,131	-0,006	-0,050

З усіх проаналізованих моделей модератори виявилися статистично значущими для двох взаємозв'язків, які описані нижче (а саме: поточний стан проживання суттєво модифікує зв'язок між відчуттям глобальної самотності та емоційно-орієнтованим стилем подолання і залученістю до вікарної діяльності).

Перша проаналізована модель розглядала моделюючу роль поточного місця проживання для зв'язку між відчуттям глобальної самотності та емоційно-орієнтованим стилем подолання (SSE). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=38,03$; $p<0,001$) і пояснює загалом 9,2% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSgl ($B=0,40$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=6,44$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для стану SBSgl ($B=10,96$; $SE=2,88$; $t(3,1132)=3,80$; $p<0,001$). Взаємодія цих двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,14$; $SE=0,04$; $t(3,1132)=-3,68$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=0,26$; $SE=0,03$; $p<0,001$; $LLCI=0,203$; $ULCI=0,314$), що означає, що чим вище значення глобальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції. Цей ефект також виявився статистично значущим в українській групі ($B=0,12$; $SE=0,02$; $p<0,001$; $LLCI=0,072$; $ULCI=0,169$).

Друга модель розглядала моделюючу роль країни проживання для зв'язку між глобальною самотністю та стилем подолання – залученням до вікарної діяльності (ACZ). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=7,15$; $p<0,001$) і пояснює загалом 1,9% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSgl ($B=0,09$; $SE=0,04$; $t(3,1132)=2,57$; $p=0,010$). Незначний головний ефект було виявлено для SBSgl ($B=2,85$; $SE=1,66$; $t(3,1132)=1,71$; $p=0,087$). Взаємодія цих двох змінних виявилася значущою ($B=-0,05$; $SE=0,02$; $t(3,1132)=-2,50$; $p=0,012$; $\Delta R^2<0,01$). Аналіз простих ефектів для взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=0,04$; $SE=0,02$; $p=0,023$; $LLCI=0,005$; $ULCI=0,069$), що означає, що чим вище значення глобальної самотності, тим вища інтенсивність залучення до вікарної діяльності. В українській групі цей ефект виявився статистично незначущим ($B=-0,02$; $SE=0,01$; $p=0,231$; $LLCI=-0,045$; $ULCI=0,011$).

Таблиця 25. Результати модераторного аналізу – моделююча роль країни поточного проживання у зв'язку між відчуттям соціальної самотності та стилями подолання стресу

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSспркраїна	SSZ	-0,167	0,09	-1,79	0,073	-0,350	0,156
SBSспркраїна	SSE	-0,237	0,10	-2,35	0,019	-0,435	-0,039
SBSспркраїна	SSU	-0,148	0,09	-1,74	0,081	-0,315	0,019
SBSспркраїна	ACZ	-0,209	0,06	-3,68	<0,001	-0,321	-0,098
SBSспркраїна	PKT	0,041	0,04	1,09	0,275	-0,033	0,114

З усіх проаналізованих моделей було виявлено, що модератори є статистично значущими для двох взаємозв'язків, які описані нижче (а саме: поточний стан проживання суттєво модифікує взаємозв'язок між відчуттям соціальної самотності та емоційно-орієнтованим стилем подолання і залученістю до вікарної діяльності).

Перша проаналізована модель розглядала моделюючу роль поточного місця проживання для зв'язку між відчуттям соціальної самотності та емоційно-орієнтованим

стилем подолання (SSE). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=22,84$; $p<0,001$) і пояснює загалом 5,7% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSsp ($B=0,73$; $SE=0,16$; $t(3,1132)=4,64$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для державної SBSsp ($B=6,42$; $SE=2,48$; $t(3,1132)=2,59$; $p=0,010$). Взаємодія цих двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,23$; $SE=0,10$; $t(3,1132)=-2,35$; $p=0,019$; $\Delta R^2<0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=0,49$; $SE=0,07$; $p<0,001$; $LLCI=0,356$; $ULCI=0,630$), що означає, що чим вище значення відчуття соціальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції. Цей ефект також виявився статистично значущим в українській групі ($B=0,27$; $SE=0,07$; $p<0,001$; $LLCI=0,114$; $ULCI=0,399$).

Друга модель розглядала модеруючу роль держави проживання у зв'язку між відчуттям соціальної самотності та стилем подолання – залученням до замісної діяльності (ACZ). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=9,52$; $p<0,001$) і пояснює загалом 2,5% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSsp ($B=0,30$; $SE=0,09$; $t(3,1132)=3,41$; $p=0,001$) і значущий головний ефект для державної SBSsp ($B=3,83$; $SE=1,40$; $t(3,1132)=2,73$; $p=0,006$). Взаємодія цих двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,21$; $SE=0,06$; $t(3,1132)=-3,68$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=0,09$; $SE=0,04$; $p=0,018$; $LLCI=0,016$; $ULCI=0,170$), що означає, що чим вищим є показник відчуття соціальної самотності, тим вищою є інтенсивність залучення до вікарної діяльності. Також у групі з України цей ефект виявився статистично значущим ($B=-0,12$; $SE=0,04$; $p=0,005$; $LLCI=-0,197$; $ULCI=-0,036$) – у цій групі чим вищим є показник відчуття соціальної самотності, тим нижчою є інтенсивність залучення до волонтерської діяльності

Таблиця 26. Результати модераторного аналізу – моделююча роль поточного місця проживання у зв'язку між відчуттям емоційної самотності та стилями подолання стресу

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSsexкраїна	SSZ	-0,052	0,08	-0,64	0,522	-0,212	0,108
SBSsexкраїна	SSE	-0,239	0,09	-2,78	0,005	-0,408	-0,071
SBSsexкраїна	SSU	-0,141	0,07	-1,90	0,058	-0,286	0,005
SBSsexкраїна	ACZ	-0,135	0,05	-2,73	0,006	-0,232	-0,038
SBSsexкраїна	PKT	0,032	0,03	0,97	0,330	-0,032	0,096

З усіх проаналізованих моделей було виявлено, що модератори є статистично значущими для двох взаємозв'язків, які описані нижче (а саме: поточний стан проживання суттєво модифікує зв'язок між відчуттям емоційної самотності та емоційно-фокусованим стилем подолання і залученням до вікарної діяльності).

Перша проаналізована модель розглядала моделюючу роль поточного місця проживання для зв'язку між відчуттям емоційної самотності та емоційно-фокусованим стилем подолання (SSE). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=37,30$; $p<0,001$) і пояснює загалом 9% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSse ($B=0,79$; $SE=0,14$; $t(3,1132)=5,68$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для державної SBSse ($B=7,72$; $SE=2,36$; $t(3,1132)=3,27$;

$p=0,001$). Взаємодія цих двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,24$; $SE=0,09$; $t(3,1132)=-2,78$; $p=0,005$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі з Польщі ($B=0,55$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=0,429$; $ULCI=0,678$), що означає, що чим вище значення відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-орієнтованого стилю. Цей ефект також виявився статистично значущим в українській групі ($B=0,31$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=0,201$; $ULCI=0,428$).

Друга модель розглядала модеруючу роль держави проживання у зв'язку між відчуттям емоційної самотності та стилем подолання – залученням до вікарної діяльності (ACZ). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=7,48$; $p<0,001$) і пояснює загалом 1,9% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSse ($B=0,22$; $SE=0,08$; $t(3,1132)=2,70$; $p=0,007$) і незначущий головний ефект для стану SBSse ($B=2,40$; $SE=1,36$; $t(3,1132)=1,77$; $p=0,077$). Взаємодія двох змінних виявилася значущою ($B=-0,14$; $SE=0,05$; $t(3,1132)=-2,73$; $p=0,006$; $\Delta R^2=0,01$). Аналіз простих ефектів взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=0,08$; $SE=0,04$; $p=0,025$; $LLCI=0,010$; $ULCI=0,154$), що означає, що чим вище значення відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність залучення до вікарної діяльності. В українській групі цей ефект виявився статистично незначущим ($B=-0,05$; $SE=0,03$; $p=0,110$; $LLCI=-0,119$; $ULCI=0,012$).

Таблиця 27. Результати модераторного аналізу – моделююча роль країни поточного проживання у зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та стилями подолання стресу

		B	SE	t	p	LL	UL
SBSsegхкраїна	SSZ	0,260	0,11	2,44	0,015	0,051	0,468
SBSsegхкраїна	SSE	-0,497	0,12	-4,31	<0,001	-0,723	-0,270
SBSsegхкраїна	SSU	0,054	0,10	0,57	0,569	-0,137	0,250
SBSsegхкраїна	ACZ	-0,012	0,07	-0,18	0,859	-0,140	0,117
SBSsegхкраїна	PKT	0,046	0,04	1,05	0,292	-0,040	0,132

З усіх проаналізованих моделей модерації виявилися статистично значущими для двох взаємозв'язків, які описані нижче (а саме: поточний стан проживання суттєво модифікує зв'язок між відчуттям екзистенційної самотності та стилем, сфокусованим на завданні, і стилем, сфокусованим на емоціях).

Перша проаналізована модель розглядала моделюючу роль поточного місця проживання для зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та стилем подолання, сфокусованим на завданні (CC3). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=24,35$; $p<0,001$) і пояснює загалом 6,1% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSseg ($B=-0,76$; $SE=0,19$; $t(3,1132)=-4,12$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для стану SBSseg ($B=-7,88$; $SE=2,67$; $t(3,1132)=-2,95$; $p=0,003$). Взаємодія цих двох змінних також виявилася значущою ($B=0,24$; $SE=0,11$; $t(3,1132)=2,44$; $p=0,015$; $\Delta R^2<0,01$). Аналіз простих ефектів для взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=-0,51$; $SE=0,09$; $p<0,001$; $LLCI=-0,678$; $ULCI=-0,333$), що означає, що чим вище значення екзистенційної самотності в групі Польщі, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого

на завдання. У групі України цей ефект також виявився статистично значущим ($B=-0,25$; $SE=0,06$; $p<0,001$; $LLCI=-0,364$; $ULCI=-0,128$) – чим вище значення екзистенційної самотності в групі України, тим нижча інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні.

Друга модель розглядала моделюючи роль країни проживання для зв'язку між відчуттям екзистенційної самотності та емоційно-орієнтованим стилем подолання (SSE). Ця модель добре узгоджується з даними ($F(3,1132)=24,60$; $p<0,001$) і пояснює загалом 6,1% дисперсії пояснювальної змінної. Аналіз показав значущий головний ефект для SBSseg ($B=1,21$; $SE=0,20$; $t(3,1132)=6,02$; $p<0,001$) і значущий головний ефект для стану SBSseg ($B=12,49$; $SE=2,89$; $t(3,1132)=4,32$; $p<0,001$). Взаємодія цих двох змінних також виявилася значущою ($B=-0,50$; $SE=0,12$; $t(3,1132)=-4,31$; $p<0,001$; $\Delta R^2=0,02$). Аналіз простих ефектів для взаємодії показав значущий ефект у групі Польщі ($B=0,72$; $SE=0,10$; $p<0,001$; $LLCI=0,528$; $ULCI=0,902$), що означає, що чим вище значення відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції. Також в українській групі цей ефект виявився статистично значущим ($B=0,22$; $SE=0,07$; $p=0,001$; $LLCI=0,091$; $ULCI=0,346$) – чим вище значення відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції.

Таблиця 28. Описова статистика змінної почуття самотності

	Мінімум		Максимум		Середн. арт.		Середнє значення	
	Польща	Україна	Польща	Україна	Польща	Україна	Польща	Україна
SBSgl	31	31	110	121	73,49	78,16	73,00	78,00
SBSsp	10	10	37	38	23,13	24,79	23,00	25,00
SBSse	11	11	44	44	26,69	26,79	26,00	26,00
SBSseg	10	10	37	40	23,67	26,58	24,00	27,00

У досліджуваній групі середній показник відчуття глобальної самотності серед тих, хто проживає в Польщі, становив 73,49, є серед тих, хто проживає в Україні, – 78,16. Аналогічно, у випадку екзистенційної самотності можна відзначити різницю в кілька балів: у Польщі – 23,67, є в Україні – 26,58.

Таблиця 29. Описова статистика змінних стилів подолання стресу

	Мінімум		Максимум		Середн. арт.		Середнє значення	
	Польща	Україна	Польща	Україна	Польща	Україна	Польща	Україна
SSZ	23	28	80	72	55,4	52,99	56,00	54,00
SSE	18	17	80	73	45,89	47,26	45,00	47,00
SSU	20	22	80	73	46,21	45,56	46,00	45,00
ACZ	9	7	40	38	21,41	20,20	21,00	20,00
PKT	5	5	25	27	15,59	15,60	16,00	16,00

Описова статистика змінної «стилі подолання стресу» показує незначні відмінності в середньому арифметичному значенні індивідуальних стилів, обраних польськими та українськими респондентами. Особливо варто відзначити два випадки:

стиль, сфокусований на завданні, якому віддають перевагу 55,4 серед тих, хто оселився в Польщі, і 52,99 серед тих, хто залишився в Україні, і стиль, сфокусований на емоціях, де середній показник для Польщі становить 45,89, є для України – 47,26.

Висновки та рекомендації польської дослідницької групи

Міграція є складною соціально-політичною проблемою, особливо коли вона набуває форми вимушеної, насильницької міграції з охопленої війною країни походження. Від того, як країна тимчасового/постійного проживання приймає та підтримує біженців, значною мірою залежить їхній психофізичний стан та рівень бажаної соціальної інтеграції.

Початок життя в новій країні вимагає здатності адекватно справлятися в таких умовах з хронічним стресом, що виникає внаслідок труднощів адаптації та викликів, пов'язаних як з поточними труднощами пристосування, так і з відчуттям самотності, що визначається як конгломерат хронічного горя від уже пережитих втрат і, водночас, страху подальшої втрати чогось важливого в невідомому, так чи інакше загрозливому майбутньому. Переживання такого роду можуть (але не обов'язково) призводити у біженців/біженок до порушення їхніх психологічних ресурсів і, як наслідок, до різного роду розладів фізичного та психічного здоров'я.

Виникнення таких негативних наслідків залежить насамперед від макросистемних чинників, до яких належать насамперед правові норми та системні соціальні заходи, спрямовані на задоволення потреб мігрантів. У дещо меншій мірі, однак, вони залежать від екологічної підтримки, що надається в місцях тимчасового проживання. Якщо вона вдало підібрана, то не лише стимулює, але й полегшує адаптацію біженців до нових умов життя. Важливими в цьому плані стають довготривалі процеси акультурації, особливо якщо місце проживання є достатньо привабливим, щоб стати не тільки вимушеним «листом очікування», скільки цільовим середовищем, тобто суб'єктивно обраним місцем для реалізації нових життєвих інтересів, таких як вивчення нової мови, працевлаштування з можливістю професійного розвитку, здобуття соціальної незалежності, постійна інтеграція дітей в систему освіти. У проєкті, про який йде мова, такі цінні цілі акультурації можуть бути пов'язані з двома конкретними містами: Краковом і Легніцею. Об'єктивним фактором, що модерує ці процеси, є, звичайно, час.

Не випускаючи з уваги об'єктивні системні детермінанти загального благополуччя біженців/біженок, варто спиратися на психологічні суб'єктивні фактори, наприклад, на їхній поточний психологічний стан, який вимірюється відчуттям самотності та способами подолання стресу. Питання взаємозв'язку між цими двома психологічними проблемами стало предметом дослідження, є його емпіричні результати лягли в основу рекомендацій, спрямованих на надання найбільш адекватної допомоги мігрантам з постраждалої від війни України.

Варто одразу зазначити, що прийнята в аналітичній частині проєкту кореляційна модель дозволяє двосторонню інтерпретацію отриманих результатів. А отже, можна формулювати рекомендації по відношенню до конкретних стилів подолання стресу як наслідку пережитої в той чи інший спосіб самотності, так і навпаки, виявляючи тенденцію до активізації конкретних стилів як ризик виникнення відчуття глобальної самотності, або принаймні окремих її аспектів.

Це вимагає виокремлення трьох напрямів/рівнів дій, які передбачають певне урізноманітнення заходів допомоги залежно від соціально-демографічних, соціально-економічних та психологічних особливостей конкретних підгруп жінок і чоловіків-біженців.

Перший напрямок стосується інтеграції біженців/біженок у місцеву громаду через системне розширення прав і можливостей, що полегшує адаптацію та участь у поточному соціальному/економічному житті в місцях проживання, наприклад, у Кракові чи Легніці. Сформульовані тут рекомендації стосуються створення умов для пробудження у біженців поведінки і ставлення, спрямованих на проактивність, реалізацію конкретних завдань, визнання можливостей розвитку тощо. Це можна зробити, пропонуючи особливо важливі державні послуги, доступні для всього спектру соціально-демографічного та соціально-економічного розмаїття біженців. Таким чином, мова йде про допомогу в широкому розумінні, адресовану біженцям як підгрупі населення, що користується тими ж пропозиціями, що й інші мешканці Польщі. Різниця, однак, полягає в тому, що допомога має бути підтримана не лише організаційно, але й психологічно, щоб українські біженці відчували особисту вигоду від її впливу. В рамках допомоги в такому розумінні вони включають в себе:

- Широкодоступна, безкоштовна мовна та перекладацька підтримка, що надається через мовні онлайн-консультації;
- Широкий доступ до безоплатної правової допомоги, як безпосередньо онлайн, так і опосередковано через онлайн-уроки, в яких у пізнавально-доступній формі обговорюються приклади вирішення конкретних справ та життєвих проблем;
- Полегшення доступу до вивчення польської мови на місці через підготовку привабливих, з урахуванням потреб учасників (наприклад, рівня володіння мовою, специфіки професійної мови), мовно-інтеграційних програм, адресованих не лише дорослим біженцям, але й їхнім дітям, для яких заняття мають бути організовані в паралельний час; це могло б посилити освітню мотивацію самих батьків і водночас вирішити в корисний, про-розвиваючий спосіб проблему «що робити з дитиною в цей час»;
- Соціальні кампанії та інші заходи більш вузького спрямування, спрямовані на закріплення тенденції користуватися медичною допомогою так, щоб не перевантажувати систему. Це стосується, зокрема, первинної охорони здоров'я (просвітницька діяльність у здорових групах населення, наприклад, просування необхідних щеплень, скринінгових тестів, кампанії з пропаганди здорового способу життя) та вторинної охорони здоров'я (наприклад, безкоштовні обстеження в групах підвищеного ризику для здоров'я, дієтичне харчування у зв'язку з діагностованими цивілізаційними хворобами, такими як артеріальна гіпертензія, діабет II типу та ін.).
- Сприяння освітнім пропозиціям як для дорослих, так і для дітей та молоді через психологічну освіту відповідальних за цю сферу життя, з акцентом на очевидних, пророзвиваючих перевагах загальної освіти (існують значні розбіжності, але великий відсоток українських дітей не користується перевагами системи освіти в Польщі).

Психосоцвіта – це найдешевший спосіб розширення можливостей, загальною метою якого є сприяння обізнаності та проактивному ставленню шляхом надання різноманітних інструментів для подолання життєвих викликів. Дослідження показують, що з психологічної точки зору, влучно спрямована психосоцвіта здатна перетворити неконструктивні стратегії подолання стресу на стратегії, орієнтовані на завдання, трансформувати особливо блокуючі негативні емоції, наприклад, провину в почуття відповідальності, почуття безпорадності – в активну участь і турботу, є тенденції до заперечення і відволікання – в уважність і вдячність.

Другий напрямок або рівень рекомендацій – це визначення заходів підтримки та допомоги, спрямованих на задоволення особливих потреб, що прямо чи опосередковано впливають з досвіду війни та повоєнної міграції, який різною мірою і в різному обсязі розділяють біженці.

Тут безпосередньо застосовні висновки емпіричної частини проекту. Варто зазначити, повертаючись до предмету дослідження та отриманих даних, що відчуття самотності серед біженців у різних його аспектах, як правило, пов'язане з неконструктивними, неадаптивними стилями подолання стресу. У випадку міста Кракова цей зв'язок пов'язаний переважно зі стилем, орієнтованим на емоції, тоді як у Легниці домінує стиль, орієнтований на залучення до замісної, відволікаючої діяльності. Тобто, від конструктивного вирішення гострої проблеми самотності в різних її проявах, включаючи відчуття ізоляції та маргіналізації, відсутність соціальної інтеграції та відчуження, позбавлення зв'язків і відчуття цінності, тугу і ностальгію за країною і місцем походження, які були раптово втрачені. Ці асоціації виявилися статистично значущими, хоча і в помірному або слабкому ступені. А це означає, що респонденти *в групі*, маючи численні проблеми з адаптацією, не демонструють надзвичайно високих несприятливих тенденцій, тобто сильних кореляцій між відчуттям самотності та неконструктивними стилями подолання. Отже, можна припустити, що, хоча загалом отримані результати не є психологічно сприятливими, йдеться лише про певну обмежену підгрупу обстежених осіб, які характеризуються ненормативним психологічним функціонуванням, що свідчить про можливі субклінічні або навіть клінічні стани. Тобто тих, що потребують спеціалізованого втручання, певної форми цілеспрямованої психотерапії або навіть інтервенції (наприклад, у випадках суїцидальних загроз). Тому на другому рівні рекомендацій, спрямованих на досить широке представництво біженців, варто формулювати показання, що стосуються не стільки вузькоспеціалізованої психологічної чи психіатричної допомоги, скільки потреби у відновленні втрачених ресурсів та їх подальшому розвитку. У цьому сенсі пропозиції йдуть у напрямку ефективних практик інтеграції та соціального розвитку. До них відносяться:

- Антистресові майстер-класи, організовані у формі релаксації, медитації, йоги, аутогенного тренування та подібних заходів, які допомагають зменшити стрес на постійній основі, є також покращити параметри психічного та фізичного благополуччя в довгостроковій перспективі (наприклад, дихальна доріжка, зменшення стресу та м'язового напруження, покращення фізичної форми тощо). Цей спектр пропозицій також включає тренінги з *майндфулнес* (тобто вправи, які розвивають здатність бути «тут і зараз»). Рекомендується, щоб такі заходи відбувалися під керівництвом тренерів, які мають відповідну кваліфікацію та сертифікацію у цій сфері.
- Сприяння розвитку соціальних мереж у місцевій громаді шляхом проведення відкритих для всіх семінарів з ерготерапії, спрямованих на людей, які в принципі здорові, але потребують поштовху для використання або відновлення своїх ресурсів. Це можна зробити за допомогою таких специфічних форм, як спортивні заняття, музична терапія, арт-терапія, хореотерапія, бібліотерапія/фільмотерапія (наприклад, за погодженням з міськими громадськими центрами), хортітерапія (наприклад, за погодженням з міським відділом озеленення), *доготерапія/фелімотерапія* (наприклад, за погодженням з місцевим притулком для тварин). Така діяльність може відбуватися в законодавчо регульованій добровільній якості або під керівництвом досвідчених ерготерапевтів.
- Пропонувати через державні служби або асоціації участь у тренінгах з розвитку соціальних навичок, таких як тренінг міжособистісного спілкування та тренінг

асертивної поведінки. Обидва пропонують покращити навички спілкування, конструктивно вирішувати конфліктні ситуації, відкрито висловлюючи думки, потреби, почуття та емоції у спосіб, що не порушує права та кордони інших людей. Рекомендуються, щоб такі семінари проводили кваліфіковані тренери з тренінгу соціальних навичок (TUS).

- Подібними пропозиціями є майстер-класи з прийняття рішень, які розвивають здатність брати на себе відповідальність за себе та своїх близьких. Тут варто навести деякі дані про результати. Більше половини респондентів у віці від 21 до 50 років. Переважна більшість – жінки (75,9%), часто самотні/одинокі, які доглядають за дітьми та/або людьми похилого віку. Лише трохи більше половини респондентів перебувають у стабільних стосунках (52,4%). Решта – самотні (неодружені, вдови/вдівці, розлучені). Такий профіль біженців свідчить, з одного боку, про підвищений ризик переживання самотності, є з іншого – про необхідність розвитку проактивності перед обличчям повсякденних викликів.
- Пропонувати різні форми групової терапії або соціотерапії через NGO (ang. *non-government organization*), що спеціалізуються в цій сфері, які, як правило, добре розуміють потреби біженців у їхньому місцевому середовищі. Особливо це стосується тих біженців, які з якихось причин не звертаються самі за більш спеціалізованою допомогою. Групова терапія не тільки дозволяє учасникам поділитися своїм досвідом як людям, які пережили подібні стресові ситуації і різною мірою перебувають у кризі біженців, але й дозволяє виявити особливі потреби, які потребують додаткових, індивідуальних заходів підтримки. Тому такі групи повинні модеруватися досвідченими терапевтами/соціотерапевтами, які в процесі підтримуючого контакту можуть розпізнати особливі проблеми та очікування учасників, що дають їм право на отримання вузькоспеціалізованої психотерапевтичної допомоги

Третій рівень рекомендацій спрямований на надання спеціалізованої індивідуальної психологічної допомоги, що виходить за рамки загальнопопуляційних та групових інтервенцій. Слід зазначити, що сформульовані тут рекомендації виходять за межі інтеграційно-соціально-розвивальних практик, прямо чи опосередковано обґрунтованих висновками емпіричного дослідження, проведеного в рамках згаданого проекту.

Як зазначалося раніше, отримані результати виявили важливі психологічні кореляції, що дозволяють сформулювати сумісні показання для практик допомоги щодо перших двох напрямів/рівнів втручання. Однак проект не ставив перед собою завдань та аналізу можливих психопатологічних явищ. Тим часом, як показують інші емпіричні дослідження, жахи війни та вигнання викликають афективні розлади у до 50% тих, хто їх пережив, особливо у сфері PTSD (ang. *Post-Traumatic Stress Disorders*) та CPTSD (ang. *Complex PTSD*, *комплексний посттравматичний стресовий розлад*). Більше того, епідеміологічні дані свідчать про те, що в загальній популяції людей з цим типом психопатологічних розладів налічується від 5 до 10 відсотків. Таким чином, без значної похибки можна припустити, що група з понад 1300 біженців, охоплених проектом, про який йдеться в цьому звіті, має значно більшу ймовірність мати вищезгадані психопатологічні розлади. Ця проблема, однак, потребує вивчення, але вже зараз можна вказати на деякі рекомендації, пов'язані з проблемою афективних розладів, до яких, безсумнівно, призводять гостра, особливо хронічна самотність і як би безпорадність перед необхідністю справлятися з життєвими стресами.

Що ж, сучасний стан знань і клінічна практика свідчать про те, що терапевтичні процедури для людей, які постраждали від травми безповоротної втрати значущих для

себе цінностей, повинні бути інтегративними, є отже, спиратися на психотерапевтичні моделі, що поєднують різні терапевтичні модальності. Серед них можуть бути сучасні пропозиції з так званої 3-ї хвилі когнітивно-поведінкової терапії (КПТ). Особливо ті, які беруть за основну психотерапевтичну проблему:

- самотність, для лікування якої, зокрема, підходить Радикально Відкрита Діалектична Поведінкова Терапія (RO DBT);
- емоційна дисрегуляція, від якої лікує Діалектична Поведінкова Терапія (ДПТ);
- психологічна негнучкість, дефіцит якої лікується за допомогою Терапії Прийняття та Прихильності (Acceptance and Commitment Therapy) (АСТ).

Це вузькоспеціалізовані психотерапевтичні пропозиції, що вимагають доступу до професіоналів за підтримки супервізорів, наприклад, для лікування ПТСР. У польських умовах вони все ще малодоступні. Тим не менш, варто окреслити корисну перспективу і на цьому рівні складності.

Нарешті, варто підкреслити, що більш-менш просунута індивідуальна психотерапевтична допомога нерідко вимагає психіатричної підтримки, наприклад, при афективних розладах і психічних захворюваннях (наприклад, депресії, дистимії, тривожному розладі, панічному розладі і т. д.). Рекомендації щодо можливості психофармакологічної підтримки психотерапевтичних процесів можна вважати нереалістичними з огляду на те, що в Польщі психіатрична діагностика та лікування є ще менш доступними, ніж цілеспрямована психотерапія. Тим не менш, про це слід згадати. Особливо у зв'язку з раніше обговорюваними завданнями оздоровчої профілактики та психоосвітньої діяльності з першого рівня рекомендацій. У цьому сенсі ідея полягає в тому, щоб розширити знання біженців про психічне здоров'я, тривожні симптоми з області психопатології, поведінкові ризики (залежності) і способи їх лікування за допомогою використання універсальної системи охорони здоров'я в Польщі.

Висновки та рекомендації української дослідницької групи

Переміщені особи на сьогодні становлять найбільш вразливу категорію населення: вони зазнали погіршення матеріального й соціального становища, яке вони мали до переміщення, є емоційно нестійкими та психологічно виснаженими через пережиті травматичні події. Стрес, тривога, страх, невпевненість стали типовими реакціями, характерними для переміщених осіб будь-якого віку. Психоемоційний стан біженців війни спричинює відчуття відчуженості, сильного стресу та самотності – явищ, які є наслідком низки чинників, пов'язаних з війною як однієї з найбільш гострих кризових ситуацій. Виходячи з цього, основні завдання роботи з переміщеними особами полягають в тому, щоб скоригувати шляхи їхнього виходу зі складних обставин, допомогти їм перебудувати своє життя після вимушеного переміщення, знайти смисл у різних сферах подальшої життєдіяльності, допомогти адаптуватися та ресоціалізуватися, долати самотність, невизначеність, навчити справлятися зі стресом, обирати продуктивну копінг-стратегію. Для того, щоб потенціал внутрішньо переміщених осіб перетворився на реальний ресурс тих територіальних громад, куди вони переселилися, потрібно створити певні правові, організаційно-економічні, психологічні та соціальні умови. Однак для вчасного і коректного їх створення необхідно, насамперед, ґрунтовно вивчити, як ВПО переживають почуття самотності, які стратегії подолання стресу у них домінують. У ході реалізації проекту було актуалізовано і систематизовано ці знання на прикладі внутрішньо переміщених осіб в двох українських містах – Рівному та Дрогобичі, є саме: визначено рівень усвідомлення глобальної самотності та її трьох аспектів (емоційної, соціальної, екзистенційної); здійснено характеристику копінг-стратегії респондентів у різних стресових ситуаціях; здійснено перевірку зв'язку соціально-демографічних та соціально-економічних змінних зі стилями подолання стресу; зв'язку між почуттям самотності та стилями подолання стресу; розроблено та впроваджено в роботу з біженцями війни тренінгову програму з подолання самотності й стресу з метою навчання біженців війни конструктивним стратегіям і прийомам подолання самотності й стресу в умовах реінтеграції.

У процесі реалізації проекту на основі прийнятої в аналітичній частині ко-варіантної кореляційної моделі, яка дозволяє двосторонню інтерпретацію отриманих результатів, доведено, що рівень екзистенційної самотності значно вищий за рівень соціальної та емоційної самотності, тобто домінуючим обличчям самотності є екзистенційне обличчя. Що стосується позитивного статистично значущого кореляційного зв'язку, то він виявлений, насамперед, між активними та продуктивними/напівпродуктивними копінг-стратегіями: інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання, значно відрізняється від інтенсивності стилю, орієнтованого на емоції, та стилю, орієнтованого на уникнення. Серед внутрішньо переміщених осіб, які проживають в Рівному, домінує стиль, орієнтований на завдання; серед внутрішньо переміщених осіб, що проживають в Дрогобичі, також домінує стиль, що орієнтований на завдання, є стиль, що орієнтований на уникнення, є найменш вираженим. Такий результат опосередковано може свідчити про загалом успішну адаптацію біженців до нового соціального середовища та здатність опанувати самотність в умовах внутрішнього переміщення в межах країни.

Отримані результати дають нам змогу сформулювати рекомендації, принаймні, у двох взаємопов'язаних соціально-психологічних векторах: психологічна допомога конкретним групам внутрішньо переміщених осіб та інтеграція ВПО у місцеву громаду через системне розширення прав і можливостей, що полегшить адаптацію та участь у реальному економічному й соціокультурному житті територіальних громад на прикладі Рівного та Дрогобича.

Перший вектор – напрями, заходи підтримки та допомоги, спрямовані на полегшення психологічних станів (самотність, тривожність, агресивність, депресивність); досягнення відносного спокою, довіри до оточуючих, до психологів; сприяння процесу адаптації до нових умов; розвиток стратегій подолання труднощів та стресу (копінг-стратегій) й виявлення внутрішніх ресурсів. Головною ідеєю цієї роботи є проживання та переосмислення травми, подолання відчуття самотності, формування нового погляду на подальше життя, що сприятиме створенню нових цілей, цінностей і сенсу, пошуку відповідних ресурсів.

Для внутрішньо переміщених осіб на початку входження їх в соціальний простір і культуру іншого регіону найбільш важливою є інформаційна підтримка. На наступному етапі – інструментальна, і лише після цього – емоційна підтримка.

У межах цього вектору важливими є:

- інформаційно-просвітницька діяльність (інформаційні зустрічі щодо можливостей отримати психологічну, медичну, соціальну та правову допомогу; скерування до суб'єктів, котрі надають таку допомогу; інформація щодо психологічної самопомоги тощо);
- діагностика психологічного стану (оцінка психологічного стану, виявлення проблем та потреб особи), яка допоможе психологам та іншим фахівцям зрозуміти, яку підтримку і допомогу потрібно надавати ВПО;
- вивчення можливостей подолання стресу з метою адаптації та продовження активної життєдіяльності біженців в умовах війни і в період переходу до миру;
- емоційна підтримка, яка є надзвичайно важливою в контексті соціально-психологічної адаптації й особливо ефективною в якості протидії впливу різних чинників стресу, зокрема, тривалих повітряних тривог, відключення світла, інформаційного впливу й ін.;
- стабілізація психоемоційного стану, навчання методів самопомоги, боротьби зі стресом, створення банку ідей щодо ресурсів і різних способів саморегуляції;
- подолання негативних проявів у поведінці (агресія, ворожість, замкнутість тощо) через орієнтацію на роботу зі збереження або відновлення ефективного функціонування і покращенням міжособистісної та міжгрупової взаємодії. Ця робота може бути спрямована на формування навичок конструктивного спілкування та вирішенню конфліктів;
- робота з налагодження соціальних зв'язків, що сприятиме зниженню відчуття самотності. Важливо надати підтримку в установленні та зміцненні соціальних зв'язків з оточуючими людьми, включаючи родину, друзів, спільноту та інші підтримуючі групи; допомогти інтегруватися в мікросередовище (група, клас, громада), де вимушено переміщені особи можуть встановити контакти, знайти підтримку та відчуття приналежності, що сприятиме зниженню рівня самотності;
- налагодження стосунків у сім'ї. Вимушена міграція може впливати на сімейні взаємини та їх динаміку. Психологічна підтримка спрямована на профілактику домашнього насильства, на розуміння та навчання конструктивних способів розв'язання конфліктів, сприяння кращій адаптації всієї родини до нових умов;

- подолання наслідків психологічної травми. Вимушена міграція може супроводжуватися психологічною травмою, яка впливає на самопочуття та добробут особи. Психологи надають підтримку у подоланні травматичного досвіду, розвитку стратегій самозахисту, покращенні якості життя.

Означені напрями підтримки та допомоги, пропонуємо реалізувати через програму психолого-педагогічної допомоги з подолання самотності й стресу, укладену нами на основі емпіричних даних, отриманих в ході реалізації проєкту. Виявлено зв'язок між почуттям самотності та стилями подолання стресу (за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона), як-от:

- респонденти з вищим відчуттям соціальної самотності демонструють нижчу інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання, та вищу інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції. Крім того, коли вони виявляють більш високе відчуття соціальної самотності, у них виявляється нижча інтенсивність стилю соціального відволікання – пошуку соціальних контактів;
- респонденти з вищим рівнем емоційної самотності мають нижчу інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання, вищу інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції, нижчу інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення та нижчу інтенсивність стилю «соціальне відволікання», «пошук соціальних контактів»;
- респонденти з вищим рівнем екзистенційної самотності мають вищу інтенсивність стилю, сфокусованого на емоціях, і вищу інтенсивність стилю, сфокусованого на уникненні – відволіканні, залученні до компенсаторної діяльності і нижчу інтенсивність стилю уникнення – соціального відволікання, пошуку соціальних контактів;
- респонденти з вищим рівнем відчуття глобальної самотності мають нижчу інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні, вищу інтенсивність стилю, сфокусованого на емоціях, і нижчу інтенсивність стилю, сфокусованого на уникненні.

Отримані дані дають змогу зробити висновок, що серед біженців відчуття самотності у різних його аспектах пов'язане з різними стилями подолання труднощів. У випадку міст Рівне й Дрогобич це пов'язано переважно зі стилем, орієнтованим на завдання.

Розроблена та презентована для роботи з біженцями війни, які відчувають інтенсивне відчуття самотності та нездатності впоратися зі стресом, тренінгова програма психолого-педагогічної допомоги з подолання самотності й стресу. Концепція програми передбачає навчання біженців війни конструктивним стратегіям і прийомам подолання самотності й стресу в умовах реінтеграції (вправи і техніки з тілесно-орієнтованої терапії («Ключ Алієва»; І. Шультц (I. Schultz), аутогенне тренування або прогресивна м'язова релаксація; вправа «Уявні рухи – пальці рук»; дихальні вправи: квадратне дихання, вправа «Дихання через долоні», «Кольорове дихання»; створення перспективи подальшого розвитку (переоцінка та рефлексія трагічного досвіду, асиміляція здобутків, орієнтація на ресурси, сильні сторони, постановка планів, розширення перспектив, підвищення самооцінки, інколи пошук нових сенсів); пошук відповідних ресурсів (застосування діалогічних технік, елементів футуโรปрактики («Конструювання майбутнього»), символдраматичні мотиви «Будівництво будинку» (груповий образ), «Я через 5 (10) років»; застосування творчих завдань та елементів арт-терапії: колажі з різних тем («Джерела ресурсів», «Позитивні/негативні наслідки переселення» тощо); застосування мовчазних і групових образів з кататимно-імагінативної психотерапії («Найбезпечніше місце у світі», «Подорож до невідомого місця», «Улюблена казка дитинства» тощо).

Тренінгова програма психолого-педагогічної допомоги з подолання самотності й стресу є груповою, розрахована на заняття в групах з 8-10 осіб, включає 10 занять, а саме:

- Заняття 1. «Знайомство».
- Заняття 2. «Самотність як феномен».
- Заняття 3. «Копінг стратегії».
- Заняття 4. «Особистісні ресурси в подоланні самотності й стресу. Навчання саморегуляції».
- Заняття 5. «Виявлення бажаних копінг стратегій».
- Заняття 6. «Розвиток резильєнтності».
- Заняття 7. «Ігротерапія, каністерапія, флористика в подоланні самотності й стресу».
- Заняття 8. «Вправи на подолання самотності й психоемоційного стресу».
- Заняття 9. «Методи та техніки самодопомоги в подоланні самотності й стресу».
- Заняття 10. «Використання онлайн-ресурсів для подолання самотності й стресу».

Другий соціально-психологічний вектор, спрямований на інтеграцію внутрішньо переміщених осіб у місцеву громаду через системне розширення прав і можливостей, що полегшить адаптацію та участь у реальному економічному й соціокультурному житті територіальних громад на прикладі Рівного та Дрогобича.

Сформульовані тут рекомендації стосуються створення умов для формування у біженців проактивної поведінки, спрямованої на реалізацію конкретних завдань, визнання можливостей розвитку тощо. Мова йде про допомогу в широкому розумінні, адресовану ВПО як підгрупі населення, що має ті ж права й можливості, що й інші мешканці регіону, у якому вони зараз проживають, чи то Рівне, чи то Дрогобич. Тут доцільно навести окремі результати проєкту.

На основі отриманих результатів опрацьовано програми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у життя громади Рівного, Дрогобича з метою покращення якості їхнього життя шляхом посилення їхньої економічної спроможності та стабільності, стимулювання соціальної активності.

Програма (у частині, що стосується Рівного) є консолідованою роботою викладачів РДГУ – виконавців проєкту, представників активної частини рівненських ВПО, представників Координаційної ради з питань ВПО при виконавчому комітеті Рівненської міської ради, громадських організацій, експертів проєкту «Сильна громада: інтеграція ВПО у громаду міста Рівне», експертів програми «Єднання заради дії», які реалізуються в Рівненській територіальній громаді, місцевих жителів.

Програма (у частині, що стосується Дрогобича) є результатом взаємодії викладачів ДДПУ імені Івана Франка – виконавців проєкту, представників ВПО, фахівців консультативно-координаційного центру для внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців та інших осіб, котрі потребують допомоги при Дрогобицькій РВА (м.Дрогобич), громадських організацій, центру соціальних служб, представників активної громади міста.

Програма передбачає підтримку, соціальну адаптацію й реінтеграцію ВПО та включає такі види діяльності:

- заходи із соціальної інтеграції ВПО до життя в територіальній громаді Рівного, Дрогобича, у якій вони мешкають наразі та планують залишатися протягом тривалого часу (усвідомлення доступних умов проживання, пошук роботи або можливостей для заробітку, доступ до освіти, медичних послуг, соціальних допомог та інших ресурсів, котрі необхідні для задоволення основних потреб ВПО;

- виявлення потреб внутрішньо переміщених осіб у соціальних та психологічних послугах відповідно до потреб цільових груп переміщених осіб;
- інформування переміщених осіб з питань надання соціальних та психологічних послуг шляхом розміщення інформації в засобах масової інформації, на сайтах, інформаційних стендах, розповсюдження буклетів, листівок й т. п.;
- створення умов для використання потенціалу ВПО (їхніх знань, вмінь, навичок, професійних компетенцій тощо) для потреб розвитку територіальної громади Рівного, Дрогобича;
- організація курсів вивчення української мови для осіб, що не володіють державною мовою з метою підвищення ефективності інтеграції біженців;
- сприяння адаптації дітей ВПО в новому закладі освіти через надання індивідуальних та групових консультацій психологами та соціальними працівниками;
- запобігання та медіація конфліктів в територіальній громаді, стороною яких є чи можуть стати ВПО, та здійснення заходів для мінімізації ризиків виникнення нових подібних конфліктів у майбутньому й підвищення соціальної згуртованості;
- розробка, публічне обговорення та лобювання проєктів, спрямованих на вирішення потреб та проблем ВПО, просування їхніх прав та інтересів, сприяння інтеграційним процесам на місцевому, регіональному чи національному рівнях;
- співпраця та координація взаємодії з консультативно-координаційними центрами для внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців та інших осіб, котрі потребують допомоги, при Рівненській ОВА (м Рівне), Дрогобицькій РВА (м. Дрогобич);
- надання ВПО правової допомоги, консультативних, інформаційних та інших видів послуг;
- взаємодія з державними та недержавними суб'єктами щодо виявлення вразливих категорій осіб/сімей/дітей з внутрішньо переміщених осіб та подальшої організації надання соціальних та психологічних послуг;
- сприяння у проведенні інформаційних кампаній з метою висвітлення позитивного досвіду інтеграції та адаптації ВПО у Рівненській, Дрогобицькій територіальних громадах;
- розробка пропозицій щодо внесення змін до Стратегії соціально-економічного розвитку громади в частині розвитку соціально-психологічних послуг для внутрішньо переміщених осіб;
- створення кейсу позитивних історій про інтеграцію ВПО в Рівненську, Дрогобицьку територіальні громади;
- формування інституту медіаторів задля усунення стереотипних уявлень як із боку ВПО до місцевих, так і навпаки.

Позаяк реалізований проєкт є соціально-психологічним, він виконувався психологами, соціологами, педагогами в природному середовищі й реальних умовах, отримані результати дають змогу визначити можливі рекомендації щодо здійснення інтеграції, психологічної просвіти, надання практик допомоги, однак не можуть бути основою для вузькоспеціалізованих психотерапевтичних пропозицій.

Слід зазначити, що отримані у результаті реалізації проєкту дані необхідно трактувати з урахуванням того, що біженці війни в силу складних умов, в яких вони опинилися та тих психологічних труднощів, котрі неминуче супроводжують втрату дому, усталеного ритму та способу життя, пережитий в минулому страх та страх за майбутнє, невизначеність, не бажали бути достатньо відкритими, щирими у процесі дослідження.

Перешкодою для відкритості могли бути численні психологічні опори, механізми психологічного захисту, що, вочевидь, присутні в такій складній ситуації. Можна припустити, що ситуація дослідження сама по собі була досить стресовою для респондентів, оскільки викликала в них травматичні спогади та загострювала стресові емоційні реакції. Тому актуальним видається питання забезпечення для респондентів безпечних умов дослідження та їх психологічної підтримки.

Перспективи подальшої роботи вбачаємо у використанні результатів дослідження у практиці надання психологічної допомоги біженцям війни, є також в необхідності практикувати систематичні дослідження становища біженців війни задля розуміння реального стану, потреб, очікувань, ефективності наданої допомоги й бачення перспектив; в розробці й апробації різноманітних психологічних та інтеграційних програм (професійне навчання, наставництво, адвокація прав та інтересів ВПО) з адаптації та інтеграції ВПО у громадянське суспільство незалежної України.

Додатки

Почуття самотності та стилі подолання стресу – результати для окремих міст

Львів

1. Статистичний аналіз самотності та стресу

Описова статистика досліджуваних змінних: почуття самотності та стилів подолання стресу представлена в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1. Описова статистика змінної відчуття самотності

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=259 Самотність глобальна	31,00	110,00	70,86	70,00	16,37	-0,008	-0,216	0,06	0,020
SBS-AD/sp; N=259 Самотність соціальна	10,00	37,00	21,76	22,00	5,95	-0,028	-0,167	0,12	<0,001
SBS-AD/se; N=259 Самотність емоційна	11,00	44,00	25,59	25,00	6,96	0,068	-0,092	0,09	<0,001
SBS-AD/seg; N=259 Самотність екзистенційна	10,00	37,00	23,51	23,00	5,21	0,095	0,003	0,08	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurtosis.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значимість.

Розподіл змінних глобальної самотності, соціальної самотності, емоційної самотності та екзистенційної самотності не відповідає нормальному розподілу (у всіх випадках *p*-значення менше 0,05). Однак значення асиметрії для всіх цих змінних знаходяться в межах від -1 до 1, тому параметричні тести можуть бути використані в аналізі за умови дотримання інших припущень цих тестів.

Змінні соціальна самотність (SBS-AD/sp) та глобальна самотність (SBS-AD) є лівосторонніми (негативно асиметричними), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних менше нуля. Такий результат свідчить про те, що у досліджуваній вибірці більше результатів мають значення вище середнього. З іншого боку, у випадку емоційної самотності (SBS-AD/se) та екзистенційної самотності (SBS-AD/seg) спостерігається правосторонній розподіл (коефіцієнт асиметрії більший за нуль), що означає, що у досліджуваній вибірці більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для вищезгаданих змінних (за винятком екзистенційної самотності) є від'ємними, що свідчить про плоскокутовий розподіл, тобто більшу дисперсію результатів навколо середнього значення.

Середній рівень глобальної самотності склав 70,86 бала, при цьому мінімальне отримане значення – 31 бал, є максимальне – 110 балів. Стандартне відхилення склало 16,37, тобто респонденти відрізняються за рівнем відчуття глобальної самотності.

Таблиця 2. Описова статистика змінної «Стилi подолання стресу»

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=259	23,00	80,00	54,61	54,00	8,61	-0,101	0,612	0,05	0,200
SSE; N=259	18,00	80,00	43,41	44,00	10,61	-0,035	0,097	0,05	0,200
SSU; N=259	20,00	80,00	45,63	46	7,29	0,185	1,700	0,05	0,200
ACZ; N=259	9,00	40,00	20,25	20,00	4,21	0,489	1,676	0,08	<0,001
PKT; N=259	5,00	25,00	15,99	16,00	3,82	-0,230	-0,063	0,08	0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurtosis.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значущість.

Змінні: стиль, орієнтований на завдання, стиль, орієнтований на емоції, і стиль, орієнтований на уникнення, мають розподіл, що відповідає нормальному розподілу.

Розподіл **змінних:** участь у вікарній діяльності та пошук соціальних контактів відхиляється від нормального розподілу. Однак асиметрія знаходиться в межах від -1 до 1.

Змінні стиль, орієнтований на завдання (SSZ), стиль, орієнтований на емоції (SSE) та пошук соціальних контактів (PKT) розподілені лівосторонньо (негативно асиметрично), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних є меншим за нуль. Цей результат свідчить про те, що в досліджуваній вибірці більше результатів мають значення, вищі за середнє. У випадку стилю, орієнтованого на уникнення (SSU) та залучення до вікарної діяльності (ACZ), спостерігається правосторонній (позитивно асиметричний) розподіл, що означає, що в досліджуваній вибірці більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для змінної ТПП є від'ємним, що вказує на плоскокутовий розподіл (більшу дисперсію результатів навколо середнього значення). На противагу цьому, для інших змінних розподіл є лептокурентним (більша кластеризація результатів навколо середнього значення).

2. Зв'язок соціально-демографічних та соціально-економічних змінних з відчуттям самотності

2.1. Вік респондентів (віковий діапазон)

Таблиця 3. Зв'язок віку з відчуттям самотності

		Вік
Відчуття глобальної самотності	ρ, p	0,201, 0,001
Відчуття соціальної самотності	ρ, p	0,155, 0,012
Відчуття емоційної самотності	ρ, p	0,177, 0,004
Відчуття екзистенційної самотності	ρ, p	0,177, 0,004

Виявлено зв'язок між віком і глобальною самотністю та її трьома аспектами:

- з зв'язок між віком та відчуттям глобальної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування, тобто відчуття глобальної самотності зростає з віком ($\rho=0,201, p=0,001$);
- зв'язок між віком та відчуттям соціальної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного напрямку, тобто відчуття соціальної самотності зростає з віком ($\rho=0,155, p=0,012$);
- зв'язок між віком та відчуттям емоційної самотності – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування, тобто відчуття емоційної самотності зростає з віком ($\rho=0,177, p=0,004$);
- зв'язок між віком та відчуттям екзистенційної самотності – зв'язок сильний та позитивний, тобто відчуття емоційної самотності зростає з віком ($\rho=0,177, p=0,004$).

2.2. Знання іноземної мови, крім російської

Таблиця 4. Знання іноземної мови, крім російської

	Так (N=165)			Ні (N=94)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
Самотність глобальна	68,05	68,00	117,49	75,80	74,00	151,95	-3,56	<0,001	0,05
Самотність соціальна	20,95	22,00	120,51	23,18	23,00	146,66	-2,71	0,007	0,03
Самотність емоційна	24,38	24,00	117,25	27,71	27,00	152,38	-3,64	<0,001	0,05
Самотність екзистенційна	22,72	23,00	119,87	24,90	24,00	147,78	-2,89	0,004	0,03

Респонденти, які розмовляють іноземною мовою, крім російської, продемонстрували нижчий рівень глобальної самотності ($Me=68,00, IQR=18,50$), соціальної самотності ($Me=22,00, IQR=7,50$), емоційної самотності ($Me=24,00, IQR=9,00$) та екзистенційної самотності ($Me=23,00, IQR=6,50$), ніж респонденти, які розмовляють лише українською або українською та російською мовами (відповідно, для СБСгл: $Me=74,00, IQR=19,25$; СБСсп: $Me=23,00, IQR=6,25$; СБСсе: $Me=27,00, IQR=9,25$; СБСсег: $Me=24,00, IQR=6,00$). Спостережувані ефекти мають слабку силу.

3. Зв'язок соціально-демографічних та соціально-економічних змінних зі стилями подолання стресу

3.1. Стать респондентів

Таблиця 5. Кореляції статі зі стилями подолання стресу

	Жінки (N=211)			Чоловіки (N=48)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	55,45	55,00	136,22	50,91	51,00	102,65	-2,81	0,005	0,03
SSE	44,11	44,00	134,67	40,29	41,00	109,46	-2,11	0,035	0,02
SSU	46,21	46,00	134,60	43,08	44,50	109,77	-2,08	0,038	0,02
ACZ	20,44	20,00	132,54	19,44	19,50	118,84	-1,15	0,251	0,01
PKT	16,21	16,00	134,90	15,02	15,00	108,45	-2,22	0,027	0,02

Гендерних відмінностей не виявлено лише у випадку залучення до вікарної діяльності (ACZ). У решті випадків відмінності в інтенсивності окремих стилів подолання між жінками та чоловіками є статистично значущими (слабкі ефекти):

- жінки демонструють вищу інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні ($Me = 55,00$, $IQR = 11,00$), ніж чоловіки ($Me = 51,00$, $IQR = 14,75$), $p = 0,005$;
- інтенсивність емоційно-фокусованого стилю вища у жінок ($Me = 44,00$, $IQR = 15,00$), ніж у чоловіків ($Me = 41,00$, $IQR = 11,75$), $p = 0,035$;
- інтенсивність стилю уникнення вища у жінок ($Me = 46,00$, $IQR = 10,00$), ніж у чоловіків ($Me = 44,50$, $IQR = 11,25$), $p = 0,038$;
- інтенсивність пошуку соціальних контактів вища у жінок ($Me = 16,00$, $IQR = 5,00$), ніж у чоловіків ($Me = 15,00$, $IQR = 4,00$), $p = 0,027$.

3.2. Вік досліджуваних

Таблиця 6. Зв'язок віку зі стилями подолання стресу

		Вік
SSZ – стиль, сфокусований на завданнях	ρ , p	0,048, 0,438
SSE – стиль, сфокусований на емоціях	ρ , p	0,135, 0,030
SSU – стиль, сфокусований на униканні	ρ , p	-0,080, 0,199
ACZ – брати участь у заходах по заміщенню	ρ , p	-0,003, 0,960
PKT – пошук акаунтів у соціальних мережах	ρ , p	-0,064, 0,307

Лише один зв'язок виявився статистично значущим – зв'язок між віком та емоційно-орієнтованим стилем. Напрямок зв'язку є позитивним, що означає, що інтенсивність емоційно-орієнтованого стилю зростає з віком. Однак це зв'язок слабкої сили ($\rho = 0,135$, $p = 0,030$).

Статистично значущих зв'язків між віком та іншими стилями подолання не виявлено.

3.3. Знання іноземної мови, крім російської

Таблиця 7. Знання іноземної мови, крім російської

	Так (N=165)			Ні (N=94)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	55,43	55,00	136,62	53,17	53,50	118,37	-1,89	0,059	0,01
SSE	41,81	42,00	115,97	46,21	48,00	154,62	-3,99	<0,001	0,06
SSU	45,74	46,00	131,52	45,44	45,50	127,33	-0,43	0,665	<0,01
ACZ	20,15	20,00	127,58	20,44	20,00	134,24	-0,69	0,490	<0,01
PKT	16,13	16,00	133,12	15,73	15,50	124,53	-0,89	0,374	<0,01

Носії іноземної мови, відмінної від російської, продемонстрували меншу інтенсивність емоційно-орієнтованого стилю ($Me=42,00$, $IQR=12,00$, $p<0,001$), ніж носії лише української або української та російської мов ($Me=48,00$, $IQR=11,25$). Це ефект помірної сили.

Щодо інших стилів подолання, то статистично значущих відмінностей між групами не спостерігалось.

3.4. Рік прибуття до поточного місця проживання

Таблиця 8. Рік прибуття до поточного місця проживання

	2022 р. (N=198)			2023 р. (N=35)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	55,24	55,50	119,49	53,54	53,00	102,90	-1,34	0,179	0,01
SSE	42,96	43,00	113,88	46,57	45,00	134,63	-1,68	0,093	0,01
SSU	46,04	46,00	119,02	44,51	43,00	105,60	-1,09	0,277	0,01
ACZ	20,35	20,00	116,09	20,29	21,00	122,16	-0,49	0,622	<0,01
PKT	16,20	17,00	120,98	15,03	15,00	94,47	-2,15	0,031	0,02

Спостереження, в яких респонденти не відповіли на це запитання (26 осіб), були виключені.

Ті, хто виїхав з поточного місця проживання у 2022 році, продемонстрували вищу інтенсивність стилю пошуку соціальних контактів ($Me=17,00$, $IQR=5,00$, $p=0,031$), ніж ті, хто виїхав з поточного місця проживання у 2023 році ($Me=15,00$, $IQR=4,00$). Це ефект слабкої сили.

Щодо інших стилів подолання, то статистично значущих відмінностей між групами не спостерігалось.

4. Зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу**Таблиця 9.** Зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Змінна		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Відчуття соціальної самотності	<i>r</i>	-0,212	0,238	-0,221	0,041	-0,396
	<i>p</i>	0,001	<0,001	<0,001	0,508	<0,001
Відчуття емоційної самотності	<i>r</i>	-0,266	0,307	-0,247	-0,007	-0,391
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,905	<0,001
Відчуття екзистенційної самотності	<i>r</i>	-0,279	0,336	-0,169	0,016	-0,307
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,006	0,794	<0,001
Відчуття глобальної самотності	<i>r</i>	-0,279	0,324	-0,239	0,017	-0,408
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,785	<0,001

Статистично значущі зв'язки виділені жирним шрифтом.

За результатами проведених кореляцій можна зробити висновок, що існують статистично значущі зв'язки між відчуттям глобальної самотності та її трьома аспектами і всіма стилями подолання, за винятком ACZ (залучення до вікарної діяльності). Ці зв'язки є слабкими та помірними. Зокрема, вони виглядають наступним чином:

- відчуття соціальної самотності і CC3 – зв'язок слабкої сили і негативного напрямку (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні) $r = -0,212$, $p = 0,001$;
- відчуття соціальної самотності та SSE – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції) $r = 0,238$, $p < 0,001$;
- відчуття соціальної самотності і SSU – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,221$, $p < 0,001$;
- відчуття соціальної самотності і ТПП – зв'язок помірної сили та негативного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність уникаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r = -0,396$, $p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності та SSE – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю зосередження на завданні) $r = -0,266$, $p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності та CC3 – зв'язок помірної сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, сфокусованого на емоціях) $r = 0,307$, $p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності і CCC – зв'язок зі слабкою силою та негативною спрямованістю (чим вище відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,247$, $p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності та ТПП – зв'язок помірної сили та негативного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність уникаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r = -0,391$, $p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та CC3 – зв'язок зі слабкою силою та негативною спрямованістю (чим вищим є відчуття екзистенційної самотності, тим нижчою є інтенсивність стилю орієнтації на завдання) $r = -0,279$, $p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та SSE – зв'язок помірної сили та позитивного

- спрямування (чим вище відчуття екзистенціальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції) $r=0,336, p<0,001$;
- відчуття екзистенціальної самотності та CCC – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття екзистенціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r=-0,169, p=0,006$;
 - відчуття екзистенціальної самотності та ТПП – зв'язок помірної сили та негативного спрямування (чим вище відчуття екзистенціальної самотності, тим нижча інтенсивність унікаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r=-0,307, p<0,001$;
 - відчуття глобальної самотності та SSE – зв'язок зі слабкою силою та негативним напрямком (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю орієнтації на завдання) $r=-0,279, p<0,001$;
 - відчуття глобальної самотності та SSE – зв'язок помірної сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-сфокусованого стилю) $r=0,324, p<0,001$;
 - відчуття глобальної самотності і CCC – зв'язок зі слабкою силою та негативним напрямком (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r=-0,239, p<0,001$;
 - відчуття глобальної самотності та ТПП – зв'язок помірної сили та негативного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим менша вираженість стилю, орієнтованого на уникнення) $r=-0,408, p<0,001$.

Найсильніший зв'язок між глобальною самотністю та прагненням до соціальних контактів ($r=-0,408, p<0,001$), є найслабший – між екзистенційною самотністю та стилем, орієнтованим на уникнення ($r=-0,169, p=0,006$).

5. Зв'язок з висунутими гіпотезами

Перевірка гіпотези про те, що домінуючою гранню самотності буде екзистенційна грань.

Таблиця 10. Результати дисперсійного аналізу рівневої варіації аспектів відчуття самотності

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза- Гейслера	Відповідність
Самотність соціальна	2,18	0,92	<0,001	23,77	< 0,001
Самотність емоційна	2,33				
Самотність екзистенційна	2,35				

Проведений аналіз показав, що різниця в рівнях аспектів відчуття самотності є статистично значущою $F(1,848; 476,736)=23,77; p<0,001$. Результати пост-хок-аналізу представлені в Таблиці 11.

Таблиця 11. Множинні порівняння рівнів аспектів почуття самотності

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
Самотність соціальна	Самотність емоційна	-0,151	0,024	<0,001
Самотність соціальна	Самотність екзистенційна	-0,176	0,031	< 0,001
Самотність емоційна	Самотність екзистенційна	-0,025	0,028	1,000

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Рівень соціальної самотності ($M=2,18$; $SD=0,60$) значно нижчий за рівень емоційної самотності ($M=2,33$; $SD=0,63$) та екзистенційної самотності ($M=2,35$; $SD=0,52$) – в обох випадках $p<0,001$. Натомість рівні відчуття емоційної самотності та відчуття екзистенційної самотності суттєво не відрізняються один від одного. Таким чином, не було виявлено, що переважає екзистенційна самотність.

Перевірка гіпотези про те, що для біженців війни характерні диференційовані стилі подолання стресу.

Таблиця 12. Результати дисперсійного аналізу щодо диференціації стилів подолання стресу

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза-Гейслера	Відповідність
SSZ	54,61	0,84	<0,001	149,56	< 0,001
SSE	43,41				
SSU	45,63				

Проведений аналіз показав, що відмінності у представлених стилях подолання є статистично значущими $F(1,727; 445,477)=149,56$ $p<0,001$. Результати пост-хок-аналізу представлені в таблиці 13.

Таблиця 13. Множинні порівняння рівнів стилів подолання стресу

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
SSZ	SSE	11,205	0,789	<0,001
SSZ	SSU	8,981	0,548	<0,001
SSE	SSU	-2,224	0,699	0,005

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Статистично значущі відмінності спостерігалися між інтенсивністю окремих копінг-стилів: стиль, сфокусований на завданні ($M=54,61$; $SD=8,61$), стиль, сфокусований на емоціях ($M=43,41$; $SD=10,61$), стиль, сфокусований на уникненні ($M=45,63$; $SD=7,29$).

Краків

1. Статистичний аналіз самотності та стресу

У таблицях 14 і 15 представлено описову статистику досліджуваних змінних: відчуття самотності та стилів подолання стресу.

Таблиця 14. Описова статистика змінної відчуття самотності

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD ; N=274 Самотність глобальна	51,00	100,00	75,97	76,00	10,97	0,11	-0,84	0,06	0,010
SBS-AD/sp; N=274 Самотність соціальна	12,00	35,00	24,43	24,00	5,36	0,14	-0,67	0,09	<0,001
SBS-AD/se; N=274 Самотність емоційна	16,00	40,00	27,72	27,00	5,35	0,19	-0,81	0,09	<0,001
SBS-AD/seg; N=274 Самотність екзистенційна	15,00	32,00	23,82	24,00	3,06	-0,29	0,58	0,12	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurtosis.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значимість.

Розподіли змінних глобальної самотності, соціальної самотності, емоційної самотності та екзистенційної самотності не відповідають нормальному розподілу (у всіх випадках *p*-значення менше 0,05). Однак значення асиметрії для всіх цих змінних знаходиться в межах від -1 до 1, тому параметричні тести можуть бути використані в аналізі за умови дотримання інших припущень цих тестів.

Змінна відчуття екзистенційної самотності (SBS-AD/seg) має лівосторонній (негативний) розподіл, оскільки значення коефіцієнта асиметрії менше нуля. Такий результат свідчить про те, що у досліджуваній вибірці більше результатів мають значення вище середнього. З іншого боку, для глобальної самотності (SBS-AD/GL), соціальної самотності (SBS-AD/sp) та емоційної самотності (SBS-AD/se) спостерігається правосторонній розподіл (коефіцієнт асиметрії більший за нуль), що означає, що у досліджуваній вибірці більше результатів нижче середнього. Значення ексцесу для вищезгаданих змінних (за винятком екзистенційної самотності) є від'ємними, що свідчить про плоскокутовий розподіл, тобто більшу дисперсію результатів навколо середнього значення.

Середній рівень глобальної самотності становив 75,97 бала, при цьому мінімальне отримане значення становило 51 бал, є максимальне – 100 балів.

Таблиця 15. описова статистика змінних стилів подолання стресу

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=274	25,00	73,00	56,23	57,00	7,84	-0,95	1,84	0,09	<0,001
SSE; N=274	26,00	73,00	48,24	47,00	9,33	0,40	-0,54	0,12	<0,001
SSU; N=274	27,00	68,00	46,76	47,00	6,44	0,15	0,66	0,06	0,012
ACZ; N=274	12,00	32,00	22,51	23,00	4,15	-0,23	-0,46	0,09	<0,001
PKT; N=274	8,00	24,00	15,21	15,00	3,12	0,37	-0,06	0,10	<0,001

Min і *Max* – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurtosis.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значущість.

Розподіли всіх вищезазначених змінних відхиляються від нормального розподілу. Однак асиметрія знаходиться в межах від -1 до 1, тому в подальшому аналізі будуть використані параметричні тести за умови, що інші припущення цих тестів будуть виконані.

Змінні «стиль, орієнтований на завдання» (SSZ) та «участь у вікарній діяльності» (ACZ) є лівосторонніми (негативно асиметричними), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних є нижчим за нуль. Такий результат свідчить про те, що у досліджуваній вибірці більше результатів мають значення вище середнього. У випадку стилю, орієнтованого на емоції (SSE), стилю, орієнтованого на уникнення (SSU) та стилю, орієнтованого на пошук соціальних контактів (PKT), спостерігається правосторонній (позитивно асиметричний) розподіл, що означає, що в досліджуваній вибірці більше результатів, які мають значення нижче середнього. Значення ексцесу для змінних SSE, ACZ і PKT є від'ємним, що вказує на плоскокутний розподіл (більшу дисперсію результатів навколо середнього значення). На противагу цьому, для інших змінних розподіл є лептокурентним (більша кластеризація результатів навколо середнього значення).

2. Зв'язок соціально-демографічних та соціально-економічних змінних з відчуттям самотності

2.1. Поточне місце проживання

Таблиця 16. Рівень самотності та поточний стан проживання

	Група	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	Середній ранг	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Відчуття глобальної самотності	Орендоване житло	232	75,92	76,00	137,89	-0,19	0,849	<0,01
	Інше	42	76,24	73,00	135,36			
Відчуття соціальної самотності	Орендоване житло	232	24,33	24,00	137,44	-0,03	0,975	<0,01
	Інше	42	24,95	22,00	137,86			
Відчуття емоційної самотності	Орендоване житло	232	27,93	27,00	140,35	-1,40	0,161	0,01
	Інше	42	26,60	26,00	121,77			
Відчуття екзистенційної самотності	Орендоване житло	232	23,66	24,00	133,00	-2,23	0,026	0,02
	Інше	42	24,69	25,00	162,38			

Через дуже велику диспропорцію в розмірах груп ті, хто проживає в комунальній квартирі, у брата чи сестри, є також у друзів, були об'єднані в одну групу – «Інше» – із загальною кількістю 42 особи.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що статистично значущі відмінності між групами виявлено лише за відчуттям екзистенційної самотності (слабка сила впливу). Ті, хто проживає в орендованому житлі ($Me = 24,00$, $IQR = 3,00$), мають нижчий рівень відчуття екзистенційної самотності, ніж інші ($Me = 25,00$, $IQR = 2,00$). Щодо глобальної, соціальної та емоційної самотності статистично значущих відмінностей між групами немає.

2.2. Сімейний стан

Таблиця 17. Рівень самотності та сімейний стан

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
Відчуття глобальної самотності	Неодружена/неодружений	84	72,37	68,50	108,40	29,54	<0,001	0,10
	Дружина/чоловік	127	76,65	77,00	144,41			
	Вдова/вдівець	7	93,57	93,00	256,07			
	Розлучена/розлучений	56	77,61	78,00	150,65			
Відчуття соціальної самотності	Неодружена/неодружений	84	22,87	22,00	112,82	27,79	<0,001	0,10
	Дружина/чоловік	127	24,36	24,00	137,78			
	Вдова/вдівець	7	33,29	34,00	254,71			
	Розлучена/розлучений	56	25,80	25,00	159,23			
Відчуття емоційної самотності	Неодружена/неодружений	84	25,80	24,00	105,90	23,93	<0,001	0,08
	Дружина/чоловік	127	28,16	28,00	145,02			
	Вдова/вдівець	7	32,00	33,00	204,93			
	Розлучена/розлучений	56	29,09	28,00	159,40			
Відчуття екзистенційної самотності	Неодружена/неодружений	84	23,70	24,00	132,28	17,55	<0,001	0,06
	Дружина/чоловік	127	24,13	24,00	143,55			
	Вдова/вдівець	7	28,29	29,00	244,71			
	Розлучена/розлучений	56	22,71	23,00	118,21			

На основі наведених вище результатів можна зробити висновок, що як для глобальної самотності, так і для трьох її аспектів сімейний стан диференціює рівень самотності (сила впливу помірна). Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між наступними групами:

За рівнем соціальної самотності:

- у групі неодружена/неодружений ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me = 25,00$, $IQR = 7,75$), $p = 0,004$;
- у групі неодружена/неодружений ($Me = 22,00$, $IQR = 7,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me = 34,00$, $IQR = 4,00$), $p < 0,001$;
- у групі дружина/чоловік ($Me = 24,00$, $IQR = 7,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me = 34,00$, $IQR = 4,00$), $p = 0,001$;
- у групі розлучена/розлучений ($Me = 25,00$, $IQR = 7,75$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me = 34,00$, $IQR = 4,00$), $p = 0,016$.

Щодо емоційної самотності:

- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=24,00$, $IQR=7,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=28,00$, $IQR=9,00$), $p=0,003$;
- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=24,00$, $IQR=7,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=28,00$, $IQR=5,75$), $p=0,001$;
- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=24,00$, $IQR=7,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=33,00$, $IQR=3,00$), $p=0,009$.

Щодо екзистенційної самотності:

- у групі розлучена/розлучений ($Me=23,00$, $IQR=4,00$) нижчий рівень екзистенціаль-ної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=29,00$, $IQR=0,00$), $p<0,001$;
- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=24,00$, $IQR=3,00$) нижчий рівень екзистенці-альної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=29,00$, $IQR=0,00$), $p=0,002$;
- у групі дружина/чоловік ($Me=24,00$, $IQR=4,00$) нижчий рівень екзистенційної са-мотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=29,00$, $IQR=0,00$), $p=0,005$.

З точки зору глобальної самотності:

- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=68,50$, $IQR=15,75$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=77,00$, $IQR=15,00$), $p=0,007$;
- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=68,50$, $IQR=15,75$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=78,00$, $IQR=9,75$), $p=0,012$;
- у групі неodrужена/неodrужений ($Me=68,50$, $IQR=15,75$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=93,00$, $IQR=3,00$), $p<0,001$;
- у групі дружина/чоловік ($Me=77,00$, $IQR=15,00$) нижчий рівень глобальної са-мотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=93,00$, $IQR=3,00$), $p=0,002$;
- у групі розлучена/розлучений ($Me=78,00$, $IQR=9,75$) нижчий рівень глобальної са-мотності, ніж у групі вдова/вдівець ($Me=93,00$, $IQR=3,00$), $p=0,005$.

2.3. Статус зайнятості

Таблиця 18. Рівень самотності та зайнятість

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
Відчуття глобальної самотності	Безробітні (шукають роботу)	35	74,80	78,00	123,59	99,19	<0,001	0,37
	Безробітні (не шукають роботу)	42	85,52	85,50	191,70			
	Пенсіонер	14	86,79	86,50	202,61			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	80,30	80,00	158,40			
	Зайняті у приватному секторі	84	68,04	68,00	74,69			
	Власний бізнес	21	72,19	73,00	104,93			
Відчуття соціальної самотності	Безробітні (шукають роботу)	35	23,46	24,00	118,39	87,08	<0,001	0,32
	Безробітні (не шукають роботу)	42	28,48	29,00	183,33			
	Пенсіонер	14	29,43	29,00	197,39			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	26,76	28,00	158,93			
	Зайняті у приватному секторі	84	20,57	20,00	75,87			
	Власний бізнес	21	23,90	26,00	127,50			

Відчуття емоційної самотності	Безробітні (шукають роботу)	35	27,86	28,00	132,80	102,95	<0,001	0,39
	Безробітні (не шукають роботу)	42	31,57	32,50	179,51			
	Пенсіонер	14	31,71	33,00	189,04			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	30,35	30,00	166,49			
	Зайняті у приватному секторі	84	23,25	23,50	66,40			
	Власний бізнес	21	27,90	30,00	131,86			
Відчуття екзистенційної самотності	Безробітні (шукають роботу)	35	23,49	24,00	122,97	31,49	<0,001	0,11
	Безробітні (не шукають роботу)	42	25,48	24,00	159,74			
	Пенсіонер	14	25,64	23,50	161,82			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	23,19	23,00	109,52			
	Зайняті у приватному секторі	84	24,21	25,00	143,41			
	Власний бізнес	21	20,38	21,00	68,81			

Оскільки варіант «Інвалід непрацездатний» обрали лише сім осіб, є варіант «Інвалід працездатний» – вісім осіб, ці спостереження були виключені з аналізу.

Тест Крускала-Уолліса показав значущі відмінності між групами (з сильним і помірним впливом) для глобальної самотності та для трьох її аспектів. Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав, що відмінності існують між наступними групами:

Для соціальної самотності:

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=20,00$, $IQR=5,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі зайнятих у державному секторі ($Me=28,00$, $IQR=10,00$), $p<0,001$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=20,00$, $IQR=5,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=29,00$, $IQR=8,00$), $p<0,001$;
- у групі працюючих у приватному секторі ($Me=20,00$, $IQR=5,00$) нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=29,00$, $IQR=9,00$), $p<0,001$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=24,00$, $IQR=3,00$), нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=29,00$, $IQR=8,00$), $p=0,002$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=24,00$, $IQR=3,00$), нижчий рівень соціальної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=29,00$, $IQR=9,00$), $p=0,012$.

Щодо емоційної самотності:

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=23,50$, $IQR=4,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі тих, хто має власний бізнес ($Me=30,00$, $IQR=10,00$), $p=0,005$;
- у групі зайнятості в приватному секторі ($Me=23,50$, $IQR=4,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=28,00$, $IQR=7,00$), $p<0,001$;
- у групі зайнятості в приватному секторі ($Me=23,50$, $IQR=4,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі бюджетної зайнятості ($Me=30,00$, $IQR=8,00$), $p<0,001$;
- у групі зайнятості в приватному секторі ($Me=23,50$, $IQR=4,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=32,50$, $IQR=10,00$), $p<0,001$;

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=23,50$, $IQR=4,75$) нижчий рівень емоційної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=33,00$, $IQR=5,00$), $p<0,001$.

Щодо екзистенційної самотності:

- у групі власників власної справи ($Me=21,00$, $IQR=10,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=25,00$, $IQR=4,75$), $p=0,001$;
- у групі «маю власну справу» ($Me=21,00$, $IQR=10,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі «безробітні, які не шукають роботу» ($Me=24,00$, $IQR=3,00$), $p<0,001$;
- у групі маю власну справу ($Me=21,00$, $IQR=10,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=23,50$, $IQR=6,00$), $p=0,004$;
- у групі бюджетної зайнятості ($Me=23,00$, $IQR=3,00$) нижчий рівень екзистенційної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=24,00$, $IQR=3,00$), $p=0,010$.

3 точки зору глобальної самотності:

- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=68,00$, $IQR=9,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=78,00$, $IQR=14,00$), $p=0,018$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=68,00$, $IQR=9,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі зайнятих у бюджетній сфері ($Me=80,00$, $IQR=18,00$), $p<0,001$;
- у групі зайнятих у приватному секторі ($Me=68,00$, $IQR=9,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=85,50$, $IQR=16,25$), $p<0,001$;
- у групі працюючих у приватному секторі ($Me=68,00$, $IQR=9,00$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=86,50$, $IQR=12,75$), $p<0,001$;
- у групі «маю власний бізнес» ($Me=73,00$, $IQR=21,50$) рівень глобальної самотності нижчий, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=85,50$, $IQR=16,25$), $p<0,001$;
- у групі «маю власний бізнес» ($Me=73,00$, $IQR=21,50$) нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=86,50$, $IQR=12,75$), $p=0,002$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=78,00$, $IQR=14,00$), нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=85,50$, $IQR=16,25$), $p=0,001$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=78,00$, $IQR=14,00$), нижчий рівень глобальної самотності, ніж у групі пенсіонерів ($Me=86,50$, $IQR=12,75$), $p=0,013$.

2.4. Зміна доходу

Таблиця 19. Рівень самотності порівняно зі зміною доходу

		Зміна доходу
Відчуття глобальної самотності	ρ , p	-0,110, 0,069
Відчуття соціальної самотності	ρ , p	-0,095, 0,118
Відчуття емоційної самотності	ρ , p	-0,125, 0,038
Відчуття екзистенційної самотності	ρ , p	0,046, 0,451

Єдиний статистично значущий зв'язок існує між зміною доходу та відчуттям емоційної самотності ($\rho=-0,125$, $p=0,038$). Це зв'язок слабкої сили і негативного спрямування – з покращенням матеріального становища відчуття емоційної самотності зменшується.

2.5. Знання іноземної мови, крім російської

Таблиця 20. рівень відчуття самотності залежно від знання іноземної мови, крім російської

	Так (N=239)			Ні (N=35)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
Самотність глобальна	75,54	75,00	134,33	78,89	78,00	159,16	-1,73	0,083	0,01
Самотність соціальна	24,15	24,00	132,89	26,34	25,00	169,00	-2,52	0,012	0,02
Самотність емоційна	27,64	27,00	135,72	28,29	28,00	149,69	-0,98	0,329	<0,01
Самотність екзистенційна	23,75	24,00	136,94	24,26	23,00	141,33	-0,31	0,757	<0,01

Носії іноземної мови, відмінної від російської, продемонстрували нижчий рівень соціальної самотності ($Me=24,00$, $IQR=8,00$), ніж носії лише української або української та російської мов ($Me=25,00$, $IQR=6,00$). Спостережуваний ефект має слабку силу. Щодо глобальної, емоційної та екзистенційної самотності відмінностей між групами не виявлено.

2.6. Рік прибуття до поточного місця проживання

Таблиця 21. Рівень самотності залежно від року прибуття до поточного місця проживання

	Так (N=239)			Ні (N=35)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
Самотність глобальна	76,71	77,00	142,76	72,85	72,00	115,57	-2,25	0,025	0,02
Самотність соціальна	24,81	24,00	142,94	22,83	22,00	114,81	-2,33	0,020	0,02
Самотність емоційна	28,19	28,00	144,36	25,79	25,00	108,88	-2,93	0,003	0,03
Самотність екзистенційна	23,72	24,00	134,42	24,21	25,00	150,36	-1,33	0,184	0,01

Спостереження, в яких респонденти не відповіли на це запитання (26 осіб), були виключені.

Статистично значущих відмінностей між групами не виявлено лише за показником екзистенційної самотності.

Для тих, хто виїхав з попереднього місця проживання у 2022 році, характерне більше відчуття глобальної самотності ($Me=77,00$, $IQR=17,50$), ніж для тих, хто виїхав з попереднього місця проживання у 2023 році ($Me=72,00$, $IQR=13,50$), сила ефекту слабка.

Для тих, хто виїхав з попереднього місця проживання у 2022 році, характерне більше відчуття соціальної самотності ($Me=24,00$, $IQR=8,00$), ніж для тих, хто виїхав з попереднього місця проживання у 2023 році ($Me=22,00$, $IQR=7,00$), сила ефекту слабка.

Для тих, хто виїхав з попереднього місця проживання у 2022 році, характерне більше відчуття емоційної самотності ($Me=28,00$, $IQR=9,00$), ніж для тих, хто виїхав

з попереднього місця проживання у 2023 році ($Me=25,00$, $IQR=8,00$), сила зв'язку слабка.

2.7. Втрата життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок воєнних дій

Таблиця 22. Рівень самотності порівняно з втратою життя або здоров'я члена сім'ї внаслідок воєнних дій

	Так ($N=239$)			Ні ($N=35$)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
Самотність глобальна	85,46	89,00	203,81	74,58	74,00	127,79	-5,30	<0,001	0,10
Самотність соціальна	29,83	31,00	214,73	23,64	23,00	126,19	-6,19	<0,001	0,14
Самотність емоційна	32,06	33,00	200,99	27,09	27,00	128,20	-5,08	<0,001	0,09
Самотність екзистенційна	23,57	23,00	121,43	23,85	25,00	139,85	-1,30	0,195	0,01

Статистично значущих відмінностей між групами не виявлено лише за показником екзистенційної самотності.

Для осіб, у яких член сім'ї втратив життя або здоров'я внаслідок війни, характерним є вищий рівень відчуття глобальної самотності ($Me=89,00$, $IQR=14,00$), ніж для осіб, які не зазнали такої втрати ($Me=74,00$, $IQR=16,00$), сила ефекту помірна.

Особи, у яких член сім'ї втратив життя або здоров'я внаслідок війни, характеризуються вищим рівнем відчуття соціальної самотності ($Me=31,00$, $IQR=5,00$), ніж особи, які не зазнали такої втрати ($Me=23,00$, $IQR=6,00$), сила ефекту висока.

Особи, у яких член сім'ї втратив життя або здоров'я внаслідок війни, характеризуються вищим відчуттям емоційної самотності ($Me=33,00$, $IQR=8,00$), ніж особи, які не зазнали такої втрати ($Me=27,00$, $IQR=8,00$), сила ефекту помірна.

3. Зв'язок соціодемографічних та соціально-економічних змінних зі стилями подолання стресу

3.1. Вік респондентів

Таблиця 23. Стили подолання стресу та вік респондентів

		Вік
SSZ – стиль, сфокусований на завданнях	ρ , p	0,301, <0,001
SSE – стиль, сфокусований на емоціях	ρ , p	-0,106, 0,079
SSU – стиль, сфокусований на униканні	ρ , p	-0,054, 0,370
ACZ – брати частку у заходах із заміщення	ρ , p	-0,143, 0,018
PKT – пошук акаунтів у соціальних мережах	ρ , p	0,025, 0,684

Статистично значущими виявилися лише два взаємозв'язки – між віком і стилем зосередження на завданні (СЗЗ), є також між віком і стилем залучення до вікарної діяльності (СЗД).

Вік і SSZ – напрямок зв’язку позитивний, що означає, що інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні, зростає з віком. Цей зв’язок помірної сили ($\rho = 0,301, p < 0,001$).

Вік проти ACZ – напрямок зв’язку негативний, що означає, що інтенсивність стилю вікарної залученості зменшується з віком. Це зв’язок слабкої сили ($\rho = -0,143, p = 0,018$).

Статистично значущих зв’язків між віком та іншими стилями подолання стресу не виявлено.

3.2. Освіта

Таблиця 24. Стилi подолання стресу та освіта респондентів

		Освіта
SSZ	ρ, p	0,242, <0,001
SSE	ρ, p	0,013, 0,826
SSU	ρ, p	-0,020, 0,739
ACZ	ρ, p	-0,083, 0,171
PKT	ρ, p	-0,042, 0,484

Лише один зв’язок виявився статистично значущим – зв’язок між освітою та ціле-спрямованістю (SSZ). Напрямок цього зв’язку є позитивним, що означає, що чим вища освіта, тим вища інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні. Це зв’язок слабкої сили ($\rho = 0,242, p < 0,001$).

Статистично значущих зв’язків між освітою та іншими стилями подолання стресу не виявлено.

3.3. Держава проживання в даний час

Таблиця 25. Стилi подолання стресу та поточне місце проживання

	Група	N	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	Орендоване житло	232	57,53	58,00	149,87	-6,08	<0,001	0,14
	Інше	42	49,02	51,00	69,15			
SSE	Орендоване житло	232	48,06	47,00	136,04	-0,72	0,473	<0,01
	Інше	42	49,21	46,00	145,57			
SSU	Орендоване житло	232	46,87	47,00	137,64	-0,70	0,944	<0,01
	Інше	42	46,14	48,00	136,71			
ACZ	Орендоване житло	232	22,28	23,00	133,31	-2,06	0,039	0,02
	Інше	42	23,76	24,50	160,63			
PKT	Орендоване житло	232	15,35	15,00	140,70	-1,58	0,114	0,01
	Інше	42	14,40	14,50	119,81			

Через дуже велику різницю в розмірах груп, ті, хто живе в комуналці, в будинку брата чи сестри та в будинку друга, були об’єднані в одну групу – «Інше» – із загальною кількістю 42 осіб.

Статистично значущі відмінності були виявлені для стилю, сфокусованого на завданні (ССЗ), та участі у вікарній діяльності. Ті, хто живе в орендованому житлі, мають вищу інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні ($Me=58,00$, $IQR=9,00$), ніж в групі «Інші» ($Me=51,00$, $IQR=6,00$), $p<0,001$, сильний ефект. Ті, хто живе в орендованому житлі, мають нижчу інтенсивність залучення до вікарної діяльності ($Me=23,00$, $IQR=5,75$), ніж в Іншій групі ($Me=24,50$, $IQR=7,25$), $p=0,039$, слабкий ефект.

Для інших стилів подолання стресу статистично значущих відмінностей між групами не виявлено.

3.4. Сімейний стан

Таблиця 26. Стилi подолання стресу та сімейний стан респондентів

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
SSZ	Неодружена/неодружений	84	53,32	53,00	102,24	51,39	<0,001	0,18
	Дружина/чоловік	127	58,88	59,00	163,89			
	Вдова/вдівець	7	31,57	30,00	4,50			
	Розлучена/розлучений	56	57,64	57,50	147,17			
SSE	Неодружена/неодружений	84	49,49	47,00	148,02	14,35	0,002	0,05
	Дружина/чоловік	127	49,28	47,00	145,93			
	Вдова/вдівець	7	41,14	41,00	69,14			
	Розлучена/розлучений	56	44,88	44,00	111,14			
SSU	Неодружена/неодружений	84	46,80	46,50	137,81	19,69	<0,001	0,07
	Дружина/чоловік	127	47,00	47,00	138,03			
	Вдова/вдівець	7	35,14	36,00	11,00			
	Розлучена/розлучений	56	47,61	47,00	151,64			
ACZ	Неодружена/неодружений	84	23,06	23,50	147,48	13,07	0,004	0,04
	Дружина/чоловік	127	22,34	23,00	136,40			
	Вдова/вдівець	7	17,14	18,00	35,36			
	Розлучена/розлучений	56	22,73	23,00	137,79			
PKT	Неодружена/неодружений	84	14,74	15,00	127,26	14,84	0,002	0,05
	Дружина/чоловік	127	15,46	15,00	140,45			
	Вдова/вдівець	7	11,71	12,00	45,36			
	Розлучена/розлучений	56	15,77	16,00	157,68			

На основі наведених вище результатів можна зробити висновок, що сімейний стан диференціює респондентів за стилем подолання (ССЗ – сильний вплив, SSE – слабкий вплив, SSU – помірний вплив, ACZ – слабкий вплив, PKT – слабкий вплив). Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між наступними групами:

Стиль, сфокусований на завданні:

- у групі вдова/вдівець ($Me=30,00$, $IQR=13,00$) нижча інтенсивність SSZ, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me=53,00$, $IQR=9,00$), $p=0,010$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=30,00$, $IQR=13,00$) менша вираженість CC3, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=57,50$, $IQR=8,75$), $p<0,001$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=30,00$, $IQR=13,00$) тяжкість CC3 нижча, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=59,00$, $IQR=7,00$), $p<0,001$;
- у групі неодружена/неодружений ($Me=53,00$, $IQR=9,00$) нижча тяжкість CC3, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=57,50$, $IQR=8,75$), $p=0,006$;
- у групі неодружена/неодружений ($Me=53,00$, $IQR=9,00$) нижча інтенсивність CC3, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=59,00$, $IQR=7,00$), $p<0,001$.

Стиль, орієнтований на емоції:

- у групі розлучена/розлучений ($Me=44,00$, $IQR=13,50$) нижча інтенсивність CC3, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=47,00$, $IQR=17,00$), $p=0,037$;
- у розлучена/розлучений ($Me=44,00$, $IQR=13,50$) нижча інтенсивність SSE, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me=47,00$, $IQR=12,50$), $p=0,042$.

Стиль, орієнтований на уникнення:

- у групі вдова/вдівець ($Me=36,00$, $IQR=4,00$) нижча інтенсивність SSU, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me=46,50$, $IQR=9,00$), $p<0,001$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=36,00$, $IQR=4,00$) тяжкість CCY нижча, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=47,00$, $IQR=10,00$), $p<0,001$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=36,00$, $IQR=4,00$) інтенсивність CДУ нижча, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=47,00$, $IQR=3,75$), $p<0,001$.

Залучення до змінної діяльності:

- у групі вдова/вдівець ($Me=18,00$, $IQR=3,00$) нижчий ступінь тяжкості АКЗ, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=23,00$, $IQR=7,00$), $p=0,006$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=18,00$, $IQR=3,00$) нижчий ступінь тяжкості АКЗ, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=23,00$, $IQR=3,00$), $p=0,007$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=18,00$, $IQR=3,00$) нижча тяжкість АХЗ, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me=23,50$, $IQR=6,00$), $p=0,002$.

Пошук соціальних контактів:

- у групі вдова/вдівець ($Me=12,00$, $IQR=2,00$) нижча інтенсивність CCI, ніж у групі неодружена/неодружений ($Me=15,00$, $IQR=3,00$), $p=0,049$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=12,00$, $IQR=2,00$) нижча інтенсивність ПКТ, ніж у групі дружина/чоловік ($Me=15,00$, $IQR=6,00$), $p=0,011$;
- у групі вдова/вдівець ($Me=12,00$, $IQR=2,00$) нижча інтенсивність ПКТ, ніж у групі розлучена/розлучений ($Me=16,00$, $IQR=2,00$), $p=0,002$.

3.5. Статус зайнятості**Таблиця 27.** Стилi подолання стресу та статус зайнятості респондентів

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	P	η^2
SSZ	Безробітні (шукають роботу)	35	50,40	45,00	85,21	16,74	0,005	0,05
	Безробітні (не шукають роботу)	42	58,07	57,00	135,87			
	Пенсіонер	14	49,29	52,00	124,18			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	56,90	57,00	130,17			
	Зайняті у приватному секторі	84	57,73	58,00	140,53			
	Власний бізнес	21	58,76	61,00	154,17			
SSE	Безробітні (шукають роботу)	35	44,20	45,00	99,87	37,02	<0,001	0,13
	Безробітні (не шукають роботу)	42	55,19	58,50	182,61			
	Пенсіонер	14	42,64	42,00	81,75			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	49,33	46,00	136,15			
	Зайняті у приватному секторі	84	48,27	47,00	128,15			
	Власний бізнес	21	43,76	44,00	96,10			
SSU	Безробітні (шукають роботу)	35	46,26	46,00	127,46	5,78	0,329	<0,01
	Безробітні (не шукають роботу)	42	47,86	48,00	149,52			
	Пенсіонер	14	45,50	44,00	123,68			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	48,02	46,00	137,29			
	Зайняті у приватному секторі	84	45,54	45,00	120,70			
	Власний бізнес	21	45,29	46,00	114,71			
ACZ	Безробітні (шукають роботу)	35	22,51	23,00	134,33	12,25	0,032	0,03
	Безробітні (не шукають роботу)	42	24,31	24,00	162,61			
	Пенсіонер	14	21,50	21,00	117,86			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	21,90	22,00	117,16			
	Зайняті у приватному секторі	84	22,30	23,00	129,13			
	Власний бізнес	21	21,29	21,00	107,67			
PKT	Безробітні (шукають роботу)	35	14,54	15,00	112,81	7,50	0,186	0,01
	Безробітні (не шукають роботу)	42	14,43	15,00	116,80			
	Пенсіонер	14	15,00	14,50	128,04			
	Зайняті у бюджетній сфері	63	16,25	16,00	148,56			
	Зайняті у приватному секторі	84	14,93	15,50	127,86			
	Власний бізнес	21	15,38	15,00	139,24			

Оскільки варіант «Інвалід непрацездатний» обрали лише сім осіб, є варіант «Інвалід працездатний» – вісім осіб, ці спостереження були виключені з аналізу.

У тесті Крускала-Уолліса були виявлені значущі відмінності між групами (зі слабким і помірним впливом) для стилю, орієнтованого на завдання (SSZ), стилю, орієнтованого на емоції (SSE), і залучення до вікарної діяльності (ACZ). Поглиблений

постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між наступними групами:

Сфокусований на завданні стиль (SSZ):

- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=45,00$, $IQR=17,00$), інтенсивність SSZ нижча, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=57,00$, $IQR=5,50$), $p=0,046$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=45,00$, $IQR=17,00$), інтенсивність SSZ нижча, ніж у групі працевлаштованих у приватному секторі ($Me=58,00$, $IQR=9,00$), $p=0,004$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=45,00$, $IQR=17,00$), інтенсивність SSZ нижча, ніж у групі тих, хто має власний бізнес ($Me=61,00$, $IQR=10,00$), $p=0,013$.

Стиль, орієнтований на емоції (SSE):

- у групі пенсіонерів ($Me=42,00$, $IQR=2,75$) нижча інтенсивність SSE, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=58,50$, $IQR=13,00$), $p<0,001$;
- у групі «маю власну справу» ($Me=44,00$, $IQR=6,00$) нижча інтенсивність SSE, ніж у групі «безробітні, які не шукають роботу» ($Me=58,50$, $IQR=13,00$), $p<0,001$;
- у групі безробітних, які шукають роботу ($Me=45,00$, $IQR=8,00$), нижча інтенсивність SSE, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=58,50$, $IQR=13,00$), $p<0,001$;
- у групі зайнятості в приватному секторі ($Me=47,00$, $IQR=13,00$) нижча інтенсивність SSE, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=58,50$, $IQR=13,00$), $p=0,002$;
- у групі бюджетної зайнятості ($Me=46,00$, $IQR=18,00$) нижча інтенсивність SSE, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=58,50$, $IQR=13,00$), $p=0,028$.

Залучення до замішуючих видів діяльності (ACZ):

- у групі бюджетної зайнятості ($Me=22,00$, $IQR=6,00$) нижча інтенсивність ACZ, ніж у групі безробітних, які не шукають роботу ($Me=23,00$, $IQR=6,00$), $p=0,034$.

3.6. Зміна доходу

Таблиця 28. Стилi подолання стресу в залежності від зміни доходу респондентів

		Зміна доходів
SSZ	ρ , p	-0,027, 0,660
SSE	ρ , p	-0,065, 0,285
SSU	ρ , p	0,111, 0,067
ACZ	ρ , p	0,136, 0,025
PKT	ρ , p	0,124, 0,040

Лише дві кореляції виявилися статистично значущими:

- між зміною доходу та залученістю до волонтерської діяльності ($\rho=0,136$, $p=0,025$). Цей зв'язок має слабку силу і позитивний напрямок – із покращенням матеріального становища зростає інтенсивність залучення до суспільно корисної діяльності;
- та між зміною доходу і пошуком соціальних контактів ($\rho=0,124$, $p=0,040$). Цей зв'язок має слабку силу і позитивний напрямок – із покращенням матеріального становища зростає інтенсивність пошуку соціальних контактів.

3.7. Знання іноземної мови, крім російської

Таблиця 29. Стилi подолання стресу та знання іноземної мови, відмінної від російської

	Так (N=239)			Ні (N=35)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	56,69	58,00	139,26	53,09	55,00	125,49	-0,96	0,336	<0,01
SSE	49,19	47,00	145,36	41,71	42,00	83,80	-4,30	<0,001	0,07
SSU	46,96	47,00	139,67	45,40	46,00	122,66	-1,19	0,235	0,01
ACZ	22,61	23,00	139,65	21,83	21,00	122,83	-1,18	0,239	0,01
PKT	15,31	15,00	139,56	14,54	15,00	123,46	-1,13	0,256	0,01

Носії іноземної мови, відмінної від російської, продемонстрували вищу інтенсивність емоційно-орієнтованого стилю ($Me=47,00$, $IQR=15,00$, $p<0,001$), ніж носії лише української або української та російської мов ($Me=42,00$, $IQR=5,00$). Це ефект помірної сили.

Щодо інших стилів подолання, то статистично значущих відмінностей між групами не спостерігалось.

4. Зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Таблиця 30. Почуття самотності та стилі подолання стресу

Змінна		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Відчуття соціальної самотності	<i>r</i>	-0,107	0,238	0,035	0,099	-0,066
	<i>p</i>	0,077	<0,001	0,568	0,104	0,275
Відчуття емоційної самотності	<i>r</i>	0,003	0,319	0,246	0,187	0,099
	<i>p</i>	0,961	<0,001	<0,001	0,002	0,100
Відчуття екзистенційної самотності	<i>r</i>	-0,256	0,238	0,218	0,100	0,227
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,097	<0,001
Відчуття глобальної самотності	<i>r</i>	-0,122	0,339	0,197	0,167	0,079
	<i>p</i>	0,043	<0,001	0,001	0,006	0,190

Статистично значущі зв'язки виділені жирним шрифтом.

За результатами кореляцій статистично значущими є наступні зв'язки:

- почуття соціальної самотності та SSE – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище почуття соціальної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-орієнтованого стилю) $r=0,238$, $p<0,001$;
- відчуття емоційної самотності та SSE – зв'язок помірної сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-фокусованого стилю) $r=0,319$, $p<0,001$;
- відчуття емоційної самотності та CCC – зв'язок зі слабкою силою та позитивним напрямком (чим вище відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r=0,246$, $p<0,001$;

- відчуття емоційної самотності та АКЗ – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність стилю залучення до вікарної діяльності) $r=0,187, p=0,002$;
- відчуття екзистенційної самотності та ССЗ – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вищим є відчуття екзистенційної самотності, тим нижчою є інтенсивність стилю орієнтації на завдання) $r=-0,256, p<0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та SSE – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції) $r=0,238, p<0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та CCC – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r=0,218, p<0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та ТПП – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на пошук соціальних контактів) $r=0,227, p<0,001$;
- відчуття глобальної самотності та SSE – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні) $r=-0,122, p=0,043$;
- відчуття глобальної самотності та SSE – зв'язок помірної сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-сфокусованого стилю) $r=0,339, p<0,001$;
- відчуття глобальної самотності та CCC – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r=0,197, p=0,001$;
- відчуття глобальної самотності та АКЗ – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим вища інтенсивність стилю залучення до вікарної діяльності) $r=0,167, p=0,006$.

Найсильніший зв'язок виявився між відчуттям глобальної самотності та стилем, орієнтованим на емоції ($r=0,339, p<0,001$), є найслабший – між відчуттям глобальної самотності та стилем, орієнтованим на завдання ($r=-0,122, p=0,043$).

5. Посилання на висунуті гіпотези

Перевірити гіпотезу про те, що домінуючою гранню самотності буде екзистенційна грань.

Таблиця 31. Результати дисперсійного аналізу рівнів варіації аспектів відчуття самотності

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза-Гейслера	Відповідність
Самотність соціальна	2,44	0,85	<0,001	10,682	< 0,001
Самотність емоційна	2,52				
Самотність екзистенційна	2,38				

Проведений аналіз показав, що різниця в рівнях аспектів відчуття самотності є статистично значущою $F(1,736; 474,059) = 10,682; p < 0,001$. Результати постфактум аналізу представлені в Таблиці 32.

Таблиця 32. Множинні порівняння рівнів аспектів почуття самотності

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
Самотність соціальна	Самотність емоційна	-0,078	0,024	0,003
Самотність соціальна	Самотність екзистенційна	0,061	0,034	0,211
Самотність емоційна	Самотність екзистенційна	0,138	0,032	<0,001

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Рівень емоційної самотності ($M=2,52; SD=0,49$) значно вищий, ніж рівень соціальної самотності ($M=2,44; SD=0,54, p=0,003$) та екзистенційної самотності ($M=2,38; SD=0,31, p<0,001$). На противагу цьому, рівні відчуття соціальної самотності та відчуття екзистенційної самотності суттєво не відрізнялися один від одного. Таким чином, не було показано, що домінуючим обличчям самотності буде екзистенціальне обличчя. Домінуючим є обличчя емоційної самотності.

Перевірка гіпотези про те, що для біженців війни характерні диференційовані стилі подолання стресу.

Таблиця 33. Результати дисперсійного аналізу різноманітності стилів подолання стресу

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза-Гейслера	Відповідність
SSZ	56,23	0,94	<0,001	131,66	< 0,001
SSE	48,24				
SSU	46,76				

Проведений аналіз показав, що відмінності у представлених стилях подолання є статистично значущими $F(1,881; 513,437) = 131,66 p < 0,001$. Результати пост-хок-аналізу представлені в Таблиці 34.

Таблиця 34. Множинні порівняння рівнів стилів подолання стресу

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
SSZ	SSE	7,989	0,702	<0,001
SSZ	SSU	9,467	0,578	<0,001
SSE	SSU	1,478	0,597	0,042

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Статистично значущі відмінності спостерігалися між інтенсивністю різних стилів подолання: стиль, сфокусований на завданні ($M=56,23$; $SD=7,84$), стиль, сфокусований на емоціях ($M=48,24$; $SD=9,33$), стиль, сфокусований на уникненні ($M=46,76$; $SD=6,44$).

Дрогобич

1. Статистичний аналіз самотності та стресу

У таблицях 35 і 36 представлено описову статистику змінних дослідження: відчуття самотності та стилів подолання стресу.

Таблиця 35. Описова статистика змінної відчуття самотності

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=299 Самотність глобальна	37,0	121,0	80,88	80,00	13,71	0,13	0,76	0,07	0,001
SBS-AD/sp; N=299 Самотність соціальна	13,0	38,0	26,11	26,00	4,53	-0,07	0,24	0,10	<0,001
SBS-AD/se; N=299 Самотність емоційна	11,0	44,0	27,23	27,00	5,80	0,54	1,08	0,11	<0,001
SBS-AD/seg; N=299 Самотність екзистенційна	13,0	40,0	27,54	27,00	5,41	-0,14	-0,20	0,07	0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurt.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значимість.

Розподіли змінних глобальної самотності, соціальної самотності, емоційної самотності та екзистенційної самотності не відповідають нормальному розподілу (у всіх випадках *p*-значення менше 0,05). Однак значення асиметрії для всіх цих змінних знаходиться в межах від -1 до 1, тому параметричні тести можуть бути використані в аналізі за умови дотримання інших припущень цих тестів.

Змінні: соціальна самотність (SBS-AD/sp) та екзистенційна самотність (SBS-AD/seg) є лівосторонніми (негативно асиметричними), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних менше нуля. Такий результат свідчить про те, що у досліджуваній вибірці більше результатів мають значення, вищі за середнє. З іншого боку, у випадку емоційної самотності (SBS-AD/se) та глобальної самотності (SBS-AD) спостерігається правосторонній розподіл (коефіцієнт асиметрії більший за нуль), що означає, що у досліджуваній вибірці більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для вищезгаданих змінних (за винятком екзистенційної самотності) є додатними, що свідчить про лептокулярний розподіл, тобто більшу щільність оцінок навколо середнього значення.

Середній рівень глобальної самотності склав 80,88 бала, при цьому мінімальне отримане значення – 37 балів, є максимальне – 121. Стандартне відхилення – 13,71, що означає, що респонденти різняться за рівнем відчуття глобальної самотності.

Таблиця 36. Описова статистика змінної стилів подолання стресу

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=299	28,0	68,0	51,84	54,0	10,06	-0,58	-0,63	0,13	<0,001
SSE; N=299	17,0	72,0	47,29	47,0	8,64	-0,27	0,87	0,07	0,003
SSU; N=299	22,0	73,0	43,32	44,0	8,05	-0,31	0,57	0,11	<0,001
ACZ; N=299	7,0	38,0	17,62	18,0	4,93	0,34	0,81	0,10	<0,001
PKT; N=299	5,0	23	15,54	17,0	3,98	-0,58	-0,26	0,15	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurt.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значимість.

Розподіли всіх вищезазначених змінних відхиляються від нормального розподілу. Однак асиметрія знаходиться в межах від -1 до 1, тому в подальшому аналізі будуть використані параметричні тести за умови, що інші припущення цих тестів будуть виконані.

Змінні: стиль, орієнтований на завдання (SSZ), стиль, орієнтований на емоції (SSE), стиль, орієнтований на уникнення (SSU) та соціальний пошук (PKT) розподілені лівосторонньо (негативно асиметрично), оскільки коефіцієнт асиметрії для цих змінних є нижчим за нуль. Цей результат свідчить про те, що в досліджуваній вибірці більше результатів мають значення, вищі за середнє. У випадку залучення до альтернативної діяльності (ACZ) спостерігається правосторонній (позитивно асиметричний) розподіл, що означає, що у вибірці дослідження більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для змінних ACZ і CCI є від'ємним, що вказує на плоскокутний розподіл (більшу дисперсію результатів навколо середнього значення). На противагу цьому, для стилю, орієнтованого на емоції (SSE), стилю, орієнтованого на уникнення (SSU), та залучення до вікарної діяльності, розподіл є лептокурентним (більша кластеризація результатів навколо середнього значення).

2. Зв'язок соціодемографічних та соціально-економічних змінних з відчуттям самотності

2.1. Зміна доходу

Таблиця 37. Зв'язок зміни доходу з відчуттям самотності

		Зміна доходів
Відчуття глобальної самотності	<i>rho, p</i>	0,056, 0,339
Відчуття соціальної самотності	<i>rho, p</i>	0,163, 0,005
Відчуття емоційної самотності	<i>rho, p</i>	0,025, 0,672
Відчуття екзистенційної самотності	<i>rho, p</i>	-0,029, 0,616

Статистично значущою виявилася лише одна кореляція – зв'язок між зміною доходу та відчуттям соціальної самотності. Це позитивний зв'язок – зі збільшенням доходу зростає відчуття соціальної самотності. Сила зв'язку слабка.

3. Зв'язок соціально-демографічних та соціально-економічних змінних зі стилями подолання стресу

3.1. Поточний стан проживання

Таблиця 38. Зв'язок поточного місця проживання зі стилями подолання стресу

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
SSZ	Орендоване житло	37	53,54	56,00	160,04	2,24	0,327	<0,01
	У гуртожитку	237	51,31	54,00	143,93			
	У сім'ї/друзів	20	54,50	54,00	166,60			
SSE	Орендоване житло	37	50,32	51,00	179,80	15,72	<0,001	0,05
	У гуртожитку	237	46,34	46,00	138,08			
	У сім'ї/друзів	20	51,95	54,00	199,33			
SSU	Орендоване житло	37	43,97	45,00	157,64	5,98	0,050	0,01
	У гуртожитку	237	42,80	44,00	142,47			
	У сім'ї/друзів	20	47,45	47,00	188,30			
ACZ	Орендоване житло	37	17,35	18,00	145,77	7,05	0,029	0,02
	У гуртожитку	237	17,43	18,00	143,68			
	У сім'ї/друзів	20	20,15	19,50	196,00			
PKT	Орендоване житло	37	15,27	15,00	144,53	0,06	0,971	0,01
	У гуртожитку	237	15,53	17,00	147,81			
	У сім'ї/друзів	20	15,90	16,00	149,30			

Оскільки варіант «Придбане житло» обрали лише чотири особи, це спостереження було виключено з аналізу. Одна особа не відповіла на запитання. Групи У друзів (13 осіб) та У братів і сестер (7 осіб) були об'єднані в одну – У сім'ї/друзів із загальною кількістю 20 осіб.

Статистично значущі відмінності між групами були виявлені для стилю, орієнтованого на емоції (SSE) – слабкий ефект та залучення до вікарної діяльності (ACZ) – слабкий ефект. Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між групами:

Стиль, орієнтований на емоції:

- проживання в гуртожитку ($Me=46,00$, $IQR=11,00$) порівняно з орендованою квартирою ($Me=51,00$, $IQR=10,00$) – вища інтенсивність емоційно-фокусованого стилю у тих, хто проживає в орендованій квартирі ($p=0,016$);
- проживання в гуртожитку ($Me=46,00$, $IQR=11,00$) порівняно з проживанням у сім'ї/друзів ($Me=54,00$, $IQR=9,75$) – вища інтенсивність емоційно-сфокусованого стилю у тих, хто проживає в сім'ї/друзів ($p=0,006$).

Залучення до вікарної діяльності:

- Проживання в гуртожитку ($Me=18,00$, $IQR=7,00$) порівняно з проживанням у сім'ї/друзів ($Me=19,50$, $IQR=3,00$) – вища інтенсивність залучення до вікарної діяльності серед тих, хто проживає у сім'ї/друзів ($p=0,024$).

3.2. Рік прибуття до поточного місця проживання

Таблиця 39. Рік прибуття до поточного місця проживання

	2022 р. (N=258)			2023 р. (N=39)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	51,87	54,00	149,17	52,03	54,00	147,85	-0,09	0,928	<0,01
SSE	47,19	47,00	147,60	47,90	48,00	158,23	-0,72	0,471	<0,01
SSU	43,49	44,00	150,03	42,18	45,00	142,17	-0,53	0,593	<0,01
ACZ	17,91	18,00	153,94	15,62	16,00	116,29	-2,56	0,010	0,02
PKT	15,59	16,50	148,41	15,33	17,00	152,90	-0,31	0,760	<0,01

Спостереження, в яких респонденти не відповіли на це запитання (2 особи), були виключені.

Значущі відмінності були виявлені лише для однієї змінної – Залучення до замісної діяльності (ефект слабкої сили). Ті, хто виїжджає з поточного місця проживання у 2022 році, мають вищу інтенсивність цього стилю (Me=18,00, IQR=7,00), ніж ті, хто виїжджає з поточного місця проживання у 2023 році (Me=16,00, IQR=6,00).

4. Кореляція між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Таблиця 40. Зв'язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Змінна		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Відчуття соціальної самотності	<i>r</i>	-0,204	-0,014	-0,125	-0,096	-0,111
	<i>p</i>	<0,001	0,816	0,031	0,099	0,055
Відчуття емоційної самотності	<i>r</i>	-0,061	-0,029	0,012	0,014	0,043
	<i>p</i>	0,290	0,621	0,830	0,814	0,458
Відчуття екзистенційної самотності	<i>r</i>	-0,206	-0,010	-0,069	-0,047	-0,065
	<i>p</i>	<0,001	0,869	0,233	0,418	0,263
Відчуття глобальної самотності	<i>r</i>	-0,175	-0,020	-0,063	-0,044	-0,044
	<i>p</i>	0,002	0,725	0,275	0,445	0,448

Статистично значущі зв'язки виділені жирним шрифтом.

За результатами кореляцій статистично значущими є лише чотири зв'язки:

- відчуття соціальної самотності та ССЗ – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання) $r=-0,204$, $p<0,001$;
- відчуття соціальної самотності проти ССС – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r=-0,125$, $p=0,031$;
- відчуття екзистенційної самотності vs ССЗ – зв'язок зі слабкою силою та негативною спрямованістю (чим вищим є відчуття екзистенційної самотності, тим нижчою є інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання) $r=-0,206$, $p<0,001$;

- відчуття глобальної самотності та ССЗ – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вищим є відчуття глобальної самотності, тим меншою є інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні) $r=-0,175, p=0,002$.

Зв'язки між рештою пар змінних не є статистично значущими.

Найсильніший зв'язок існує між екзистенційною самотністю та стилем, орієнтованим на завдання ($r=-0,206, p<0,001$), є найслабший – між соціальною самотністю та стилем, орієнтованим на уникнення ($r=-0,125, p=0,031$).

5. Посилання на висунуті гіпотези

Перевірити гіпотезу про те, що домінуючою гранню самотності буде екзистенційна грань.

Таблиця 41. Результати дисперсійного аналізу рівневої варіації аспектів почуття самотності

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза-Гейслера	Відповідність
Самотність соціальна	2,61	0,98	0,023	60,50	< 0,001
Самотність емоційна	2,48				
Самотність екзистенційна	2,75				

Проведений аналіз показав, що різниця в рівнях аспектів відчуття самотності є статистично значущою $F(1,951; 581,366)=60,50; p<0,001$. Результати пост-хок-аналізу представлені в таблиці.

Таблиця 42. Множинні порівняння рівнів аспектів почуття самотності

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
Самотність соціальна	Самотність емоційна	0,136	0,025	<0,001
Самотність соціальна	Самотність екзистенційна	-0,142	0,024	<0,001
Самотність емоційна	Самотність екзистенційна	-0,278	0,027	<0,001

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Рівень екзистенційної самотності ($M=2,75; SD=0,54$) достовірно вищий за рівень соціальної самотності ($M=2,61; SD=0,45$) та емоційної самотності ($M=2,48; SD=0,53$) – в обох випадках $p<0,001$. Рівень емоційної самотності ($M=2,48; SD=0,53$) достовірно нижчий за рівень соціальної самотності ($M=2,61; SD=0,45$).

Таким чином, було показано, що домінуючим обличчям самотності є екзистенційне обличчя. Натомість емоційна самотність є найнижчим показником.

Перевірка гіпотези про те, що для біженців війни характерні диференційовані стилі подолання стресу.

Таблиця 43. Результати дисперсійного аналізу щодо диференціації стилів подолання стресу

	Середній показник	W Моєлі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза- Гейслера	Відповідність
SSZ	51,84	0,98	0,069	91,94	<0,001
SSE	47,29				
SSU	43,32				

Проведений аналіз показав, що відмінності у представлених стилях подолання є статистично значущими $F(2,596)=91,94$; $p < 0,001$. Результати постфактум аналізу представлені в Таблиці 44.

Таблиця 44. Множинні порівняння рівнів стилів подолання стресу

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
SSZ	SSE	4,548	0,666	<0,001
SSZ	SSU	8,522	0,625	<0,001
SSE	SSU	3,973	0,594	<0,001

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні ($M=51,84$; $SD=10,06$), значно відрізнялася від інтенсивності стилю, сфокусованого на емоціях ($M=47,29$; $SD=8,64$) та стилю, сфокусованого на уникненні ($M=43,32$; $SD=8,05$). Серед біженців домінував стиль, сфокусований на завданні, тоді як інтенсивність стилю, сфокусованого на уникненні, була найнижчою.

Рівне

1. Статистичний аналіз самотності та стресу

У таблицях 45 і 46 представлено описову статистику досліджуваних змінних: відчуття самотності та стилів подолання стресу.

Таблиця 45. Описова статистика змінної відчуття самотності

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=304 Самотність глобальна	31,00	108,00	75,48	75,00	16,03	-0,17	-0,42	0,08	<0,001
SBS-AD/sp; N=304 Самотність соціальна	10,00	37,00	23,49	23,00	5,57	-0,01	-0,30	0,05	0,040
SBS-AD/se; N=304 Самотність емоційна	11,00	43,00	26,37	26,00	7,03	0,11	-0,62	0,08	<0,001
SBS-AD/seg; N=304 Самотність екзистенційна	10,00	40,00	25,63	25,00	6,10	-0,04	-0,44	0,10	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurt.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значимість.

Розподіл змінних глобальної самотності, соціальної самотності, емоційної самотності та екзистенційної самотності не відповідає нормальному розподілу (у всіх випадках *p*-значення менше 0,05). Однак значення асиметрії для всіх цих змінних знаходиться в межах від -1 до 1, тому параметричні тести можуть бути використані в аналізі за умови дотримання інших припущень цих тестів.

Змінні: глобальна самотність (SBS-AD), соціальна самотність (SBS-AD/sp) та екзистенційна самотність (SBS-AD/seg) розподілені лівосторонньо (негативно асиметрично), оскільки значення коефіцієнта асиметрії для цих змінних менше нуля. Такий результат свідчить про те, що в досліджуваній вибірці більше результатів мають значення, вищі за середнє. Лише у випадку емоційної самотності (SBS-AD/se) спостерігається правосторонній розподіл (коефіцієнт асиметрії більший за нуль), що означає, що у досліджуваній вибірці більше результатів, які є нижчими за середнє значення. Значення ексцесу для всіх вищезгаданих змінних є від'ємними, що свідчить про плоскокутовий розподіл, тобто більшу дисперсію результатів навколо середнього значення.

Середній рівень глобальної самотності склав 75,48 бала, при цьому мінімальне отримане значення становило 31 бал, є максимальне 108. Стандартне відхилення склало 16,03, що означає, що респонденти відрізняються за рівнем відчуття глобальної самотності.

Таблиця 46. описова статистика змінної стилів подолання стресу

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=304	31,00	72,00	54,11	54,00	8,15	-0,17	-0,43	0,06	0,025
SSE; N=304	17,00	73,00	47,23	47,00	9,28	-0,09	0,46	0,05	0,035
SSU; N=304	28,00	73,00	47,77	47,00	8,91	0,60	0,45	0,07	0,003
ACZ; N=304	10,00	38,00	22,75	23,00	5,94	0,39	0,12	0,07	0,003
PKT; N=304	7,00	27,00	15,66	15,00	3,20	0,23	-0,04	0,09	<0,001

Min i Max – найменше і найбільше значення розподілу; *M* – середнє; *Me* – медіана; *SD* – стандартне відхилення; *Sk.* – асиметрія; *Kurt.* – ексцес; *K-S* – результат тесту Колмогорова-Смірнова; *p* – значимість.

Розподіли всіх вищезазначених змінних відхиляються від нормального розподілу. Однак асиметрія знаходиться в межах від -1 до 1, тому в подальшому аналізі будуть використані параметричні тести, за умови, що інші припущення цих тестів будуть виконані.

Змінні стиль, орієнтований на уникнення (SSU), участь у вікарній діяльності (ACZ) та спілкування (PKT) є правосторонніми (позитивно асиметричними), оскільки коефіцієнт асиметрії для цих змінних є більшим за нуль. Такий результат свідчить про те, що у досліджуваній вибірці більше результатів мають значення нижче середнього. Значення ексцесу для SSU та ACZ є додатними, що свідчить про лептокуричний розподіл, тобто більшу кластеризацію результатів навколо середнього значення, тоді як для PKT значення ексцесу є від'ємним – платікуричний розподіл (більша дисперсія результатів навколо середнього значення).

У випадку стилю, орієнтованого на завдання (SSZ) та стилю, орієнтованого на емоції (SSE), спостерігається лівосторонній (від'ємний) розподіл, що означає, що в досліджуваній вибірці є більше результатів, які перевищують середнє значення. Значення ексцесу для змінної SSE є від'ємним, що вказує на плоскокутовий розподіл (більшу дисперсію балів навколо середнього значення). На противагу цьому, для емоційно-орієнтованого стилю (SSE) розподіл є лептокурентним (більша кластеризація результатів навколо середнього значення).

2. Зв'язок соціодемографічних та соціально-економічних змінних з відчуттям самотності

2.1. Зміна доходу

Таблиця 47. Кореляція зміни доходу з відчуттям самотності

		Зміна доходів
Відчуття глобальної самотності	<i>rho, p</i>	0,074, 0,203
Відчуття соціальної самотності	<i>rho, p</i>	0,059, 0,310
Відчуття емоційної самотності	<i>rho, p</i>	0,007, 0,905
Відчуття екзистенційної самотності	<i>rho, p</i>	0,131, 0,024

Статистично значущою виявилася лише одна кореляція – зв’язок між зміною доходу та відчуттям екзистенційної самотності. Це позитивний зв’язок – зі збільшенням доходу зростає відчуття екзистенційної самотності. Сила зв’язку слабка.

2.2. Рік прибуття до поточного місця проживання

Таблиця 48. Рік прибуття до поточного місця проживання

	2022 р. (N=245)			2023 р. (N=32)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
Самотність глобальна	75,45	76,00	141,41	72,00	69,00	120,55	-1,39	0,166	0,01
Самотність соціальна	23,51	23,00	142,51	21,78	22,00	112,16	-2,02	0,043	0,02
Самотність емоційна	26,34	26,00	141,32	24,63	23,50	121,25	-1,34	0,182	0,01
Самотність екзистенційна	25,60	25,00	139,20	25,59	24,00	137,44	-0,12	0,906	<0,01

Спостереження, в яких респонденти не відповіли на це запитання (27 осіб), були виключені.

Статистично значущі відмінності були отримані лише для відчуття соціальної самотності. Серед тих, хто приїхав до поточного місця проживання у 2022 році, рівень соціальної самотності вищий ($Me = 23,00$, $IQR = 7,00$), ніж серед тих, хто приїхав у 2023 році ($Me = 22,00$, $IQR = 6,75$). Сила ефекту слабка.

Для глобальної, емоційної та екзистенційної самотності статистично значущих відмінностей не виявлено.

3. Зв’язок між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

3.1. Поточне місце проживання

Таблиця 49. Зв’язок поточного стану проживання зі стилями подолання стресу

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
SSZ	Орендоване житло	47	56,79	56,00	181,19	8,52	0,074	0,02
	У гуртожитку	210	53,35	53,00	142,91			
	У знайомих	11	56,00	56,00	173,95			
	У родичів	18	54,17	56,50	159,08			
	У брата/сестри	17	55,24	56,00	161,88			
SSE	Орендоване житло	47	47,00	46,00	150,06	1,19	0,880	0,01
	У гуртожитку	210	46,84	47,00	150,23			
	У знайомих	11	48,00	49,00	162,32			
	У родичів	18	50,28	47,50	171,89			
	У брата/сестри	17	47,35	47,00	151,44			

SSU	Орендоване житло	47	52,17	52,00	192,91	20,86	<0,001	0,06
	У гуртожитку	210	46,38	46,00	139,10			
	У знайомих	11	50,45	50,00	186,64			
	У родичів	18	46,67	43,50	135,86			
	У брата/сестри	17	52,47	51,00	192,88			
ACZ	Орендоване житло	47	23,36	25,00	185,82	16,95	0,002	0,04
	У гуртожитку	210	21,83	22,00	139,83			
	У знайомих	11	24,27	25,00	182,82			
	У родичів	18	22,61	21,50	144,97			
	У брата/сестри	17	25,94	25,00	196,38			
PKT	Орендоване житло	47	17,04	17,00	186,37	13,70	0,008	0,03
	У гуртожитку	210	15,29	15,00	141,88			
	У знайомих	11	16,55	16,00	180,36			
	У родичів	18	14,94	15,50	136,17			
	У брата/сестри	17	16,88	16,00	180,44			

Оскільки варіант «Придбане житло» обрала лише одна особа, це спостереження було виключено з аналізу.

Статистично значущі відмінності між групами були виявлені для стилю, орієнтованого на уникнення (SSU) – помірний ефект, залучення до вікарної діяльності (ACZ) – слабкий ефект, пошук соціальних контактів (PKT) – слабкий ефект. Поглиблений постфактум аналіз з поправкою на множинні порівняння показав відмінності між групами:

Стиль, орієнтований на уникнення:

- Проживання в колективному житлі ($Me=46,00$, $IQR=12,00$) проти орендованого житла ($Me=52,00$, $IQR=12,00$) – вища інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення, у тих, хто проживає в орендованому житлі ($p=0,001$).

Залучення до змінної діяльності:

- проживання в гуртожитку ($Me=22,00$, $IQR=8,00$) порівняно з проживанням в орендованій квартирі ($Me=25,00$, $IQR=11,00$) – вища інтенсивність залучення до вікарної діяльності серед тих, хто проживає в орендованій квартирі ($p=0,011$).

Пошук соціальних контактів:

- проживання в гуртожитку ($Me=15,00$, $IQR=5,00$) порівняно з орендованою квартирою ($Me=17,00$, $IQR=4,00$) – вища інтенсивність пошуку соціальних контактів серед тих, хто проживає в орендованій квартирі ($p=0,016$).

3.2. Сімейний стан

Таблиця 50. Сімейний стан та стилі подолання стресу

	Група	N	M	Me	Середній ранг	H	p	η^2
SSZ	Неодружена/неодружений	67	53,72	54,00	147,42	1,96	0,580	<0,01
	Дружина/чоловік	148	54,82	55,50	159,35			
	Вдова/вдівець	41	52,85	54,00	140,71			
	Розлучена/розлучений	48	53,54	53,50	148,53			
SSE	Неодружена/неодружений	67	48,18	49,00	165,49	3,16	0,367	<0,01
	Дружина/чоловік	148	47,11	47,00	152,57			
	Вдова/вдівець	41	47,49	47,00	150,18			
	Розлучена/розлучений	48	46,02	44,50	136,13			
SSU	Неодружена/неодружений	67	49,16	48,00	166,57	7,79	0,051	0,02
	Дружина/чоловік	148	48,39	48,00	158,82			
	Вдова/вдівець	41	45,17	45,00	127,40			
	Розлучена/розлучений	48	46,13	45,50	134,79			
ACZ	Неодружена/неодружений	67	24,01	24,00	172,82	12,46	0,006	0,03
	Дружина/чоловік	148	23,16	24,00	158,19			
	Вдова/вдівець	41	21,68	22,00	138,59			
	Розлучена/розлучений	48	20,60	20,50	118,47			
PKT	Неодружена/неодружений	67	15,45	15,00	147,95	5,11	0,164	0,01
	Дружина/чоловік	148	16,03	16,00	162,57			
	Вдова/вдівець	41	14,88	15,00	129,63			
	Розлучена/розлучений	48	15,50	15,50	147,32			

Статистично значущі відмінності між групами виявлено лише для однієї змінної, ACZ (участь у вікарній діяльності). Сила впливу слабка. Постфактум аналіз показав, що розлучені люди мають нижчу інтенсивність стилю «Залучення до вікарної діяльності» ($Me=20,50$, $IQR=7,75$), ніж одружені ($Me=24$, $IQR=9,00$) та неодружені/незаміжні люди ($Me=24,00$, $IQR=7,00$). Між іншими групами не було виявлено статистично значущих відмінностей.

Щодо інших стилів подолання стресу, то статистично значущих відмінностей між групами не виявлено.

3.3. Рік прибуття до поточного місця проживання

Таблиця 51. Рік прибуття до поточного місця проживання

	2022 р. (N=245)			2023 р. (N=32)					
	M	Me	Середній ранг	M	Me	Середній ранг	Z	p	η^2
SSZ	54,04	54,00	137,59	55,13	56,00	149,83	-0,81	0,416	<0,01
SSE	47,27	47,00	140,67	45,72	47,00	126,19	-0,96	0,336	<0,01
SSU	48,04	47,00	136,73	49,84	50,00	156,34	-1,30	0,192	0,01
ACZ	23,10	23,00	139,19	22,94	23,00	137,52	-0,11	0,911	<0,01
PKT	15,62	15,00	135,40	16,84	17,00	166,53	-2,08	0,038	0,02

Спостереження, в яких респонденти не відповіли на це запитання (27 осіб), були виключені.

Значущі відмінності були виявлені лише для однієї змінної – «Пошук соціальних контактів» (ефект слабкої сили). Ті, хто виїжджає з поточного місця проживання у 2023 році, мають вищу інтенсивність цього стилю ($Me=17,00$, $IQR=4,75$), ніж ті, хто виїжджає з поточного місця проживання у 2022 році ($Me=15,00$, $IQR=5,00$).

4. Кореляція між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Таблиця 52. Кореляція між відчуттям самотності та стилями подолання стресу

Змінна		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Відчуття соціальної самотності	r	-0,166	0,279	-0,063	0,074	-0,252
	p	0,004	<0,001	0,275	0,201	<0,001
Відчуття емоційної самотності	r	-0,247	0,421	-0,203	-0,062	-0,355
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,280	<0,001
Відчуття екзистенційної самотності	r	-0,070	0,269	0,144	0,250	-0,133
	p	0,224	<0,001	0,012	<0,001	0,021
Відчуття глобальної самотності	r	-0,192	0,384	-0,055	0,094	-0,293
	p	0,001	<0,001	0,335	0,102	<0,01

Статистично значущі зв'язки виділені жирним шрифтом.

За результатами кореляцій статистично значущими є наступні зв'язки:

- відчуття соціальної самотності та ССЗ – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, сфокусованого на завданні) $r=-0,166$, $p=0,004$;
- відчуття соціальної самотності vs SSE – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття соціальної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на емоції) $r=0,279$, $p<0,001$;
- відчуття соціальної самотності vs ТПП – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вище відчуття соціальної самотності, тим нижча інтенсивність унікаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r=-0,252$, $p<0,001$;

- відчуття емоційної самотності та CCC – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вищим є відчуття емоційної самотності, тим нижчою є інтенсивність стилю зосередження на завданні) $r = -0,247, p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності та SSE – зв'язок помірної сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття емоційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, сфокусованого на емоціях) $r = 0,421, p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності проти CCC – зв'язок слабкої сили та негативної спрямованості (чим вище відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = -0,05, p = 0,001$; – відчуття емоційної самотності проти CCC $-0,203, p < 0,001$;
- відчуття емоційної самотності та ТПП – зв'язок помірної сили та негативної спрямованості (чим вище відчуття емоційної самотності, тим нижча інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення – пошук соціальних контактів) $r = -0,355, p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та SSE – зв'язок зі слабкою силою та позитивним напрямком (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-фокусованого стилю) $r = 0,269, p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності vs CCC – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища інтенсивність стилю, орієнтованого на уникнення) $r = 0,144, p = 0,012$;
- відчуття екзистенційної самотності vs. АКЗ – зв'язок слабкої сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим вища вираженість стилю уникнення – залучення до замісної діяльності) $r = 0,250, p < 0,001$;
- відчуття екзистенційної самотності та ТПП – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття екзистенційної самотності, тим нижча вираженість уникаючого стилю – пошук соціальних контактів) $r = -0,133, p = 0,021$;
- відчуття глобальної самотності та SSE – зв'язок зі слабкою силою та негативною спрямованістю (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність стилю зосередження на завданні) $r = -0,192, p = 0,001$;
- відчуття глобальної самотності vs SSE – зв'язок помірної сили та позитивного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим вища інтенсивність емоційно-сфокусованого стилю) $r = 0,384, p < 0,001$;
- відчуття глобальної самотності та ТПП – зв'язок слабкої сили та негативного спрямування (чим вище відчуття глобальної самотності, тим нижча інтенсивність уникаючого стилю – пошуку соціальних контактів) $r = -0,293, p < 0,001$.

Зв'язки між іншими парами змінних не є статистично значущими.

Найсильніший зв'язок спостерігається між емоційною самотністю та емоційно-фокусованим стилем $r = 0,421, p < 0,001$, є найслабший – між екзистенційною самотністю та пошуком соціальних контактів ($r = -0,133, p = 0,021$).

5. Зв'язок з висунутими гіпотезами

Перевірити гіпотезу про те, що домінуючою гранню самотності буде екзистенційна грань.

Таблиця 53. Результати дисперсійного аналізу рівневої варіації аспектів відчуття самотності

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза- Гейслера	Відповідність
Самотність соціальна	2,35	0,97	0,004	26,08	< 0,001
Самотність емоційна	2,40				
Самотність екзистенційна	2,56				

Проведений аналіз показав, що різниця в рівнях аспектів відчуття самотності є статистично значущою $F(1,932; 585,295)=26,08; p<0,001$. Результати постфактум аналізу представлені в таблиці.

Таблиця 54. Множинні порівняння рівнів аспектів почуття самотності

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
Самотність соціальна	Самотність емоційна	-0,048	0,028	0,269
Самотність соціальна	Самотність екзистенційна	-0,214	0,033	<0,001
Самотність емоційна	Самотність екзистенційна	-0,166	0,032	<0,001

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Рівень екзистенційної самотності ($M=2,56; SD=0,61$) значно вищий за рівень соціальної самотності ($M=2,35; SD=0,56$) та емоційної самотності ($M=2,40; SD=0,64$) – в обох випадках $p<0,001$. Натомість рівні соціальної самотності та емоційної самотності суттєво не відрізняються між собою. Таким чином, було показано, що домінуючим обличчям самотності є екзистенційне обличчя.

Перевірка гіпотези про те, що для біженців війни характерні диференційовані стилі подолання стресу.

Таблиця 55. Результати дисперсійного аналізу щодо диференціації стилів подолання стресу

	Середній показник	W Моклі	Відповідність	F з поправкою Грінхауза-Гейслера	Відповідність
SSZ	54,11	0,77	<0,001	68,74	< 0,001
SSE	47,23				
SSU	47,77				

Проведений аналіз показав, що відмінності у представлених стилях подолання є статистично значущими $F(1,623; 491,678)=68,74; p<0,001$. Результати пост-хок-аналізу представлені в Таблиці 56.

Таблиця 56. Множинні порівняння рівнів стилів подолання стресу

		Різниця в середніх показниках	Стандартна похибка	Відповідність
SSZ	SSE	6,882	0,701	<0,001
SSZ	SSU	6,342	0,474	<0,001
SSE	SSU	-0,539	0,749	1,000

Статистично значущі результати виділені жирним шрифтом.

Інтенсивність стилю, орієнтованого на завдання ($M=54,11; SD=8,15$), значно відрізняється від інтенсивності стилю, орієнтованого на емоції ($M=47,23; SD=9,28$) та стилю, орієнтованого на уникнення ($M=47,77; SD=8,91$).

Серед біженців домінує стиль, орієнтований на завдання. Статистично значущих відмінностей між інтенсивністю стилю, орієнтованого на емоції, та стилю, орієнтованого на уникнення, не виявлено.

Introduction

Russia's invasion of independent Ukraine, now into its third year, has had far-reaching consequences felt worldwide, resulting in a complex humanitarian situation affecting large groups of people (mainly women and children, the elderly, and those with limited mobility), causing their forced displacement and leading them to leave their homes to avoid real threats to their lives.

The forced migration of Ukrainians remains widespread, occurring under challenging and stressful conditions, both within relatively safe areas of Ukraine (internal migration, internal displacement) and to other countries, primarily in Western Europe (international migration, external displacement). However, contemporary migration (movement) under the largest war in Europe since World War II does not align with current realities, nor does the meaning of the term "migrant" as previously understood as "a person who consciously and voluntarily ... changes their place of residence" [Webography, pos. 1]. In everyday communication, this term refers to people who have moved due to military threats, also called refugees [Webography, pos. 2, 3] or displaced persons [Webography, pos. 4], including those internally displaced.

The war has forced millions of Ukrainians to leave their homes: UN data indicates nearly 14 million, with almost 8 million fleeing the country (mainly women, children, and the elderly) [Webography, pos. 5]. In the first weeks of the invasion, 1,899,364 people arrived in Poland [Webography, pos. 6]. By April 2024, according to Eurostat, Poland was providing temporary protection to 949,365 Ukrainian refugees. Similar numbers – 953,895 – were reported by the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) on May 14, 2024 [Webography, pos. 7].

Ukrainians make up a significant majority in Poland: of the 1.128 million migrants registered with the Social Insurance Institution (ZUS), 759,400 are Ukrainians [Webography, pos. 8], with over 90% being women, children, and the elderly [Webography, pos. 9]. In Krakow, at the peak after February 24, 2022, nearly 270,000 Ukrainian refugees were present, and currently, there are about 120,000 [Webography, pos. 10]. In the early days of the war, approximately 3,000 refugees arrived in Legnica [Webography, pos. 11], and according to estimates from the Union of Ukrainians in Poland – Legnica Branch, it is estimated that in 2024, out of 10,000 Ukrainians residing in Legnica, between 1,500 and 2,500 are war refugees. Meanwhile, in Ukraine, according to the Ministry of Social Policy of Ukraine and as of March 20, 2024, the number of officially registered internally displaced persons in the country was 4.9 million [Webography, pos. 12]. In Rivne Oblast, at the beginning of the war in 2022, there were 90,000 internally displaced persons, and as of February 24, 2024, 49,000 internally displaced persons were in the region, with 1,800 residing in dormitories and collective housing in Rivne [Webography, pos. 13]. In Lviv Oblast, over 600,000 internally displaced persons were assisted in the early days of the war – a significant number were in transit, either choosing to emigrate abroad or return to their homes. Therefore, by the end of 2023, approximately 250,000 people (about 10% of the region's population) remained in this oblast [Webography, pos. 14]. Drohobych Oblast received 34,500 internally displaced persons [Webography, pos. 15], with 8,481 currently residing in Drohobych itself [Webography, pos. 16].

In times of war and forced displacement, the phenomenon of loneliness has become particularly significant, as the considerable social, cultural, and linguistic differences between the place of origin and the new environment only increase the number of people experiencing loneliness.

Displacement to a new territory always entails the loss of a familiar way of life, transitioning into the unknown, which requires adaptation to a different socio-cultural environment, identification with a new group, territory, ethnicity, nation, and state, thereby raising issues of self-identification [Гюкхан, 2016]. Additionally, it usually leads to the loss or significant limitation of known interpersonal relationships, which can lead to feelings of loneliness. War refugees who have lost their homes, jobs, social and cultural contacts, family support, and familiar language environments often experience this sense of loneliness.

Loneliness is a phenomenon studied across various disciplines such as philosophy, sociology, and psychology [Dołęga, 2003; Dubas, 2000]. It is defined in various ways: as a “mental state or relatively enduring experience of a complex emotional-social and existential nature” [Dołęga, 2009; Borczykowska-Rzepka, Skwarek, 2013]; a “state resulting from disrupted interpersonal relationships or social isolation” [Dołęga, 2003]; “a sense of lack of positive emotional connections with other people” [Хамитов, 2017]; “longing for closeness, intimacy, and meaning” [Dołęga, 2018].

The concept of loneliness, as a complex psychological phenomenon and one of the major issues in the modern world [Webography, pos. 17], is multifaceted, ambiguous, and challenging to understand. It is a global, significant, and socially determined phenomenon with still unclear criteria. At the same time, it is a factor of complex psychological experience affecting the depth of human consciousness, which complicates building a scientific theory about it. Loneliness can be considered in both positive (developmental, creative) and negative (destructive) contexts [Webography, pos. 18]. It can also be external (resulting from circumstances that come into a person's life from the outside) and internal (resulting from personal development) [Хамитов, 2017].

Loneliness is a three-dimensional phenomenon encompassing emotional, social, and existential aspects [Dołęga, 2003, 2018; Gajda, 2006; Perlman, Peplau, 1981; Weiss, 1973; Young, 1982]. Emotional loneliness (resulting from the lack of close, intimate relationships) is currently one of the most significant types of loneliness experienced by both refugees and their relatives who remained in Ukraine. It is often accompanied by intense psychological discomfort, with affected individuals exhibiting sadness, visible depression, and hostility towards themselves and the world. Social loneliness (resulting from the lack of friends or other people to spend time with and the growing sense of isolation and living outside the community) is also quite significant in the experiences of war refugees. Many have moved, some have gone to the front line, while others have remained in their cities. People have lost close relationships with those who were in their circle before the outbreak of full-scale war. Existential loneliness arises from the awareness that people move from birth to death alone, not knowing whether their experience is genuinely shared by others. The context of war makes existential thoughts even more tangible. People are daily exposed to news about death, leading to difficult thoughts about life after death, the timing of its occurrence, etc. It is important to discuss these thoughts with someone, as existential crises can pose a serious threat to psychological stability. Each person has a different understanding of death, so existential experiences can also vary. One might feel alone in their fear or in the realization of the inevitability (of solitary) death and emptiness.

Currently, many Ukrainians find themselves in a situation where (both refugees and those who have remained in their usual place of residence) feel lonely in various ways. Studies show that internally displaced persons face significant difficulties in social and psychological adaptation and have problems in interpersonal relationships [Ivanova, 2023]. Among the many factors of loneliness resulting from forced migration, the migration status, socio-economic situation, language barriers, cultural differences, etc., should be particularly mentioned.

Researchers believe that the difficulties in the adaptation of internally displaced persons are particularly related to acculturative stress, interpreted as a state of anxiety caused by a lack of guidance and knowledge about actions in an unfamiliar situation experienced by the migrant [Roysircar-Sodowsky, Maestas, 2000; Webography, pos. 19]. Additionally, the cultural diversity of the host society, geographical distance, and acculturation policy have a significant impact on the stress experienced by internal refugees, leading to acculturative stress and homesickness [Webography, pos. 20].

It is therefore important to emphasize the significance of loneliness in the context of multiculturalism, which, contrary to expectations, does not facilitate the alleviation of loneliness, but rather can exacerbate it. There is no doubt that culture plays a significant role in the coexistence of individuals and entire social groups, as well as in building interpersonal bonds. Therefore, cultural differences can pose a challenge to the communication process, understanding both at the individual level and within smaller or larger social groups [Stack, 1998]. However, sometimes, and in the case of war refugees much more often, it brings with it the experience of loneliness and isolation, which can affect coping with stress in situations that are cognitively and emotionally challenging – by those most affected by fate, those who have been unprecedently deprived of everything they love and that holds the greatest value for them (such as family, homeland, sense of security, etc.).

The impact of perceived loneliness on coping with stress and the choice of coping style in difficult, even dramatic situations generated by uncertainty, fear of the unknown, and longing for what has been lost, appears as a valuable, partly innovative, and at the same time important research problem for psychological practice. The techniques by which the process of overcoming difficulties is carried out are referred to as strategies. This concept combines cognitive, emotional, and behavioral strategies used to overcome life difficulties [Brannon, Feist, 2009; Carver, Scheier, Weintraub, 1989; Compas, Connor-Smith, Saltsman, Thomsen A.H., Wadsworth, 2001; Lazarus, Folkman, 1984].

Based on the four-factor PAEI model (developed by S. Norman, D. Endler, D. James, and M. Parker) [Webography, pos. 21], three dimensions of coping strategies have been identified: task orientation; emotion orientation; and avoidance, which is divided into distraction, engagement in compensatory actions, and social distraction, seeking social contacts. Based on this model, the CISS Questionnaire [Strelau, Jaworowska, Wrześniewski, Szczepaniak, 2005] was created, and its Polish version was used in studies conducted among Ukrainian war refugees.

The CISS Questionnaire (Coping Inventory for Stressful Situations) in the Polish version (developed by Endler and Parker) is defined as follows:

The task-oriented style (TOS) defines coping with stress as actively attempting to solve the problem. Individuals who score high on this scale, in stressful situations, strive to solve the problem by attempting to change their situation or cognitively transform it.

The emotion-oriented style (EOS) concerns coping with stress by focusing on one's own negative emotional experiences, such as tension, guilt, depression, or anger.

The avoidance-oriented style (AOS) defines coping with stress as avoiding thinking, experiencing emotions, and facing difficult, stressful situations. It can take two forms: seeking social contacts (SST subscale): the strategy of turning to others (family, friends, colleagues) for advice, support, or distraction; or engaging in substitute activities (SAA subscale): used as a short-term adaptive behavior to changing and uncertain problems, accompanied by distraction from the problem, such as shopping, watching movies, sleeping, overeating, etc.

Research information

The research presented in this report was conducted from November 2023 to March 2024 as part of the international project **“Faces of Stress and Loneliness in the Context of War Migration”**, funded by state budget resources allocated by the Minister of Education and Science under the “Science for Society II” Program.

The research was carried out by a 10-person research team representing two academic centers in Poland: Collegium Witelona State University (Legnica) and Andrzej F. Modrzewski Krakow Academy (Krakow), and two academic centers in Ukraine: Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University (Drohobych) and Rivne State Humanitarian University (Rivne). The initiator and manager of the team was Dr. Beata Skwarek, Professor CW (Faculty of Social Sciences and Humanities, Collegium Witelona State University).

The study, conducted in Polish and Ukrainian, covered adult war refugees (18 years and older) who arrived in Poland or were internally displaced within Ukraine after February 24, 2022. Each academic team aimed for a minimum sample size of 250 individuals, with a maximum of 500 refugees. A total of 1136 questionnaires were collected.

Access to respondents in the various cities was facilitated by their place of residence – collective accommodation points: in Legnica – the building of the former Special Institutions Complex at Rycerska Street and the Dormitory at Żółkiewskiego Street; in Krakow – Hostels: Wolontariat 4, Peron; at Rynek Główny 7 and Rynek Kleparski 4, Hotel System; in Drohobych – Dormitories No. 1 and 5 of Drohobych State Pedagogical University, the dormitory of Drohobych College of Oil and Gas, and Drohobych College of Mechanical and Technological Engineering; in Rivne – Dormitories 4, 5, 6, 7 of Rivne State Humanitarian University. In other cases, assistance was provided by institutions, organizations, foundations, associations: in Legnica – the Office of Support for Ukrainian Refugees and the Employment Agency Office, in Krakow – the Ukrainian Club in Krakow – Fundacja Zustricz, in Drohobych – the Consultative-Coordinating Center for internally displaced persons, military personnel families, and other individuals needing assistance at the Drohobych District Military Administration, in Rivne – the Ukrainian Christian Missionary Association “Promise of Peace.”

The main objective of the project was to understand the experience of global loneliness and its three aspects of emotional, existential, and social nature, as well as coping styles among the surveyed individuals. Additionally, it was important to determine the relationship between the aforementioned experienced loneliness (and its three components) and coping styles.

To conduct the research, the following measurement tools were used: 1. The Loneliness Scale (SBS-AD) by Z. Dołęga, which measures loneliness in adults, considering three dimensions: social (SBS-AD/sp), emotional (SBS-AD/se), and existential (SBS-AD/seg); 2. The Coping Inventory for Stressful Situations (CISS) by N.S. Endler and J.D.A. Parker in the Polish adaptation by P. Szczepanik, J. Strelau, K. Wrześniewski, which allows for obtaining results in three scales: task-oriented style (TOS), emotion-oriented style (EOS), and avoidance-oriented style (AOS), which can take forms of engaging in substitute activities (SAA) and seeking social contacts (SST); 3. The research team’s proprietary questionnaire, consisting of a set of 26 questions, which allowed for collecting information on selected factors – socio-demographic characteristics of the respondents.

Statistical analyses of global loneliness and its three aspects (emotional, social, and existential) as well as coping strategies were conducted using **IBM SPSS Statistics 29**. The analyses included basic descriptive statistics, Mann-Whitney U tests for independent samples, Spearman's rank correlation analysis, Pearson's r correlation analysis, one-way ANOVA, and Kruskal-Wallis tests for independent samples. A significance level of $\alpha=0.05$ was used.

From the set of 26 questions in the questionnaire, 10 socio-demographic and economic variables were selected to examine their relationship with loneliness and coping styles, such as: age, gender, education, current place of residence, marital status, employment status, change in income, knowledge of a foreign language other than Russian, year of arrival at the current place of residence, loss of life or health of a family member. For these variables, analyses were conducted using:

Mann-Whitney U tests for independent samples – variables: gender, current place of residence, knowledge of a foreign language other than Russian, year of arrival at the current place of residence, loss of life or health of a family member;

Spearman's rho correlation coefficient – variables: age, education, change in income;

Kruskal-Wallis tests for independent samples – variables: current place of residence, marital status, employment status.

Pearson's r correlation coefficient was used to analyze the relationship between loneliness and coping styles.

To test the hypotheses, a one-way repeated measures **ANOVA** was conducted, as the distribution of the variable was slightly deviated from normal distribution (skewness in the range of -1 to 1). Due to the varying number of items measuring different aspects of loneliness, the analysis included single average values (min. 1 – max. 4).

Since the W test was significant ($p<0.001$), sphericity could not be assumed; therefore, **the results of the F test were read using the Greenhouse-Geisser correction**. To determine which of the three aspects differed from each other, **a post hoc analysis with Bonferroni correction for multiple comparisons was performed**.

In the frames of the project other articles have been written: 1. B. Skwarek, I. Lozynska, *A Study of the Problem of Loneliness in the Times of War*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona No. 49(4)/2023, p. 71-80. 2. B. Skwarek, D. Domińska-Wersbel, *Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Legnicy* – to be published in a monography in 2024. „W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne”; 3. M. Borczykowska-Rzepka, J. Rurka, *Problem samotności i style radzenia sobie ze stresem w kontekście doświadczanych sytuacji życiowych wśród wojennych uchodźców na przykładzie badań w Krakowie*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona No. 50(1)/2024; 4. N. Podoliak, V. Stets, *The problem of loneliness and stress coping styles among war refugees in the context of their life experience (based on a study conducted in Drohobych)*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona No. 50(1)/2024; 5. O. Petrenko, L. Balika, K. Koval, *The problem of loneliness and coping with stress in the context of life situations experienced by war refugees (based on the research conducted in Rivne, Ukraine)*, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona No. 50(1)/2024.

The topic addressed in the project is not fundamentally novel in terms of content (both the phenomenon of loneliness and coping with stress are widely discussed in the literature). However, the research conducted for the first time fills gaps in the data concerning the psychosocial functioning of war refugees, their difficult situation, and their struggle with numerous problems, including severe stress and loneliness, which characterize the era of war-time

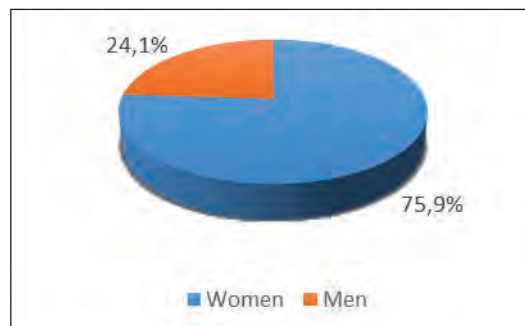
displacement. The results obtained certainly require further in-depth study and research in other countries hosting war refugees. The recommendations presented, along with the concept of a psychological-pedagogical support and migrant integration program, have been implemented in Ukraine and can be used in designing appropriate policies to address the needs and functioning of war refugees in various areas of life, providing them with support, social adaptation, and reintegration.

Social-demographic characteristics of the researched immigrants

The profile characterizing 1,136 Ukrainian citizens affected by the armed conflict was created based on data from the Personal Questionnaire (Survey), consisting of a set of 26 questions. The data collection process took place from November 2023 to March 2024. The research was conducted on an individual basis, at a time convenient for the refugees, who were informed about its purpose, method, and the anonymous and voluntary nature of participation. The questionnaires were distributed after obtaining informed consent to participate in the procedure. There was no time limit for completing the questionnaires.

1. Sex of the interviewees

One person did not answer the question about gender (Drohobych). Of the remaining 1,135 respondents, 862 were women, constituting 75.9% of the sample, while men accounted for 24.1%.

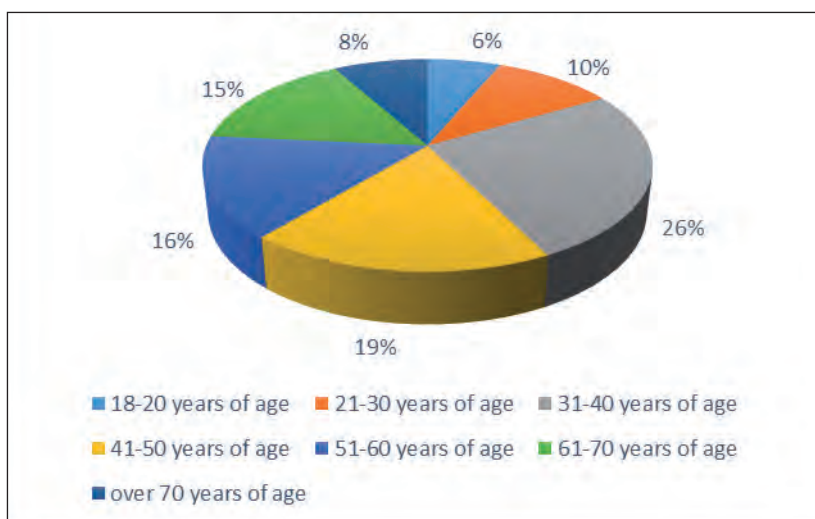
Graph 1. Sex of the researched people

Data from particular cities:

- Legnica** – 211 women (81,5%), 48 men (18,5%);
- Krakow** -186 women (67,9%), 88 men (32,1%);
- Drohobych** – 227 women (76,2%), 71 men (23,8%);
- Rivne** – 238 women (78,3%), 66 men (21,7%).

2. Age of the interviewees

The age of the respondents ranged from 18 to 78 years, with the largest group of refugees being in the age range of 31 to 40 years – 294 individuals (25.9%), and the smallest group being those aged 18 to 20 years – 72 individuals (6.3%). Those under 50 years of age constituted about 60% of the sample. In both groups, women (234; 27.1%) and men (60; 22%), the dominant age group was 31 to 40 years.

Graph 2. Age of the interviewees

Date from particular cities:

Legnica – age ranges: from 31 to 40 years (86 individuals; 33,2%), from 41 to 50 years (47 individuals; 18,1%), from 21 to 30 years (33 individuals; 12,7%), from 61 to 70 years (31 individuals; 11,9%), from 18 to 20 years (27 individuals; 10,4%), from 51 to 60 years (26 individuals; 10%);

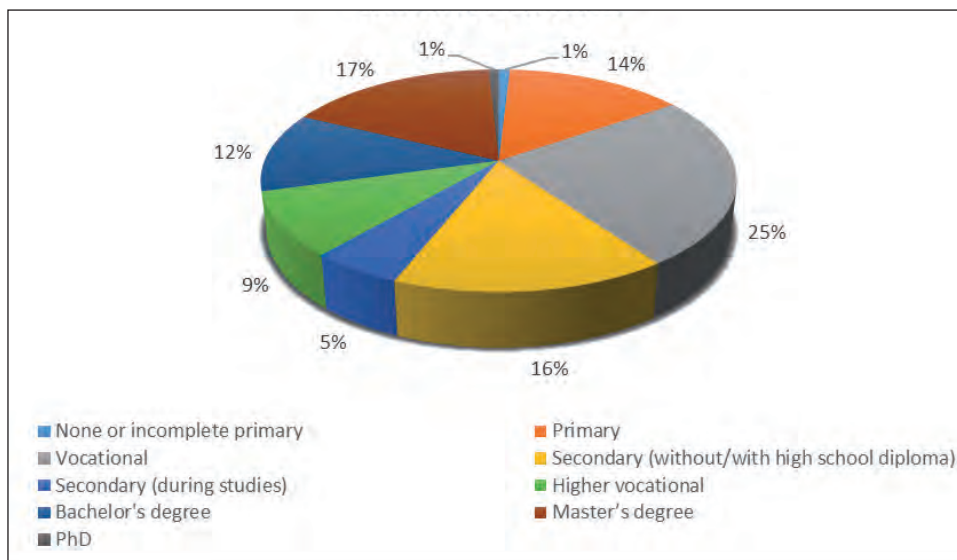
Krakow – age ranges: from 31 to 40 years (88 individuals; 32,1%), from 41 to 50 years (75 individuals; 27,4%), from 21 to 30 years (42 individuals; 15,3%), from 51 to 60 years (41 individuals; 15%), from 18 to 20 years (21 individuals; 7,7%), from 61 to 70 years (6 individuals; 2,2%), over 70 years (1 individuals; 0,4%).

Drohobych – age ranges: from 61 to 70 years (63 individuals, 21,1%), over 70 years (58 individuals, 19,4%), from 31 to 40 years (56 individuals; 18,7%), from 41 to 50 years (50 individuals; 16,7%), from 51 to 60 years (48 individuals; 16,1%), from 21 to 30 years (23 individuals; 7,7%), from 18 to 20 years (1 individual; 0,3%);

Rivne – age ranges: from 61 to 70 years (75 individuals; 24,7%), from 31 to 40 years (64 individuals; 21,1%), from 51 to 60 years (60 individuals; 19,7%), from 41 to 50 years (39 individuals; 12,8%), over 70 years (24 individuals; 7,9%), from 18 to 20 years (23 individuals; 7,6%), from 21 to 30 years (19 individuals; 6,3%),

3. Interviewees education

One person did not answer the question about education level (Drohobych). Among the remaining respondents, the largest group had vocational higher education (216 individuals; 19%). Individuals without higher education constitute 57% of the sample.

Graph 3. Interviewees education

Data from particular cities:

Legnica – vocational education (82 individuals; 31.7%), vocational higher education (42 individuals; 16.2%), master's degree (37 individuals; 14.3%), bachelor's degree (30 individuals; 11.6%), secondary education (28 individuals; 10.8%), secondary education – in progress (27 individuals; 10.4%), primary education (9 individuals; 3.5%), no education and doctorate (2 individuals each; 0.7% each);

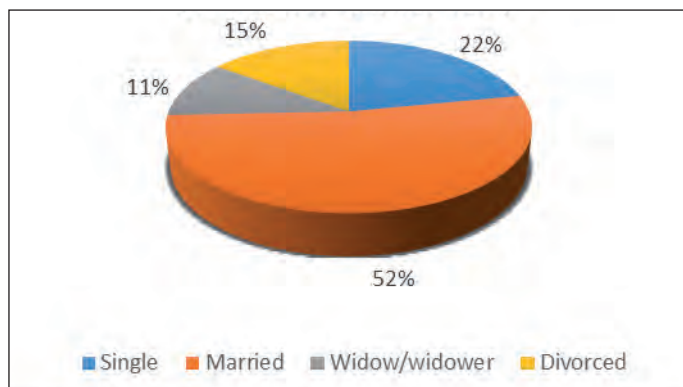
Krakow – master's degree (120 individuals; 43.8%), bachelor's degree (49 individuals; 17.9%), secondary education – in progress (28 individuals; 10.2%), vocational and vocational higher education (21 individuals each; 7.7% each), secondary education (with and without graduation) (14 individuals; 5.1%), no education, primary education, and doctorate (7 individuals each; 2.6% each);

Drohobych – primary education (147 individuals; 49.3%), vocational education (74 individuals; 25.6%), secondary education (46 individuals; 15.4%), bachelor's degree (20 individuals; 6.7%), master's degree (11 individuals; 3.7%);

Rivne – vocational education (106 individuals; 34.8%), secondary education (92 individuals; 30%), vocational higher education (42 individuals; 14%), bachelor's degree (33 individuals; 11%), master's degree (25 individuals; 8.2%), secondary education – in progress (5 individuals; 1.5%), no education (1 individual; 0.3%).

4. Interviewees marital status

In the studied group, the largest representation was of individuals who were married – 595 respondents (52.4%). The second largest group consisted of single individuals (249; 21.9%). The smallest group was made up of widows/widowers (123 individuals; 10.8%).

Graph 4. Interviewees marital status

Data from particular cities:

Legnica – married individuals – 133 people (51.4%); single – 69 people (26.6%); divorced – 30 people (11.6%); widows/widowers – 27 people (10.4%);

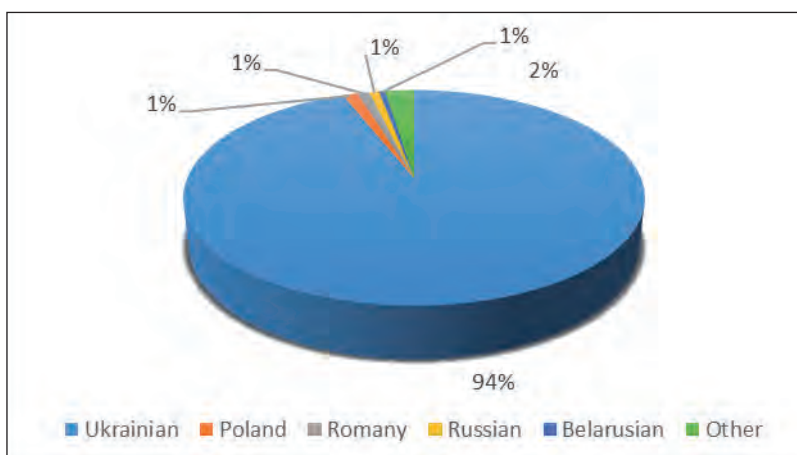
Krakow – married individuals – 127 people (46.4%); single – 84 people (30.7%); divorced – 56 people (20.4%); widows/widowers – 7 people (2.6%);

Drohobych – married individuals – 187 people (62.5%); single – 29 people (9.7%); divorced – 35 people (11.7%); widows/widowers – 48 people (16.1%);

Rivne – married individuals – 148 people (48.7%); single – 67 people (22%); divorced – 48 people (15.8%); widows/widowers – 41 people (13.5%).

5. Nationality of the interviewees

In the studied population, the largest representation was of Ukrainian nationality – 1058 people (93.1%). Polish nationality was declared by 13 respondents (1.2%); Romani – 11 people (1%); Russian – 9 refugees (0.8%); Belarusian – 6 people (0.5%). Another nationality, without specifying which, was indicated by 26 refugees (2.4%).

Graph 5. Nationality of the interviewees

Data from particular cities:

Legnica – Ukrainian nationality – 252 people (97.3%), Polish – 4 people (1.5%), Other (Romani) – 3 people (1.1%);

Krakow – Ukrainian nationality – 263 people (96%); Polish – 8 people (2.9%); Romani – 3 people (1.1%);

Drohobych – Ukrainian nationality – 281 people (94%); Russian – 9 people (3%); Belarusian – 6 people (2%); Romani – 3 people (1%);

Rivne – Ukrainian nationality – 262 people (86%); Romani – 2 people (0.7%); Polish – 1 person (0.3%); Other (unspecified) – 26 people (9%).

6. Knowledge of foreign languages

Five people did not answer the question about knowledge of foreign languages (Drohobych – 1; Rivne – 4). Among the respondents, less than half know a foreign language other than Russian (516 people; 45.6%).

Graph 6. Knowledge of foreign languages other than Russian

Data from particular cities:

Legnica – 165 people (63.7%) confirmed their language skills other than Russian;

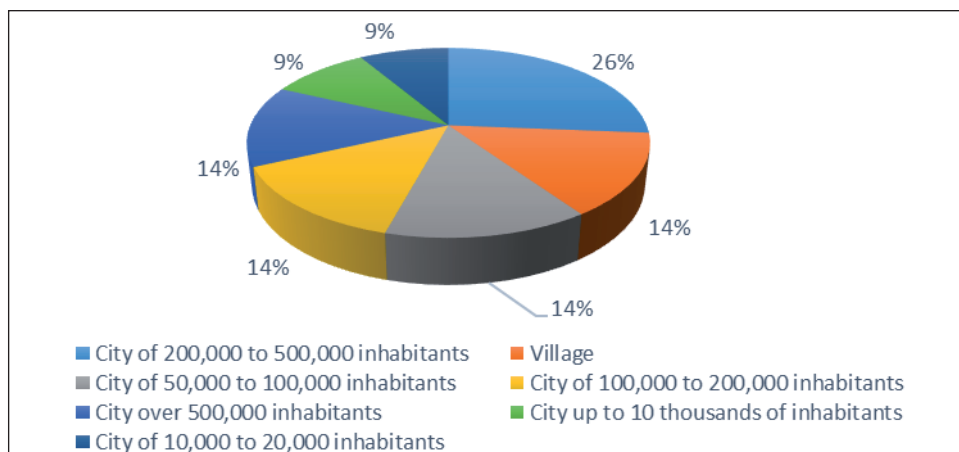
Krakow – 239 respondents (87.2%) know a foreign language other than Russian;

Drohobych – out of 298 respondents, only 45 people (15.1%) know a foreign language other than Russian;

Rivne – out of 300 people who answered the question, 67 respondents (22.3%) know a foreign language other than Russian.

7. Place of residence before the start of the war in 2022

Five people did not answer this question (Rivne). The largest number of respondents emigrated from cities with 200,000 to 500,000 inhabitants (264 people; 23.3%) and from rural areas (142 people; 12.5%). Similarly, 139 refugees (12.3%) each lived before the war in cities with 50,000 to 100,000, 100,000 to 200,000, and over 500,000 inhabitants. Smaller cities with up to 10,000 and from 10,000 to 20,000 inhabitants were left by 95 (8.4%) and 86 (7.6%) respondents, respectively.

Graph 7. Place of residence before the start of the war in 2022

Data from particular cities:

Legnica – village – 36 people (13.9%); city up to 10,000 – 28 (10.8%); city up to 20,000 – 22 (8.5%); city up to 50,000 – 28 (10.8%); city up to 100,000 – 13 (5%); city up to 200,000 – 23 (8.9%); city up to 500,000 – 69 (26.6%); city over 500,000 – 40 (15.4%);

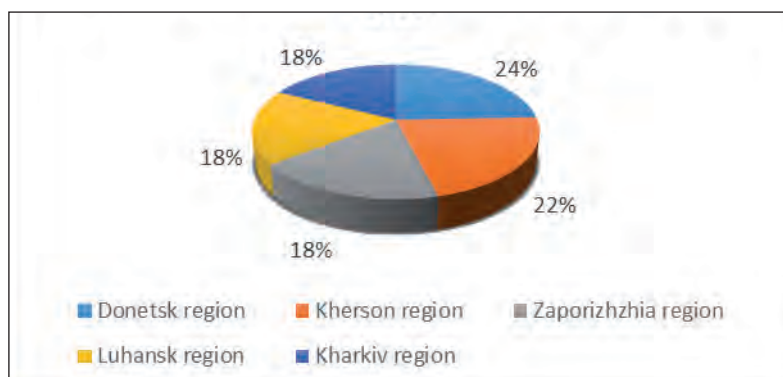
Krakow – village – 14 people (5.1%); city up to 10,000 – 7 (2.6%); city up to 20,000 – 7 (2.6%); city up to 50,000 – 14 (5.1%); city up to 100,000 – 14 (5.1%); city up to 200,000 – 21 (7.7%); city up to 500,000 – 140 (51.1%); city over 500,000 – 57 (20.8%);

Drohobych – village – 47 people (15%); city up to 10,000 – 30 (10%); city up to 20,000 – 28 (9.4%); city up to 50,000 – 42 (14.5%); city up to 100,000 – 57 (19.1%); city up to 200,000 – 46 (15.4%); city up to 500,000 – 28 (9.4%); city over 500,000 – 21 (7%);

Rivne – village – 45 people (15%); city up to 10,000 – 30 (10%); city up to 20,000 – 29 (9.5%); city up to 50,000 – 48 (15.8%); city up to 100,000 – 55 (18%); city up to 200,000 – 49 (16%); city up to 500,000 – 27 (8.9%); city over 500,000 – 21 (6.8%).

8. Region of residence before the start of the war in 2022.

War refugees, both in Poland and in Ukraine, came from various regions. To Legnica, war refugees arrived from 22 regions, and to Krakow from 14 regions. Internally displaced persons came to Drohobych from 6 regions and to Rivne from 12 regions. Chart 8 shows the 5 regions from which the largest number of respondents originated.

Graph 8. Region of residence before the start of the war in 2022

Data from particular cities:

Legnica – Kharkiv – 32 persons (12.3%), Tarnopol – 28 persons (10.8%), Dnipropetrovsk – 27 persons (10.4%), Zaporizhzhia – 25 persons (9.6%), Kyiv – 22 persons (8.5%), Kherson – 18 persons (6.9%), Donetsk – 14 persons (5.4%), Odesa – 13 persons (5%), Mykolaiv – 11 persons (4.2%), Poltava – 10 persons (3.8%), Cherkasy and Sumy – 9 persons each (3.5% each), Chernihiv – 8 persons (3.1%), Zhytomyr – 7 persons (2.7%), Kirovohrad and Vinnytsia – 6 persons each (2.3% each), Lviv and Luhansk – 4 persons each (1.5% each), Ivano-Frankivsk and Rivne – 2 persons each (0.7% each), Khmelnytskyi and Volyn – 1 person each (0.4%);

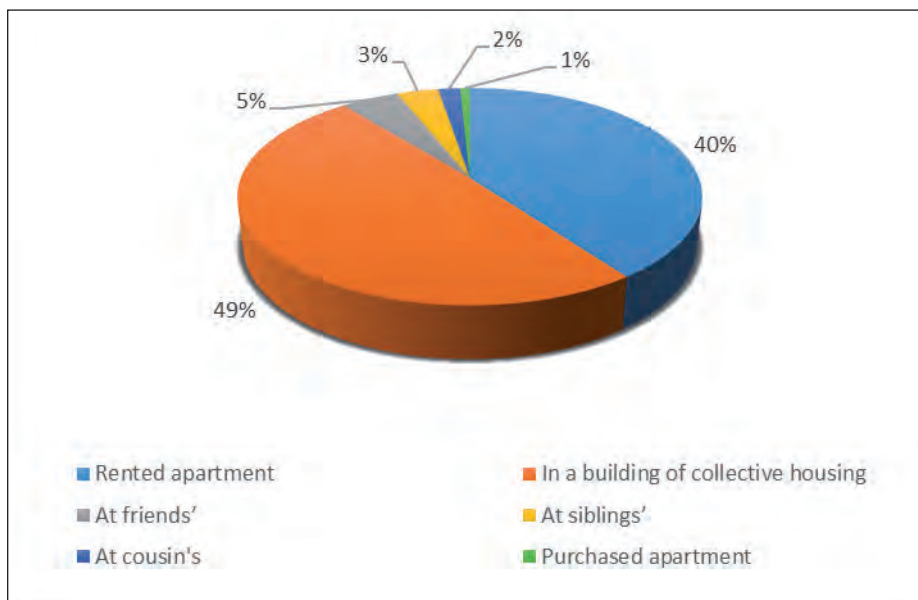
Krakow – Kyiv – 56 persons (20.4%), Lviv – 45 persons (16.4%), Kharkiv – 39 persons (14.2%), Kherson – 35 persons (12.8%), Dnipropetrovsk – 21 persons (7.7%), Donetsk and Vinnytsia – 14 persons each (5.1% each), Zhytomyr – 10 persons (3.6%), Khmelnytskyi, Chernihiv, Rivne, and Zaporizhzhia – 7 persons each (2.6% each), Odesa and Luhansk – 6 persons each (2.1% each);

Drohobych – Zaporizhzhia – 107 persons (35.8%), Kherson – 72 persons (24.1%), Luhansk – 42 persons (14%), Donetsk – 39 persons (13%), Kharkiv – 28 persons (9.4%), Sumy – 11 persons (3.7%);

Rivne – Donetsk – 118 persons (39%), Luhansk – 85 persons (28%), Kherson – 39 persons (13%), Kharkiv – 34 persons (11%), Zaporizhzhia – 8 persons (2.6%), Kyiv – 6 persons (2%), Mykolaiv – 4 persons (1.3%), Dnipropetrovsk and Sumy – 3 persons each (0.9% each), Poltava – 2 persons (0.6%), Odesa and Zhytomyr – 1 person each (0.3% each).

9. Place of residence now

One person did not answer the question about their current place of residence (Drohobych). Among the remaining respondents, nearly 50% live in collective housing (559 persons), and 40.0% live in rented apartments (454 persons). Only 9 persons have purchased their own apartment, and 10% of the respondents live with family or friends.

Graph 9. Place of residence now

Data from particular cities:

Legnica – rented apartment – 138 respondents (53.3%); collective housing – 98 persons (37.8%); own apartment purchase – 4 persons (1.5%); living with family or friends – 19 persons (7.4%).

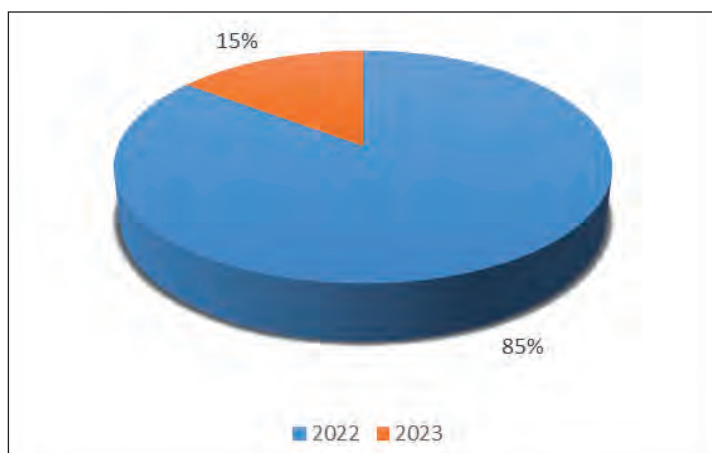
Krakow – rented apartment – 232 respondents (84.7%); collective housing – 14 persons (5.1%); living with family or friends – 28 persons (10.3%).

Drohobych – one person did not answer the question about the place of residence. Among the remaining 298 respondents, 237 persons (79.5%) live in collective housing, rented apartment – 37 persons (12.4%); own apartment purchase – 4 persons (1.3%).

Rivne – collective housing – 210 persons (69.1%); rented apartment – 47 persons (15.5%); living with family or friends – 46 persons (15.1%).

10. Year of arriving in the current place of residence (after February 2022)

Out of the respondents, 55 persons did not answer or gave incomplete answers to the question about the year of arrival at their current place of residence (26 from Legnica, 2 from Drohobych, 27 from Rivne). Among the remaining 1081 persons, the vast majority – 922 persons (85.3%) – arrived at their current place of residence in 2022 (mainly within the first 6 months after the onset of the invasion).

Graph 10. Year of arriving in the current place of residence

Data from particular cities:

Legnica – out of 233 respondents, 198 persons (84.9%) arrived at their current place of residence in 2022;

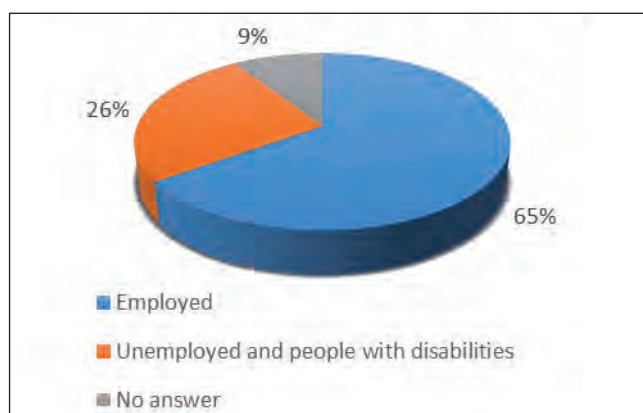
Krakow – 221 refugees (80.7%) arrived at their current place of residence in 2022;

Drohobych – out of 297 respondents, 258 displaced persons (86.9%) arrived at their current place of residence in 2022;

Rivne – out of 277 respondents, 245 displaced persons (88.4%) arrived at their current place of residence in 2022.

11. Professional activity before the start of the war in 2022

Before the outbreak of the war, the vast majority of respondents were employed – 794 individuals (71.5%) out of 1110 who answered the question. Twenty-six individuals (10%) did not provide an answer to this question (Legnica). Unemployed individuals (316; 28.4%) primarily consisted of retirees and people with disabilities.

Graph 11. Professional activity before the start of the war in 2022

Data from particular cities:

Legnica – out of 233 respondents, 171 individuals (73.4%) were employed before the war, while 62 individuals (26.6%) were not employed.

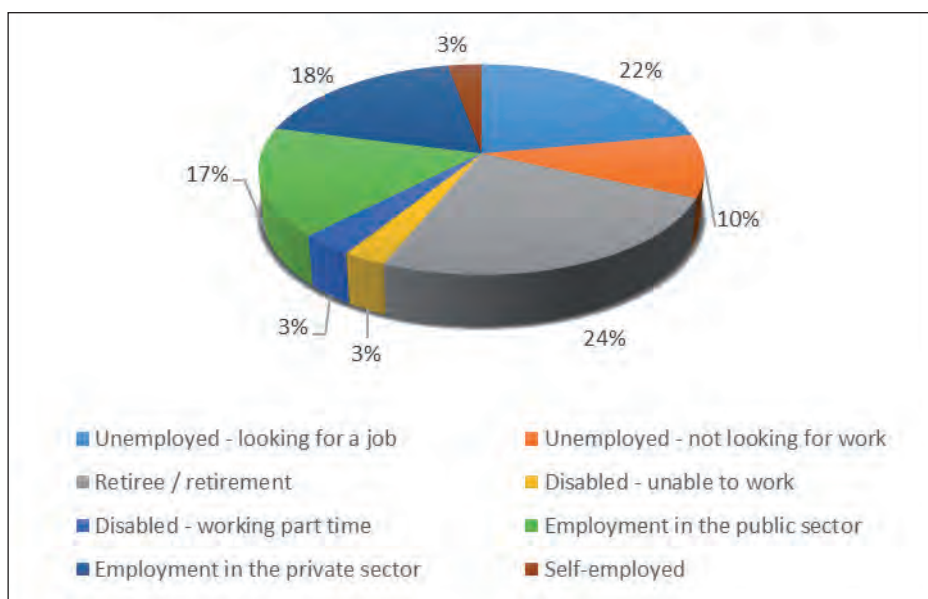
Krakow – out of 274 respondents, 218 individuals (79.6%) were employed before the war, while 56 individuals (20.4%) were not employed.

Drohobych – out of 299 respondents, 237 individuals (79.2%) were employed before the war, while 62 individuals (20.7%) were not employed.

Rivne – out of 304 respondents, 168 individuals (55%) were employed before the war, while 136 individuals (45%) were not employed.

12. Current professional activity and employment state

Among the respondents, retirees constitute the largest group with 279 individuals (24.6%). The next largest group comprises unemployed individuals seeking work, totaling 252 people (22.3%). Those employed in the private sector make up 18.4% of the respondents (208 individuals), while those employed in the public sector account for 16.2% (183 individuals). Overall, employed individuals represent 40.8% of the respondents.

Graph 12. Current professional activity and employment state

Data from particular cities:

Legnica – unemployed seeking work – 74 people (28.6%), employed in the private sector – 50 people (19.3%), employed in the public sector – 43 people (16.6%), retirees – 32 respondents (12.3%), unemployed not seeking work – 30 people (11.6%), disabled working part-time – 22 people (8.5%), self-employed – 5 respondents (1.9%), disabled – unable to work – 3 people (1.1%);

Krakow – employed in the private sector – 84 people (30.7%), employed in the public sector – 63 people (23.0%), unemployed not seeking work – 42 respondents (15.3%),

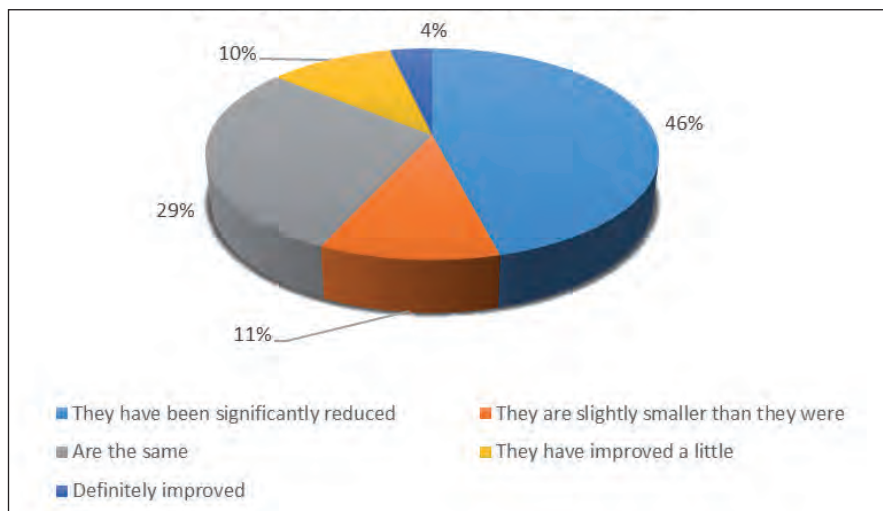
unemployed seeking work – 35 respondents (12.8%), self-employed – 21 people (7.7%), retirees – 14 people (5.1%), disabled working part-time – 8 people (2.9%), disabled – unable to work – 7 people (2.6%);

Drohobych – retirees – 121 people (40.5%), unemployed seeking work – 74 respondents (24.8%), employed in the public sector – 57 people (19%), employed in the private sector – 25 people (8.4%), disabled – unable to work – 12 people (4%), disabled working part-time – 4 people (1.3%), unemployed not seeking work and self-employed – 3 people each (1% each);

Rivne – retirees – 112 people (36.8%), unemployed seeking work – 67 people (22%), employed in the private sector – 47 people (15.5%), unemployed not seeking work – 35 people (11.5%), employed in the public sector – 27 people (8.9%), disabled – unable to work – 9 people (3%), disabled working part-time – 4 people (1.3%), self-employed – 3 people (1%).

13. Change of income since the start of the war

Eleven people did not answer the question about changes in income since the outbreak of the war (4 from Drohobych, 7 from Rivne). Among the remaining respondents (1125 people), the largest group experienced a significant decrease in income (517 people; 46.0%). 326 people (28.9%) maintained their income at the same level, 119 people (10.6%) reported a slight improvement, and 40 respondents (3.6%) reported a significant improvement in income.

Graph 13. Change of income since the start of the war

Data from particular cities:

Legnica – significant decrease in income – 135 people (52.1%), income at the same level – 46 respondents (17.8%), slight improvement in income – 40 people (15.4%), significant improvement in income – 16 (6.2%), slight decrease in income – 22 people (8.5%);

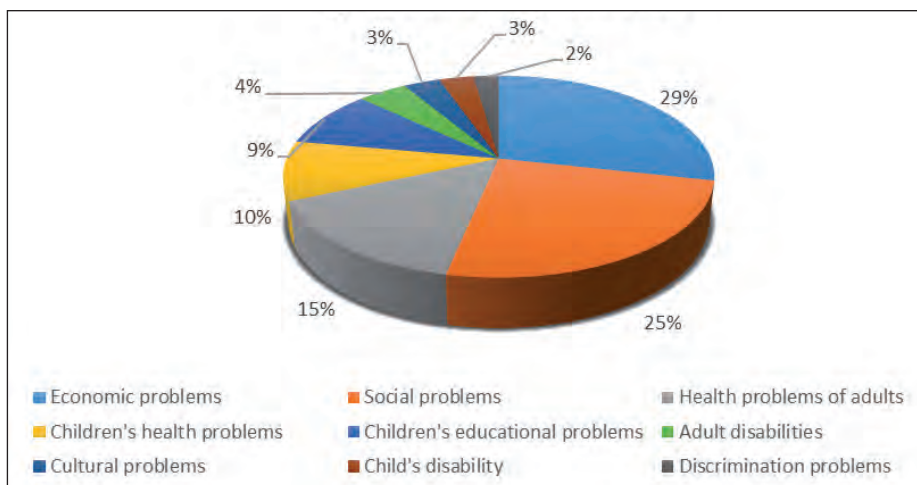
Krakow – significant decrease in income – 120 people (43.8%), income at the same level – 63 respondents (23%), slight improvement in income – 42 people (15.3%), significant improvement in income – 21 (7.7%), slight decrease in income – 28 people (10.2%);

Drohobych – significant decrease in income among 295 respondents – 132 people (43.8%), income at the same level – 112 respondents (38%), slight improvement in income – 27 people (9.2%), slight decrease in income – 24 people (8.1%);

Rivne – significant decrease in income among 297 respondents – 130 people (43.8%), income at the same level – 105 respondents (35.4%), slight improvement in income – 10 people (3.4%), significant improvement in income – 3 (1%), slight decrease in income – 49 people (16%).

14. Special needs

Respondents could indicate multiple special needs. The most common were: economic problems – 389 people (34.2%), social problems – 339 respondents (29.8%), adult health issues – 206 people (18.1%), child health – 130 respondents (11.4%), and educational problems for children – 125 people (11%). Somewhat fewer people reported: adult disability – 60 respondents (5.3%), cultural problems – 44 people (3.9%), child disability – 42 respondents (3.7%), and problems related to discrimination – 31 people (2.7%).

Graph 14. Special needs of the interviewees

Data from particular cities:

Legnica – economic problems – 77 people (29.7%), social problems – 52 people (20%), educational problems – 25 people (9.6%), child health problems – 24 people (9.3%) and adult health problems – 23 people (8.9%), adult disability – 18 people (6.9%), issues related to discrimination – 11 people (4.2%), child disability – 4 people (1.5%);

Krakow – educational problems – 67 people (24.4%), adult health problems – 52 people (18.9%), social problems – 50 people (18.2%), economic problems – 33 people (12%), child health problems – 27 people (9.8%), cultural problems – 23 people (8.4%), issues related to discrimination – 17 people (6.2%), child disability – 14 people (5.1%), adult disability – 10 people (3.6%);

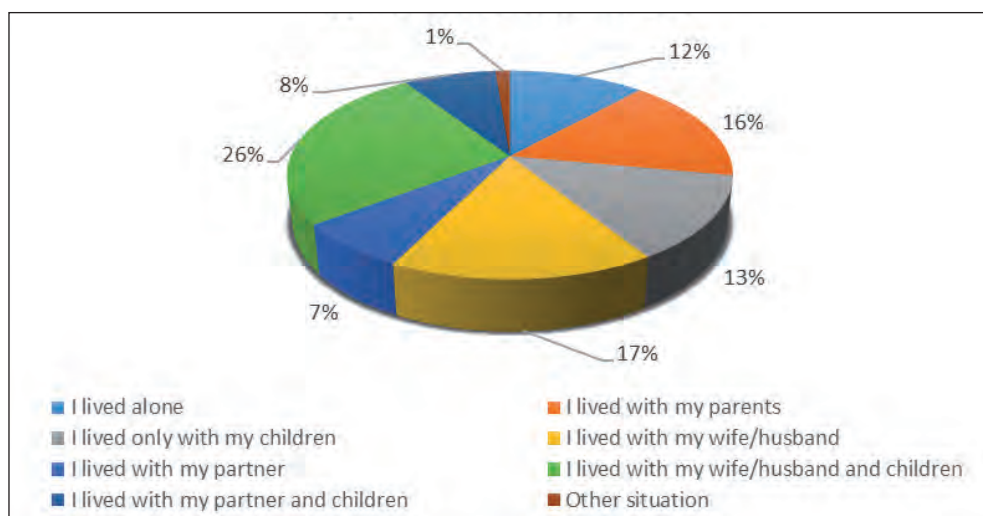
Drohobych – economic problems – 279 people (93.3%), social problems – 237 people (79.3%), adult health problems – 109 people (36.4%), child health problems – 43 people (14.4%), educational problems – 33 people (11%), child disability – 21 people (7%), adult

disability and cultural problems – 12 people each (4%), issues related to discrimination – 3 people (1%);

Rivne – child health problems – 36 people (12%), adult health problems – 22 people (7%), adult disability – 20 people (7%), child disability – 3 people (1%).

15. Type of household before 2022 and now

Eight people did not answer this question (Rivne). Among the remaining respondents (1128 people), in the pre-full-scale war environment, respondents who lived in complete families (husband, wife, child/children) under one roof were 295 (26.1%), while spouses living without children constituted 16.3% of the respondents (184 people). 183 respondents (16.2%) lived in a shared household with parents, and 148 people (13.1%) lived only with children. The least number of people – 14 (1.2%) – selected another situation, without justifying this choice.

Graph 15. Type of household before 2022

Data from particular cities:

Legnica – living with a wife/husband and children – 94 people (36.3%), living with parents – 49 people (18.9%), spouses without children – 39 respondents (15.1%), parent with child/children – 35 people (13.5%), living alone – 25 respondents (9.7%), living with a partner and children – 8 respondents (3.1%) or without children – 4 people (1.5%).

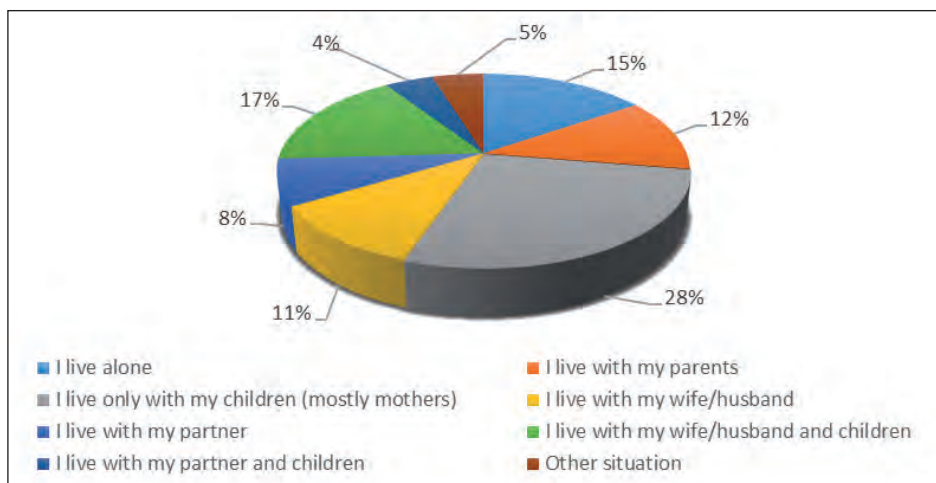
Krakow – living with a wife/husband and children – 98 respondents (35.8%), parent with child/children – 56 people (20.4%), living with parents – 42 respondents (15.3%), living with a partner and children – 28 respondents (10.2%), spouses without children – 22 respondents (8%), living alone – 21 people (7.7%), other situation without justification – 7 people (2.6%).

Drohobych – living with a partner – 72 people (24.1%), spouses without children – 51 respondents (17.05%), living with a partner and children – 48 respondents (16.05%), living with parents – 39 respondents (13%), living with a wife/husband and children and parent with child/children – both 34 people (11.4% each), living alone – 21 respondents (7%).

Rivne – living with a wife/husband – 72 people (24.3%), living with a wife/husband and children – 69 respondents (23.3%), living alone – 65 respondents (22%), living with parents – 53 people (18%), parent with child/children – 23 people (7.7%), living with a partner and children or only with a partner – both 6 respondents (2% each), other situation without justification – 2 people (0.7%).

16. Current household status

To the question about the household status, one person did not respond (Rivne). The current family status for 1135 refugees is as follows: the majority live only with children, primarily mothers (or grandmothers) residing in Poland (315; 27.7%); a complete family consists of 189 refugees (16.6%) – in Poland, these are families whose husbands were residing and working here before the war broke out. The fewest people – 54 (4.7%) indicated a different situation (e.g., living with siblings).

Graph 16. Current household status

Data from particular cities:

Legnica – living only with a child/children – 76 people (29.3%), with a wife/husband and children – 69 respondents (26.6%), living alone – 33 respondents (12.7%), living with a wife/husband – 26 people (10%), living with parents – 16 respondents (6.1%), living with a partner – 10 people (3.9%), living with a partner and children – 6 people (2.3%), other situations – 23 people (8.8%), including 15 respondents (5.8%) who did not provide a reason, while the remaining 8 people (3.08%) live with, for example, siblings or a friend;

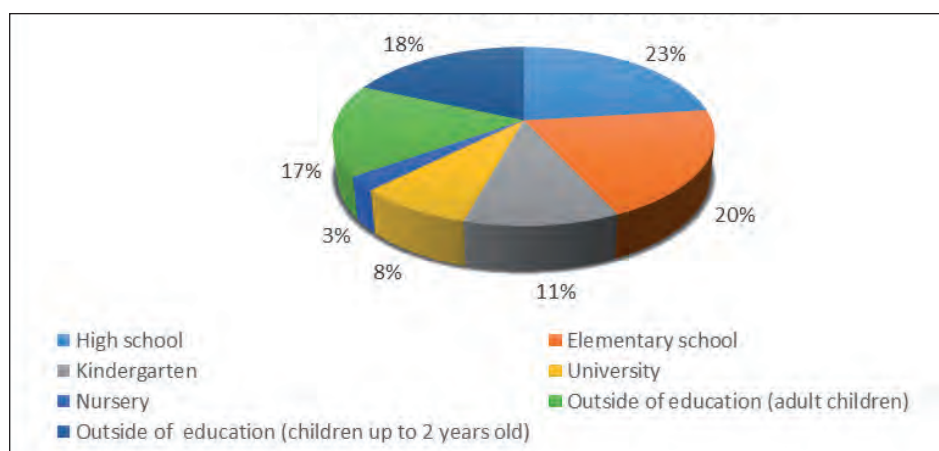
Krakow – living only with a child/children – 133 people (48.5%), living with parents – 42 respondents (15.3%), with a wife/husband and children – 36 respondents (13.1%), living alone and living with a partner – 21 respondents each (7.6%), with a wife/husband – 7 people (2.5%), other situations – 14 people (5.1%) (with siblings, friends);

Drohobych – living only with a child/children – 58 people (19.4%), living with a partner – 51 people (17.06%), living alone – 43 respondents (14.4%), living with parents – 42 respondents (14%), with a wife/husband – 37 people (12.4%), with a partner and children – 36 people (12.04%), with a wife/husband and children – 32 respondents (10.8%);

Rivne – living alone – 78 respondents (25.7%), with a wife/husband – 55 people (18%), with a wife/husband and children – 52 respondents (17.1%), only with a child/children – 48 people (15.8%), living with parents – 38 respondents (12.5%), with a partner and children – 9 people (3%), with a partner – 6 people (2%), other situations – 17 people (5.6%).

17. Refugee children in the education system

The surveyed refugees/displaced persons have children of various ages. For the purposes of the project, children within the education system were considered – from 3 years old (nursery) to 25 years old (completion of studies). The indications show that the majority of children attend high school – 209 (35.4%) and primary school – 182 (30.8%). The next groups are: children in the preschool system – 101 (17.1%), students – 75 (12.7%), and the youngest attending nursery – 23 (3.9%). Refugees living in Poland also provided data on children not in the education system: Legnica: adult children make up 25.5% of the group (76 people); Krakow: adults and children up to 2 years old make up 28.1% of the group (77 people).

Graph 17. Refugee children in the education system

Data from particular cities:

Legnica – 222 children in the education system: primary school – 75 children (33.8%), high school – 61 children (27.4%), preschool – 50 children (22.5%), higher education – 28 people (12.6%), nursery – 8 children (3.6%);

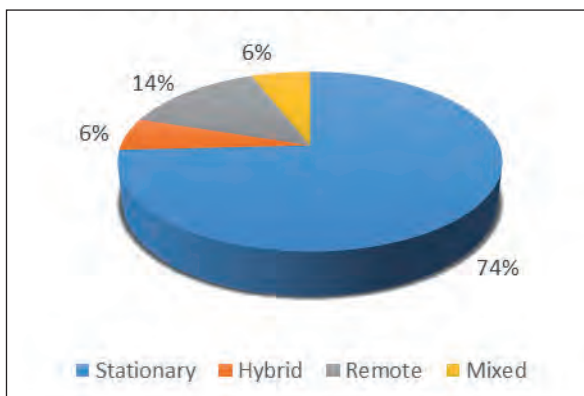
Krakow – 197 children in the education system: primary school – 70 children (25.5%), high school – 63 children (23%), preschool – 35 children (12.7%), higher education – 15 people (5.4%), nursery – 14 children (5.1%);

Drohobych – 103 children in the education system: high school – 42 children (40.8%), higher education – 27 people (26.2%), primary school – 21 children (20.4%), preschool – 12 children (11.6%), nursery – 1 child (1%);

Rivne – 68 children in the education system: high school – 43 children (63.2%), primary school – 16 children (23.5%), higher education – 5 people (7.3%), preschool – 4 children (5.8%).

18. School education forms

According to the data provided by the refugees, the school education system is most commonly conducted in a stationary form – 391 people (74.2%). The next categories are: remote learning – 74 children (14%), and hybrid and mixed forms – 31 people (5.9% each).

Graph 18. School education forms

Data from particular cities:

Legnica – stationary form – 104 children (65.4%), remote learning – 43 children (27%), hybrid form – 12 people (7.5%);

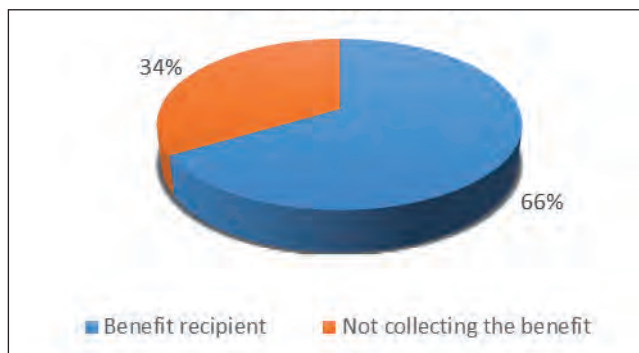
Krakow – stationary form – 155 children (78.7%), mixed form – 21 people (10.6%), hybrid form – 14 people (7.1%), remote learning – 7 children (3.5%);

Drohobych – stationary form – 69 children (67%), remote learning – 24 children (23%), mixed form – 10 people (10%);

Rivne – stationary form – 63 children (62.6%), hybrid form – 5 people (7.3%);

19. Welfare for children

In Ukraine, all individuals with children in the education system receive social benefits for children. In Poland, however, not all refugees utilize such benefits (226 people; 33.5%).

Graph 19. Welfare for children

Data from particular cities:

Legnica – 116 people (44.8%) receive social benefits for children, 113 respondents (43.6%) do not receive such assistance, 30 respondents (11.6%) did not answer;

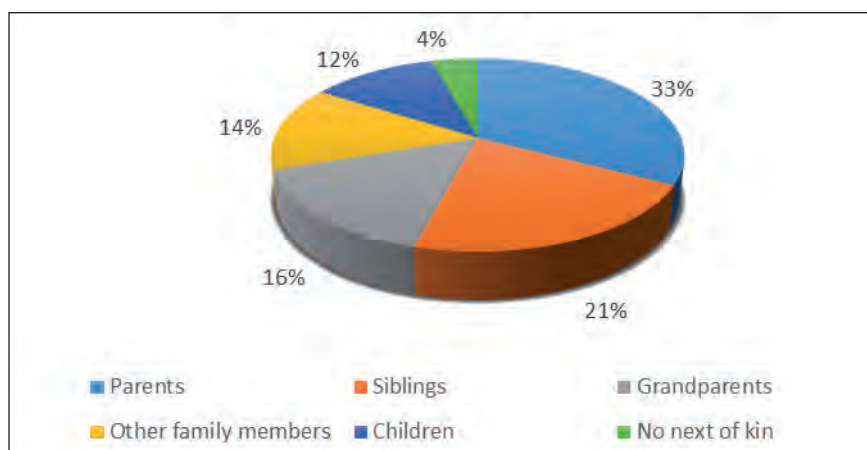
Krakow – 161 respondents (58.8%) receive social benefits for children, 113 people (41.2%) do not receive such assistance;

Drohobych – 103 people (100%) receive social benefits for children;

Rivne – 68 people (100%) receive social benefits for children.

20. Family members who stayed in the previous place of residence

On the question about people who stayed in the previous place of residence, 120 people (Rivne) did not provide an answer. The responses given by 1,016 respondents do not sum to 100% because multiple options could be selected. The largest group – 432 people (42.5%) left parents and siblings in Ukraine; 283 people (27.8%) left other relatives. The following groups were: grandparents – 205 people (20.2%), other family members (including spouses) – 188 people (18.5%), and adult children – 155 people (15.2%). 57 respondents stated that none of their relatives stayed in the previous place of residence.

Graph 20. Family members who stayed in the previous place of residence

Data from particular cities:

Legnica – parents – 138 people (53.3%), siblings – 73 people (28.2%), grandparents – 52 people (20%), children – 50 people (19.3%), other family members (including spouses) – 29 people (11.2%), no one – 6 people (2.3%);

Krakow – parents – 140 people (51.1%), siblings – 79 people (28.8%), children – 58 people (21.1%), no one – 57 people (20.8%), grandparents – 49 people (17.8%), other family members (including spouses) – 34 people (12.4%);

Drohobych – other family members (including spouses) – 109 people (36.4%), siblings – 89 people (29.7%), grandparents – 85 people (28.4%), parents – 82 people (27.4%), children – 12 people (4%);

Rivne – parents – 72 people (39.1%), siblings – 42 people (22.8%), children – 35 people (19%), grandparents – 19 people (10.3%), other family members (including spouses) – 16 people (8.7%).

21. Current place of residence of family members

Regarding the question about the current location of family members of war refugees who remained in their previous place of residence, 64 people did not provide an answer (Rivne). The analysis covered 1072 responses: 927 people (86.4%) indicated that their relatives are in Ukraine, in their previous place of residence, i.e., in occupied territories, in areas of active military operations, or fighting at the front. According to 116 respondents (10.8%), their family members have left Ukraine, including to Poland. A lack of information about the fate of relatives was indicated by 29 people (2.7%) from Drohobych.

Graph 21. Current place of residence of family members

Data from particular cities:

Legnica – family members currently in Ukraine – 228 (88%), outside Ukraine (Poland, Russia, Canada, Czech Republic) – 31 respondents (12%);

Krakow – family members currently in Ukraine – 217 (79.2%), outside Ukraine – 57 respondents (20.8%);

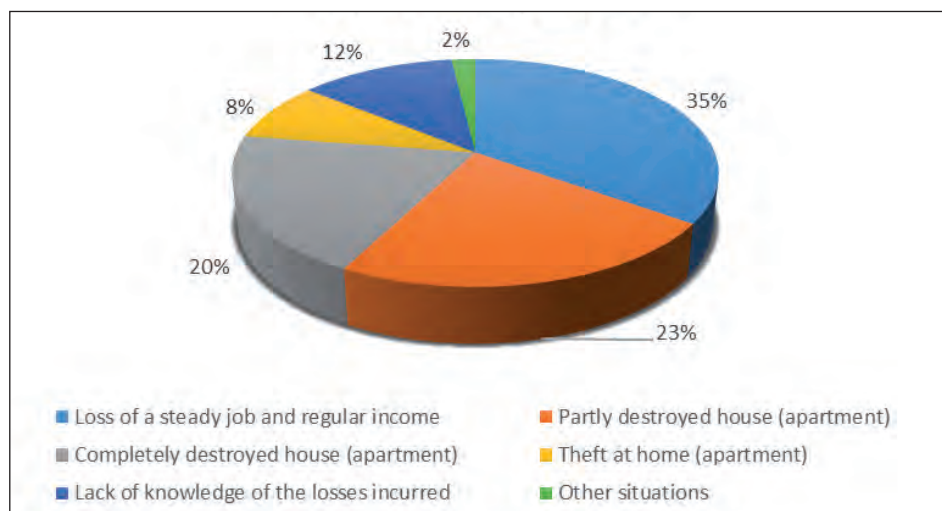
Drohobych – family members currently in Ukraine: in occupied territories – 189 (63.2%), in areas of military operations – 81 respondents (27%), lack of information about the fate of relatives in Ukraine – 29 respondents (9.7%);

Rivne – family members currently in Ukraine – 212 respondents (88%) residing in various regions, outside Ukraine (Poland, Germany, Canada, USA, Czech Republic, Lithuania) – 28 respondents (11.6%).

22. Losses caused by the war

The obtained results do not sum to 100%. Respondents selected between 1 and 3 options in total. 66 people from Legnica and 25 people from Krakow did not answer the question. Among the 1045 respondents, the most frequently mentioned issue was the loss of stable employment and income (445; 42.6%). The next two categories were refugees whose homes (apartments) were partially (291 people; 27.8%) or completely (253 people; 24.2%) destroyed due to shelling. Additionally, 108 respondents (10.3%) reported thefts in their homes during the occupation. Not all respondents (44 people; 15%) had knowledge about the losses

incurred, while those who indicated other situations (24 people; 2.3%) referred them to moral aspects (e.g., the death of a loved one).

Graph 22. Losses caused by the war

Data from particular cities:

Legnica – loss of stable employment and income – 112 people (43.2%), partial destruction of home (apartment) due to shelling – 48 people (18.5%), looting of home (apartment) during occupation – 12 respondents (4.6%), complete destruction of home (apartment) due to shelling – 10 respondents (3.8%), other losses (mainly moral) – 11 people (3.8%).

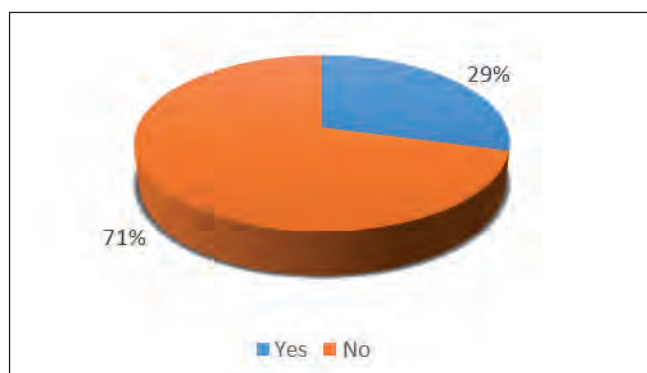
Krakow – loss of stable employment and income – 197 respondents (71.9%), partial destruction of home (apartment) due to shelling – 82 people (29.9%), looting of home (apartment) during occupation – 22 respondents (8%), complete destruction of home (apartment) due to shelling – 12 people (4.4%).

Drohobych – complete destruction of home (apartment) due to shelling – 133 people (44.5%), loss of stable employment and income – 97 respondents (32.4%), partial destruction of home (apartment) due to shelling – 79 people (26.4%), looting of home (apartment) during occupation – 46 respondents (15.4%).

Rivne – complete destruction of home (apartment) due to shelling – 98 people (32.2%), partial destruction of home (apartment) due to shelling – 82 people (27%), loss of stable employment and income – 39 respondents (13%), looting of home (apartment) during occupation – 28 respondents (9%), other losses (without justification) – 13 people (4%), 44 people (15%) lack knowledge about the incurred losses.

23. Loss of life or health of a family member caused by the war

To the question about the loss of life or health of a family member due to the war, 329 respondents (29.2%) answered affirmatively. Many relatives died on the front lines, and many also lost their health due to injuries, strokes, or deterioration of their emotional state due to stress. Nine people from Rivne did not provide an answer to this question.

Graph 23. Loss of life or health of a family member caused by the war

Data from particular cities:

Legnica – 194 people (74.9%) answered negatively. 65 people (25.1%) indicated the loss of life or health of a family member due to the war.

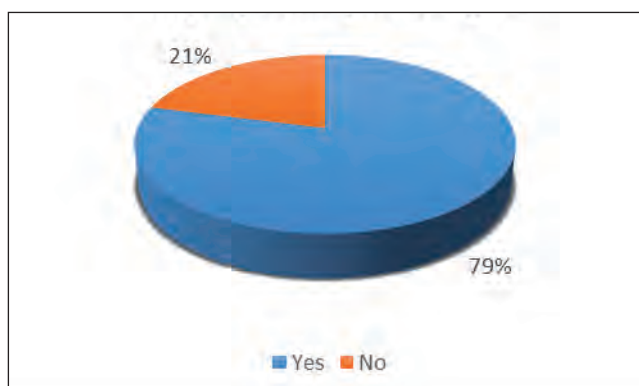
Krakow – 239 respondents (87.2%) answered negatively. 35 people (12.8%) indicated the loss of life or health of a family member due to the war.

Drohobych – 251 people (83.9%) answered negatively, and 48 respondents (16%) indicated the loss of life or health of a family member due to the war.

Rivne – Out of 295 respondents, 114 people (38.6%) answered negatively, while 181 people (61.4%) indicated the loss of life or health of a family member due to the war.

24. Help expected by the refugees

In total, out of 1136 respondents, 897 (79.4%) indicated a need for assistance, while the remaining 239 (21.1%) had no expectations, and these were mainly people living in Poland. Among the urgent needs indicated were: medical needs – 36 people (medications, medical assistance, access to specialists, continuation of treatment, medical and rehabilitation equipment, a place in a specialized hospital, caregiving support); employment and financial needs – 64 people (finding a job or changing employment for better pay, financial assistance for purchasing medications, paying bills, rehabilitation, increased child benefits and pensions); material needs – 72 people (own housing, more comfortable conditions, food, including for pets, clothing and footwear, hygiene and cleaning products, books, toys for children, household appliances); psychological support – 11 people (psychological help due to depression for adults and children); education – 7 people (Polish language courses, tutoring in Polish, specialized professional courses); other: ending the war and returning home (17); improving living conditions (6), legal assistance (4); finding a place in kindergarten (3).

Graph 24. Help expected by the refugees

Data from particular cities:

Legnica – refugees needing assistance – 142 people (54.8%), refugees not needing assistance – 117 (45.1%);

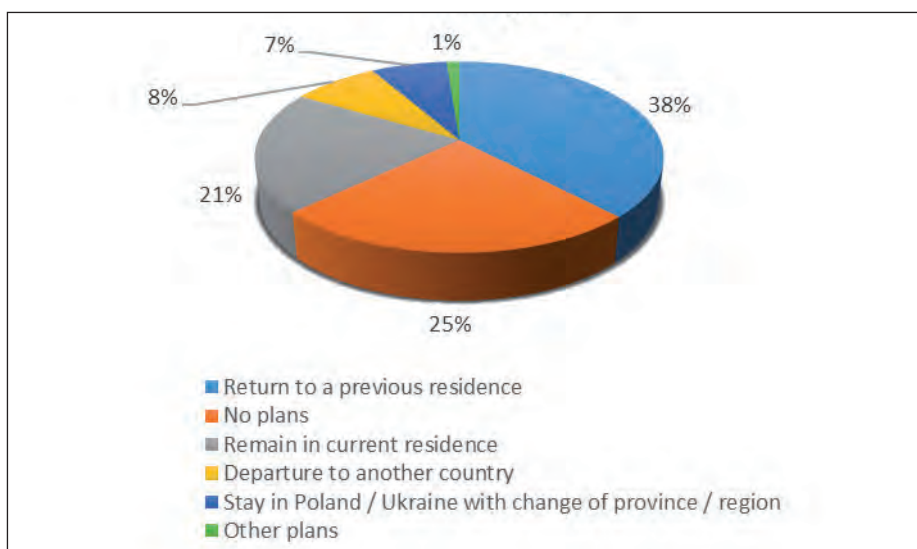
Krakow – refugees needing assistance – 167 people (62.5%), refugees not needing assistance – 107 people (40%);

Drohobych – refugees needing assistance – 293 people (98%), refugees not needing assistance – 6 people (2%);

Rivne – refugees needing assistance – 295 people (97%), refugees not needing assistance – 9 people (3%);

25. Future plans

The last question posed to the refugees concerned their plans for the future, to which 17 people (from Rivne) did not respond. Out of 1119 respondents, the largest group declares plans to return to their previous place of residence – 423 people (37.8%). Many people do not yet have plans for the future – 280 people (25%). 231 respondents (20.6%) wish to remain in their current place of residence. 91 people (8.1%) plan to move to another country (e.g., Canada, USA). 80 respondents (7.1%) declare their intention to stay in Poland or Ukraine but change their province/region. A small number, 14 people (1.2%), have other plans for the future, but their responses were left without justification.

Graph 25. Future plans

Data from particular cities:

Legnica – no plans for the future – 108 people (41.7%), intention to stay in the current place of residence – 72 people (27.8%), return with family to the previous place of residence – 51 people (19.7%), intention to stay in Poland but change the province – 24 people (9.2%), moving to another country – 4 people (1.5%);

Krakow – no plans for the future – 123 people (44.9%), intention to stay in the current place of residence – 56 people (20.4%), moving to another country – 45 people (16.4%), return with family to the previous place of residence – 28 people (10.2%), intention to stay in Poland but change the province – 14 people (5.1%), other (without justification) – 8 people (2.9%);

Drohobych – return with family to the previous place of residence – 168 people (56.2%), intention to stay in the current place of residence – 51 people (17.05%), moving to another country – 33 people (11%), no plans for the future – 25 people (8.4%), intention to stay in Ukraine but change the region – 22 people (7.3%);

Rivne – return with family to the previous place of residence – 176 people (61.3%), intention to stay in the current place of residence – 52 people (18.1%), no plans for the future – 24 people (8.3%), intention to stay in Ukraine but change the region – 20 people (6.9%), moving to another country – 9 people (3.1%), other (without justification) – 6 people (2.1%).

Loneliness and styles of coping with stress among war refugees – comparative analysis of cities and countries (Poland – Ukaraine)

The study included 1136 people from four different cities, two in Poland (533 people) and two in Ukraine (603 people). In further analyses, the cities were designated as follows: City 1 – Rivne; City 2 – Drohobych; City 3 – Legnica; City 4 – Krakow.

Graph 26. Percentille distribution of variable city

1. Statistical analysis of loneliness and stress for cities

Descriptive statistics of the researched variables: loneliness and stress coping styles shown in tables 1 and 2.

Table 1. Descriptive statistics of loneliness variable

<i>N</i> = 1136	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD Global loneliness	31,00	121,00	75,97	76,00	14,84	−0,116	0,130	0,04	0,002
SBS-AD/sp Social loneliness	10,00	38,00	24,01	24,00	5,57	−0,134	−0,169	0,06	<0,001
SBS-AD/se Emotional loneliness	11,00	44,00	26,74	26,00	6,37	0,118	−0,020	0,06	<0,001
SBS-AD/seg Existential loneliness	10,00	40,00	25,21	25,00	5,35	0,128	0,022	0,08	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distributions of the variables: global loneliness, social loneliness, emotional loneliness, and existential loneliness do not follow a normal distribution (in all cases, the p-value was less than 0.05). However, the skewness value for all these variables falls within the range of -1 to 1 , so parametric tests could be applied, provided that other assumptions of these tests were met.

The variables social loneliness (SBS-AD/sp) and global loneliness (SBS-AD) are negatively skewed (left-skewed), as the skewness coefficient for these variables is less than zero. This indicates that in the sample, more results fall above the mean. Conversely, emotional loneliness (SBS-AD/se) and existential loneliness (SBS-AD/seg) exhibit positive skewness (right-skewed), meaning that in the sample, more results fall below the mean. The kurtosis values for social and emotional loneliness are negative, indicating a platykurtic distribution, which implies greater dispersion of results around the mean. In contrast, global and existential loneliness show a leptokurtic distribution (greater concentration of results around the mean).

The average level of global loneliness was 75.97 points, with a minimum value of 31 points and a maximum value of 121 points.

Table 2. Descriptive statistics of coping with stress variable

N=1136	Min.	Maks.	M	Me	SD	Sk.	Kurt.	K-S	p
SSZ	23,00	80,00	54,14	55,00	8,86	-0,535	0,233	0,07	<0,001
SSE	17,00	80,00	46,62	46,00	9,61	-0,074	0,309	0,05	<0,001
SSU	20,00	80,00	45,87	46,00	7,95	0,204	1,167	0,05	<0,001
ACZ	7,00	40,00	20,77	21,00	5,33	0,279	0,510	0,05	<0,001
PKT	5,00	27,00	15,60	16,00	3,56	-0,148	-0,064	0,08	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distribution of all the above variables deviates from a normal distribution. However, the skewness falls within the range of -1 to 1 , so parametric tests were used in further analyses, provided that other assumptions of these tests are met.

The variables: task-focused style (SSZ), emotion-focused style (SSE), and social contact seeking (PKT) are negatively skewed (left-skewed), as the skewness coefficient for these variables is less than zero. This result suggests that in the sample, more results fall above the mean.

Conversely, the variables avoidance-focused style (SSU) and engagement in substitute activities (ACZ) exhibit positive skewness (right-skewed), indicating that in the sample, more results fall below the mean. The kurtosis value for the variable PKT is negative, indicating a platykurtic distribution (greater dispersion of results around the mean). In contrast, for the remaining variables, the distribution is leptokurtic (greater concentration of results around the mean).

2. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables with loneliness

2.1. Age (age range)

Table 3. Correlation of age with loneliness

		Age
Global loneliness	ρ, p	0,117, <0,001
Social loneliness	ρ, p	0,101, <0,001
Emotional loneliness	ρ, p	0,087, 0,004
Existential loneliness	ρ, p	0,119, <0,001

A relationship between age and global loneliness and its three aspects was demonstrated:

- The relationship between age and global loneliness shows a weak positive correlation, meaning that as age increases, global loneliness tends to increase as well ($\rho=0.117$, $p<0.001$).
- The relationship between age and social loneliness also shows a weak positive correlation, indicating that as age increases, social loneliness tends to increase ($\rho=0.101$, $p<0.001$).
- The relationship between age and emotional loneliness demonstrates a weak positive correlation, meaning that with increasing age, emotional loneliness tends to rise ($\rho=0.087$, $p=0.004$).
- The relationship between age and existential loneliness shows a weak positive correlation, indicating that as age increases, existential loneliness tends to increase as well ($\rho=0.119$, $p<0.001$).

2.2. Education

Table 4. Correlation of education with loneliness

		Education
Global loneliness	ρ, p	–0,087, 0,003
Social loneliness	ρ, p	–0,085, 0,004
Emotional loneliness	ρ, p	–0,029, 0,321
Existential loneliness	ρ, p	–0,117, <0,001

No relationship was found between education and emotional loneliness. However, relationships were found between education and social, existential, and global loneliness. These are weak negative relationships, meaning that higher levels of education are associated with lower levels of global, social, and existential loneliness: the relationship between education and global loneliness – $\rho=-0,087$, $p=0,003$; the relationship between education and social loneliness – $\rho=-0,085$, $p=0,004$; the relationship between education and existential loneliness – $\rho=-0,117$, $p<0,001$.

2.3. Current state of residence

Table 5. Correlation of current state of residence with loneliness

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
Global loneliness	Rented apartment	454	74,22	75,00	523,11	15,47	<0,001	0,01
	Communal living building	559	77,60	78,00	601,68			
	Family/friends	113	74,96	73,00	536,92			
Social loneliness	Rented apartment	454	23,46	23,00	529,24	15,89	<0,001	0,01
	Communal living building	559	24,62	25,00	601,98			
	Family/friends	113	23,19	22,00	510,76			
Emotional loneliness	Rented apartment	454	26,74	26,50	564,17	3,33	0,189	<0,01
	Communal living building	559	26,96	27,00	573,32			
	Family/friends	113	25,82	24,00	512,23			
Existential loneliness	Rented apartment	454	24,01	24,00	488,80	40,31	<0,001	0,03
	Communal living building	559	26,02	26,00	614,68			
	Family/friends	113	25,94	25,00	610,42			

People living with siblings, friends, cousins joint in one group At family/friends – together 113 individuals. One person did not answer and answer Buying an apartment was chosen by nine people, those observation were excluded from the analysis.

Based on the above results, it can be stated that only in the case of emotional loneliness does the current place of residence not differentiate the level of loneliness. In the cases of global, social, and existential loneliness, the differences between the groups are statistically significant. In-depth post hoc analysis, taking into account correction for multiple comparisons, revealed differences between the following groups:

In the case of social loneliness:

- in the group “With family/friends” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “In a collective housing building” ($Me=25.00$, $IQR=7.00$), $p=0.019$; effect size is weak;
- in the group “Rented apartment” ($Me=23.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “In a collective housing building” ($Me=25.00$, $IQR=7.00$), $p<0.001$; effect size is weak;

In the case of existential loneliness:

- in the group “Rented apartment” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of existential loneliness than in the group “With family/friends” ($Me=25.00$, $IQR=8.00$), $p=0.001$; effect size is weak;
- in the group “Rented apartment” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of existential loneliness than in the group “In a collective housing building” ($Me=26.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$; effect size is weak;

In the case of global loneliness:

- in the group “Rented apartment” ($Me=75.00$, $IQR=18.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “In a collective housing building” ($Me=78.00$, $IQR=23.00$), $p<0.001$; effect size is weak.

2.4. Marital status

Table 6. Correlation of refugees' marital status with loneliness

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
Global loneliness	Single	249	73,22	71,00	505,90	13,13	0,004	0,01
	Married	595	76,47	77,00	579,52			
	Widow/Widower	123	78,09	78,00	619,39			
	Divorced	169	76,67	78,00	584,90			
Social loneliness	Single	249	23,06	23,00	517,07	9,37	0,025	0,01
	Married	595	24,13	24,00	573,74			
	Widow/Widower	123	24,51	24,00	595,26			
	Divorced	169	24,61	24,00	606,35			
Emotional loneliness	Single	249	25,55	24,00	498,75	14,95	0,002	0,01
	Married	595	27,02	27,00	582,91			
	Widow/Widower	123	27,07	27,00	593,84			
	Divorced	169	27,30	27,00	602,08			
Poczucie samotności egzystencjalnej	Single	249	24,61	24,00	532,84	12,95	0,005	0,01
	Married	595	25,32	25,00	572,08			
	Widow/Widower	123	26,51	26,00	657,00			
	Divorced	169	24,76	24,00	544,04			

Based on the above results, it can be stated that both in the case of global loneliness and its three aspects, marital status differentiates the level of loneliness (effect size is weak). In-depth post hoc analysis, taking into account correction for multiple comparisons, revealed differences between the following groups:

In the case of social loneliness:

- in the group “Single” ($Me=23.00$, $IQR=8.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “Divorced” ($Me=24.00$, $IQR=8.00$), $p=0.037$.

In the case of emotional loneliness:

- in the group “Single” ($Me=24.00$, $IQR=8.50$) there is a lower level of emotional loneliness than in the group “Married” ($Me=27.00$, $IQR=8.00$), $p=0.004$;
- in the group “Single” ($Me=24.00$, $IQR=8.50$) there is a lower level of emotional loneliness than in the group “Divorced” ($Me=27.00$, $IQR=7.50$), $p=0.009$.

In the case of existential loneliness:

- in the group “Divorced” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of existential loneliness than in the group “Widow/Widower” ($Me=26.00$, $IQR=7.00$), $p=0.022$;
- in the group “Single” ($Me=24.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of existential loneliness than in the group “Widow/Widower” ($Me=26.00$, $IQR=7.00$), $p=0.003$.

In the case of global loneliness:

- in the group “Single” ($Me=71.00$, $IQR=22.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “Married” ($Me=77.00$, $IQR=19.00$), $p=0.018$;

- in the group “Single” ($Me=71.00$, $IQR=22.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “Widow/Widower” ($Me=78.00$, $IQR=24.00$), $p=0.010$.

2.5. Employment status

Table 7. Correlation of current employment status with loneliness

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
Global loneliness	Unemployed – looking for work	252	75,45	76,00	506,95	51,97	<0,001	0,05
	Unemployed – not looking for work	107	78,36	81,00	577,89			
	Retired	279	79,08	80,00	578,96			
	Employment in the public sector	183	76,74	78,00	527,77			
	Employment in the private sector	208	70,45	69,50	395,36			
Social loneliness	Unemployed – looking for work	252	23,49	24,00	492,63	54,93	<0,001	0,05
	Unemployed – not looking for work	107	25,13	25,00	579,61			
	Retired	279	25,19	26,00	577,61			
	Employment in the public sector	183	24,63	25,00	548,31			
	Employment in the private sector	208	21,89	22,00	395,58			
Emotional loneliness	Unemployed – looking for work	252	26,63	26,00	516,58	45,11	<0,001	0,04
	Unemployed – not looking for work	107	28,34	28,00	595,50			
	Retired	279	27,28	27,00	545,87			
	Employment in the public sector	183	27,42	27,00	550,23			
	Employment in the private sector	208	24,36	24,00	399,26			
Existential loneliness	Unemployed – looking for work	252	25,33	25,00	516,34	27,90	<0,001	0,02
	Unemployed – not looking for work	107	24,90	24,00	496,62			
	Retired	279	26,62	27,00	588,46			
	Employment in the public sector	183	24,69	24,00	469,33			
	Employment in the private sector	208	24,20	25,00	464,47			

In the Kruskal-Wallis test, significant differences were found between groups (with weak effect sizes) for global loneliness and its three aspects. In-depth post hoc analysis, taking into account correction for multiple comparisons, revealed differences between the following groups:

In the case of social loneliness:

- in the group “Employment in the private sector” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “Unemployed – looking for work” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$), $p=0.005$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “Employment in the public sector” ($Me=25.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “Retired” ($Me=26.00$, $IQR=7.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “Unemployed – not looking for work” ($Me=25.00$, $IQR=9.00$), $p<0.001$;
- in the group “Unemployed – looking for work” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of social loneliness than in the group “Retired” ($Me=26.00$, $IQR=7.00$), $p=0.010$.

In the case of emotional loneliness:

- in the group “Employment in the private sector” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of emotional loneliness than in the group “Unemployed – looking for work” ($Me=26.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of emotional loneliness than in the group “Retired” ($Me=27.00$, $IQR=9.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of emotional loneliness than in the group “Employment in the public sector” ($Me=27.00$, $IQR=10.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of emotional loneliness than in the group “Unemployed – not looking for work” ($Me=28.00$, $IQR=10.00$), $p<0.001$.

In the case of existential loneliness:

- in the group “Employment in the private sector” ($Me=25.00$, $IQR=6.00$) there is a lower level of existential loneliness than in the group “Retired” ($Me=27.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the public sector” ($Me=24.00$, $IQR=5.00$) there is a lower level of existential loneliness than in the group “Retired” ($Me=27.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$.

In the case of global loneliness:

- in the group “Employment in the private sector” ($Me=69.50$, $IQR=15.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “Unemployed – looking for work” ($Me=76.00$, $IQR=18.00$), $p=0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=69.50$, $IQR=15.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “Employment in the public sector” ($Me=78.00$, $IQR=22.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=69.50$, $IQR=15.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “Unemployed – not looking for work” ($Me=81.00$, $IQR=25.00$), $p<0.001$;
- in the group “Employment in the private sector” ($Me=69.50$, $IQR=15.00$) there is a lower level of global loneliness than in the group “Retired” ($Me=80.00$, $IQR=22.00$), $p<0.001$.

2.6. Knowledge of a foreign language other than Russian

Table 8. Correlation of a foreign language knowledge (other than Russian) with loneliness

	Yes (N=516)			No (N=615)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Average rank	<i>M</i>	<i>Me</i>	Average rank	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Global loneliness	73,48	73,00	512,13	78,06	78,00	611,20	-5,08	<0,001	0,02
Social loneliness	23,18	23,00	515,24	24,71	25,00	608,59	-4,80	<0,001	0,02
Emotional loneliness	26,28	26,00	543,58	27,13	27,00	584,81	-2,12	0,034	<0,01
Existential loneliness	24,02	24,00	496,10	26,22	26,00	624,65	-6,61	<0,001	0,04

Five people did not answer the question so they were excluded from the analysis.

People who know a foreign language other than Russian presented a lower level of global loneliness ($Me=73.00$, $IQR=19.75$), social loneliness ($Me=23.00$, $IQR=7.00$), emotional loneliness ($Me=26.00$, $IQR=9.00$), and existential loneliness ($Me=24.00$, $IQR=6.00$) compared to people who speak only Ukrainian or Ukrainian and Russian (for SBSgl: $Me=78.00$, $IQR=22.00$; SBSsp: $Me=25.00$, $IQR=7.00$; SBSse: $Me=27.00$, $IQR=8.00$; SBSseg: $Me=26.00$, $IQR=8.00$). The observed effects are of weak strength.

2.7. Year of arrival in the current place of residence

Table 9. Correlation of the year of arrival in the current place of residence with loneliness

	2022 r. (N=922)			2023 r. (N=159)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Average rank	<i>M</i>	<i>Me</i>	Average rank	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
Global loneliness	76,32	77,00	547,42	74,50	73,00	503,76	-1,63	0,103	<0,01
Social loneliness	24,19	24,00	549,22	23,21	24,00	493,35	-2,09	0,037	<0,01
Emotional loneliness	26,89	27,00	546,58	26,12	25,00	508,64	-1,42	0,156	<0,01
Existential loneliness	25,23	25,00	540,93	25,17	25,00	541,42	-0,02	0,985	<0,01

Excluding observations where people did not answer the question (55 individuals).

No statistically significant differences were observed in global, emotional, and existential loneliness between people who left their previous place of residence in 2022 and those who left their place of residence in 2023. However, differences were found in social loneliness. Individuals who left their previous place of residence in 2022 exhibited a higher level of social loneliness ($Me=24.00$, $IQR=7.00$) compared to those who left their place of residence in 2023 ($Me=24.00$, $IQR=8.00$), $p=0.037$. This is, however, a very weak effect.

Perceived loneliness is not differentiated by: gender, change in income, or loss of life or health of a family member due to the war.

3. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables with coping with stress

3.1. Age

Table 10. Correlation of age with coping with stress

		Age
SSZ – task-focused style	ρ, p	0,002, 0,954
SSE – emotion-focused style	ρ, p	0,029, 0,328
SSU – avoidance focused style	ρ, p	–0,068, 0,021
ACZ – engagement in substitute activities	ρ, p	–0,107, <0,001
PKT – search for social contacts	ρ, p	0,010, 0,749

Only two relationships were statistically significant – the relationship between age and the avoidance-focused style (SSU) and between age and engagement in substitute activities (ACZ). The direction of these relationships is negative, meaning that with increasing age, the intensity of the avoidance-focused style and engagement in substitute activities decreases. However, these are weak relationships (SSU: $\rho=-0.068$, $p=0.021$; ACZ: $\rho=-0.107$, $p<0.001$). No statistically significant relationships were found between age and other stress-coping styles.

3.2. Education

Table 11. Correlation of education with stress coping styles

		Education
SSZ	ρ, p	0,141, <0,001
SSE	ρ, p	–0,023, 0,435
SSU	ρ, p	0,068, 0,021
ACZ	ρ, p	0,096, 0,001
PKT	ρ, p	–0,008, 0,778

Statistically significant relationships were found between education and SSZ, SSU, and ACZ. These are weak relationships with a positive direction:

- with higher levels of education, the intensity of the task-focused style increases ($\rho=0.141$, $p<0.001$);
- with higher levels of education, the intensity of the avoidance-focused style increases ($\rho=0.068$, $p=0.021$);
- with higher levels of education, the intensity of engagement in substitute activities increases ($\rho=0.096$, $p=0.001$).

3.3. Current residence status

Table 12. Correlation of current residence status with stress coping styles

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
SSZ	Rented apartment	454	56,37	57,00	638,76	40,93	<0,001	0,04
	Collective housing building	559	52,46	53,00	510,63			
	At family/friends	113	53,65	53,00	522,66			
SSE	Rented apartment	454	46,71	46,00	559,70	2,43	0,297	<0,01
	Collective housing building	559	46,20	46,00	557,47			
	At family/friends	113	48,02	47,00	608,58			
SSU	Rented apartment	454	46,76	47,00	602,38	27,92	<0,001	0,02
	Collective housing building	559	44,63	45,00	513,99			
	At family/friends	113	48,29	48,00	652,25			
ACZ	Rented apartment	454	21,52	22,00	613,51	47,18	<0,001	0,04
	Collective housing building	559	19,77	19,00	499,33			
	At family/friends	113	22,74	22,00	679,99			
PKT	Rented apartment	454	15,76	16,00	570,87	2,93	0,232	<0,01
	Collective housing building	559	15,38	16,00	549,58			
	At family/friends	113	16,04	16,00	602,75			

People living with siblings, friends, cousins joint in one group At family/friends – together 113 individuals. One person did not answer and answer Buying an apartment was chosen by nine people, those observation were excluded from the analysis.

Based on the above results, it can be concluded that current residence differentiates the intensity of SSZ, SSU, and ACZ. Detailed post hoc analysis with adjustments for multiple comparisons revealed differences between the following groups:

In terms of the task-focused style (SSZ):

- in the group “In a collective housing building” ($Me=53.00$, $IQR=13.00$), the intensity of SSZ is lower than in the group “Rented apartment” ($Me=57.00$, $IQR=10.00$), $p<0.001$; effect size is weak;
- in the group “At family/friends” ($Me=53.00$, $IQR=10.00$), the intensity of SSZ is lower than in the group “Rented apartment” ($Me=57.00$, $IQR=10.00$), $p=0.002$; effect size is weak.

In terms of the avoidance-focused style (SSU):

- in the group “In a collective housing building” ($Me=45.00$, $IQR=10.00$), the intensity of SSU is lower than in the group “Rented apartment” ($Me=47.00$, $IQR=9.00$), $p<0.001$; effect size is weak;
- in the group “In a collective housing building” ($Me=45.00$, $IQR=10.00$), the intensity of SSU is lower than in the group “At family/friends” ($Me=48.00$, $IQR=9.00$), $p<0.001$; effect size is weak.

In terms of engagement in substitute activities (ACZ):

- in the group “In a collective housing building” ($Me=19.00$, $IQR=7.00$), the intensity

of ACZ is lower than in the group “Rented apartment” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$), $p<0.001$; effect size is weak;

- in the group “In a collective housing building” ($Me=19.00$, $IQR=7.00$), the intensity of ACZ is lower than in the group “At family/friends” ($Me=22.00$, $IQR=7.00$), $p<0.001$; effect size is weak.

3.4. Marital status

Table 13. Correlation of marital status with stress coping styles

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
SSZ	Single	249	53,63	53,00	535,40	9,61	0,022	0,01
	Married	595	54,64	56,00	589,65			
	Widow/Widower	123	52,06	54,00	508,71			
	Divorced	169	54,64	55,00	586,33			
SSE	Single	249	46,80	47,00	573,73	8,08	0,044	0,01
	Married	595	46,96	47,00	585,15			
	Widow/Widower	123	47,11	46,00	565,55			
	Divorced	169	44,76	44,00	504,33			
SSU	Single	249	46,79	46,00	603,46	12,13	0,007	0,01
	Married	595	45,67	46,00	564,51			
	Widow/Widower	123	44,18	43,00	483,52			
	Divorced	169	46,41	47,00	592,90			
ACZ	Single	249	22,02	22,00	651,76	26,46	<0,001	0,02
	Married	595	20,52	20,00	551,10			
	Widow/Widower	123	19,51	19,00	481,52			
	Divorced	169	20,71	21,00	570,39			
PKT	Single	249	15,29	15,00	532,47	5,10	0,165	<0,01
	Married	595	15,67	16,00	579,87			
	Widow/Widower	123	15,39	15,00	551,56			
	Divorced	169	15,93	16,00	593,87			

Based on the above results, it can be concluded that marital status differentiates the intensity of SSZ, SSE, SSU, and ACZ. However, detailed post hoc analysis with adjustments for multiple comparisons did not reveal differences between groups in the intensity of the task-focused style. Differences were found between the following groups:

In terms of the emotion-focused style (SSE):

- in the group “Divorced” ($Me=44.00$, $IQR=12.00$), the intensity of SSE is lower than in the group “Wife/Husband” ($Me=47.00$, $IQR=13.00$), $p=0.028$; effect size is weak.

In terms of the avoidance-focused style (SSU):

- in the group “Widow/Widower” ($Me=43.00$, $IQR=10.00$), the intensity of SSU is lower than in the group “Divorced” ($Me=47.00$, $IQR=8.00$), $p=0.029$; effect size is weak;

- in the group “Widow/Widower” ($Me=43.00$, $IQR=10.00$), the intensity of SSU is lower than in the group “Single” ($Me=46.00$, $IQR=9.00$), $p=0.005$; effect size is weak.
In terms of engagement in substitute activities (ACZ):
- in the group “Widow/Widower” ($Me=19.00$, $IQR=7.00$), the intensity of ACZ is lower than in the group “Single” ($Me=22.00$, $IQR=6.00$), $p<0.001$; effect size is weak;
- in the group “Wife/Husband” ($Me=20.00$, $IQR=7.00$), the intensity of ACZ is lower than in the group “Single” ($Me=22.00$, $IQR=6.00$), $p<0.001$; effect size is weak.

3.5. Employment status

Table 14. Correlation of current employment status with stress coping styles

	Group	N	M	Me	Average rank	H	P	η^2
SSZ	Unemployed – looking for work	252	52,98	54,00	483,06	18,58	<0,001	0,01
	Unemployed – not looking for work	107	55,96	57,00	559,17			
	Retired	279	52,54	54,00	471,08			
	Employment in the public sector	183	55,61	56,00	561,21			
	Employment in the private sector	208	55,43	56,00	549,23			
SSE	Unemployed – looking for work	252	45,19	46,00	474,23	15,27	0,004	0,01
	Unemployed – not looking for work	107	49,53	50,00	603,92			
	Retired	279	47,03	46,00	523,43			
	Employment in the public sector	183	47,17	46,00	523,65			
	Employment in the private sector	208	46,22	46,00	499,73			
SSU	Unemployed – looking for work	252	45,53	45,00	503,45	9,70	0,046	0,01
	Unemployed – not looking for work	107	46,92	47,00	562,14			
	Retired	279	45,10	44,00	477,43			
	Employment in the public sector	183	46,37	46,00	530,45			
	Employment in the private sector	208	46,35	46,00	541,54			
ACZ	Unemployed – looking for work	252	20,41	20,00	490,08	30,30	<0,001	0,03
	Unemployed – not looking for work	107	22,80	23,00	634,89			
	Retired	279	20,10	19,00	466,43			
	Employment in the public sector	183	20,61	21,00	509,50			
	Employment in the private sector	208	21,32	22,00	553,51			
PKT	Unemployed – looking for work	252	15,62	16,00	519,41	8,28	0,082	<0,01
	Unemployed – not looking for work	107	14,87	15,00	450,50			
	Retired	279	15,42	16,00	505,68			
	Employment in the public sector	183	16,05	17,00	550,85			
	Employment in the private sector	208	15,73	16,00	523,79			

Since the options „Disabled, unable to work,“ „Disabled, working,“ and „Running a business“ were chosen by just over 30 individuals in each case, these observations were excluded from the analysis. Additionally, four observations where participants did not provide responses were also excluded. Thus, the analysis included 1029 observations.

In the Kruskal-Wallis test, significant differences were found between groups (with effects of weak strength) for all stress coping styles except for PKT (search for social contacts). However, in-depth post hoc analysis with correction for multiple comparisons did not reveal differences between groups in the intensity of the avoidance-focused coping style (SSU). Differences were found between the following groups:

For the task-focused coping style (SSZ):

- in the group of retirees ($Me=54.00$, $IQR=14.00$), the intensity of SSZ was lower than in the group employed in the private sector ($Me=56.00$, $IQR=10.00$), $p=0.041$;
- in the group of retirees ($Me=54.00$, $IQR=14.00$), the intensity of SSZ was lower than in the group employed in the private sector ($Me=56.00$, $IQR=11.00$), $p=0.014$.

For the emotion-focused coping style (SSE):

- in the group of unemployed – looking for work ($Me=46.00$, $IQR=11.75$), the intensity of SSE was lower than in the group of unemployed – not looking for work ($Me=50.00$, $IQR=16.00$), $p=0.002$;
- in the group employed in the private sector ($Me=46.00$, $IQR=14.00$), the intensity of SSE was lower than in the group of unemployed – not looking for work ($Me=50.00$, $IQR=16.00$), $p=0.032$.

For the engagement in substitute activities (ACZ):

- in the group of retirees ($Me=19.00$, $IQR=7.00$), the intensity of ACZ was lower than in the group employed in the private sector ($Me=22.00$, $IQR=7.00$), $p=0.014$;
- in the group of retirees ($Me=19.00$, $IQR=7.00$), the intensity of ACZ was lower than in the group of unemployed – not looking for work ($Me=23.00$, $IQR=6.00$), $p<0.001$;
- in the group of unemployed – looking for work ($Me=20.00$, $IQR=8.00$), the intensity of ACZ was lower than in the group of unemployed – not looking for work ($Me=23.00$, $IQR=6.00$), $p<0.001$;
- in the group employed in the public sector ($Me=21.00$, $IQR=6.00$), the intensity of ACZ was lower than in the group of unemployed – not looking for work ($Me=23.00$, $IQR=6.00$), $p=0.005$.

3.6. Change of income

Table 15. Correlations of income change with stress coping styles

		Income change
SSZ	ρ , p	–0,024, 0,426
SSE	ρ , p	0,002, 0,935
SSU	ρ , p	0,084, 0,005
ACZ	ρ , p	0,091, 0,002
PKT	ρ , p	0,039, 0,194

Only two correlations were statistically significant: between income change and the avoidance-oriented style ($\rho=0.084$, $p=0.005$) and between income change and engaging in substitute activities ($\rho=0.091$, $p=0.002$). These are weak correlations with a positive direction. A positive direction means that as income increases, the intensity of the avoidance-oriented style (SSU) and engaging in substitute activities (ACZ) also increases.

3.7. Knowledge of a foreign language other than Russian

Table 16. Correlation of foreign language knowledge other than Russian with stress coping styles

	Yes (N=516)			Yes (N=615)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	55,63	57,00	615,22	52,89	54,00	524,70	-4,65	<0,001	0,02
SSE	46,44	46,00	552,22	46,80	47,00	577,56	-1,30	0,194	<0,01
SSU	46,38	46,00	588,91	45,46	46,00	546,78	-2,16	0,031	<0,01
ACZ	21,34	21,00	607,89	20,29	20,00	530,86	-3,96	<0,001	0,01
PKT	15,66	16,00	566,68	15,56	16,00	565,43	-0,07	0,948	<0,01

Five individuals did not answer the question so the observations were omitted in the analysis.

Persons who know a foreign language other than Russian exhibited a higher intensity of task-focused style ($Me=57.00$, $IQR=10.00$, $p<0.001$), higher intensity of avoidance-focused style ($Me=46.00$, $IQR=9.00$, $p=0.031$), and higher intensity of engaging in substitute activities ($Me=21.00$, $IQR=7.00$, $p<0.001$) than those who use only Ukrainian or both Ukrainian and Russian (respectively: $Me=54.00$, $IQR=13.00$; $Me=46.00$, $IQR=10.00$; $Me=20.00$, $IQR=7.00$). These are effects of weak strength. For the remaining stress coping styles, no statistically significant differences were observed between the groups.

Stress coping styles are not differentiated by: gender, year of arrival at the current place of residence, loss of life or health of a family member due to the war.

4. Correlation of loneliness with stress coping styles

Table 17. Correlation of loneliness with stress coping styles

Variable		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Social loneliness	<i>r</i>	-0,188	0,226	-0,121	-0,025	-0,218
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,409	<0,001
Emotional loneliness	<i>r</i>	-0,146	0,281	-0,085	0,009	-0,179
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,004	0,768	<0,001
Existential loneliness	<i>r</i>	-0,221	0,214	-0,016	0,013	-0,104
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,591	0,651	<0,001
Global loneliness	<i>r</i>	-0,213	0,283	-0,088	-0,001	-0,196
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,003	0,986	<0,001

Statistically significant correlations in bold.

Based on the results of the conducted correlations, it can be stated that there are statistically significant relationships between the sense of global loneliness and its three aspects and all stress coping styles, except ACZ (engaging in substitute activities), and in the case of the sense of existential loneliness also except SSU (avoidance-focused style). These are weak relationships. Specifically, they are as follows:

- social loneliness and SSZ – weak negative relationship (the higher the sense of social loneliness, the lower the intensity of task-focused style) $r=-0.188$, $p<0.001$;

- social loneliness and SSE – weak positive relationship (the higher the sense of social loneliness, the higher the intensity of emotion-focused style) $r=0.226, p<0.001$;
- social loneliness and SSU – weak negative relationship (the higher the sense of social loneliness, the lower the intensity of avoidance-focused style) $r=-0.121, p<0.001$;
- social loneliness and PKT – weak negative relationship (the higher the sense of social loneliness, the lower the intensity of avoidance style – seeking social contacts) $r=-0.218, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSZ – weak negative relationship (the higher the sense of emotional loneliness, the lower the intensity of task-focused style) $r=-0.146, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSE – weak positive relationship (the higher the sense of emotional loneliness, the higher the intensity of emotion-focused style) $r=0.281, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSU – weak negative relationship (the higher the sense of emotional loneliness, the lower the intensity of avoidance-focused style) $r=-0.085, p=0.004$;
- emotional loneliness and PKT – weak negative relationship (the higher the sense of emotional loneliness, the lower the intensity of avoidance style – seeking social contacts) $r=-0.179, p<0.001$;
- existential loneliness and SSZ – weak negative relationship (the higher the sense of existential loneliness, the lower the intensity of task-focused style) $r=-0.221, p<0.001$;
- existential loneliness and SSE – weak positive relationship (the higher the sense of existential loneliness, the higher the intensity of emotion-focused style) $r=0.214, p<0.001$;
- existential loneliness and PKT – weak negative relationship (the higher the sense of existential loneliness, the lower the intensity of avoidance style – seeking social contacts) $r=-0.104, p<0.001$;
- global loneliness and SSZ – weak negative relationship (the higher the sense of global loneliness, the lower the intensity of task-focused style) $r=-0.213, p<0.001$;
- global loneliness and SSE – weak positive relationship (the higher the sense of global loneliness, the higher the intensity of emotion-focused style) $r=0.283, p<0.001$;
- global loneliness and SSU – weak negative relationship (the higher the sense of global loneliness, the lower the intensity of avoidance-focused style) $r=-0.088, p=0.003$;
- global loneliness and PKT – weak negative relationship (the higher the sense of global loneliness, the lower the intensity of avoidance style) $r=-0.196, p<0.001$.

The strongest relationship is between the sense of global loneliness and emotion-focused style ($r=0.283, p<0.001$), and the weakest between the sense of emotional loneliness and avoidance-focused style ($r=-0.085, p=0.004$).

5. Relevance to the formulated hypotheses

Hypothesis saying that the **dominating loneliness would be the existential loneliness**.

Table 18. Results of the variation analysis concerning variety of loneliness

	Average	W Mauchly	Significance	F with Greenhouse'a- -Geissera correction	Significance
Social loneliness	2,40	0,95	<0,001	35,71	< 0,001
Emotional loneliness	2,43				
Existential loneliness	2,52				

The conducted analysis showed that the variation in levels of aspects of the sense of loneliness is statistically significant $F(1.906; 2162.985)=35.71$; $p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 75.

Table 19. Multiple comparisons of aspects of loneliness

		Average diff.	Stand. Dev.	Significance
Social loneliness	Emotional loneliness	-0,030	0,013	0,062
Social loneliness	Existential loneliness	-0,120	0,016	< 0,001
Emotional loneliness	Existential loneliness	-0,090	0,016	<0,001

Statistically important correlations in bold.

The level of existential loneliness ($M=2.52$; $SD=0.54$) is significantly higher than the level of social loneliness ($M=2.40$; $SD=0.56$) and emotional loneliness ($M=2.43$; $SD=0.58$) – in both cases $p<0.001$. However, the levels of emotional loneliness and social loneliness did not differ significantly from each other. Therefore, the hypothesis that the dominant aspect of loneliness would be existential loneliness was confirmed.

Hypothesis saying that the **war refugees are characterized by varying styles of coping with stress**.

Table 20. The results of the conducted analysis of variance concerning the diversity of stress coping styles

	Average	W Mauchly	Significance	F with Greenhouse'a- -Geissera correction	Significance
SSZ	54,14	0,92	<0,001	385,09	< 0,001
SSE	46,62				
SSU	45,87				

The conducted analysis showed that the variation in presented stress coping styles is statistically significant $F(1.850; 2099.961)=385.09$, $p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 77.

Table 21. Multiple comparisons of levels of stress coping styles

		Average diff.	Stand. Dev.	Significance
SSZ	SSE	7,520	0,363	<0,001
SSZ	SSU	8,271	0,281	<0,001
SSE	SSU	0,751	0,339	0,081

Statistically important correlations in bold.

Statistically significant differences were observed between the intensity of the task-focused style ($M=54.14$; $SD=8.86$) and the intensity of the emotion-focused style ($M=46.62$; $SD=9.61$) and the avoidance-focused style ($M=45.87$; $SD=7.95$). The analysis showed that war refugees exhibit preferences in terms of stress coping styles. In the studied group, the task-focused style predominates, while no statistically significant differences were observed between the intensity of the emotion-focused style and the intensity of the avoidance-focused style.

6. Moderation – the assumption that the current city of residence significantly modifies the relationship between the sense of loneliness and stress coping styles

The conducted moderation analyses showed that the current city of residence does not significantly modifies the relationship between global loneliness and social loneliness and stress coping styles.

Table 22. Results of the moderation analysis – the moderating role of the current city of residence in the relationship between emotional loneliness and stress coping styles

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSsexcity	SSZ	0,066	0,04	1,79	0,073	−0,006	0,138
SBSsexcity	SSE	0,041	0,04	1,05	0,294	−0,036	0,118
SBSsexcity	SSU	0,135	0,03	4,05	<0,001	0,070	0,200
SBSsexcity	ACZ	0,074	0,02	3,31	0,001	0,030	0,119
SBSsexcity	PKT	0,031	0,01	2,12	0,034	0,002	0,061

Among all the analyzed models, moderation effects were statistically significant for three relationships, described below (i.e., the current city of residence significantly moderates the relationship between emotional loneliness and the avoidance-focused style, engaging in substitute activities, and seeking social contacts).

The first analyzed model considered the moderating role of the current city of residence in the relationship between emotional loneliness and the avoidance-focused style (SSU). This model was a good fit for the data, $F(3,1132)=8.27$; $p<0.001$, and explained a total of 2.2% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for emotional loneliness ($B=-0.42$; $SE=0.09$; $t(3,1132)=-4.89$; $p<0.001$) and a significant main effect for the city ($B=-3.73$; $SE=0.93$; $t(3,1132)=-4.03$; $p<0.001$). A significant interaction between both variables was also found ($B=0.14$; $SE=0.03$; $t(3,1132)=4.05$; $p<0.001$; $\Delta R^2=0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in City 1 ($B=-0.28$; $SE=0.06$; $p<0.001$; $LLCI=-0.393$; $ULCI=-0.169$), indicating that

higher emotional loneliness was associated with lower intensity of the avoidance-focused style. This effect was also statistically significant in City 2 ($B=-0.15$; $SE=0.04$; $p<0.001$; $LLCI=-0.221$; $ULCI=-0.071$).

The second model considered the moderating role of the current city of residence in the relationship between emotional loneliness and engaging in substitute activities (ACZ). This model was a good fit for the data, $F(3,1132)=4.06$; $p=0.007$, and explained a total of 1.1% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for emotional loneliness ($B=-0.17$; $SE=0.06$; $t(3,1132)=-2.88$; $p=0.004$) and a significant main effect for the city ($B=-1.86$; $SE=0.62$; $t(3,1132)=-2.98$; $p=0.003$). A significant interaction between both variables was also found ($B=0.07$; $SE=0.02$; $t(3,1132)=3.31$; $p=0.001$; $\Delta R^2=0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in City 1 ($B=-0.09$; $SE=0.04$; $p=0.018$; $LLCI=-0.166$; $ULCI=-0.015$), indicating that higher emotional loneliness was associated with lower intensity of engaging in substitute activities. Conversely, in City 4, the effect was statistically significant in the opposite direction ($B=0.13$; $SE=0.05$; $p=0.004$; $LLCI=0.043$; $ULCI=0.222$), indicating that higher emotional loneliness was associated with higher intensity of engaging in substitute activities.

The third model considered the moderating role of the current city of residence in the relationship between emotional loneliness and seeking social contacts (PKT). This model was a good fit for the data, $F(3,1132)=14.15$; $p<0.001$, and explained a total of 4.6% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for emotional loneliness ($B=-0.17$; $SE=0.04$; $t(3,1132)=-4.54$; $p<0.001$) and a significant main effect for the city ($B=-0.92$; $SE=0.41$; $t(3,1132)=-2.23$; $p=0.026$). A significant interaction between both variables was also found ($B=0.03$; $SE=0.01$; $t(3,1132)=2.12$; $p=0.001$; $\Delta R^2<0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in City 1 ($B=-0.14$; $SE=0.03$; $p<0.001$; $LLCI=-0.190$; $ULCI=-0.091$), indicating that higher emotional loneliness was associated with lower intensity of seeking social contacts. This effect was also statistically significant in City 2 ($B=-0.11$; $SE=0.02$; $p<0.001$; $LLCI=-0.142$; $ULCI=-0.076$), indicating that higher emotional loneliness was associated with lower intensity of seeking social contacts.

Table 23. Results of the moderation analysis – the moderating role of the current city of residence in the relationship between existential loneliness and stress coping styles

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSsegxcity	SSZ	-0,199	0,05	-3,94	<0,001	-2,299	-0,100
SBSsegxcity	SSE	0,116	0,06	2,09	0,037	0,007	0,224
SBSsegxcity	SSU	-0,091	0,05	-1,94	0,053	-0,183	0,001
SBSsegxcity	ACZ	-0,110	0,03	-3,51	<0,001	-0,171	-0,048
SBSsegxcity	PKT	0,017	0,02	0,83	0,404	-0,024	0,058

Among all analyzed models, moderation effects were statistically significant for three relationships, described below (i.e., the current city of residence significantly moderates the relationship between existential loneliness and the task-focused style, the emotion-focused style, and engaging in substitute activities).

The first analyzed model included the moderating role of the current city of residence for the relationship between existential loneliness and the task-focused coping style (SSZ). This model was a good fit for the data, $F(3,1132)=27.05$; $p<0.001$, and explained 6.7% of the variance. The analysis revealed a non-significant main effect for existential loneliness ($B=0.06$; $SE=0.11$; $t(3,1132)=0.57$; $p=0.570$) and a significant main effect for the city of residence ($B=5.43$; $SE=1.25$; $t(3,1132)=4.33$; $p<0.001$). The interaction between these variables was also significant ($B=-0.20$; $SE=0.05$; $t(3,1132)=-3.94$; $p<0.001$; $\Delta R^2=0.01$). Analysis of simple effects for the interaction showed a significant effect in City 2 ($B=-0.33$; $SE=0.05$; $p<0.001$; $LLCI=-0.429$; $ULCI=-0.239$), meaning that higher levels of existential loneliness were associated with lower intensity of the task-focused style. The effect was also statistically significant in City 4 ($B=-0.73$; $SE=0.11$; $p<0.001$; $LLCI=-0.948$; $ULCI=-0.517$).

The second model included the moderating role of the current city of residence for the relationship between existential loneliness and the emotion-focused coping style (SSE). This model was a good fit for the data, $F(3,1132)=19.98$; $p<0.001$, and explained 5% of the variance. The analysis revealed a non-significant main effect for existential loneliness ($B=0.16$; $SE=0.13$; $t(3,1132)=1.27$; $p=0.205$) and a non-significant main effect for the city of residence ($B=-2.54$; $SE=1.37$; $t(3,1132)=-1.85$; $p=0.065$). However, the interaction between these variables was significant ($B=0.12$; $SE=0.06$; $t(3,1132)=2.09$; $p=0.037$; $\Delta R^2<0.01$). Analysis of simple effects for the interaction showed a significant effect in City 1 ($B=0.27$; $SE=0.08$; $p=0.001$; $LLCI=0.120$; $ULCI=0.428$), meaning that higher levels of existential loneliness were associated with higher intensity of the emotion-focused style. The effect was also statistically significant in City 2 ($B=0.39$; $SE=0.05$; $p<0.001$; $LLCI=0.285$; $ULCI=0.494$) and City 4 ($B=0.62$; $SE=0.12$; $p<0.001$; $LLCI=0.384$; $ULCI=0.857$) – higher levels of existential loneliness were associated with higher intensity of the emotion-focused style.

The third model included the moderating role of the current city of residence for the relationship between existential loneliness and engaging in substitute activities (ACZ). This model was a good fit for the data, $F(3,1132)=28.13$; $p=0.003$, and explained 1.2% of the variance. The analysis revealed a significant main effect for existential loneliness ($B=0.24$; $SE=0.07$; $t(3,1132)=3.46$; $p=0.001$) and a significant main effect for the city of residence ($B=2.85$; $SE=0.78$; $t(3,1132)=3.67$; $p<0.001$). The interaction between these variables was also significant ($B=-0.11$; $SE=0.03$; $t(3,1132)=-3.51$; $p=0.001$; $\Delta R^2=0.01$). Analysis of simple effects for the interaction showed a significant effect in City 1 ($B=0.14$; $SE=0.04$; $p=0.002$; $LLCI=0.048$; $ULCI=0.222$), meaning that higher levels of existential loneliness were associated with higher intensity of engaging in substitute activities. The effect was also statistically significant in City 4 ($B=-0.19$; $SE=0.07$; $p=0.005$; $LLCI=-0.328$; $ULCI=-0.061$) – higher levels of existential loneliness were associated with lower intensity of engaging in substitute activities.

7. Moderation – the assumption that the current country of residence significantly modifies the relationship between loneliness and stress coping styles

Table 24. Results of the moderation analysis – the moderating role of the current country of residence in the relationship between global loneliness and stress coping styles

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSglxcountry	SSZ	–0,008	0,04	–0,21	0,832	–0,077	0,062
SBSglxcountry	SSE	–0,138	0,04	–3,68	<0,001	–0,212	–0,065
SBSglxcountry	SSU	–0,032	0,03	–0,99	0,321	–0,096	0,031
SBSglxcountry	ACZ	–0,054	0,02	–2,50	0,012	–0,097	–0,012
SBSglxcountry	PKT	0,022	0,01	1,51	0,131	–0,006	–0,050

Among all the analyzed models, the moderations were statistically significant for two relationships, which are described below (i.e., the current country of residence significantly modifies the relationship between global loneliness and emotion-focused coping style, and engaging in substitute activities).

The first analyzed model included the moderating role of the current country of residence in the relationship between global loneliness and emotion-focused coping style (EFC). This model was well-fitting to the data, $F(3,1132)=38.03$; $p<0.001$ and explained a total of 9.2% of the variance in the dependent variable. The analysis showed a significant main effect for global loneliness ($B=0.40$; $SE=0.06$; $t(3,1132)=6.44$; $p<0.001$) and a significant main effect for the country ($B=10.96$; $SE=2.88$; $t(3,1132)=3.80$; $p<0.001$). An interaction between the two variables was also significant ($B=-0.14$; $SE=0.04$; $t(3,1132)=-3.68$; $p<0.001$; $\Delta R^2=0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in the Poland group ($B=0.26$; $SE=0.03$; $p<0.001$; $LLCI=0.203$; $ULCI=0.314$), which means that as the value of global loneliness increased, so did the intensity of the emotion-focused coping style. The effect was also statistically significant in the Ukraine group ($B=0.12$; $SE=0.02$; $p<0.001$; $LLCI=0.072$; $ULCI=0.169$).

The second model included the moderating role of the country of residence in the relationship between global loneliness and engaging in substitute activities (ESA). This model was well-fitting to the data, $F(3,1132)=7.15$; $p<0.001$ and explained a total of 1.9% of the variance in the dependent variable. The analysis showed a significant main effect for global loneliness ($B=0.09$; $SE=0.04$; $t(3,1132)=2.57$; $p=0.010$). The main effect for the country was not significant ($B=2.85$; $SE=1.66$; $t(3,1132)=1.71$; $p=0.087$). The interaction between the two variables was significant ($B=-0.05$; $SE=0.02$; $t(3,1132)=-2.50$; $p=0.012$; $\Delta R^2<0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in the Poland group ($B=0.04$; $SE=0.02$; $p=0.023$; $LLCI=0.005$; $ULCI=0.069$), which means that as the value of global loneliness increased, so did the intensity of engaging in substitute activities. The effect was statistically nonsignificant in the Ukraine group ($B=-0.02$; $SE=0.01$; $p=0.231$; $LLCI=-0.045$; $ULCI=0.011$).

Table 25. Results of the moderation analysis – the moderating role of the current country of residence in the relationship between social loneliness and coping styles.

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSspxcountry	SSZ	–0,167	0,09	–1,79	0,073	–0,350	0,156
SBSspxcountry	SSE	–0,237	0,10	–2,35	0,019	–0,435	–0,039
SBSspxcountry	SSU	–0,148	0,09	–1,74	0,081	–0,315	0,019
SBSspxcountry	ACZ	–0,209	0,06	–3,68	<0,001	–0,321	–0,098
SBSspxcountry	PKT	0,041	0,04	1,09	0,275	–0,033	0,114

Among all the analyzed models, the moderations were statistically significant for two relationships, which are described below (i.e., the current country of residence significantly modifies the relationship between social loneliness and the emotion-focused coping style as well as engaging in substitute activities).

The first analyzed model included the moderating role of the current country of residence in the relationship between social loneliness and the emotion-focused coping style (EFC). This model was well-fitted to the data, $F(3,1132)=22.84$; $p<0.001$ and explained 5.7% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for social loneliness ($B=0.73$; $SE=0.16$; $t(3,1132)=4.64$; $p<0.001$) and a significant main effect for the country ($B=6.42$; $SE=2.48$; $t(3,1132)=2.59$; $p=0.010$). The interaction between the two variables was also significant ($B=-0.23$; $SE=0.10$; $t(3,1132)=-2.35$; $p=0.019$; $\Delta R^2<0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in the Poland group ($B=0.49$; $SE=0.07$; $p<0.001$; $LLCI=0.356$; $ULCI=0.630$), meaning that the higher the level of social loneliness, the higher the intensity of the emotion-focused coping style. The effect was also statistically significant in the Ukraine group ($B=0.27$; $SE=0.07$; $p<0.001$; $LLCI=0.114$; $ULCI=0.399$).

The second model included the moderating role of the country of residence in the relationship between social loneliness and engaging in substitute activities (ESA). This model was well-fitted to the data, $F(3,1132)=9.52$; $p<0.001$ and explained 2.5% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for social loneliness ($B=0.30$; $SE=0.09$; $t(3,1132)=3.41$; $p=0.001$) and a significant main effect for the country ($B=3.83$; $SE=1.40$; $t(3,1132)=2.73$; $p=0.006$). The interaction between the two variables was also significant ($B=-0.21$; $SE=0.06$; $t(3,1132)=-3.68$; $p<0.001$; $\Delta R^2=0.01$). Simple effects analysis for the interaction showed a significant effect in the Poland group ($B=0.09$; $SE=0.04$; $p=0.018$; $LLCI=0.016$; $ULCI=0.170$), meaning that the higher the level of social loneliness, the higher the intensity of engaging in substitute activities. The effect was also statistically significant in the Ukraine group ($B=-0.12$; $SE=0.04$; $p=0.005$; $LLCI=-0.197$; $ULCI=-0.036$) – in this group, the higher the level of social loneliness, the lower the intensity of engaging in substitute activities.

Table 26. Results of the moderation analysis – the moderating role of the current country of residence in the relationship between emotional loneliness and coping styles.

		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LL</i>	<i>UL</i>
SBSsexcountry	SSZ	−0,052	0,08	−0,64	0,522	−0,212	0,108
SBSsexcountry	SSE	−0,239	0,09	−2,78	0,005	−0,408	−0,071
SBSsexcountry	SSU	−0,141	0,07	−1,90	0,058	−0,286	0,005
SBSsexcountry	ACZ	−0,135	0,05	−2,73	0,006	−0,232	−0,038
SBSsexcountry	PKT	0,032	0,03	0,97	0,330	−0,032	0,096

Among all the analyzed models, the moderations were statistically significant for two relationships, which are described below (i.e., the current country of residence significantly modifies the relationship between emotional loneliness and the emotion-focused coping style, as well as engagement in substitute activities).

The first analyzed model considered the moderating role of the current country of residence in the relationship between emotional loneliness and the emotion-focused coping style (EFC). This model was well-fitted to the data, $F(3,1132)=37.30$; $p<0.001$ and explained a total of 9% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for ELS ($B=0.79$; $SE=0.14$; $t(3,1132)=5.68$; $p<0.001$) and a significant main effect for country ELS ($B=7.72$; $SE=2.36$; $t(3,1132)=3.27$; $p=0.001$). The interaction between the two variables was also significant ($B=-0.24$; $SE=0.09$; $t(3,1132)=-2.78$; $p=0.005$; $\Delta R^2=0.01$). The simple effects analysis for the interaction revealed a significant effect in the Poland group ($B=0.55$; $SE=0.06$; $p<0.001$; $LLCI=0.429$; $ULCI=0.678$), indicating that higher levels of emotional loneliness were associated with higher levels of the emotion-focused coping style. The effect was also statistically significant in the Ukraine group ($B=0.31$; $SE=0.06$; $p<0.001$; $LLCI=0.201$; $ULCI=0.428$).

The second model considered the moderating role of the country of residence in the relationship between emotional loneliness and engagement in substitute activities (ESA). This model was well-fitted to the data, $F(3,1132)=7.48$; $p<0.001$ and explained a total of 1.9% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for ELS ($B=0.22$; $SE=0.08$; $t(3,1132)=2.70$; $p=0.007$) and an insignificant main effect for country ELS ($B=2.40$; $SE=1.36$; $t(3,1132)=1.77$; $p=0.077$). The interaction between the two variables was significant ($B=-0.14$; $SE=0.05$; $t(3,1132)=-2.73$; $p=0.006$; $\Delta R^2=0.01$). The simple effects analysis for the interaction revealed a significant effect in the Poland group ($B=0.08$; $SE=0.04$; $p=0.025$; $LLCI=0.010$; $ULCI=0.154$), indicating that higher levels of emotional loneliness were associated with higher levels of engagement in substitute activities. The effect was not statistically significant in the Ukraine group ($B=-0.05$; $SE=0.03$; $p=0.110$; $LLCI=-0.119$; $ULCI=0.012$).

Table 27. Results of the moderation analysis – the moderating role of the current country of residence in the relationship between existential loneliness and stress coping styles

		B	SE	t	p	LL	UL
SBSsegxcountry	SSZ	0,260	0,11	2,44	0,015	0,051	0,468
SBSsegxcountry	SSE	-0,497	0,12	-4,31	<0,001	-0,723	-0,270
SBSsegxcountry	SSU	0,054	0,10	0,57	0,569	-0,137	0,250
SBSsegxcountry	ACZ	-0,012	0,07	-0,18	0,859	-0,140	0,117
SBSsegxcountry	PKT	0,046	0,04	1,05	0,292	-0,040	0,132

Among all the analyzed models, the moderations were statistically significant for two relationships described below (i.e., the current country of residence significantly modifies the relationship between existential loneliness and task-oriented coping style, as well as the emotional-oriented coping style).

The first analyzed model considered the moderating role of the current country of residence in the relationship between existential loneliness and task-oriented coping style (TOC). This model was well-fitted to the data, $F(3,1132)=24.35$; $p<0.001$, and explained 6.1% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for existential loneliness ($B=-0.76$; $SE=0.19$; $t(3,1132)=-4.12$; $p<0.001$) and a significant main effect for country ($B=-7.88$; $SE=2.67$; $t(3,1132)=-2.95$; $p=0.003$). The interaction between both variables was also significant ($B=0.24$; $SE=0.11$; $t(3,1132)=2.44$; $p=0.015$; $\Delta R^2<0.01$). The analysis of simple effects for the interaction showed a significant effect in the Poland group ($B=-0.51$; $SE=0.09$; $p<0.001$; $LLCI=-0.678$; $ULCI=-0.333$), meaning that higher levels of existential loneliness in the Poland group were associated with lower intensity of the task-oriented coping style. The effect was also statistically significant in the Ukraine group ($B=-0.25$; $SE=0.06$; $p<0.001$; $LLCI=-0.364$; $ULCI=-0.128$) – higher levels of existential loneliness in the Ukraine group were associated with lower intensity of the task-oriented coping style.

The second model considered the moderating role of the country of residence in the relationship between existential loneliness and emotional-oriented coping style (EOC). This model was well-fitted to the data, $F(3,1132)=24.60$; $p<0.001$, and explained 6.1% of the variance in the dependent variable. The analysis revealed a significant main effect for existential loneliness ($B=1.21$; $SE=0.20$; $t(3,1132)=6.02$; $p<0.001$) and a significant main effect for country ($B=12.49$; $SE=2.89$; $t(3,1132)=4.32$; $p<0.001$). The interaction between both variables was also significant ($B=-0.50$; $SE=0.12$; $t(3,1132)=-4.31$; $p<0.001$; $\Delta R^2=0.02$). The analysis of simple effects for the interaction showed a significant effect in the Poland group ($B=0.72$; $SE=0.10$; $p<0.001$; $LLCI=0.528$; $ULCI=0.902$), meaning that higher levels of existential loneliness were associated with higher intensity of the emotional-oriented coping style. The effect was also statistically significant in the Ukraine group ($B=0.22$; $SE=0.07$; $p=0.001$; $LLCI=0.091$; $ULCI=0.346$) – higher levels of existential loneliness were associated with higher intensity of the emotional-oriented coping style.

Table 28. Descriptive statistics of loneliness variable

	Minimum		Maksimum		Aryth. average		Median	
	Poland	Ukraine	Poland	Ukraine	Poland	Ukraine	Poland	Ukraine
SBSgl	31	31	110	121	73,49	78,16	73,00	78,00
SBSsp	10	10	37	38	23,13	24,79	23,00	25,00
SBSse	11	11	44	44	26,69	26,79	26,00	26,00
SBSseg	10	10	37	40	23,67	26,58	24,00	27,00

In the studied group, the mean global loneliness among people living in Poland was 73.49, while among people living in Ukraine it was 78.16. Similarly, in the case of existential loneliness, there is a difference of a few points: in Poland it was 23.67, and in Ukraine it was 26.58.

Table 29. Descriptive statistics of stress coping styles

	Minimum		Maksimum		Aryth. average		Median	
	Poland	Ukraine	Poland	Ukraine	Poland	Ukraine	Poland	Ukraine
SSZ	23	28	80	72	55,4	52,99	56,00	54,00
SSE	18	17	80	73	45,89	47,26	45,00	47,00
SSU	20	22	80	73	46,21	45,56	46,00	45,00
ACZ	9	7	40	38	21,41	20,20	21,00	20,00
PKT	5	5	25	27	15,59	15,60	16,00	16,00

Descriptive statistics for the variable „stress coping styles” show minor differences in the mean values of the styles chosen by people from Poland and Ukraine. Two cases are particularly noteworthy: the task-focused style, preferred by 55.4% of residents in Poland and 52.99% in Ukraine, and the emotion-focused style, where the mean for Poland is 45.89 and for Ukraine is 47.26.

Conclusions and recommendations of the Polish research team

Migration is a complex socio-political issue, especially when it takes the form of forced, violent exile from a war-torn country of origin. The psychophysical condition and the level of desired social integration of refugees largely depend on how the temporary/permanent host country receives and supports them.

Starting a life in a new country requires the ability to adequately cope with chronic stress resulting from adaptation difficulties and challenges related both to current adaptation difficulties and the sense of loneliness defined as a conglomerate of chronic sadness from experienced losses and simultaneously the fear of further losing something important in an unknown, somehow threatening future. Such experiences can (though not necessarily) lead to a depletion of psychological resources in refugees, consequently leading to various types of physical and mental health disorders.

Whether such adverse consequences occur primarily depends on macrosystem factors, including legal regulations and systemic social solutions aimed at the needs of migrants. On a somewhat smaller scale, it depends on the environmental support provided in places of temporary stay. If it is appropriately tailored, it not only stimulates but even facilitates the adaptation of refugees to new living conditions. In this regard, long-term acculturation processes become significant, especially when the place of stay proves attractive enough to become not just a location for forced “waiting out” but a target environment, a chosen place for realizing newly formulated life interests, such as learning a new language, starting a job with career development opportunities, achieving social independence, and permanently integrating children into the education system. In the project referred to here, such valuable acculturation goals may pertain to two specific cities: Kraków and Legnica. The objective factor moderating these processes is, of course, time.

Without losing sight of the objective systemic conditions determining the overall well-being of refugees, it is worth focusing on psychological subjective factors, such as their current mental condition measured by the sense of loneliness and ways of coping with stress. The relationship between these two psychological issues was the subject of the implemented project, and its empirical results form the basis for formulating recommendations aimed at providing adequate assistance to people migrating from war-torn Ukraine.

It is worth noting at the outset that the model of covariant correlation adopted in the analytical part of the project allows for a two-way interpretation of the obtained results. Thus, it allows for formulating recommendations both in relation to specific coping styles as an effect of experiencing loneliness in one way or another, and conversely, by determining the tendency to activate certain coping styles as a risk of evoking a sense of global loneliness or at least in some of its aspects. This necessitates specifying three directions/levels of actions assuming a certain variety of aid activities depending on the sociodemographic, socioeconomic, and psychological characteristics in specific subgroups of refugees.

1. The first direction concerns the integration of refugees into local environments through systemic empowerment facilitating adaptation and participation in the current social/economic life in places of residence, such as Kraków or Legnica. The formulated recommendations here

pertain to creating conditions for fostering behaviors and attitudes among refugees aimed at proactivity, task realization, and recognizing development opportunities. This can be achieved through the provision of particularly important public services accessible to the entire spectrum of sociodemographic and socioeconomic diversity of refugee individuals.

It is about broadly understood assistance addressed to refugees as a subpopulation using the same services as other residents of Poland. However, the difference is that the assistance should be sectorally supported not only organizationally but also psychologically in such a way that refugees from Ukraine see personal benefits from its impact. Such assistance includes:

- Widely available, free language and translation support conducted through online language consultations.
- Wider access to free legal assistance, in a direct online format or indirectly via online tutorials discussing examples of solutions to specific cases and life problems in an easily understandable way.
- Facilitated access to on-site Polish language learning through the preparation of attractive programs that take into account the needs of participants (e.g., language proficiency levels, the specifics of professional language). These language integration programs should be aimed not only at adult war refugees but also at their children, with classes for children organized in parallel. This could enhance the educational motivation of the parents themselves and simultaneously solve in a useful, pro-development way the problem of „what to do with the child during this time”.
- Social campaigns and other more narrowly focused actions aimed at reinforcing the tendency to use medical care in a way that does not excessively burden the system. This includes primary health promotion (health education in healthy groups, such as promoting necessary vaccinations, screening tests, campaigns promoting a healthy lifestyle) and secondary health promotion (e.g., free check-ups for high-risk health groups, dietary care for diagnosed lifestyle diseases such as hypertension, type II diabetes, etc.).
- Facilitating access to educational opportunities for both adults and children and adolescents through psychoeducation for those responsible for this area of life, with an emphasis on the evident, pro-development benefits of universal education (there are significant discrepancies, but a considerable percentage of Ukrainian children do not use the education system in Poland).

Psychoeducation is the most cost-effective method of empowerment, with the general goal of promoting awareness and a proactive attitude by providing various tools for coping with life challenges. Research shows that, psychologically, well-targeted psychoeducation can transform unconstructive stress coping strategies into task-oriented strategies, convert particularly blocking negative emotions, such as guilt into a sense of responsibility, helplessness into proactive engagement and care, and tendencies toward denial and distraction into mindfulness and gratitude.

2. The second direction or level of recommendations is to highlight supportive and assistive actions focused on special needs arising directly or indirectly from war and migration experiences shared among refugees to varying degrees and extents.

Here, the conclusions from the empirical part of the project are directly applicable. It is worth noting, based on the research subject and outcome data, that the sense of loneliness among refugees, in its various aspects, is generally associated with unconstructive, maladaptive stress coping styles. In the case of Kraków, this relationship mainly concerns emotion-focused coping styles, while in Legnica, the dominant dependency is on distraction-oriented coping styles. This means that refugees are diverted from constructive solutions to the pressing problem of loneliness in its various forms, such as feelings of isolation and marginalization,

lack of integration and social alienation, deprivation of bonds and sense of value, and nostalgia for the abruptly lost country and place of origin. These relationships proved to be statistically significant, though to a moderate or weak degree. This indicates that while the overall results are not psychologically favorable, only a limited subgroup of the studied individuals exhibits abnormal psychological functioning suggesting possible subclinical or even clinical states. These are conditions requiring specialized interventions, such as targeted psychotherapy or even intervention actions (e.g., in cases of suicidal risks).

Therefore, at the second level of recommendations aimed at a fairly broad representation of refugees, it is worth formulating indications more related to the need to rebuild lost resources and their subsequent development rather than highly specialized psychological or psychiatric help. In this regard, proposals lean towards effective integrative, social, and pro-development practices. This includes:

- Stress reduction workshops organized in the form of relaxation, meditation, yoga, autogenic training, and similar activities, helping with immediate stress reduction, and also serving, over a longer period, to improve mental and physical well-being (e.g., breathing techniques, alleviation of stress-muscle tension, improvement of physical fitness, etc.). This category of offerings can also include mindfulness training, which involves exercises to develop the ability to be “here and now.” It is recommended that these activities be conducted under the supervision of qualified and certified trainers in the specific area.
- Facilitating the development of social networks in the local environment through open workshops for all interested individuals, focused on occupational therapy for essentially healthy people but in need of an impulse to utilize or rebuild their resources. This can be done through specific forms such as: sports activities, music therapy, art therapy, dance therapy, bibliotherapy/film therapy (e.g., in cooperation with municipal cultural centers), horticultural therapy (e.g., in cooperation with the Urban Greenery Department), and animal therapy (e.g., in cooperation with a local animal shelter). Activities within this type of offering can be conducted in the form of legally regulated volunteering or under the supervision of experienced occupational therapists.
- Offering participation in social skills training through public services or associations, such as interpersonal communication training and assertiveness training. Both offerings aim to improve communication skills and constructive coping in conflict situations by openly expressing thoughts, needs, feelings, and emotions in a way that does not violate the rights and boundaries of others. It is recommended that such workshops be conducted by qualified Social Skills Training (SST) trainers.
- A similar offering is decision-making workshops that develop the ability to take responsibility for oneself and one’s close ones. It is useful to refer to some of the outcome data here. Over half of the respondents are aged between 21 and 50. The vast majority are women (75.9%), often single or sole caregivers of children and/or elderly individuals. Only slightly more than half of the respondents are in stable relationships (52.4%). The rest are individuals living alone (singles, widows/widowers, divorced). This profile of refugees indicates, on one hand, an increased risk of experiencing loneliness, but on the other hand, the need to cultivate proactivity in facing daily challenges.
- Offering various forms of group therapy or social therapy through NGOs (non-governmental organizations) specializing in this area, which usually have a good understanding of the needs of refugees in the local environment. This is especially relevant for those refugees who, for various reasons, do not seek more specialized help on their own. Group therapies not only allow for the exchange of experiences among participants who have gone

through similar stressful situations and are at different stages of refugee crisis, but also help identify special needs that require additional, individualized support actions. Therefore, such groups should be moderated by experienced therapists/social therapists who, through supportive contact, can recognize particular problems and expectations of participants, qualifying them for highly specialized psychotherapeutic help.

3. The third level of recommendations goes further, seeking dedicated individual psychological help, thus extending beyond general population and group interventions. It should be noted that the recommendations formulated here go beyond the integrative, social, and pro-development practices directly or indirectly justified by the findings from the empirical research conducted within the referenced project.

As mentioned earlier, the results revealed significant psychological dependencies allowing for compatible recommendations for the first two directions/levels of interventions. However, the project did not include tasks and analyses related to possible psychopathological phenomena. Meanwhile, other empirical studies show that the horrors of war and displacement evoke affective disorders in up to 50% of those who experience them, especially PTSD (Post-Traumatic Stress Disorders) and CPTSD (Complex PTSD). Moreover, epidemiological data indicate that 5 to 10% of the general population has such psychopathological disorders. It can be assumed with little error that these disorders occur significantly more frequently in the group of over 1,300 refugees covered by the referenced project. This issue requires further investigation, but some recommendations related to affective disorders can already be indicated, undoubtedly exacerbated by acute, especially chronic loneliness and a sense of helplessness in coping with life's stress.

Current knowledge and clinical practice suggest that therapeutic approaches for individuals affected by trauma from irretrievable loss of significant values should have an integrative nature, meaning they should involve psychotherapeutic models that combine various therapeutic modalities. Among these may be modern proposals from the so-called third wave of cognitive-behavioral therapy (CBT), especially those that recognize the main psychotherapeutic issues as:

- loneliness, which is particularly addressed by Radically Open Dialectical Behavior Therapy (RO DBT);
- emotional dysregulation, managed by Dialectical Behavior Therapy (DBT);
- psychological inflexibility, treated by Acceptance and Commitment Therapy (ACT).

These are highly specialized psychotherapeutic offerings requiring access to professionals supported by supervisors, such as those specializing in PTSD. In Poland, these services are still poorly available. Nonetheless, it is worth outlining the supportive perspective at such an advanced level.

Finally, it is important to emphasize that less or more advanced individual psychotherapeutic help often requires psychiatric support, for example, in the case of affective disorders and mental illnesses (e.g., depression, dysthymia, anxiety disorders, panic disorder, etc.). Recommendations regarding the possibility of psychopharmacological support for psychotherapeutic processes might be considered somewhat unrealistic, given that psychiatric diagnostics and treatments in Poland are even less accessible than well-matched psychotherapy. However, this should be mentioned, especially in relation to the previously discussed preventive health measures and psychoeducational activities from the first level of recommendations. In this context, it would involve expanding the knowledge of refugees about mental health, concerning symptoms of psychopathology, behavioral risks (addictions), and ways of treatment through the use of general healthcare services in Poland.

Conclusions and recommendations of the Ukrainian research team

Internally displaced persons are currently the most vulnerable population category: they have experienced deterioration in their material and social conditions compared to before displacement, are emotionally unstable, and mentally exhausted due to the traumatic events they have endured. Stress, anxiety, fear, and uncertainty have become typical reactions for internally displaced persons of all ages. The psycho-emotional state of war refugees leads to feelings of alienation, intense stress, and loneliness – phenomena resulting from various factors related to war as one of the most severe crisis situations. Therefore, the main tasks in working with displaced persons are to adapt their coping strategies, assist in rebuilding life after forced displacement, find meaning in different areas of their future life, aid in adaptation and resocialization, overcome loneliness and uncertainty, and teach stress management and the selection of productive coping strategies.

To make the potential of internally displaced persons a real asset for the local communities they have moved to, specific legal, organizational, economic, psychological, and social conditions must be created. However, to create these conditions in a timely and proper manner, it is essential to first thoroughly investigate how internally displaced persons experience loneliness and what coping strategies they employ. During the project, this knowledge was updated and systematized using examples from internally displaced persons in two Ukrainian cities – Rivne and Drohobych. Specifically, the level of global loneliness and its three aspects (emotional, social, existential) was assessed; coping strategies of respondents in various stressful situations were characterized; the relationship between socio-demographic and socio-economic variables and coping styles was tested; and a training program was developed and implemented to overcome loneliness and stress, aiming to teach war refugees constructive strategies and techniques for managing loneliness and stress in the context of reintegration.

In the course of the project, based on the correlation model of covariates adopted in the analytical part, which allows for bidirectional interpretation of results, it was found that the level of existential loneliness is significantly higher than the levels of social and emotional loneliness, indicating that existential loneliness is the predominant aspect. As for positive statistically significant correlations, they were primarily observed between active and productive/semi-productive coping strategies: the intensity of the task-oriented style differs significantly from the intensity of the emotion-oriented style and the avoidance-oriented style. Among internally displaced persons residing in Równe, the task-oriented style predominates; similarly, among those in Drohobych, the task-oriented style also prevails, while the avoidance-oriented style is the least pronounced. This result may indirectly suggest an overall successful adaptation of refugees to the new social environment and their ability to cope with loneliness in the context of internal displacement within the country.

The research results allow for the formulation of recommendations in at least two interrelated socio-psychological vectors: psychological assistance for specific groups of internally displaced persons and the integration of internally displaced persons into the local community through systemic empowerment, which will facilitate adaptation and participation in the actual economic and socio-cultural life of territorial communities, using Rivne and Drohobych as examples.

The first vector includes directions, support, and resources aimed at alleviating psychological conditions (loneliness, anxiety, aggressiveness, depression); achieving relative calm and trust in others and psychologists; facilitating the adaptation process to new conditions; developing coping strategies and identifying internal resources. The main idea of this work is to process and reflect on trauma, overcome feelings of loneliness, form a new perspective on future life, which will help create new goals, values, and meaning, and find appropriate resources.

For internally displaced persons, informational support is the most important at the beginning of their entry into the social space and culture of another region. The next stage is instrumental support, and only then emotional support.

In this vector, the following elements are important:

- informational and educational activities (informational meetings about opportunities for psychological, medical, social, and legal assistance; referrals to entities providing such assistance; information on self-help psychology, etc.);
- psychological state diagnostics (assessment of psychological state, identification of problems and needs of the person), which will help psychologists and other specialists understand what support and assistance should be provided to internally displaced persons;
- examination of stress overcoming possibilities to adapt and continue active life of refugees in conditions of war and during the transition to peace;
- emotional support, which is extremely important in the context of social and psychological adaptation and is particularly effective in countering the impact of various stress factors, including prolonged bombings, power outages, exposure to information, etc.;
- stabilization of psycho-emotional state, teaching self-help methods, stress coping, creating a bank of ideas for resources and various ways of self-regulation;
- overcoming negative behavior manifestations (aggression, hostility, withdrawal, etc.) by focusing on maintaining or restoring effective functioning and improving interpersonal and intergroup interactions. This work may aim to develop constructive communication and conflict resolution skills;
- working on establishing social contacts, which will help reduce the sense of loneliness. It is important to provide support in establishing and strengthening social bonds with people around them, including family, friends, the community, and other support groups; help them integrate into micro-environments (group, class, community), where internally displaced persons can make connections, find support, and feel belonging, which will help reduce loneliness;
- establishing family relationships. Forced migration may affect family relationships and their dynamics. Psychological support aims to prevent domestic violence, understand and learn constructive ways of resolving conflicts, and help the whole family better adapt to new conditions;
- overcoming the effects of psychological trauma. Forced migration may be accompanied by psychological trauma that affects a person's well-being and quality of life. Psychologists provide support in overcoming traumatic experiences, developing self-defense strategies, and improving quality of life.

We propose implementing these areas of support and assistance through a psychological-pedagogical assistance program aimed at overcoming loneliness and stress, which we have developed based on empirical data obtained during the project. We identified a relationship between the sense of loneliness and stress coping styles (using Pearson correlation coefficient), such as:

- respondents with higher levels of social loneliness show lower intensity of task-focused coping style and higher intensity of emotion-focused coping style. Additionally, when they exhibit higher levels of social loneliness, they show lower intensity of social diversion – seeking social contact;
- respondents with higher levels of emotional loneliness have lower intensity of task-focused coping style, higher intensity of emotion-focused coping style, lower intensity of avoidance-focused coping style, and lower intensity of social diversion and social contact seeking;
- participants with higher levels of existential loneliness have higher intensity of emotion-focused coping style and higher intensity of avoidance-focused coping style – distraction, engagement in compensatory actions – and lower intensity of task-focused coping style and social contact seeking;
- respondents with higher levels of global loneliness have lower intensity of task-focused coping style, higher intensity of emotion-focused coping style, and lower intensity of avoidance-focused coping style.

The data obtained indicate that among refugees, the sense of loneliness in its various aspects is associated with different coping styles. In the case of the cities of Równe and Drohobych, this is primarily related to the task-oriented coping style.

A training program has been developed and presented for psychological-pedagogical assistance in overcoming loneliness and stress in working with war refugees who experience intense loneliness and difficulties in coping with stress. The program's concept includes teaching war refugees constructive strategies and techniques for overcoming loneliness and stress in the context of reintegration (exercises and techniques from body-oriented therapy (Aliev's Key; I. Schultz), autogenic training (I. Schultz), autogenic training or progressive muscle relaxation; the exercise „Imaginary Movements – Fingers”; breathing exercises: square breathing, „Breathing through Hands,” „Color Breathing”; creating a perspective for future development (re-evaluation and reflection on tragic experiences, assimilation of achievements, focusing on resources, strengths, setting plans, broadening perspectives, enhancing self-esteem, and sometimes seeking new meanings); finding appropriate resources (using dialogue techniques, elements of futurology therapy („Designing the Future”), symbolic and dramatic motifs „Building a House” (group image), „Me in 5 (10) years”); using creative tasks and elements of art therapy: collages on various topics („Sources of Resources,” „Positive/Negative Consequences of Relocation,” etc.); using silent and group images from catatonic-imaginative psychotherapy („The Safest Place in the World,” „Journey to an Unknown Place,” „Favorite Childhood Fairy Tale,” etc.).

The training program for psychological-pedagogical assistance in overcoming loneliness and stress is a group program designed for sessions with 8-10 participants and includes 10 sessions, namely:

- Session 1: “Getting to Know Each Other.”
- Session 2: „Loneliness as a Phenomenon.”
- Session 3: „Coping Strategies.”
- Session 4: „Personal Resources in Overcoming Loneliness and Stress. Learning Self-Regulation.”
- Session 5: „Identification of Desired Coping Strategies.”
- Session 6: „Building Resilience.”
- Session 7: „Play Therapy, Canister Therapy, Floristics in Overcoming Loneliness and Stress.”

- Session 8: „Exercises for Overcoming Loneliness and Psycho-Emotional Stress.”
- Session 9: „Self-Help Methods and Techniques for Overcoming Loneliness and Stress.”
- Session 10: „Using Online Resources to Overcome Loneliness and Stress.”

The second socio-psychological vector aims to integrate internally displaced persons with the local community by systematically strengthening their position, which will facilitate adaptation and participation in the actual economic and socio-cultural life of local communities, as exemplified by Równe and Drohobych.

The recommendations formulated here relate to creating conditions for refugees to develop proactive behaviors aimed at achieving specific goals, recognizing development opportunities, and so forth. This involves broad assistance directed towards internally displaced refugees as a subgroup of the population, who have the same rights and opportunities as other residents of the region where they currently live, whether in Równe or Drohobych. Here, some project results should be presented.

Based on the obtained results, a program was developed to integrate internally displaced persons with the life of the Równe and Drohobych communities to improve their quality of life by enhancing their economic capacities and stability and stimulating social activity.

The program (with respect to Równe) is a consolidated effort by RSU teachers – project implementers, representatives of the active segment of internally displaced persons from Równe, representatives of the Internal Displacement Coordination Council under the Równe City Executive Committee, non-governmental organizations, experts from the “Strong Community: Integration of Internally Displaced Persons with the Równe Community” project, experts from the “United for Action” program implemented in the Równe Territorial Community, and local residents.

The program (with respect to Drohobych) is the result of interactions between lecturers from Ivan Franko State Pedagogical University in Drohobych – project implementers, representatives of internally displaced persons, specialists from the advisory and coordination center for internally displaced persons, military personnel families, and other individuals needing assistance from the Drohobych District Military Administration (Drohobych), non-governmental organizations, social service centers, and representatives of the active community of the city.

The program provides support, social adaptation, and reintegration for internally displaced persons and includes the following actions:

- activities for the social integration of internally displaced persons with the territorial community of Równe and Drohobych, where they currently live and plan to stay for a longer period (awareness of available living conditions, job or income opportunities, access to education, medical services, social benefits, and other resources necessary to meet the basic needs of internally displaced persons);
- identification of the needs of internally displaced persons in terms of social and psychological services according to the needs of target groups of displaced persons;
- informing displaced persons about social and psychological services through media, websites, information stands, distribution of brochures, leaflets, etc.;
- creating conditions for utilizing the potential of internally displaced persons (their knowledge, skills, professional competencies, etc.) for the development of the territorial communities of Równe and Drohobych;
- organizing Ukrainian language courses for individuals who do not know the state language to improve the effectiveness of refugee integration;
- facilitating the adaptation of displaced children in new educational institutions by providing

- individual and group counseling by psychologists and social workers;
- preventing and mediating conflicts in the territorial community in which internally displaced persons are or may become parties, and taking measures to minimize the risk of new similar conflicts in the future and increase social cohesion;
 - developing, publicly discussing, and lobbying projects aimed at meeting the needs and solving the problems of internally displaced persons, promoting their rights and interests, and facilitating integration processes at the local, regional, or national level;
 - cooperating and coordinating actions with advisory and coordination centers for internally displaced persons, military personnel families, and other individuals needing assistance in the Równe Regional Military Administration (Równe) and Drohobych Regional Military Administration (Drohobych);
 - providing internally displaced persons with legal assistance, counseling, information, and other services;
 - interacting with state and non-state entities to identify vulnerable categories of displaced persons/families/children and further organize the provision of social and psychological services;
 - assisting in running information campaigns to highlight positive experiences related to the integration and adaptation of internally displaced persons in the territorial communities of Równe and Drohobych;
 - developing proposals for changes to the Social and Economic Development Strategy of the Municipality regarding the development of social and psychological services for internally displaced persons;
 - creating case studies of positive stories of the integration of internally displaced persons with the territorial communities of Równe and Drohobych;
 - establishing a mediator institute to eliminate stereotypical perceptions of internally displaced persons towards locals and vice versa.

Since the project has a social and psychological nature, conducted by psychologists, sociologists, and educators in a natural environment and real conditions, the results allow us to identify possible recommendations concerning integration, psychological education, and support practices, but cannot serve as the basis for highly specialized psychotherapeutic proposals.

It should be noted that the data obtained from the project should be interpreted considering that war refugees, due to the difficult conditions they have found themselves in and the psychological difficulties that inevitably accompany the loss of home, established rhythm, and way of life, past fears, future anxieties, and uncertainty, may not have been sufficiently open and honest during the research process. Barriers to openness could include numerous psychological resistance and defense mechanisms that are naturally present in such a difficult situation. It can be assumed that the research situation itself was quite stressful for the participants as it evoked traumatic memories and heightened emotional stress responses. Consequently, ensuring safe research conditions and psychological support for respondents seems crucial.

Future work prospects include using research results in the practice of providing psychological assistance to war refugees, as well as the need for systematic studies on the situation of war refugees to understand the actual situation, needs, expectations, effectiveness of provided assistance, and future prospects; in developing and testing various psychological and integration programs (vocational training, mentoring, advocacy for the rights and interests of internally displaced persons) to facilitate the adaptation and integration of internally displaced persons with the civil society of independent Ukraine.

Attachments

Feelings of Loneliness and Stress Coping Styles – Results for Individual Cities GGG

Legnica

1. Statistical analysis of loneliness and stress

Descriptive statistics of the studied variables: feelings of loneliness and stress coping styles are presented in Tables 1 and 2.

Table 1. Descriptive statistics of loneliness variable

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=259 Global loneliness	31,00	110,00	70,86	70,00	16,37	−0,008	−0,216	0,06	0,020
SBS-AD/sp; N=259 Social loneliness	10,00	37,00	21,76	22,00	5,95	−0,028	−0,167	0,12	<0,001
SBS-AD/se; N=259 Emotional loneliness	11,00	44,00	25,59	25,00	6,96	0,068	−0,092	0,09	<0,001
SBS-AD/seg; N=259 Existential loneliness	10,00	37,00	23,51	23,00	5,21	0,095	0,003	0,08	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

Distributions of the variables: global loneliness, social loneliness, emotional loneliness, and existential loneliness are not normally distributed (in all cases, the p-value is less than 0.05). However, the skewness value for all these variables falls within the range of −1 to 1, so parametric tests can be used in the analyses, provided that other assumptions of these tests are met.

The variables: social loneliness (SBS-AD/sp) and global loneliness (SBS-AD) are negatively skewed (left-skewed) because the skewness coefficient for these variables is less than zero. This result indicates that the sample has more values above the mean. In contrast, emotional loneliness (SBS-AD/se) and existential loneliness (SBS-AD/seg) have positive skewness (right-skewed), meaning there are more values below the mean in the sample. The kurtosis values for the aforementioned variables (except existential loneliness) are negative, indicating a platykurtic distribution, which means greater dispersion of scores around the mean.

The average level of global loneliness was 70.86 points, with a minimum value of 31 points and a maximum value of 110. The standard deviation was 16.37, indicating that participants differ in their levels of global loneliness.

Table 2. Descriptive statistics of stress coping styles

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=259	23,00	80,00	54,61	54,00	8,61	–0,101	0,612	0,05	0,200
SSE; N=259	18,00	80,00	43,41	44,00	10,61	–0,035	0,097	0,05	0,200
SSU; N=259	20,00	80,00	45,63	46	7,29	0,185	1,700	0,05	0,200
ACZ; N=259	9,00	40,00	20,25	20,00	4,21	0,489	1,676	0,08	<0,001
PKT; N=259	5,00	25,00	15,99	16,00	3,82	–0,230	–0,063	0,08	0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

Variables: task-focused style, emotion-focused style, and avoidance-focused style follow a normal distribution.

The distribution of the variables: engagement in substitute activities and seeking social contacts deviates from normal distribution. However, the skewness is within the range of –1 to 1.

The variables: task-focused style (SSZ), emotion-focused style (SSE), and seeking social contacts (PKT) are negatively skewed (left-skewed), as the skewness coefficient for these variables is less than zero. This result suggests that the sample has more values above the mean. For avoidance-focused style (SSU) and engagement in substitute activities (ACZ), the distribution is positively skewed (right-skewed), indicating that the sample has more values below the mean. The kurtosis value for the variable PKT is negative, indicating a platykurtic distribution (greater dispersion of scores around the mean). In contrast, for the remaining variables, the distribution is leptokurtic (greater concentration of scores around the mean).

2. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables on loneliness

2.1. Age (age range)

Table 3. Correlation of age with loneliness

		Age
Global loneliness	<i>rho, p</i>	0,201, 0,001
Social loneliness	<i>rho, p</i>	0,155, 0,012
Emotional loneliness	<i>rho, p</i>	0,177, 0,004
Existential loneliness	<i>rho, p</i>	0,177, 0,004

The relationship between age and global loneliness and its three aspects has been demonstrated:

- the relationship between age and global loneliness – a weak positive correlation, meaning that with age, global loneliness increases ($rho=0.201$, $p=0.001$);

- the relationship between age and social loneliness – a weak positive correlation, meaning that with age, social loneliness increases ($\rho=0.155, p=0.012$);
- the relationship between age and emotional loneliness – a weak positive correlation, meaning that with age, emotional loneliness increases ($\rho=0.177, p=0.004$);
- the relationship between age and existential loneliness – a positive correlation, meaning that with age, existential loneliness increases ($\rho=0.177, p=0.004$).

2.2. Knowledge of foreign language other than Russian

Table 4. Knowledge of foreign language other than Russian

	Yes (N=165)			No (N=94)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
Global loneliness	68,05	68,00	117,49	75,80	74,00	151,95	-3,56	<0,001	0,05
Social loneliness	20,95	22,00	120,51	23,18	23,00	146,66	-2,71	0,007	0,03
Emotional loneliness	24,38	24,00	117,25	27,71	27,00	152,38	-3,64	<0,001	0,05
Existential loneliness	22,72	23,00	119,87	24,90	24,00	147,78	-2,89	0,004	0,03

People who know a foreign language other than Russian exhibited lower levels of global loneliness ($Me=68.00, IQR=18.50$), social loneliness ($Me=22.00, IQR=7.50$), emotional loneliness ($Me=24.00, IQR=9.00$), and existential loneliness ($Me=23.00, IQR=6.50$) compared to those who speak only Ukrainian or both Ukrainian and Russian (for global loneliness: $Me=74.00, IQR=19.25$; for social loneliness: $Me=23.00, IQR=6.25$; for emotional loneliness: $Me=27.00, IQR=9.25$; for existential loneliness: $Me=24.00, IQR=6.00$). The observed effects are weak.

3. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables with stress coping styles

3.1. Sex

Table 5. Correlation of sex with stress coping styles

	Women (N=211)			Men (N=48)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	55,45	55,00	136,22	50,91	51,00	102,65	-2,81	0,005	0,03
SSE	44,11	44,00	134,67	40,29	41,00	109,46	-2,11	0,035	0,02
SSU	46,21	46,00	134,60	43,08	44,50	109,77	-2,08	0,038	0,02
ACZ	20,44	20,00	132,54	19,44	19,50	118,84	-1,15	0,251	0,01
PKT	16,21	16,00	134,90	15,02	15,00	108,45	-2,22	0,027	0,02

Gender differences were not noted only in the case of engaging in substitute activities (ACZ). In other cases, differences in the intensity of coping styles between women and men are statistically significant (weak effects):

- women show higher intensity of task-oriented coping style ($Me=55.00$, $IQR=11.00$) than men ($Me=51.00$, $IQR=14.75$), $p=0.005$;
- the intensity of emotion-focused coping style is higher in women ($Me=44.00$, $IQR=15.00$) than in men ($Me=41.00$, $IQR=11.75$), $p=0.035$;
- the intensity of avoidant coping style is higher in women ($Me=46.00$, $IQR=10.00$) than in men ($Me=44.50$, $IQR=11.25$), $p=0.038$;
- the intensity of seeking social contacts is higher in women ($Me=16.00$, $IQR=5.00$) than in men ($Me=15.00$, $IQR=4.00$), $p=0.027$.

3.2. Age

Table 6. Correlation of age with stress coping styles

		Age
SSZ – task-focused style	ρ	0,048
	p	0,438
SSE – emotion-focused style	ρ	0,135
	p	0,030
SSU – avoidance focused style	ρ	–0,080
	p	0,199
ACZ – engagement in substitute activities	ρ	–0,003
	p	0,960
PKT – search for social contacts	ρ	–0,064
	p	0,307

Only one dependence proved to be statistically significant – the relationship between age and emotion-focused coping style. The direction of the relationship is positive, meaning that with age, the intensity of emotion-focused coping style increases. However, this is a weak relationship ($\rho=0.135$, $p=0.030$). No statistically significant relationships were found between age and the remaining coping styles.

3.3. Knowledge of foreign language other than Russian

Table 7. Knowledge of foreign language other than Russian

	Yes ($N=165$)			No ($N=94$)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	55,43	55,00	136,62	53,17	53,50	118,37	–1,89	0,059	0,01
SSE	41,81	42,00	115,97	46,21	48,00	154,62	–3,99	<0,001	0,06
SSU	45,74	46,00	131,52	45,44	45,50	127,33	–0,43	0,665	<0,01
ACZ	20,15	20,00	127,58	20,44	20,00	134,24	–0,69	0,490	<0,01
PKT	16,13	16,00	133,12	15,73	15,50	124,53	–0,89	0,374	<0,01

Individuals who knew a foreign language other than Russian exhibited lower levels of the emotion-focused coping style ($Me=42.00$, $IQR=12.00$, $p<0.001$) compared to those who spoke only Ukrainian or Ukrainian and Russian ($Me=48.00$, $IQR=11.25$). This effect is of moderate strength. For the remaining coping styles, no statistically significant differences between groups were observed.

3.4. Year of arrival in current place of residence

Table 8. Year of arrival in current place of residence

	2022 r. (N=198)			2023 r. (N=35)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	55,24	55,50	119,49	53,54	53,00	102,90	-1,34	0,179	0,01
SSE	42,96	43,00	113,88	46,57	45,00	134,63	-1,68	0,093	0,01
SSU	46,04	46,00	119,02	44,51	43,00	105,60	-1,09	0,277	0,01
ACZ	20,35	20,00	116,09	20,29	21,00	122,16	-0,49	0,622	<0,01
PKT	16,20	17,00	120,98	15,03	15,00	94,47	-2,15	0,031	0,02

Excluding observations where there was no answer (26 individuals).

Individuals who left their previous place of residence in 2022 exhibited higher levels of the social contact-seeking style ($Me=17.00$, $IQR=5.00$, $p=0.031$) compared to those who left their previous place in 2023 ($Me=15.00$, $IQR=4.00$). This is a weak effect. No statistically significant differences between groups were observed for the remaining coping styles.

4. Correlation of loneliness and stress coping styles

Table 9. Correlation of loneliness and stress coping styles

Variable		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Social loneliness	<i>r</i>	-0,212	0,238	-0,221	0,041	-0,396
	<i>p</i>	0,001	<0,001	<0,001	0,508	<0,001
Emotional loneliness	<i>r</i>	-0,266	0,307	-0,247	-0,007	-0,391
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,905	<0,001
Existential loneliness	<i>r</i>	-0,279	0,336	-0,169	0,016	-0,307
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	0,006	0,794	<0,001
Global loneliness	<i>r</i>	-0,279	0,324	-0,239	0,017	-0,408
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,785	<0,001

Statistically significant correlations in bold.

Based on the correlation results, statistically significant relationships were found between global loneliness and its three aspects and all coping styles, except for ACZ (engaging in substitute activities). These are weak to moderate correlations. Specifically:

- social loneliness and SSZ: A weak negative correlation (higher social loneliness is associated with lower task-oriented coping) $r=-0.212$, $p=0.001$;

- social loneliness and SSE: a weak positive correlation (higher social loneliness is associated with higher emotion-focused coping) $r=0.238, p<0.001$;
- social loneliness and SSU: a weak negative correlation (higher social loneliness is associated with lower avoidance coping) $r=-0.221, p<0.001$;
- social loneliness and PKT: a moderate negative correlation (higher social loneliness is associated with lower social contact-seeking) $r=-0.396, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSZ: a weak negative correlation (higher emotional loneliness is associated with lower task-oriented coping) $r=-0.266, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSE: a moderate positive correlation (higher emotional loneliness is associated with higher emotion-focused coping) $r=0.307, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSU: a weak negative correlation (higher emotional loneliness is associated with lower avoidance coping) $r=-0.247, p<0.001$;
- emotional loneliness and PKT: a moderate negative correlation (higher emotional loneliness is associated with lower social contact-seeking) $r=-0.391, p<0.001$;
- existential loneliness and SSZ: a weak negative correlation (higher existential loneliness is associated with lower task-oriented coping) $r=-0.279, p<0.001$;
- existential loneliness and SSE: a moderate positive correlation (higher existential loneliness is associated with higher emotion-focused coping) $r=0.336, p<0.001$;
- existential loneliness and SSU: a weak negative correlation (higher existential loneliness is associated with lower avoidance coping) $r=-0.169, p=0.006$;
- existential loneliness and PKT: a moderate negative correlation (higher existential loneliness is associated with lower social contact-seeking) $r=-0.307, p<0.001$;
- global loneliness and SSZ: A weak negative correlation (higher global loneliness is associated with lower task-oriented coping) $r=-0.279, p<0.001$;
- global loneliness and SSE: a moderate positive correlation (higher global loneliness is associated with higher emotion-focused coping) $r=0.324, p<0.001$;
- global loneliness and SSU: a weak negative correlation (higher global loneliness is associated with lower avoidance coping) $r=-0.239, p<0.001$;
- global loneliness and PKT: a moderate negative correlation (higher global loneliness is associated with lower social contact-seeking) $r=-0.408, p<0.001$.

The strongest correlation is between global loneliness and social contact-seeking ($r=-0.408, p<0.001$), and the weakest is between existential loneliness and avoidance coping ($r=-0.169, p=0.006$).

5. Relevance to the hypotheses

Verification of the hypothesis that **existential loneliness is the dominant form of loneliness**.

Table 10. Results of the conducted analysis of variance regarding the variability of aspects of loneliness.

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse-Geissera correction	Importance
Social loneliness	2,18	0,92	<0,001	23,77	< 0,001
Emotional loneliness	2,33				
Existential loneliness	2,35				

The analysis revealed that the variability in levels of aspects of loneliness is statistically significant, $F(1,848; 476,736)=23.77$; $p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 11.

Table 11. Multiple comparisons of the levels of aspects of loneliness

		Average diff.	Standard div.	Importance
Social loneliness	Emotional loneliness	-0,151	0,024	<0,001
Social loneliness	Existential loneliness	-0,176	0,031	< 0,001
Emotional loneliness	Existential loneliness	-0,025	0,028	1,000

Statistically significant correlations in bold.

The level of social loneliness ($M=2.18$; $SD=0.60$) is significantly lower than the level of emotional loneliness ($M=2.33$; $SD=0.63$) and existential loneliness ($M=2.35$; $SD=0.52$) – in both cases $p<0.001$. However, the levels of emotional loneliness and existential loneliness did not differ significantly from each other. Thus, it was not shown that the dominant aspect of loneliness is existential loneliness.

Testing the hypothesis that **war refugees exhibit diverse stress coping styles**.

Table 12. The results of the conducted analysis of variance regarding the diversity of stress coping styles.

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse-Geissera correction	Importance
SSZ	54,61	0,84	<0,001	149,56	< 0,001
SSE	43,41				
SSU	45,63				

The analysis showed that the variation in the presented stress coping styles is statistically significant $F(1,727; 445,477)=149,56$ $p<0,001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 13.

Table 13. Multiple comparisons of stress coping styles levels

		Average diff.	Standard div.	Importance
SSZ	SSE	11,205	0,789	<0,001
SSZ	SSU	8,981	0,548	<0,001
SSE	SSU	-2,224	0,699	0,005

Statistically significant correlations in bold.

Statistically significant differences were observed between the intensity of various stress coping styles: task-focused style ($M=54.61$; $SD=8.61$), emotion-focused style ($M=43.41$; $SD=10.61$), and avoidance-focused style ($M=45.63$; $SD=7.29$).

Krakow

1. Statistical analysis of loneliness and stress

Tables 14 and 15 present descriptive statistics for the studied variables: loneliness and stress coping styles.

Table 14. Descriptive statistics of loneliness variable

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD ; N=274 Global loneliness	51,00	100,00	75,97	76,00	10,97	0,11	-0,84	0,06	0,010
SBS-AD/sp; N=274 Social loneliness	12,00	35,00	24,43	24,00	5,36	0,14	-0,67	0,09	<0,001
SBS-AD/se; N=274 Emotional loneliness	16,00	40,00	27,72	27,00	5,35	0,19	-0,81	0,09	<0,001
SBS-AD/seg; N=274 Existential loneliness	15,00	32,00	23,82	24,00	3,06	-0,29	0,58	0,12	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distributions of the variables: global loneliness, social loneliness, emotional loneliness, and existential loneliness are not normally distributed (in all cases, the p-value is less than 0.05). However, the skewness values for all these variables fall within the range of –1 to 1, so parametric tests can be used in analyses, provided that other assumptions of these tests are met.

The variable existential loneliness (SBS-AD/seg) is left-skewed (negatively skewed), as the skewness coefficient is less than zero. This indicates that more results in the sample are above the mean. Conversely, global loneliness (SBS-AD/GL), social loneliness (SBS-AD/sp), and emotional loneliness (SBS-AD/se) are right-skewed (positively skewed), meaning that more results in the sample are below the mean. The kurtosis values for the aforementioned variables (except existential loneliness) are negative, indicating a platykurtic distribution, which means greater dispersion of results around the mean.

The average level of global loneliness was 75.97 points, with a minimum value of 51 points and a maximum value of 100.

Table 15. Descriptive statistics of stress coping styles

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=274	25,00	73,00	56,23	57,00	7,84	-0,95	1,84	0,09	<0,001
SSE; N=274	26,00	73,00	48,24	47,00	9,33	0,40	-0,54	0,12	<0,001
SSU; N=274	27,00	68,00	46,76	47,00	6,44	0,15	0,66	0,06	0,012
ACZ; N=274	12,00	32,00	22,51	23,00	4,15	-0,23	-0,46	0,09	<0,001
PKT; N=274	8,00	24,00	15,21	15,00	3,12	0,37	-0,06	0,10	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distributions of all the above variables deviate from the normal distribution. However, the skewness falls within the range of -1 to 1 , so parametric tests will be used in further analyses, provided that the other assumptions of these tests are met.

The variables: task-oriented style (SSZ) and engaging in substitute activities (ACZ) are left-skewed (negatively skewed), as the skewness coefficient for these variables is less than zero. This indicates that in the sample, more results are above the mean. Conversely, the emotional style (SSE), avoidance style (SSU), and seeking social contacts (PKT) exhibit right-skewed (positively skewed) distributions, meaning that more results in the sample are below the mean. The kurtosis values for the variables SSE, ACZ, and PKT are negative, indicating a platykurtic distribution (greater dispersion of results around the mean). In contrast, the remaining variables exhibit a leptokurtic distribution (greater concentration of results around the mean).

2. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables on the feeling of loneliness

2.1. Current residency state

Table 16. Loneliness level and the current residency state

	Group	N	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
Global loneliness	Rented apart.	232	75,92	76,00	137,89	-0,19	0,849	<0,01
	Other	42	76,24	73,00	135,36			
Social loneliness	Rented apart.	232	24,33	24,00	137,44	-0,03	0,975	<0,01
	Other	42	24,95	22,00	137,86			
Emotional loneliness	Rented apart.	232	27,93	27,00	140,35	-1,40	0,161	0,01
	Other	42	26,60	26,00	121,77			
Existential loneliness	Rented apart.	232	23,66	24,00	133,00	-2,23	0,026	0,02
	Other	42	24,69	25,00	162,38			

Due to a significant disparity in group sizes, individuals residing in collective housing, with siblings, and with friends were combined into a single group – Other – with a total of 42 people.

Based on the obtained results, it can be concluded that statistically significant differences between groups occur only in the case of existential loneliness (effect size is weak). Individuals living in rented apartments ($Me = 24.00$, $IQR = 3.00$) have lower levels of existential loneliness than others ($Me = 25.00$, $IQR = 2.00$). In the case of global, social, and emotional loneliness, there are no statistically significant differences between the groups.

2.2. Marital status

Table 17. Loneliness level and marital status

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
Global loneliness	Single	84	72,37	68,50	108,40	29,54	<0,001	0,10
	Married	127	76,65	77,00	144,41			
	Widow/Widower	7	93,57	93,00	256,07			
	Divorced	56	77,61	78,00	150,65			
Social loneliness	Single	84	22,87	22,00	112,82	27,79	<0,001	0,10
	Married	127	24,36	24,00	137,78			
	Widow/Widower	7	33,29	34,00	254,71			
	Divorced	56	25,80	25,00	159,23			
Emotional loneliness	Single	84	25,80	24,00	105,90	23,93	<0,001	0,08
	Married	127	28,16	28,00	145,02			
	Widow/Widower	7	32,00	33,00	204,93			
	Divorced	56	29,09	28,00	159,40			
Existential loneliness	Single	84	23,70	24,00	132,28	17,55	<0,001	0,06
	Married	127	24,13	24,00	143,55			
	Widow/Widower	7	28,29	29,00	244,71			
	Divorced	56	22,71	23,00	118,21			

Based on the results, it can be concluded that both global loneliness and its three aspects are differentiated by marital status (effect size is moderate). Post hoc analysis with adjustments for multiple comparisons revealed differences between the following groups:

For social loneliness:

- the single group ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) has lower social loneliness than the divorced group ($Me=25.00$, $IQR=7.75$), $p=0.004$;
- the single group ($Me=22.00$, $IQR=7.00$) has lower social loneliness than the widow/widower group ($Me=34.00$, $IQR=4.00$), $p<0.001$;
- the married group ($Me=24.00$, $IQR=7.00$) has lower social loneliness than the widow/widower group ($Me=34.00$, $IQR=4.00$), $p=0.001$;
- the divorced group ($Me=25.00$, $IQR=7.75$) has lower social loneliness than the widow/widower group ($Me=34.00$, $IQR=4.00$), $p=0.016$.

For emotional loneliness:

- the single group ($Me=24.00$, $IQR=7.75$) has lower emotional loneliness than the married group ($Me=28.00$, $IQR=9.00$), $p=0.003$;
- the single group ($Me=24.00$, $IQR=7.75$) has lower emotional loneliness than the divorced group ($Me=28.00$, $IQR=5.75$), $p=0.001$;
- the single group ($Me=24.00$, $IQR=7.75$) has lower emotional loneliness than the widow/widower group ($Me=33.00$, $IQR=3.00$), $p=0.009$.

For existential loneliness:

- the divorced group ($Me=23.00$, $IQR=4.00$) has lower existential loneliness than the widow/widower group ($Me=29.00$, $IQR=0.00$), $p<0.001$;
- the single group ($Me=24.00$, $IQR=3.00$) has lower existential loneliness than the widow/widower group ($Me=29.00$, $IQR=0.00$), $p=0.002$;
- the married group ($Me=24.00$, $IQR=4.00$) has lower existential loneliness than the widow/widower group ($Me=29.00$, $IQR=0.00$), $p=0.005$.

For global loneliness:

- the single group ($Me=68.50$, $IQR=15.75$) has lower global loneliness than the married group ($Me=77.00$, $IQR=15.00$), $p=0.007$;
- the single group ($Me=68.50$, $IQR=15.75$) has lower global loneliness than the divorced group ($Me=78.00$, $IQR=9.75$), $p=0.012$;
- the single group ($Me=68.50$, $IQR=15.75$) has lower global loneliness than the widow/widower group ($Me=93.00$, $IQR=3.00$), $p<0.001$;
- the married group ($Me=77.00$, $IQR=15.00$) has lower global loneliness than the widow/widower group ($Me=93.00$, $IQR=3.00$), $p=0.002$;
- the divorced group ($Me=78.00$, $IQR=9.75$) has lower global loneliness than the widow/widower group ($Me=93.00$, $IQR=3.00$), $p=0.005$.

2.3. Employment status

Table 18. Loneliness level and employment status

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
Global loneliness	Unemployed – looking for work	35	74,80	78,00	123,59	99,19	<0,001	0,37
	Unemployed – not looking for work	42	85,52	85,50	191,70			
	Retired	14	86,79	86,50	202,61			
	Employment in the public sector	63	80,30	80,00	158,40			
	Employment in the private sector	84	68,04	68,00	74,69			
	Self-employed	21	72,19	73,00	104,93			
Social loneliness	Unemployed – looking for work	35	23,46	24,00	118,39	87,08	<0,001	0,32
	Unemployed – not looking for work	42	28,48	29,00	183,33			
	Retired	14	29,43	29,00	197,39			
	Employment in the public sector	63	26,76	28,00	158,93			
	Employment in the private sector	84	20,57	20,00	75,87			
	Self-employed	21	23,90	26,00	127,50			
Emotional loneliness	Unemployed – looking for work	35	27,86	28,00	132,80	102,95	<0,001	0,39
	Unemployed – not looking for work	42	31,57	32,50	179,51			
	Retired	14	31,71	33,00	189,04			
	Employment in the public sector	63	30,35	30,00	166,49			
	Employment in the private sector	84	23,25	23,50	66,40			
	Self-employed	21	27,90	30,00	131,86			

Existential loneliness	Unemployed – looking for work	35	23,49	24,00	122,97	31,49	<0,001	0,11
	Unemployed – not looking for work	42	25,48	24,00	159,74			
	Retired	14	25,64	23,50	161,82			
	Employment in the public sector	63	23,19	23,00	109,52			
	Employment in the private sector	84	24,21	25,00	143,41			
	Self-employed	21	20,38	21,00	68,81			

Since only seven people selected the option Disabled unable to work and eight people selected the option Disabled working, these observations were excluded from the analysis.

In the Kruskal-Wallis test, significant differences between groups were found (with strong and moderate effects) for global loneliness and its three aspects. Post hoc analysis with adjustments for multiple comparisons revealed differences between the following groups:

For social loneliness:

- the private sector employees group ($Me=20.00$, $IQR=5.00$) reported lower social loneliness than the public sector employees group ($Me=28.00$, $IQR=10.00$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=20.00$, $IQR=5.00$) reported lower social loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=29.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=20.00$, $IQR=5.00$) reported lower social loneliness than the retirees group ($Me=29.00$, $IQR=9.00$), $p<0.001$;
- the unemployed – seeking work group ($Me=24.00$, $IQR=3.00$) reported lower social loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=29.00$, $IQR=8.00$), $p=0.002$;
- the unemployed – seeking work group ($Me=24.00$, $IQR=3.00$) reported lower social loneliness than the retirees group ($Me=29.00$, $IQR=9.00$), $p=0.012$.

For emotional loneliness:

- the private sector employees group ($Me=23.50$, $IQR=4.75$) reported lower emotional loneliness than the self-employed group ($Me=30.00$, $IQR=10.00$), $p=0.005$;
- the private sector employees group ($Me=23.50$, $IQR=4.75$) reported lower emotional loneliness than the unemployed – seeking work group ($Me=28.00$, $IQR=7.00$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=23.50$, $IQR=4.75$) reported lower emotional loneliness than the public sector employees group ($Me=30.00$, $IQR=8.00$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=23.50$, $IQR=4.75$) reported lower emotional loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=32.50$, $IQR=10.00$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=23.50$, $IQR=4.75$) reported lower emotional loneliness than the retirees group ($Me=33.00$, $IQR=5.00$), $p<0.001$.

For existential loneliness:

- the self-employed group ($Me=21.00$, $IQR=10.00$) reported lower existential loneliness than the private sector employees group ($Me=25.00$, $IQR=4.75$), $p=0.001$;
- the self-employed group ($Me=21.00$, $IQR=10.00$) reported lower existential loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=24.00$, $IQR=3.00$), $p<0.001$;
- the self-employed group ($Me=21.00$, $IQR=10.00$) reported lower existential loneliness than the retirees group ($Me=23.50$, $IQR=6.00$), $p=0.004$;
- the public sector employees group ($Me=23.00$, $IQR=3.00$) reported lower existential loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=24.00$, $IQR=3.00$), $p=0.010$.

For global loneliness:

- the private sector employees group ($Me=68.00$, $IQR=9.00$) reported lower global loneliness than the unemployed – seeking work group ($Me=78.00$, $IQR=14.00$), $p=0.018$;
- the private sector employees group ($Me=68.00$, $IQR=9.00$) reported lower global loneliness than the public sector employees group ($Me=80.00$, $IQR=18.00$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=68.00$, $IQR=9.00$) reported lower global loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=85.50$, $IQR=16.25$), $p<0.001$;
- the private sector employees group ($Me=68.00$, $IQR=9.00$) reported lower global loneliness than the retirees group ($Me=86.50$, $IQR=12.75$), $p<0.001$;
- the self-employed group ($Me=73.00$, $IQR=21.50$) reported lower global loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=85.50$, $IQR=16.25$), $p<0.001$;
- the self-employed group ($Me=73.00$, $IQR=21.50$) reported lower global loneliness than the retirees group ($Me=86.50$, $IQR=12.75$), $p=0.002$;
- the unemployed – seeking work group ($Me=78.00$, $IQR=14.00$) reported lower global loneliness than the unemployed – not seeking work group ($Me=85.50$, $IQR=16.25$), $p=0.001$;
- the unemployed – seeking work group ($Me=78.00$, $IQR=14.00$) reported lower global loneliness than the retirees group ($Me=86.50$, $IQR=12.75$), $p=0.013$.

2.4. Change of income

Table 19. Level of loneliness and change of income

		Income change
Global loneliness	ρ , p	–0,110, 0,069
Social loneliness	ρ , p	–0,095, 0,118
Emotional loneliness	ρ , p	–0,125, 0,038
Existential loneliness	ρ , p	0,046, 0,451

The only statistically significant correlation is between changes in income and emotional loneliness ($\rho=-0.125$, $p=0.038$). This is a weak negative relationship – improving financial situation is associated with a decrease in emotional loneliness.

2.5. Knowledge of foreign language other than Russian

Table 20. Level of loneliness and knowledge of foreign language other than Russian

	Yes ($N=239$)			No ($N=35$)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
Global loneliness	75,54	75,00	134,33	78,89	78,00	159,16	–1,73	0,083	0,01
Social loneliness	24,15	24,00	132,89	26,34	25,00	169,00	–2,52	0,012	0,02
Emotional loneliness	27,64	27,00	135,72	28,29	28,00	149,69	–0,98	0,329	<0,01
Existential loneliness	23,75	24,00	136,94	24,26	23,00	141,33	–0,31	0,757	<0,01

People who know a foreign language other than Russian exhibited a lower level of social loneliness ($Me=24.00$, $IQR=8.00$) compared to those who speak only Ukrainian or both

Ukrainian and Russian ($Me=25.00$, $IQR=6.00$). The observed effect is of weak strength. No differences were found between the groups for global, emotional, and existential loneliness.

2.6. Year of arrival at the current place of residence

Table 21. Level of loneliness and the year of arrival at the current place of residence

	Yes ($N=239$)			No ($N=35$)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
Global loneliness	76,71	77,00	142,76	72,85	72,00	115,57	-2,25	0,025	0,02
Social loneliness	24,81	24,00	142,94	22,83	22,00	114,81	-2,33	0,020	0,02
Emotional loneliness	28,19	28,00	144,36	25,79	25,00	108,88	-2,93	0,003	0,03
Existential loneliness	23,72	24,00	134,42	24,21	25,00	150,36	-1,33	0,184	0,01

Observations where respondents did not answer this question (26 people) were excluded.

No statistically significant differences were observed between groups only for existential loneliness.

People who left their previous place of residence in 2022 exhibit a higher level of global loneliness ($Me=77.00$, $IQR=17.50$) compared to those who left their previous place of residence in 2023 ($Me=72.00$, $IQR=13.50$), with a weak effect size.

People who left their previous place of residence in 2022 exhibit a higher level of social loneliness ($Me=24.00$, $IQR=8.00$) compared to those who left their previous place of residence in 2023 ($Me=22.00$, $IQR=7.00$), with a weak effect size.

People who left their previous place of residence in 2022 exhibit a higher level of emotional loneliness ($Me=28.00$, $IQR=9.00$) compared to those who left their previous place of residence in 2023 ($Me=25.00$, $IQR=8.00$), with a weak effect size.

2.7. Loss of life or health of a family member as a result of the war

Table 22. Loneliness level and loss of life or health of a family member as a result of the war

	Yes ($N=239$)			No ($N=35$)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
Global loneliness	85,46	89,00	203,81	74,58	74,00	127,79	-5,30	<0,001	0,10
Social loneliness	29,83	31,00	214,73	23,64	23,00	126,19	-6,19	<0,001	0,14
Emotional loneliness	32,06	33,00	200,99	27,09	27,00	128,20	-5,08	<0,001	0,09
Existential loneliness	23,57	23,00	121,43	23,85	25,00	139,85	-1,30	0,195	0,01

No statistically significant differences were observed between groups only for existential loneliness.

People whose family member lost their life or health due to the war exhibit higher levels of global loneliness ($Me=89.00$, $IQR=14.00$) compared to those who did not experience such a loss ($Me=74.00$, $IQR=16.00$), with a moderate effect size.

People whose family member lost their life or health due to the war exhibit higher levels of social loneliness (Me=31.00, IQR=5.00) compared to those who did not experience such a loss (Me=23.00, IQR=6.00), with a large effect size.

People whose family member lost their life or health due to the war exhibit higher levels of emotional loneliness (Me=33.00, IQR=8.00) compared to those who did not experience such a loss (Me=27.00, IQR=8.00), with a moderate effect size.

3. Correlation of sociodemographic and socioeconomic with stress coping styles

3.1. Age

Table 23. Stress coping styles and age

		Age
SSZ – task-focused style	ρ, p	0,301, <0,001
SSE – emotion-focused style	ρ, p	–0,106, 0,079
SSU – avoidance focused style	ρ, p	–0,054, 0,370
ACZ – engagement in substitute activities	ρ, p	–0,143, 0,018
PKT – search for social contacts	ρ, p	0,025, 0,684

Only two correlations were statistically significant: between age and the task-focused style (SSZ), and between age and the engagement in substitute activities style (ACZ).

Age and SSZ: The direction of the correlation is positive, meaning that with increasing age, the intensity of the task-focused style increases. This is a moderate correlation ($\rho=0.301$, $p<0.001$).

Age and ACZ: The direction of the correlation is negative, meaning that with increasing age, the intensity of the engagement in substitute activities style decreases. This is a weak correlation ($\rho=-0.143$, $p=0.018$).

No statistically significant correlations were found between age and the other stress coping styles.

3.2. Education

Table 24. Stress coping styles and education

		Education
SSZ	ρ, p	0,242, <0,001
SSE	ρ, p	0,013, 0,826
SSU	ρ, p	–0,020, 0,739
ACZ	ρ, p	–0,083, 0,171
PKT	ρ, p	–0,042, 0,484

Only one correlation was statistically significant: the relationship between education and the task-focused style (SSZ). The direction of this correlation is positive, meaning that

higher education is associated with a greater intensity of the task-focused style. This is a weak correlation ($\rho=0.242$, $p<0.001$).

No statistically significant correlations were found between education and the other stress coping styles

3.3. Current residency state

Table 25. Stress coping styles and current residency state

	Group	N	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	Rented apartment	232	57,53	58,00	149,87	-6,08	<0,001	0,14
	Other	42	49,02	51,00	69,15			
SSE	Rented apartment	232	48,06	47,00	136,04	-0,72	0,473	<0,01
	Other	42	49,21	46,00	145,57			
SSU	Rented apartment	232	46,87	47,00	137,64	-0,70	0,944	<0,01
	Other	42	46,14	48,00	136,71			
ACZ	Rented apartment	232	22,28	23,00	133,31	-2,06	0,039	0,02
	Other	42	23,76	24,50	160,63			
PKT	Rented apartment	232	15,35	15,00	140,70	-1,58	0,114	0,01
	Other	42	14,40	14,50	119,81			

Due to the large disparity in group sizes, individuals residing in collective housing, with siblings, and with friends were combined into one group – Other – with a total of 42 individuals.

Statistically significant differences were found in the task-focused style (SSZ) and engagement in substitute activities. Individuals living in rented accommodation have a higher intensity of the task-focused style ($Me=58.00$, $IQR=9.00$) compared to those in the „Other” group ($Me=51.00$, $IQR=6.00$), $p<0.001$, with a strong effect. Individuals living in rented accommodation have a lower intensity of engagement in substitute activities ($Me=23.00$, $IQR=5.75$) compared to those in the „Other” group ($Me=24.50$, $IQR=7.25$), $p=0.039$, with a weak effect.

No statistically significant differences were found between groups for the other stress coping styles.

3.4. Marital status

Table 26. Stress coping styles and marital status

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
SSZ	Single	84	53,32	53,00	102,24	51,39	<0,001	0,18
	Married	127	58,88	59,00	163,89			
	Widow/Widower	7	31,57	30,00	4,50			
	Divorced	56	57,64	57,50	147,17			

SSE	Single	84	49,49	47,00	148,02	14,35	0,002	0,05
	Married	127	49,28	47,00	145,93			
	Widow/Widower	7	41,14	41,00	69,14			
	Divorced	56	44,88	44,00	111,14			
SSU	Single	84	46,80	46,50	137,81	19,69	<0,001	0,07
	Married	127	47,00	47,00	138,03			
	Widow/Widower	7	35,14	36,00	11,00			
	Divorced	56	47,61	47,00	151,64			
CZ	Single	84	23,06	23,50	147,48	13,07	0,004	0,04
	Married	127	22,34	23,00	136,40			
	Widow/Widower	7	17,14	18,00	35,36			
	Divorced	56	22,73	23,00	137,79			
PKT	Single	84	14,74	15,00	127,26	14,84	0,002	0,05
	Married	127	15,46	15,00	140,45			
	Widow/Widower	7	11,71	12,00	45,36			
	Divorced	56	15,77	16,00	157,68			

Based on the above results, it can be concluded that marital status differentiates individuals in terms of stress coping styles (SSZ – strong effect, SSE – weak effect, SSU – moderate effect, ACZ – weak effect, PKT – weak effect). Detailed post hoc analysis, taking into account corrections for multiple comparisons, revealed differences between the following groups:

Task-Focused Style (SSZ):

- the widowed group ($Me=30.00$, $Me=13.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the single group ($Me=53.00$, $Me=9.00$), $p=0.010$;
- the widowed group ($Me=30.00$, $Me=13.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the divorced group ($Me=57.50$, $Me=8.75$), $p<0.001$;
- the widowed group ($Me=30.00$, $Me=13.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the married group ($Me=59.00$, $Me=7.00$), $p<0.001$;
- the single group ($Me=53.00$, $Me=9.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the divorced group ($Me=57.50$, $Me=8.75$), $p=0.006$;
- the single group ($Me=53.00$, $Me=9.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the married group ($Me=59.00$, $Me=7.00$), $p<0.001$.

Emotion-Focused Style (SSE):

- the divorced group ($Me=44.00$, $IQR=13.50$) has a lower intensity of SSE compared to the married group ($Me=47.00$, $IQR=17.00$), $p=0.037$;
- the divorced group ($Me=44.00$, $IQR=13.50$) has a lower intensity of SSE compared to the single group ($Me=47.00$, $IQR=12.50$), $p=0.042$.

Avoidance-Focused Style (SSU):

- the widowed group ($Me=36.00$, $IQR=4.00$) has a lower intensity of SSU compared to the single group ($Me=46.50$, $IQR=9.00$), $p<0.001$;
- the widowed group ($Me=36.00$, $IQR=4.00$) has a lower intensity of SSU compared to the married group ($Me=47.00$, $IQR=10.00$), $p<0.001$;
- the widowed group ($Me=36.00$, $IQR=4.00$) has a lower intensity of SSU compared to the divorced group ($Me=47.00$, $IQR=3.75$), $p<0.001$.

Engagement in Substitute Activities (ACZ):

- the widowed group ($Me=18.00$, $IQR=3.00$) has a lower intensity of ACZ compared to the married group ($Me=23.00$, $IQR=7.00$), $p=0.006$;
- the widowed group ($Me=18.00$, $IQR=3.00$) has a lower intensity of ACZ compared to the divorced group ($Me=23.00$, $IQR=3.00$), $p=0.007$;
- the widowed group ($Me=18.00$, $IQR=3.00$) has a lower intensity of ACZ compared to the single group ($Me=23.50$, $IQR=6.00$), $p=0.002$.

Seeking Social Contacts (PKT):

- the widowed group ($Me=12.00$, $IQR=2.00$) has a lower intensity of PKT compared to the single group ($Me=15.00$, $IQR=3.00$), $p=0.049$;
- the widowed group ($Me=12.00$, $IQR=2.00$) has a lower intensity of PKT compared to the married group ($Me=15.00$, $IQR=6.00$), $p=0.011$;
- the widowed group ($Me=12.00$, $IQR=2.00$) has a lower intensity of PKT compared to the divorced group ($Me=16.00$, $IQR=2.00$), $p=0.002$.

3.5. Employment state

Table 27. Stress coping styles and employment state

	Group	N	M	Me	Average rank	H	P	η^2
SSZ	Unemployed – looking for work	35	50,40	45,00	85,21	16,74	0,005	0,05
	Unemployed – not looking for work	42	58,07	57,00	135,87			
	Retired	14	49,29	52,00	124,18			
	Employment in the public sector	63	56,90	57,00	130,17			
	Employment in the private sector	84	57,73	58,00	140,53			
	Self-employed	21	58,76	61,00	154,17			
SSE	Unemployed – looking for work	35	44,20	45,00	99,87	37,02	<0,001	0,13
	Unemployed – not looking for work	42	55,19	58,50	182,61			
	Retired	14	42,64	42,00	81,75			
	Employment in the public sector	63	49,33	46,00	136,15			
	Employment in the private sector	84	48,27	47,00	128,15			
	Self-employed	21	43,76	44,00	96,10			
SSU	Unemployed – looking for work	35	46,26	46,00	127,46	5,78	0,329	<0,01
	Unemployed – not looking for work	42	47,86	48,00	149,52			
	Retired	14	45,50	44,00	123,68			
	Employment in the public sector	63	48,02	46,00	137,29			
	Employment in the private sector	84	45,54	45,00	120,70			
	Self-employed	21	45,29	46,00	114,71			
ACZ	Unemployed – looking for work	35	22,51	23,00	134,33	12,25	0,032	0,03
	Unemployed – not looking for work	42	24,31	24,00	162,61			
	Retired	14	21,50	21,00	117,86			
	Employment in the public sector	84	22,30	23,00	129,13			
	Employment in the private sector	21	21,29	21,00	107,67			
	Self-employed							

PKT	Unemployed – looking for work	35	14,54	15,00	112,81	7,50	0,186	0,01
	Unemployed – not looking for work	42	14,43	15,00	116,80			
	Retired	14	15,00	14,50	128,04			
	Employment in the public sector	63	16,25	16,00	148,56			
	Employment in the private sector	84	14,93	15,50	127,86			
	Self-employed	21	15,38	15,00	139,24			

Since only seven individuals chose the option „Disabled and unable to work,” and eight individuals chose „Disabled and working,” these observations were excluded from the analysis.

In the Kruskal-Wallis test, significant differences were found between groups (with weak and moderate effects) for the task-focused style (SSZ), emotion-focused style (SSE), and engagement in substitute activities (ACZ). Detailed post hoc analysis, accounting for multiple comparisons corrections, revealed differences between the following groups:

Task-Focused Style (SSZ):

- the unemployed-seeking work group ($Me=45.00$, $IQR=17.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=57.00$, $IQR=5.50$), $p=0.046$;
- the unemployed-seeking work group ($Me=45.00$, $IQR=17.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the private sector employment group ($Me=58.00$, $IQR=9.00$), $p=0.004$;
- the unemployed-seeking work group ($Me=45.00$, $IQR=17.00$) has a lower intensity of SSZ compared to the self-employed group ($Me=61.00$, $IQR=10.00$), $p=0.013$.

Emotion-Focused Style (SSE):

- the retiree group ($Me=42.00$, $IQR=2.75$) has a lower intensity of SSE compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=58.50$, $IQR=13.00$), $p<0.001$;
- the self-employed group ($Me=44.00$, $IQR=6.00$) has a lower intensity of SSE compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=58.50$, $IQR=13.00$), $p<0.001$;
- the unemployed-seeking work group ($Me=45.00$, $IQR=8.00$) has a lower intensity of SSE compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=58.50$, $IQR=13.00$), $p<0.001$;
- the private sector employment group ($Me=47.00$, $IQR=13.00$) has a lower intensity of SSE compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=58.50$, $IQR=13.00$), $p=0.002$;
- the public sector employment group ($Me=46.00$, $IQR=18.00$) has a lower intensity of SSE compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=58.50$, $IQR=13.00$), $p=0.028$.

Engagement in Substitute Activities (ACZ):

- the public sector employment group ($Me=22.00$, $IQR=6.00$) has a lower intensity of ACZ compared to the unemployed-not seeking work group ($Me=23.00$, $IQR=6.00$), $p=0.034$.

3.6. Change of income

Table 28. Stress coping styles and change of income

		Income change
SSZ	ρ , p	–0,027, 0,660
SSE	ρ , p	–0,065, 0,285
SSU	ρ , p	0,111, 0,067
ACZ	ρ , p	0,136, 0,025
PKT	ρ , p	0,124, 0,040

Two significant correlations were found:

- between income change and engagement in substitute activities ($\rho=0,136$, $p=0,025$). This is a weak positive correlation, indicating that as financial situation improves, the engagement in substitute activities increases;
- between income change and seeking social contacts ($\rho=0,124$, $p=0,040$). This is a weak positive correlation, indicating that as financial situation improves, the seeking of social contacts increases.

3.7. Knowledge of foreign language other than Russian

Table 29. Stress coping styles and knowledge of foreign language other than Russian

	Yes (N=239)			No (N=35)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	56,69	58,00	139,26	53,09	55,00	125,49	-0,96	0,336	<0,01
SSE	49,19	47,00	145,36	41,71	42,00	83,80	-4,30	<0,001	0,07
SSU	46,96	47,00	139,67	45,40	46,00	122,66	-1,19	0,235	0,01
ACZ	22,61	23,00	139,65	21,83	21,00	122,83	-1,18	0,239	0,01
PKT	15,31	15,00	139,56	14,54	15,00	123,46	-1,13	0,256	0,01

Persons who know a foreign language other than Russian demonstrated a higher intensity of the emotion-focused coping style ($Me=47,00$, $IQR=15,00$, $p<0,001$) compared to those who speak only Ukrainian or Ukrainian and Russian ($Me=42,00$, $IQR=5,00$). This effect is of moderate strength. No significant statistical differences between groups were observed for the other stress coping styles.

4. Correlation between loneliness and stress coping styles

Table 30. Loneliness and stress coping styles

Variable		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Social loneliness	<i>r</i>	-0,107	0,238	0,035	0,099	-0,066
	<i>p</i>	0,077	<0,001	0,568	0,104	0,275
Emotional loneliness	<i>r</i>	0,003	0,319	0,246	0,187	0,099
	<i>p</i>	0,961	<0,001	<0,001	0,002	0,100
Existential loneliness	<i>r</i>	-0,256	0,238	0,218	0,100	0,227
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,097	<0,001
Global loneliness	<i>r</i>	-0,122	0,339	0,197	0,167	0,079
	<i>p</i>	0,043	<0,001	0,001	0,006	0,190

Statistically significant correlations in bold.

Based on the results of the conducted correlations, the following relationships are statistically significant:

- social loneliness and SSE – a weak positive relationship (the higher the social loneliness, the higher the intensity of the emotion-focused style) $r=0,238$, $p<0,001$;

- emotional loneliness and SSE – a moderate positive relationship (the higher the emotional loneliness, the higher the intensity of the emotion-focused style) $r=0.319, p<0.001$;
- emotional loneliness and SSU – a weak positive relationship (the higher the emotional loneliness, the higher the intensity of the avoidance-focused style) $r=0.246, p<0.001$;
- emotional loneliness and ACZ – a weak positive relationship (the higher the emotional loneliness, the higher the intensity of engaging in substitute activities) $r=0.187, p=0.002$;
- existential loneliness and SSZ – a weak negative relationship (the higher the existential loneliness, the lower the intensity of the task-focused style) $r=-0.256, p<0.001$;
- existential loneliness and SSE – a weak positive relationship (the higher the existential loneliness, the higher the intensity of the emotion-focused style) $r=0.238, p<0.001$;
- existential loneliness and SSU – a weak positive relationship (the higher the existential loneliness, the higher the intensity of the avoidance-focused style) $r=0.218, p<0.001$;
- existential loneliness and PKT – a weak positive relationship (the higher the existential loneliness, the higher the intensity of seeking social contacts) $r=0.227, p<0.001$;
- global loneliness and SSZ – a weak negative relationship (the higher the global loneliness, the lower the intensity of the task-focused style) $r=-0.122, p=0.043$;
- global loneliness and SSE – a moderate positive relationship (the higher the global loneliness, the higher the intensity of the emotion-focused style) $r=0.339, p<0.001$;
- global loneliness and SSU – a weak positive relationship (the higher the global loneliness, the higher the intensity of the avoidance-focused style) $r=0.197, p=0.001$;
- global loneliness and ACZ – a weak positive relationship (the higher the global loneliness, the higher the intensity of engaging in substitute activities) $r=0.167, p=0.006$.

The strongest relationship is between global loneliness and the emotion-focused style ($r=0.339, p<0.001$), and the weakest is between global loneliness and the task-focused style ($r=-0.122, p=0.043$).

5. Correlation to the hypothesis

Checking the hypothesis that **the dominant loneliness will be existential**.

Table 31. Results of the conducted variance analysis concerning the differentiation of levels of aspects of loneliness

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse-Geissera correction	Importance
Social loneliness	2,44	0,85	<0,001	10,682	< 0,001
Emotional loneliness	2,52				
Existential loneliness	2,38				

The conducted analysis showed that the differentiation of levels of aspects of the sense of loneliness is statistically significant $F(1.736, 474.059)=10.682; p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 32. Multiple comparisons of levels of aspects of the sense of loneliness

Table 32. Multiple comparisons of levels of aspects of the sense of loneliness

		Average diff.	Stand. Div.	Importance
Social loneliness	Emotional loneliness	-0,078	0,024	0,003
Social loneliness	Existential loneliness	0,061	0,034	0,211
Emotional loneliness	Existential loneliness	0,138	0,032	<0,001

Statistically significant correlations in bold.

The level of emotional loneliness ($M=2.52$; $SD=0.49$) is significantly higher than the level of social loneliness ($M=2.44$; $SD=0.54$, $p=0.003$) and existential loneliness ($M=2.38$; $SD=0.31$, $p<0.001$). However, the levels of social loneliness and existential loneliness did not differ significantly from each other. Therefore, it was not shown that the dominant aspect of loneliness is existential. The dominant aspect is emotional loneliness.

Testing the hypothesis that **war refugees exhibit diverse coping styles**.

Table 33. Results of the conducted analysis of variance regarding the differentiation of coping styles.

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse-Geissera correction	Importance
SSZ	56,23	0,94	<0,001	131,66	< 0,001
SSE	48,24				
SSU	46,76				

The analysis revealed that the differentiation of coping styles is statistically significant $F(1,881; 513,437)=131,66$ $p<0,001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 34.

Table 34. Multiple comparisons of stress coping styles levels

		Average diff.	Stand. Div.	Importance
SSZ	SSE	7,989	0,702	<0,001
SSZ	SSU	9,467	0,578	<0,001
SSE	SSU	1,478	0,597	0,042

Statistically significant correlations in bold.

Statistically significant differences were observed between the intensity of different stress coping styles: task-focused style ($M=56.23$; $SD=7.84$), emotion-focused style ($M=48.24$; $SD=9.33$), and avoidance-focused style ($M=46.76$; $SD=6.44$).

Drohobych

1. Statistical analysis of loneliness and stress

Tables 35 and 36 present descriptive statistics for the studied variables: feelings of loneliness and stress coping styles.

Table 35. Descriptive statistics of loneliness variable

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=299 Global loneliness	37,0	121,0	80,88	80,00	13,71	0,13	0,76	0,07	0,001
SBS-AD/sp; N=299 Social loneliness	13,0	38,0	26,11	26,00	4,53	-0,07	0,24	0,10	<0,001
SBS-AD/se; N=299 Emotional loneliness	11,0	44,0	27,23	27,00	5,80	0,54	1,08	0,11	<0,001
SBS-AD/seg; N=299 Existential loneliness	13,0	40,0	27,54	27,00	5,41	-0,14	-0,20	0,07	0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

Distributions of the variables: global loneliness, social loneliness, emotional loneliness, and existential loneliness are not normally distributed (in all cases, the p-value is less than 0.05). However, the skewness values for all these variables fall within the range of -1 to 1, so parametric tests can be used in the analyses, provided that other assumptions of these tests are met.

The variables: social loneliness (SBS-AD/sp) and existential loneliness (SBS-AD/seg) are negatively skewed (left-skewed) because the skewness coefficient for these variables is less than zero. This result indicates that in the sample, more results are above the mean. On the other hand, emotional loneliness (SBS-AD/se) and global loneliness (SBS-AD) have a positive skewness (right-skewed), meaning that in the sample, more results are below the mean. The kurtosis values for the mentioned variables (except existential loneliness) are positive, indicating a leptokurtic distribution, which means a higher concentration of results around the mean.

The average level of global loneliness was 80.88 points, while the minimum value obtained was 37 points, and the maximum was 121. The standard deviation was 13.71, indicating that there is variability in the level of global loneliness among the participants.

Table 36. Descriptive statistics of stress coping styles variable

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=299	28,0	68,0	51,84	54,0	10,06	−0,58	−0,63	0,13	<0,001
SSE; N=299	17,0	72,0	47,29	47,0	8,64	−0,27	0,87	0,07	0,003
SSU; N=299	22,0	73,0	43,32	44,0	8,05	−0,31	0,57	0,11	<0,001
ACZ; N=299	7,0	38,0	17,62	18,0	4,93	0,34	0,81	0,10	<0,001
PKT; N=299	5,0	23	15,54	17,0	3,98	−0,58	−0,26	0,15	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distributions of all the aforementioned variables deviate from normal distribution. However, the skewness falls within the range of -1 to 1, so parametric tests will be used in further analyses, provided that other assumptions of these tests are met.

t: task-focused style (SSZ), emotion-focused style (SSE), avoidance-focused style (SSU), and social contact seeking (PKT) are negatively skewed (left-skewed) because the skewness coefficient for these variables is less than zero. This result suggests that in the sample, more results are above the mean. For engaging in substitute activities (ACZ), the distribution is positively skewed (right-skewed), indicating that in the sample, more results are below the mean. The kurtosis values for the SSZ and PKT variables are negative, indicating a platykurtic distribution (greater dispersion of results around the mean). In contrast, the distribution for the emotion-focused style (SSE), avoidance-focused style (SSU), and engaging in substitute activities is leptokurtic (greater concentration of results around the mean).

2. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables with loneliness

2.1. Change of income

Table 37. Correlation of income change and loneliness

		Income change
Global loneliness	<i>rho, p</i>	0,056, 0,339
Social loneliness	<i>rho, p</i>	0,163, 0,005
Emotional loneliness	<i>rho, p</i>	0,025, 0,672
Existential loneliness	<i>rho, p</i>	−0,029, 0,616

Only one correlation was statistically significant – the relationship between income change and social loneliness. This is a positive relationship – as income increases, social loneliness also increases. The strength of the relationship is weak.

3. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables with stress coping styles

3.1. Current residence state

Table 38. Correlation of current residence state and stress coping styles

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
SSZ	Rented apartment	37	53,54	56,00	160,04	2,24	0,327	<0,01
	Collective housing building	237	51,31	54,00	143,93			
	At family/friends	20	54,50	54,00	166,60			
SSE	Rented apartment	37	50,32	51,00	179,80	15,72	<0,001	0,05
	Collective housing building	237	46,34	46,00	138,08			
	At family/friends	20	51,95	54,00	199,33			
SSU	Rented apartment	37	43,97	45,00	157,64	5,98	0,050	0,01
	Collective housing building	237	42,80	44,00	142,47			
	At family/friends	20	47,45	47,00	188,30			
ACZ	Rented apartment	37	17,35	18,00	145,77	7,05	0,029	0,02
	Collective housing building	237	17,43	18,00	143,68			
	At family/friends	20	20,15	19,50	196,00			
PKT	Rented apartment	37	15,27	15,00	144,53	0,06	0,971	0,01
	Collective housing building	237	15,53	17,00	147,81			
	At family/friends	20	15,90	16,00	149,30			

Since only four individuals chose the option „Purchased apartment,” these observations were excluded from the analysis. One person did not respond to the question. The groups „Living with friends” (13 individuals) and „Living with siblings” (7 individuals) were combined into a single group – „At family/friends” with a total of 20 individuals.

Statistically significant differences between groups occur in the case of the emotion-focused style (SSE) – weak effect and engagement in substitute activities (ACZ) – weak effect. The post hoc analysis with correction for multiple comparisons revealed differences between groups: Emotion-focused style:

- living in a collective housing building ($Me=46.00$, $IQR=11.00$) versus in a rented apartment ($Me=51.00$, $IQR=10.00$) – higher intensity of the emotion-focused style among those living in a rented apartment ($p=0.016$);
- living in a collective housing building ($Me=46.00$, $IQR=11.00$) versus with family/friends ($Me=54.00$, $IQR=9.75$) – higher intensity of the emotion-focused style among those living with family/friends ($p=0.006$). Engagement in substitute activities:
- living in a collective housing building ($Me=18.00$, $IQR=7.00$) versus with family/friends ($Me=19.50$, $IQR=3.00$) – higher intensity of engagement in substitute activities among those living with family/friends ($p=0.024$).

3.2. Year of arrival at the current residency place

Table 39. Year of arrival at the current residency place

	2022 r. (N=258)			2023 r. (N=39)					
	<i>M</i>	<i>Me</i>	Average rank	<i>M</i>	<i>Me</i>	Average rank	<i>Z</i>	<i>p</i>	η^2
SSZ	51,87	54,00	149,17	52,03	54,00	147,85	-0,09	0,928	<0,01
SSE	47,19	47,00	147,60	47,90	48,00	158,23	-0,72	0,471	<0,01
SSU	43,49	44,00	150,03	42,18	45,00	142,17	-0,53	0,593	<0,01
ACZ	17,91	18,00	153,94	15,62	16,00	116,29	-2,56	0,010	0,02
PKT	15,59	16,50	148,41	15,33	17,00	152,90	-0,31	0,760	<0,01

Observation without answers were excluded (2 people).

Significant differences were demonstrated only for one variable – Engagement in substitute activities (weak effect). For those who left their previous place of residence in 2022, the intensity of this style is higher ($Me=18.00$, $IQR=7.00$) compared to those leaving their previous place of residence in 2023 ($Me=16.00$, $IQR=6.00$).

4. Correlation of loneliness with stress coping styles

Table 40. Correlation of loneliness with stress coping styles

Variable		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Social loneliness	<i>r</i>	-0,204	-0,014	-0,125	-0,096	-0,111
	<i>p</i>	<0,001	0,816	0,031	0,099	0,055
Emotional loneliness	<i>r</i>	-0,061	-0,029	0,012	0,014	0,043
	<i>p</i>	0,290	0,621	0,830	0,814	0,458
Existential loneliness	<i>r</i>	-0,206	-0,010	-0,069	-0,047	-0,065
	<i>p</i>	<0,001	0,869	0,233	0,418	0,263
Global loneliness	<i>r</i>	-0,175	-0,020	-0,063	-0,044	-0,044
	<i>p</i>	0,002	0,725	0,275	0,445	0,448

Statistically significant correlations in bold.

Based on the results of the conducted correlations, it can be stated that only four dependencies are statistically significant:

Social loneliness and task-focused coping (SSZ) – a weak negative relationship (the higher the social loneliness, the lower the intensity of task-focused coping) $r=-0.204$, $p<0.001$;

Social loneliness and avoidance-focused coping (SSU) – a weak negative relationship (the higher the social loneliness, the lower the intensity of avoidance-focused coping) $r=-0.125$, $p=0.031$;

Existential loneliness and task-focused coping (SSZ) – a weak negative relationship (the higher the existential loneliness, the lower the intensity of task-focused coping) $r=-0.206$, $p<0.001$;

Global loneliness and task-focused coping (SSZ) – a weak negative relationship (the higher the global loneliness, the lower the intensity of task-focused coping) $r=-0.175$, $p=0.002$.

Relationships between the remaining pairs of variables are not statistically significant. The strongest relationship is between existential loneliness and task-focused coping ($r=-0.206, p<0.001$), and the weakest is between social loneliness and avoidance-focused coping ($r=-0.125, p=0.031$).

5. Correlation to the hypotheses

Checking the hypothesis that **the dominant loneliness will be existential**.

Table 41. Results of the conducted variance analysis concerning the differentiation of levels of aspects of loneliness

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse- Geissera correction	Importance
Social loneliness	2,61	0,98	0,023	60,50	< 0,001
Emotional loneliness	2,48				
Existential loneliness	2,75				

The analysis showed that the variation in the levels of aspects of loneliness is statistically significant $F(1,951; 581,366)=60.50; p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in the table.

Table 42. Multiple comparisons of the levels of aspects of loneliness

		Average diff.	Stand. Div.	Importance
Social loneliness	Emotional loneliness	0,136	0,025	<0,001
Social loneliness	Existential loneliness	-0,142	0,024	<0,001
Emotional loneliness	Existential loneliness	-0,278	0,027	<0,001

Statistically significant correlations in bold.

The level of existential loneliness ($M=2.75; SD=0.54$) is significantly higher than the level of social loneliness ($M=2.61; SD=0.45$) and emotional loneliness ($M=2.48; SD=0.53$) – in both cases $p<0.001$. The level of emotional loneliness ($M=2.48; SD=0.53$) is significantly lower than the level of social loneliness ($M=2.61; SD=0.45$).

It has been shown that the dominant aspect of loneliness is existential loneliness. The lowest level is emotional loneliness.

Testing the hypothesis that **war refugees exhibit diverse coping styles**.

Table 43. Results of the conducted analysis of variance regarding the differentiation of coping styles.

	Average	W Mauchly	Importance	F	Importance
SSZ	51,84	0,98	0,069	91,94	<0,001
SSE	47,29				
SSU	43,32				

The analysis showed that the variation in the presented stress coping styles is statistically significant $F(2,596)=91.94$; $p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 44.

Table 44. Multiple comparisons of stress coping styles

		Average diff.	Stand. Div.	Importance
SSZ	SSE	4,548	0,666	<0,001
SSZ	SSU	8,522	0,625	<0,001
SSE	SSU	3,973	0,594	<0,001

Statistically significant correlations in bold.

The intensity of the task-focused style ($M=51.84$; $SD=10.06$) significantly differed from the intensity of the emotion-focused style ($M=47.29$; $SD=8.64$) and the avoidance-focused style ($M=43.32$; $SD=8.05$). Among refugees, the task-focused style is predominant, while the avoidance-focused style is the least intense.

Rivne

1. Statistical analysis of loneliness and stress

Tables 45 and 46 present the descriptive statistics of the studied variables: loneliness and stress coping styles.

Table 45. Descriptive statistics of loneliness variable

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SBS-AD; N=304 Global loneliness	31,00	108,00	75,48	75,00	16,03	−0,17	−0,42	0,08	<0,001
SBS-AD/sp; N=304 Social loneliness	10,00	37,00	23,49	23,00	5,57	−0,01	−0,30	0,05	0,040
SBS-AD/se; N=304 SEmotional loneliness	11,00	43,00	26,37	26,00	7,03	0,11	−0,62	0,08	<0,001
SBS-AD/seg; N=304 Existential loneliness	10,00	40,00	25,63	25,00	6,10	−0,04	−0,44	0,10	<0,001

Min and Max. – minimum and maximum; *A*– average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* –Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distributions of the variables: global loneliness, social loneliness, emotional loneliness, and existential loneliness do not conform to a normal distribution (in all cases, the p-value is less than 0.05). However, the skewness value for all these variables falls within the range of −1 to 1, so parametric tests can be used in the analyses, provided that the other assumptions of these tests are met.

The variables: global loneliness (SBS-AD), social loneliness (SBS-AD/sp), and existential loneliness (SBS-AD/seg) are negatively skewed because the skewness coefficient for these variables is less than zero. This result indicates that in the sample, more values are above the mean. Only for emotional loneliness (SBS-AD/se) do we have a positively skewed distribution (skewness coefficient greater than zero), meaning that in the sample, more values are below the mean. The kurtosis values for all the aforementioned variables are negative, indicating a platykurtic distribution, which means a greater dispersion of results around the mean.

The average level of global loneliness was 75.48 points, while the minimum obtained value was 31 points, and the maximum was 108. The standard deviation was 16.03, indicating that participants differ in their levels of global loneliness.

Table 46. Descriptive statistics of stress coping styles

	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
SSZ; N=304	31,00	72,00	54,11	54,00	8,15	−0,17	−0,43	0,06	0,025
SSE; N=304	17,00	73,00	47,23	47,00	9,28	−0,09	0,46	0,05	0,035
SSU; N=304	28,00	73,00	47,77	47,00	8,91	0,60	0,45	0,07	0,003
ACZ; N=304	10,00	38,00	22,75	23,00	5,94	0,39	0,12	0,07	0,003
PKT; N=304	7,00	27,00	15,66	15,00	3,20	0,23	−0,04	0,09	<0,001

Min and *Max.* – minimum and maximum; *A* – average; *Me* – median; *SD* – standard deviation; *Sk.* – skewness; *Kurt.* – kurtosis; *K-S* – Kolmogorow-Smirnow test result; *p* – pertinency.

The distributions of all the aforementioned variables deviate from a normal distribution. However, skewness falls within the range of −1 to 1, so parametric tests will be used in further analyses, provided that the other assumptions of these tests are met.

The variables: avoidance-focused style (SSU), engagement in substitute activities (ACZ), and search for social contacts (PKT) are positively skewed because the skewness coefficient for these variables is greater than zero. This result suggests that in the sample, more values are below the mean. The kurtosis values for SSU and ACZ are positive, indicating a leptokurtic distribution, which means a greater concentration of results around the mean, while for PKT the kurtosis value is negative, indicating a platykurtic distribution (greater dispersion of results around the mean).

For the task-focused style (SSZ) and emotion-focused style (SSE), we have a negatively skewed distribution, meaning that in the sample, more values are above the mean. The kurtosis value for the SSZ variable is negative, indicating a platykurtic distribution (greater dispersion of results around the mean). However, for the emotion-focused style (SSE), the distribution is leptokurtic (greater concentration of results around the mean).

2. Correlation of sociodemographic and socioeconomic variables with loneliness

2.1. Income change

Table 47. Correlation of income change with loneliness

		Income change
Global loneliness	<i>rho</i>	0,074
	<i>p</i>	0,203
Social loneliness	<i>rho</i>	0,059
	<i>p</i>	0,310
Emotional loneliness	<i>rho</i>	0,007
	<i>p</i>	0,905
Existential loneliness	<i>rho</i>	0,131
	<i>p</i>	0,024

Only one correlation was statistically significant – the relationship between changes in income and existential loneliness. This is a positive relationship – as income increases, existential loneliness also increases. The strength of the relationship is weak.

2.2. Year of arrival at the current place of residence

Table 48. Year of arrival at the current place of residence

	2022 r. (N=245)			2023 r. (N=32)			Z	p	η^2
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank			
Global loneliness	75,45	76,00	141,41	72,00	69,00	120,55	-1,39	0,166	0,01
Social loneliness	23,51	23,00	142,51	21,78	22,00	112,16	-2,02	0,043	0,02
Emotional loneliness	26,34	26,00	141,32	24,63	23,50	121,25	-1,34	0,182	0,01
Existential loneliness	25,60	25,00	139,20	25,59	24,00	137,44	-0,12	0,906	<0,01

Observations in which participants did not respond to this question (27 individuals) were excluded.

Statistically significant differences were obtained only in the case of social loneliness. Among people who moved to their current residence in 2022, the level of social loneliness is higher ($Me=23.00$, $IQR=7.00$) compared to those who arrived in 2023 ($Me=22.00$, $IQR=6.75$). The effect size is weak.

For global, emotional, and existential loneliness, no statistically significant differences were observed.

3. Correlation of loneliness and stress coping styles

3.1. Current residency state

Table 49. Correlation of current residency state and stress coping styles

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
SSZ	Rented	47	56,79	56,00	181,19	8,52	0,074	0,02
	Collective residence	210	53,35	53,00	142,91			
	At friends	11	56,00	56,00	173,95			
	At siblings	18	54,17	56,50	159,08			
	At cousin	17	55,24	56,00	161,88			
SSE	Rented	47	47,00	46,00	150,06	1,19	0,880	0,01
	Collective residence	210	46,84	47,00	150,23			
	At friends	11	48,00	49,00	162,32			
	At siblings	18	50,28	47,50	171,89			
	At cousin	17	47,35	47,00	151,44			
SSU	Rented	47	52,17	52,00	192,91	20,86	<0,001	0,06
	Collective residence	210	46,38	46,00	139,10			
	At friends	11	50,45	50,00	186,64			
	At siblings	18	46,67	43,50	135,86			
	At cousin	17	52,47	51,00	192,88			

ACZ	Rented	47	23,36	25,00	185,82	16,95	0,002	0,04
	Collective residence	210	21,83	22,00	139,83			
	At friends	11	24,27	25,00	182,82			
	At siblings	18	22,61	21,50	144,97			
	At cousin	17	25,94	25,00	196,38			
PKT	Rented	47	17,04	17,00	186,37	13,70	0,008	0,03
	Collective residence	210	15,29	15,00	141,88			
	At friends	11	16,55	16,00	180,36			
	At siblings	18	14,94	15,50	136,17			
	At cousin	17	16,88	16,00	180,44			

Since only one person selected the option „Purchased apartment,” this observation was excluded from the analysis.

Statistically significant differences between groups are found in the case of the avoidance-oriented style (SSU) – moderate effect, engagement in substitute activities (ACZ) – weak effect, and seeking social contacts (PKT) – weak effect. A detailed post hoc analysis, taking into account corrections for multiple comparisons, revealed differences between groups:

Avoidance-oriented style:

- living in a collective residence ($Me=46.00$, $IQR=12.00$) versus living in a rented apartment ($Me=52.00$, $IQR=12.00$) – higher intensity of the avoidance-oriented style among those living in rented apartments ($p=0.001$).

Engagement in substitute activities:

- living in a collective residence ($Me=22.00$, $IQR=8.00$) versus living in a rented apartment ($Me=25.00$, $IQR=11.00$) – higher intensity of engagement in substitute activities among those living in rented apartments ($p=0.011$).

Seeking social contacts:

- living in a collective residence ($Me=15.00$, $IQR=5.00$) versus living in a rented apartment ($Me=17.00$, $IQR=4.00$) – higher intensity of seeking social contacts among those living in rented apartments ($p=0.016$).

3.2. Marital status

Table 50. Marital status and stress coping styles

	Group	N	M	Me	Average rank	H	p	η^2
SSZ	Single	67	53,72	54,00	147,42	1,96	0,580	<0,01
	Married	148	54,82	55,50	159,35			
	Widow/Widower	41	52,85	54,00	140,71			
	Divorced	48	53,54	53,50	148,53			
SSE	Single	67	48,18	49,00	165,49	3,16	0,367	<0,01
	Married	148	47,11	47,00	152,57			
	Widow/Widower	41	47,49	47,00	150,18			
	Divorced	48	46,02	44,50	136,13			

SSU	Single	67	49,16	48,00	166,57	7,79	0,051	0,02
	Married	148	48,39	48,00	158,82			
	Widow/Widower	41	45,17	45,00	127,40			
	Divorced	48	46,13	45,50	134,79			
ACZ	Single	67	24,01	24,00	172,82	12,46	0,006	0,03
	Married	148	23,16	24,00	158,19			
	Widow/Widower	41	21,68	22,00	138,59			
	Divorced	48	20,60	20,50	118,47			
PKT	Single	67	15,45	15,00	147,95	5,11	0,164	0,01
	Married	148	16,03	16,00	162,57			
	Widow/Widower	41	14,88	15,00	129,63			
	Divorced	48	15,50	15,50	147,32			

Statistically significant differences between groups occur only in the case of one variable – ACZ (engagement in substitute activities). The effect size is weak. Post hoc analysis revealed that divorced individuals exhibit lower intensity of the engagement in substitute activities ($Me=20.50$, $IQR=7.75$) than those who are married ($Me=24.00$, $IQR=9.00$) and singles ($Me=24.00$, $IQR=7.00$). No statistically significant differences were found between the remaining groups.

For the other stress coping styles, there are no statistically significant differences between the groups.

3.3. Year of arrival at the current place of residence

Table 51. Year of arrival at the current place of residence

	2022 r. (N=245)			2023 r. (N=32)					
	M	Me	Average rank	M	Me	Average rank	Z	p	η^2
SSZ	54,04	54,00	137,59	55,13	56,00	149,83	-0,81	0,416	<0,01
SSE	47,27	47,00	140,67	45,72	47,00	126,19	-0,96	0,336	<0,01
SSU	48,04	47,00	136,73	49,84	50,00	156,34	-1,30	0,192	0,01
ACZ	23,10	23,00	139,19	22,94	23,00	137,52	-0,11	0,911	<0,01
PKT	15,62	15,00	135,40	16,84	17,00	166,53	-2,08	0,038	0,02

Observations where respondents did not answer this question (27 people) were excluded.

Statistically significant differences were found only in the case of one variable – Seeking Social Contacts (effect size is weak). Among individuals who left their previous residence in 2023, the intensity of this style is higher ($Me=17.00$, $IQR=4.75$) compared to those who left their previous residence in 2022 ($Me=15.00$, $IQR=5.00$).

4. Correlation between loneliness and stress coping styles

Table 52. Correlation between loneliness and stress coping styles

Variable		SSZ	SSE	SSU	ACZ	PKT
Social loneliness	<i>r</i>	-0,166	0,279	-0,063	0,074	-0,252
	<i>p</i>	0,004	<0,001	0,275	0,201	<0,001
Emotional loneliness	<i>r</i>	-0,247	0,421	-0,203	-0,062	-0,355
	<i>p</i>	<0,001	<0,001	<0,001	0,280	<0,001
Existential loneliness	<i>r</i>	-0,070	0,269	0,144	0,250	-0,133
	<i>p</i>	0,224	<0,001	0,012	<0,001	0,021
Global loneliness	<i>r</i>	-0,192	0,384	-0,055	0,094	-0,293
	<i>p</i>	0,001	<0,001	0,335	0,102	<0,01

Statistically significant correlations in bold.

Based on the results of the conducted correlations, the following relationships are statistically significant:

- social loneliness and task-focused style (SSZ) – weak negative relationship (higher social loneliness is associated with lower intensity of the task-focused style) $r = -0.166$, $p = 0.004$;
- social loneliness and emotion-focused style (SSE) – weak positive relationship (higher social loneliness is associated with higher intensity of the emotion-focused style) $r = 0.279$, $p < 0.001$;
- social loneliness and seeking social contacts (PKT) – weak negative relationship (higher social loneliness is associated with lower intensity of seeking social contacts) $r = -0.252$, $p < 0.001$;
- emotional loneliness and task-focused style (SSZ) – weak negative relationship (higher emotional loneliness is associated with lower intensity of the task-focused style) $r = -0.247$, $p < 0.001$;
- emotional loneliness and emotion-focused style (SSE) – moderate positive relationship (higher emotional loneliness is associated with higher intensity of the emotion-focused style) $r = 0.421$, $p < 0.001$;
- emotional loneliness and avoidance-focused style (SSU) – weak negative relationship (higher emotional loneliness is associated with lower intensity of the avoidance-focused style) $r = -0.203$, $p < 0.001$;
- emotional loneliness and seeking social contacts (PKT) – moderate negative relationship (higher emotional loneliness is associated with lower intensity of seeking social contacts) $r = -0.355$, $p < 0.001$;
- existential loneliness and emotion-focused style (SSE) – weak positive relationship (higher existential loneliness is associated with higher intensity of the emotion-focused style) $r = 0.269$, $p < 0.001$;
- existential loneliness and avoidance-focused style (SSU) – weak positive relationship (higher existential loneliness is associated with higher intensity of the avoidance-focused style) $r = 0.144$, $p = 0.012$;
- existential loneliness and engaging in substitute activities (ACZ) – weak positive relationship (higher existential loneliness is associated with higher intensity of engaging in substitute activities) $r = 0.250$, $p < 0.001$;

- existential loneliness and seeking social contacts (PKT) – weak negative relationship (higher existential loneliness is associated with lower intensity of seeking social contacts) $r=-0.133, p=0.021$;
- global loneliness and task-focused style (SSZ) – weak negative relationship (higher global loneliness is associated with lower intensity of the task-focused style) $r=-0.192, p=0.001$;
- gGlobal loneliness and emotion-focused style (SSE) – moderate positive relationship (higher global loneliness is associated with higher intensity of the emotion-focused style) $r=0.384, p<0.001$;
- gGlobal loneliness and seeking social contacts (PKT) – weak negative relationship (higher global loneliness is associated with lower intensity of seeking social contacts) $r=-0.293, p<0.001$.

The relationships between other variable pairs are not statistically significant. The strongest relationship is between emotional loneliness and the emotion-focused style ($r=0.421, p<0.001$), while the weakest is between existential loneliness and seeking social contacts ($r=-0.133, p=0.021$).

5. Correlation to the hypotheses

Checking the hypothesis that **the dominant loneliness will be existential**.

Table 53. Results of the conducted variance analysis concerning the differentiation of levels of aspects of loneliness

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse- Geissera correction	Importance
Social loneliness	2,35	0,97	0,004	26,08	< 0,001
Emotional loneliness	2,40				
Existential loneliness	2,56				

The analysis revealed that the variation in levels of aspects of loneliness is statistically significant $F(1,932; 585,295)=26.08; p<0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in the table.

Table 54. Multiple comparisons of the levels of aspects of loneliness

		Average diff.	Stand. Div.	Importance
Social loneliness	Emotional loneliness	-0,048	0,028	0,269
Social loneliness	Existential loneliness	-0,214	0,033	<0,001
Emotional loneliness	Existential loneliness	-0,166	0,032	<0,001

Statistically significant correlations in bold.

The level of existential loneliness ($M=2.56; SD=0.61$) is significantly higher than the level of social loneliness ($M=2.35; SD=0.56$) and emotional loneliness ($M=2.40; SD=0.64$) – in both cases $p<0.001$. However, the levels of social loneliness and emotional loneliness did not differ significantly from each other. It has been demonstrated that the predominant facet of loneliness is existential loneliness.

Testing the hypothesis that **war refugees exhibit diverse coping styles**.

Table 55. Results of the conducted analysis of variance regarding the differentiation of coping styles.

	Average	W Mauchly	Importance	F with Greenhouse-Geissera correction	Importance
SSZ	54,11	0,77	<0,001	68,74	< 0,001
SSE	47,23				
SSU	47,77				

The analysis revealed that the differentiation of the presented stress coping styles is statistically significant $F(1,623; 491,678) = 68.74; p < 0.001$. The results of the post hoc analysis are presented in Table 56.

Table 56. Multiple comparisons of stress coping styles

		Average diff.	Stand. Div.	Importance
SSZ	SSE	6,882	0,701	<0,001
SSZ	SSU	6,342	0,474	<0,001
SSE	SSU	-0,539	0,749	1,000

Statistically significant correlations in bold.

The intensity of the task-focused coping style ($M = 54.11$; $SD = 8.15$) significantly differed from the intensity of the emotion-focused coping style ($M = 47.23$; $SD = 9.28$) and the avoidance-focused coping style ($M = 47.77$; $SD = 8.91$). Among refugees, the task-focused coping style predominates. No statistically significant differences were observed between the intensity of the emotion-focused style and the avoidance-focused style.

Bibliografia – Бібліографія – Bibliography

- Borczykowska-Rzepka M., Skwarek B., *Samotność – istotnym zagrożeniem dla młodzieży gimnazjalnej*. W: *Молодіжна політика: проблеми та перспективи*. S. Szudło (red.), Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franka w Drohobycz, Państwowa Wyższa Szkoła. Wschodnioeuropejska w Przemyślu. Drohobycz-Przemyśl 2013, s. 151 (ss. 146–152).
- Brannon L., Feist J., *Personal Coping Strategies. Health Psychology: An Introduction to Behavior and Health (7th ed.)*. Wadsworth Cengage Learning. 2009. Pp. 121–23.
- Carver C.S., Scheier M.F., Weintraub J.K., *Assessing coping strategies: a theoretically based approach*. Journal of Personality and Social Psychology. 1989. Vol. 56. P. 267–283.
- Compas B. E., Connor-Smith J. K., Saltsman H., Thom sen A. H., Wadsworth M. E. *Coping with stress during childhood and adolescence: problems, progress, and potential in theory and research*. Psychological Bulletin. 2001. Vol.127, No1. P. 87–127.
- Dołęga Z., *Samotność młodzieży – analiza teoretyczna i studia empiryczne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2003.
- Dołęga Z., *Poczucie samotności a sposoby radzenia sobie w sytuacjach szkolnych w kontekście autodestrukcyjności*. W: *Zdrowie psychiczne uczniów – różne konteksty i odniesienia*. Z. Dołęga, M. John-Borys (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2009, s. 161 (s. 154–184).
- Dołęga Z., *Samotność jako kategoria psychologiczna w odniesieniu do dzieci i młodzieży*. W: *Spoleczne i osobiste przestrzenie samotności*. M. Gajewski, Z. Dołęga (red.), Wydawnictwo Centrum Profilaktyki Społecznej – Oficyna Wydawnicza von Velke, Warszawa-Milanówek 2018, s. 51 i nast.
- Dubas E., *Edukacja dorosłych w sytuacji samotności i osamotnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2000.
- Gajda J., *Trzy aspekty samotności jako determinanta stylu życia i uczestnictwa w kulturze*. W: *Zrozumieć samotność. Studium interdyscyplinarne*, pod red. P. Domerackiego, W. Tyburskiego, Wyd. UMK, Toruń 2006, s. 229–349.
- Гюкхан Д. Сучасні міграційні процеси: проблема адаптації та інтеграції мігрантів в об'єднаній Європі. Філософські науки. Вісник Житомирського державного ун-ту ім. І. Франка. Випуск 1 (82). 2016. С. 35–44.
- Хамітов Н.В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. 2-ге вид.перероб та доп. Київ: «КНТ», 2017. 370 с., с. 30.
- Іванова, Т. Б. Психологічні наслідки вимушеної міграції для внутрішньо переміщених осіб / Іванова Тетяна Борисівна // Психологічні читання : зб. матеріалів ІХ наук.-практ. конф. молод. вчених (м. Харків, 1 груд. 2023 р.) : у 2-х т. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. соц. та психол., Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2023. Т. 1. С. 94–96.

- Lazarus R.S., Folkman S., *Stress, appraisal, and coping*. New York : Springer Pub. Co., 1984. 456 p.
- Perlman D., Pelau L.A., *Towards a social psychology of loneliness. Personal relationships*. Vol. 3: Personal relationships in disorder. L., 1981. P. 31.
- Roysircar-Sodowsky, G., & Maestas, M.V. *Acculturation, ethnic identity, and acculturative stress: Evidence and measurement*. In R. H. Dana (Ed.), *Handbook of crosscultural and multicultural personality assessment*. Mahwah, NJ: Erlbaum. 2000. P. 131-172.
- Stack, S., *Marriage, family and loneliness: cross-national study*, Sociological Perspectives, 1998.
- Strelau J., Jaworowska A., Wrześniewski K., Szczepaniak P., *Kwestionariusz Radzenia sobie w sytuacjach stresowych. CISS*. Wyd. Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa 2005.
- Weiss R. S. *Loneliness: the experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: MIT Press, 1973. P. 236.
- Young N.F., *Loneliness, depression and cognitive therapy: theory and applications. Loneliness. A Source book of current theory, research, and therapy*. Wiley, 1982. P. 380.

Webography

1. Мігрант. Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%822>
2. „osoby, które uciekają z miejsca zamieszkania z powodu wojny lub klęski żywiołowej”, Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96>
3. osoby, które „z powodu uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu rasy, religii, narodowości, obywatelstwa (obywatelstwa), przynależności do określonej grupy społecznej lub poglądów politycznych; przebywają poza krajem, którego są obywatelami i nie mogą korzystać z ochrony tego kraju, obywatelstwa lub nie chcą tego robić z powodu takiej obawy”, Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України № 3671-VI від 8.07.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
4. „osoba usunięta z tymczasowo okupowanego terytorium”, Переміщена особа. Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D1%96+>
5. P. Arak, *Spółeczeństwo Solidarności*, <https://wszystkoanajwazniejsze.pl/piotr-arak-spoleczenstwo-solidarnosci/> (dostęp: 20.06.2024 r.)
6. *Ukraińcy w Polsce / dynamika populacji w latach 2022-2023*, <https://selectivv.com/ukraincy-w-polsce-dynamika-populacji/> (dostęp: 20.06.2024 r.)
7. Andrzej Szejna, *Ilu uchodźców z Ukrainy jest w Polsce, a ile w Niemczech? Demagog sprawdza*, <https://www.onet.pl/informacje/demagog/ilu-uchodzcow-z-ukrainy-jest-w-polsce-a-ile-w-niemczech-demagog-sprawdza/9w02y0k,30bc1058> (dostęp: 19.06.2024.)

8. *Cudzoziemcy w Polsce*. <https://forsal.pl/gospodarka/demografia/artykuly/9410129,cudzoziemcy-w-polsce-w-tym-roku-to-nie-ukraincow-przybylo-najwiecej.html>, dane na dzień 26 stycznia 2024, 06:40 (dostęp: 19.06.2024 r.)
9. *Polska drugim domem. Blisko milion osób otrzymało numer PESEL*, TVN24 Biznes Z kraju 24 lutego 2024, 12:50 Źródło: tvn24.pl, PAP <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/wojna-w-ukrainie-ukraincy-w-polsce-numer-pesel-zezwozenie-na-pobyt-czasowy-ochrona-czasowa-st7789100>) (dostęp: 19.06.2024 r.)
10. <https://gazetakrakowska.pl/w-krakowie-obecnie-przebywa-ok-120-tys-ukraincow-a-48-tys-ma-nadany-numer-pesel-na-pomoc-miasto-wydalo-blisko-200-mln-zlotych/ar/c1-17315493> (dostęp: 21.06.2024 r.)
11. <https://portal.legnica.eu/aktualnosci/sesja-rady-miejskiej-informacje-o-uchodzcach-przebywajacych-w-naszym-miescie,17608,1,6.html> (dostęp: 21.06.2024 r.)
12. *Внутрішньо переміщені особи*. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
13. Данилишина О. *Як змінилась кількість переселенців на Рівненщині. Дані на початок 2024 року*. URL: <https://suspilne.media/656332-ak-zminilas-kilkist-pereselenciv-na-rivnensini-dani-na-pocatok-2024-roku/>
14. <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/11/2.-AZ-VPO2.pdf> (dostęp: 2.07.2024).
15. <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-bazova-ocinka-teritorii-zareestrovanih-vpo-pidsumki-21-turu> (dostęp: 2.07.2024).
16. <https://drohobych-rada.gov.ua/drogobyczka-gromada-tretya-v-oblasti-za-kilkistyu-pryjny-atyh-vnutrishno-peremishhenyh-osib/> (dostęp: 2.07.2024).
17. M. Jankowska, *Samotność*. W: *Raport. Poczucie samotności wśród dorosłych Polaków*. Pokolenia Instytut, s. 14; <https://instytutpokolenia.pl/raportosamotnosci/> (27 s.) data dostępu: 23.04.2023.
18. B. Krupa, *Samotność – znak czasu*. W: *Człowiek na rozdrożu. Zrozumieć aby pomóc*. Z.B. Gaś (red. nauk.), s. 8 (s. 95–112), chrome-extension://efaidnbmnnnbpcajpgclefin-dmkaj/<https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/9944/samotno%C5%9B%C4%87.pdf?sequence=1&isAllowed=y>; data dostępu: 24.04.2024.
19. Berry, J.W., Sam, D.L. Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Appleid Psychology*. 2006. P.303-332 <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2006.00256.x>
20. Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Horenczyk, G., Schmitz, P., *The interactive nature of acculturation: perceived discrimination, acculturation attitudes and stress among young ethnic repatriates in Finland, Israel, and Germany*. *Int J Intercult Relat*. 2003. Vol. 27(1), P. 79-97. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(02\)00061-5](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(02)00061-5)
21. Coping Inventory for Stressful Situations (CISS-21). *PSYCHOLOGICAL SCALES*. URL: <https://scales.arabpsychology.com/s/coping-inventory-for-stressfulsituations-ciiss-21/>

„OBLICZA STRESU I SAMOTNOŚCI W KONTEKŚCIE WOJENNEJ MIGRACJI”

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA EDUKACJI I NAUKI
W RAMACH PROGRAMU „NAUKA DLA SPOŁECZEŃSTWA II”

ISBN 978-83-66225-15-2

9 788366 225152

